Pop. 21. V. 23.
B

Koledar

Družbe sv. Mohorja

za navadno leto

1923

Izdala in založila

Družba sv. Mohorja na Prevaljah.

Z dovoljenjem prečastitega krškega knezoškofijstva.

1922.
Natisnila tiskarna Družbe sv. Mohorja na Prevaljah.

1825

II 1825/63
STUDIESKA KAPITULNA
22450 D
17.3.1958

Navadno leto 1923

ima 365 dni (med temi 67 nedelj in praznikov po starem štetju) ter se začne s ponedeljkom in konča s ponedeljkom.

Začetek leta 1923.

Občno in državno leto se začne novega leta dan, 1. januarja.
Cerkveno leto se začne 1. adv. nedeljo, 2. decembra.

Godovinsko število.

Zlato število	5	Rimsko število . . .	6
Epakta ali mes. kazalo	XIII	Nedeljska črka . . .	G
Solnčni krog . . .	28	Letni vladar: Saturn.	

Astronomični letni časi.

Pomlad se začne dne 21. marca ob 16·29.
Poletje se začne dne 22. junija ob 12·03.
Jesen se začne dne 24. septembra ob 3·04.
Zima se začne dne 22. decembra ob 21·54.

Nebesna znamenja.

Pomlad:	Poletje:	Jesen:	Zima:
oven ♈	rak . ♋	tehtn. ♎	kozel ♑
bik . ♉	lev . ♌	škorp. ♏	vodnar ♒
dvojč. ♊	devica ♍	strelec ♐	ribi . ♓

Kvatrni posti.

1. kvatre, spomlad. ali postne, 21., 23. in 24. februarja.
2. » poletne ali binkoštne, 23., 25. in 26. maja.
3. » jesenske, 19., 21. in 22. septembra.
4. » pozimske ali adventne, 19., 21. in 22. decembra.

Kvatrni in drugi posti so s križcem (†) zaznamovani.

Mrki solnca in lune leta 1923.

Leta 1923 mrkne solnce dvakrat in luna dvakrat, vendar se bo videl pri nas samo prvi mrk lune.

1. Delni mrk lune dne 3. marca. Vstop v prisenčje ob 2·13, pričetek mrka ob 3·38, višek mrka ob 4·32, konec mrka ob 5·36, izstop iz prisenčja ob 6·51. Obseg mrka: 38 stotink premera lune. Videli bodo mrk v zapadnem delu Azije (samo pričetek), v Evropi, Afriki, na Atlantskem morju, v Južni in Severni Ameriki.

2. Obročasti mrk solnca dne 17. marca. Pričetek mrka vobče ob 10·50, pričetek obročastega mrka ob 12·06, konec obročastega mrka ob 15·24, konec mrka vobče ob 16·309. Videli bodo mrk v južnih delih Južne Amerike in Afrike, v južnem delu Atlantskega morja in v krajih južnega tečaja. Pas obročastega mrka poteče od južnega rta Južne Amerike do otoka Madagaskar.

3. Delni mrk lune dne 26. avgusta. Vstop v prisenčje ob 9·12, pričetek mrka ob 10·52, višek mrka ob 11·39, konec mrka ob 12·27, izstop iz prisenčja ob 14·06. Obseg mrka: 17 stotink premera lune. Videli bodo mrk v Severni Ameriki, v zapadnem delu Južne Amerike, na Tihem morju, v Avstraliji in v severovzhodni Aziji.

4. Popolni mrk solnca dne 10. in 11. septembra. Pričetek mrka vobče dne 10 septembra ob 19·14, pričetek osrednjega mrka ob 20·17, konec osrednjega mrka ob 23·17, konec mrka vobče dne 11. septembra ob 0·20. Mrk prične v severovzhodni Aziji in ga bodo videli v celi Severni Ameriki, Grenlandiji, v severozahodnem delu Južne Amerike in na obmejnih delih Tihega in Atlantskega morja. Pas popolnega mrka poteča od Kamčatke skozi Mehiko južno mimo Antilov.

Znamenja za mesečne krajce.

Mlaj	●	Ščip ali polna luna .	○
Prvi krajec	☽	Zadnji krajec . . .	☾

Premakljivi prazniki.

Sedemdesetnica 28. jan.	Binkošti 20. maja.
Pepelnica 14. februarja.	Sv. Trojica 27. maja.
Velika noč 1. aprila.	Sv. Rešnje Telo 31. maja.
Križevo 7., 8. in 9. maja.	Srce Jezusovo 8. junija.
Vnebohod Krist. 10. maja.	Prva adventna ned. 2. dec.

Od Božiča do Pepelnice je 7 tednov in 1 dan.

Državni prazniki.

1. **Vidov dan:** dne 28. junija.
2. **Ujedinjenje SHS:** dne 1. decembra.
3. **Dne 17. decembra** (rojstni dan kralja Aleksandra).

Vremenski ključ

s katerim vsakdo lahko zvé za vreme celega leta naprej, ako le vé, kdaj se izpremeni luna, t. j.: ob kateri uri nastopi prvi krajec ☽, ščip ○, zadnji krajec ☾ in mlaj ●. — Ta ključ je napravil veleučeni in slavni zvezdoslovec J. W. Heršelj, in dunajska kmetijska družba ga je leta 1839 spoznala za najbolj zanesljivega. — Pomeni pa, kadar se izpremeni luna:

Ob uri	Po letu	Po zimi
od 24. do 2.	lepo	mrzlo, če ni jugozapadnik
od 2. do 4.	mrzlo in dež	sneg in vihar
od 4. do 6.	dež	sneg in vihar
od 6. do 10.	spremenljivo	dež ob severozapadniku, sneg ob vzhodniku
od 10. do 12.	veliko dežja	mrzlo in mrzel veter
od 12. do 14.	veliko dežja	sneg in dež
od 14. do 16.	spremenljivo	lepo in prijetno
od 16. do 18.	lepo	lepo
od 18. do 22.	lepo ob severu ali zapadniku, dež ob jugu ali jugozapadniku	dež in sneg ob jugu ali zapadniku
od 22. do 24.	lepo	lepo

Opomba. Celo leto se razdeli na dva dela, t. j. poletje in zimo; za poletje velja čas od 15. aprila do 16. oktobra, ostali čas pa velja za zimo. Ure se štejejo od 1 do 24, t. j. od polnoči do polnoči. — Da se na ta ključ moremo zanašati bolj, kakor na druge koledarje, o tem smo se prepričali.

Srbsko: Јануар. — Hrvatsko: **Siečanj.** — Slovensko: **Prosinec,** ima 31 dni.
Češko: **Leden.** — Poljsko: **Styczen.** — Rusko: Январь.

	Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji	Zn.
1	**Ponedlj.**	**Novo leto. Obrez. Gospodovo.**	
2	Torek	Ime Jezus. Makarij Aleksandrijski.	
3	Sreda ☽	Genovefa, devica; Antér, papež.	
4	Četrtek	Tit, škof; Angela Folinjska, spok.	
5	Petek	Telesfor, pap. muč.; Emilijana, dev.	
6	**Sobota**	**Sv. Trije kralji. Ragl. Gosp.**	
1	Dvanajstletni Jezus v templju. Luk. 2, 42—52.		
7	**Nedelja**	**1. po Ragl. Gosp.** Sv. Družina.	
8	Ponedelj.	Severin, opat; Teofil, mučenec.	
9	Torek	Julijan in Bazilisa, mm.; Peter, šk.	
10	Sreda ☾	Pavel, prvi pušč.; Viljem, škof.	
11	Četrtek	Higin, pp. m.; Pavlin Oglejski, šk.	
12	Petek	Arkadij, mučenec; Alfred, opat.	
13	Sobota	Veronika Milanska, d.; Iveta (Juta).	
2	O ženitnini v Kani Galilejski. Jan. 2, 1—11.		
14	**Nedelja**	**2. po Razgl. G.** Imena Jezus.	
15	Ponedelj.	Maver, opat; Habakuk, prerok.	
16	Torek	Marcél, pp.; Berard, Oton in tov., mm.	
17	Sreda ●	Anton, puščavnik; Marijan, muč.	
18	Četrtek	Sv. Petra stol v Rimu; Priska, d. m.	
19	Petek	Kanut, kr. m.; Marij in tov., mm.	
20	Sobota	Fabijan in Sebastijan (Boštjan), mm.	
3	Jezus ozdravi gobavca. Mat. 8, 1—13.		
21	**Nedelja**	**3. po Razgl. G.** Neža (Janja), d. m.	
22	Ponedelj.	Vincencij (Vinko) in Anastazij, mm.	
23	Torek	Zaroka Mar. Dev.; Rajmund Penj.	
24	Sreda	Timotej, škof; Evgenij, mučenec.	
25	Četrtek ☽	Spreobrnenje Pavla; Ananija, muč.	
26	Petek	Polikarp, šk. muč.; Pavla, vdova.	
27	Sobota	Janez Zlatoust, c. uč.; Vitalijan, pp.	
4	O delavcih v vinogradu. Mat. 20, 1—16.		
28	**Nedelja**	**1. predpepeln.** Roger, Egidij in O.	
29	Ponedelj.	Frančišek Sal., c. uč.; Barbea, muč.	
30	Torek	Martina, dev. muč.; Hiacinta, dev.	
31	Sreda	Peter Nolasko, sp.; Marcela, vdova	

Zapisnik.

Izpremeni lune.

☽ Ščip dne 3. ob 3·33 (sneg).
☾ Zadnji krajec dne 10. ob 1·55 (mrzlo).
● Mlaj dne 17. ob 3·41 (sneg).
☽ Prvi krajec dne 25. ob 4·59 (sneg).

Nebesno znamenje.

Solnce stopi v znamenje vodnarja (♒) dne 21. ob 2·35.

Dan zraste za 1 uro 1 min.

Dan je dolg od 8 ur 25 minut do 9 ur 26 minut.

Pomenljivi dnevi.

Sv. Makarij jasen ali meglen, naznanja enako jesen.

Ko o sv. Vincenciju solnce sije, se v jeseni kruha in vina užije.

Spreobrnjenje Pavla jasno vreme obeta sadov lepo breme.

Srbsko: Фебруар. — Hrvatsko: **Veljača.** — Slovensko: **Svečan,** ima 28 dni.
Češko: **Únor.** — Poljsko: **Luty.** — Rusko: Фебраль.

	Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji	Zn.
1	Četrtek ☬	Ignacij (Ognjeslav) Antioh., šk. m.	
2	**Petek**	**Svečnica. Darovanje Gosp.**	
3	Sobota	Blaž, šk. muč.; Oskar, škof.	
5		Prilika o sejavcu in semenu. Luk. 8, 4—15.	
4	**Nedelja**	**2. predpep.** Andrej Korsini, škof.	
5	Ponedelj.	Agata, d. m.; Ingenuin in Albuin.	
6	Torek	Amand, škof; Doroteja, dev. muč.	
7	Sreda	Romuald, op.; Egidij od sv. Jožefa.	
8	Četrtek ☾	Janez de Matha; Emilijan, muč.	
9	Petek	Ciril Aleks., c. uč.; Apolonija, d. m.	
10	Sobota	Sholastika, dev.; Sotéra, dev. muč.	
6		Jezus ozdravi slepca. Luk. 18, 31—43.	
11	**Nedelja**	**3. predpep.** Lurška Mati božja.	
12	Ponedelj.	Sedem sv. Ustanoviteljev; Evlalija.	
13	Torek	Pust. Katarina R., d.; Gregorij II.	
14	Sreda	† Pepelnica. Valentin (Zdravko).	
15	Četrtek ●	Favstin, mučenec; Jordan, spozn.	
16	Petek	Onèzim, šk. muč.; Agaton, papež.	
17	Sobota	Frančišek Kle, m.; Gregorij X., p.	
7		Hudobni duh skuša Jezusa. Mat. 4, 1—11.	
18	**Nedelja**	**1. postna.** Simeon, šk. m.; Flavijan.	
19	Ponedelj.	Konrad, puščavnik; Julijan, muč.	
20	Torek	Sadot, škof, in tov., perz. mučenci.	
21	Sreda	† Kvatre. Irena, d.; Feliks, škof.	
22	Četrtek	Sv. Petra stol v Ant., Margareta K.	
23	Petek	† Kvatre. Peter Dam.; Romana.	
24	Sobota ☽	† Kvatre. Matija, ap.; Etelbert.	
8		Jezus se na gori izpremeni. Mat. 17, 1—9.	
25	**Nedelja**	**2. postna.** Valburga, op.; Feliks, p.	
26	Ponedelj.	Matilda, dev.; Viktor (Zmagoslav).	
27	Torek	Gabriel od Žalostne Matere božje.	
28	Sreda	Roman, op.; Antonija Florentinska.	

Zapisnik.

Izpremeni lune.

☬ Ščip dne 1. ob 16·53 (lepo).
☾ Zadnji krajec dne 8. ob 10·16 (mrzlo).
● Mlaj dne 15. ob 20·07 (dež in sneg).
☽ Prvi krajec dne 24. ob 1·06 (mrzlo).

Nebesno znamenje.

Solnce stopi v znamenje rib (♓) dne 19. ob 17·00.

Dan zraste za 1 uro 27 min.

Dan je dolg od 9 ur 29 min. do 10 ur 56 minut.

Pomenljivi dnevi.

Če se Svečnica jasno zdani, zima še precej dolgo trpi.

Sv. Matija — led razbija; če ga ni, — ga naredi.

Srbsko: Мартъ. — Hrvatsko: **Ožujak.** — Slovensko: **Sušec**, ima 31 dni.
Češko: **Březen.** — Poljsko: **Marzec.** — Rusko: Мартъ.

	Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji	Zn.
1	Četrtek	Albin (Belko), škof; Antonina, muč.	
2	Petek	Simplicij, p.; Neža (Janja) Praška, d.	
3	Sobota ☽	Kunigunda, ces.; Marin, mučenec.	
9		Jezus izžene hudiča iz mutca. Luk. 11, 14–28.	
4	**Nedelja**	**3. postna.** Kazimir, sp.; Lucij, p.	
5	Ponedelj.	Janez Jožef od Križa, spoznavavec.	
6	Torek	Perpetua in Felicita, mučenci.	
7	Sreda	† Sredp. Tomaž Akvinski, c. uč.	
8	Četrtek	Janez od Boga, spozn.; Julijan, šk.	
9	Petek ☾	Frančiška Rim., vd.; Gregorij Nis.	
10	Sobota	40 mučencev; Makarij, škof.	
10		Jezus nasiti 5000 mož. Jan. 6, 1–15.	
11	**Nedelja**	**4. post. (sredp.).** Sofronij, škof.	
12	Ponedelj.	Gregorij Veliki, papež in cerkv. uč.	
13	Torek	Teodora, muč.; Kristina, dev. muč.	
14	Sreda	Matilda, kraljica; Evtihij, mučenec.	
15	Četrtek	Klemen M. Hofbauer (Dvorjak), sp.	
16	Petek	Hilarij in Tacijan, mm.; Herbart, šk.	
17	Sobota ●	Patrik, škof; Jedert, devica.	
11		Judje hočejo Jezusa kamenjati. Jan. 8, 46–59.	
18	**Nedelja**	**5. post. (tiha).** Ciril Jeruz., c. uč.	
19	**Ponedlj.**	Božja glava. **Jožef, ženin M. D.**	
20	Torek	Aleksandra, muč.; Janez Parmski.	
21	Sreda	Benedikt, opat; Serápion, škof.	
22	Četrtek	Lea; Katarina Gen.; Benvenut, šk.	
23	Petek	Mar. Dev. 7 žalosti; Jožef Oriol.	
24	Sobota	Gabriel, arhangel; Epigmenij. muč.	
12		Jezusov prihod v Jeruzalem. Mat. 21, 1–9.	
25	**Ned.** ☽	**6. post. (cv.). Oznanjenje M. D.**	
26	Ponedelj.	Emanuel, mučenec; Maksima, muč.	
27	Torek	Janez Dam., c. uč.; Rupert, škof.	
28	Sreda	Janez Kapistran, sp.; Sikst III., p.	
29	Četrtek	† Vel. četrtek. Ciril, m.; Bertold.	
30	Petek	† Vel. petek. Janez Klim.; Kvirin.	
31	Sobota	† Vel. sobota. Modest; Benjamin.	

Zapisnik.

Izpremeni lune.

☽ Ščip dne 3. ob 4·24 (sneg in vihar).
☾ Zadnji krajec dne 9. ob 19·31 (dež).
● Mlaj dne 17. ob 13·51 (sneg in dež).
☽ Prvi krajec dne 25. ob 17·42 (lepo).

Nebesno znamenje.

Solnce stopi v znamenje ovna (♈) dne 21. ob 16·29. Začetek spomladi.

Noč in dan sta enako dolga.

Dan zraste za 1 uro 46 min. Dan je dolg od 10 ur 59 min. do 12 ur 45 min.

Pomenljivi dnevi.

Moča v tihi nedelji,
se žetve nikar ne veseli.

Sv. Jožef lep in jasen,
dobre letine prerok prijazen.

Če so ob Rupertu lepi dni,
se seno lahko suši.

Srbsko: Април. — Hrvatsko: **Travanj.** — Slovensko: **Mali traven,** ima 30 dni. Češko: **Duben.** — Poljsko: **Kwiecien.** — Rusko: Апрѣль.

	Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji	Zn.
13	Jezus vstane od mrtvih. Mark. 16, 1—7.		
1	**Ned.** ☻	**Velika noč. Vstajenje Gosp.**	
2	**Ponedelj.**	**Vel. pond.** Frančišek Pavlanski.	
3	Torek	Rihard, škof; Hionija, dev. muč.	
4	Sreda	Izidor Sev., c. uč.; Benedikt Niger.	
5	Četrtek	Vincencij (Vinko) Fer.; Irena, d. m.	
6	Petek	Sikst I., papež; Krescencija, dev.	
7	Sobota	Herman Jožef, spozn.; Hegezip, sp.	
14	Jezus se prikaže ob zaprtih durih. Jan. 20, 19—31.		
8	**Ned.** ☾	**1. povel. (bela).** Albert, šk.; Julija.	
9	Ponedelj.	Marija Kleofova; Tomaž Tol., muč.	
10	Torek	Ecehiel, pr.; Marko Bolonjski, sp.	
11	Sreda	Leon Veliki, papež in cerkv. uč.	
12	Četrtek	Julij I., papež; Angelus, spozn.	
13	Petek	Hermenegild, mučenec; Ida, devica.	
14	Sobota	Justin, m.; Valerijan in tov., mm.	
15	Jezus dobri pastir. Jan. 10, 11—16.		
15	**Nedelja**	**2. povel.** Peter Gonz.; Teodor, m.	
16	Ponedelj. ●	Benedikt Jožef Labre, spoznavavec.	
17	Torek	Anicet, papež; Štefan, opat.	
18	Sreda	Varstvo sv. Jožefa. Apolonij, m.	
19	Četrtek	Leon IX., papež; Konrad, spozn.	
20	Petek	Neža Montepulčanska, devica.	
21	Sobota	Anzelm, c. uč.; Simeon in tov., mm.	
16	Jezus napove svoj odhod. Jan. 16, 16—22.		
22	**Nedelja**	**3. povelik.** Varstva sv. Jožefa.	
23	Ponedelj.	Vojteh, šk. in muč.; Egidij Asiški.	
24	Torek ☽	Jurij, muč.; Fidelis Sigm., muč.	
25	Sreda	Marko, evangelist; Ermin, muč.	
26	Četrtek	Klet, papež; Marcelin, papež.	
27	Petek	Peter Kanizij, spozn.; Peregrin, sp.	
28	Sobota	Pavel od Križa, sp.; Lukezij, 3. r.	
17	Jezus obeča učencem sv. Duha. Jan. 16, 5—14.		
29	**Nedelja**	**4. povelik.** Peter, m.; Robert, op.	
30	Ponedelj. ☻	Katarina Sien., d.; Jožef Benedikt K.	

Zapisnik.

Izpremeni lune.

☻ Ščip dne 1. ob 14·10 (lepo in prijetno).
☾ Zadnji krajec dne 8. ob 6·23 (sneg).
● Mlaj dne 16. ob 7·28 (spremenljivo).
☽ Prvi krajec dne 24. ob 6.20 (dež).
☻ Ščip dne 30. ob 22·30 (lepo).

Nebesno znamenje.

Solnce stopi v znamenje bika (♉) dne 21. ob 4·06.

Dan zraste za 1 uro 39 min.

Dan je dolg od 12 ur 48 min. do 14 ur 27 minut.

Pomenljivi dnevi.

O sv. Jurju naj se vrana v setvi skrije.

O sv. Jurju še slepe mlade vrane, kmetje bodo volje razigrane.

Srbsko: Maj. — Hrvatsko: **Svibanj.** — Slovensko: **Veliki traven,** ima 31 dni, Češko: **Kveten.** — Poljsko: **Maj.** — Rusko: Maň.

	Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji	Zn.
1	Torek	Filip in Jakob ml., apostola.	
2	Sreda	Atanazij, cerkv. uč.; Sekund, muč.	
3	Četrtek	Najdenje sv. križa; Aleksander, pp.	
4	Petek	Monika, vd.; Florijan (Cvetko), m.	
5	Sobota	Pij V., pp.; Irenej, šk.; Angel, muč.	
18		Jezus uči o moči molitve. Jan. 16, 23—30.	
6	**Nedelja**	**5. povel.** Križeva. Jan. Ev. pr. l. vr.	
7	Ponedelj. ☾	Stanislav, šk. m.; Dujam, šk. m.	Križevo
8	Torek	Prikazen Mihaela arhangela.	
9	Sreda	Gregorij Nacianški, cerkv. uč.	
10	**Četrtek**	**Krist. vnebohod.** Antonin, šk.	
11	Petek	Frančišek Hier., sp.; Mamert, škof.	
12	Sobota	Pankracij in tov., muč.; Imelda.	
19		Jezus govori o pričevanju sv. Duha. Jan. 15, 16-27; 16, 1-4.	
13	**Nedelja**	**6. povel.** Servacij, šk.; Peter Reg.	
14	Ponedelj.	Bonifacij, mučenec; Pashal I., pap.	
15	Torek ●	Izidor, km.; Janez de la Salle; Zofija.	
16	Sreda	Janez Nepom., muč.; Ubald, škof.	
17	Četrtek	Pashal Bajlonski, sp.; Bruno, škof.	
18	Petek	Erik, kralj; Aleksandra, dev. muč.	
19	Sobota	† Peter Celestin, p.; Pudencijana.	
20		Jezus govori o sv. Duhu in o ljubezni. Jan. 14, 23—31.	
20	**Nedelja**	**Binkošti. Prihod Sv. Duha.**	
21	**Ponedelj.**	**Bink. pond.** Feliks Kant., spozn.	
22	Torek	Margarita Kas.; Emil (Milan), m.	
23	Sreda ☽	† Kvatre. Janez Krst. de Rossi, sp.	
24	Četrtek	Marija Devica, Pomoč kristjanov.	
25	Petek	† Kvatre. Urban I., p.; Gregor VII.	
26	Sobota	† Kvatre. Filip Neri; Marija Ana.	
21		Meni je dana vsa oblast. Mat. 28, 18—20.	
27	**Nedelja**	**1. pobink.** Sv. Trojica. Beda Č.	
28	Ponedelj.	Avguštin, šk., ap. angl.; Viljem, op.	
29	Torek	Marija Magd. Pazzi, d.; Maksim, šk.	
30	Sreda ○	Ivana Orleanska, d.; Ferdinand, kr.	
31	**Četrtek**	**Sv. Rešnje Telo.** Angela, dev.	

Zapisnik.

Izpremeni lune.

☾ Zadnji krajec dne 7. ob 19·18 (lepo).
● Mlaj dne 15. ob 23·38 (lepo).
☽ Prvi krajec dne 23. ob 15·25 (sprem.).
○ Ščip dne 30. ob 6·07 (spremenljivo).

Nebesno znamenje.

Solnce stopi v znamenje dvojčkov (♊) dne 22. ob 3·46.

Dan zraste za 1 uro 16 min.

Dan je dolg od 14 ur 29 min. do 15 ur 45 minut.

Pomenljivi dnevi.

Pred Pankracijem naj poletnih ne bo dni,
da za Ksaverijem slana polj več ne mori.

Brez dežja Pankrac in Urban,
dobre trgatve up je dan.

Srbsko: Јунје. — Hrvatsko: **Lipanj.** — Slovensko: **Rožnik**, ima 30 dni.
Češko: **Červen.** — Poljsko: **Czerwiec.** — Rusko: Іюнь.

	Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji	Zn.
1	Petek	Kuno, spoznavavec; Herkulan, sp.	
2	Sobota	Marcelin, m.; Peter, m.; Erazem, m.	
22		Prilika o veliki večerji. Luk. 14, 16—24.	
3	**Nedelja**	**2. pobink.** Klotilda, kr.; Pavla, d.	
4	Ponedelj.	Frančišek Kar., sp.; Kvirin, šk. m.	
5	Torek	Bonifacij, šk. muč.; Valerija, muč.	
6	Sreda ☾	Norbert, škof; Bertrand, škof.	
7	Četrtek	Robert, opat; Baptista Varani, dev.	
8	Petek	Srce Jezusovo; Medard, škof.	
9	Sobota	Primož in Felicijan, mm.; Ana M. T.	
23		Prilika o izgubljeni ovci. Luk. 15, 1—10.	
10	**Nedelja**	**3. pob.** Margareta, kr.; Bogomil, šk.	
11	Ponedelj.	Barnaba, apostol; Marcijan, muč.	
12	Torek	Janez a S. Fac., sp.; Leon III., pp.	
13	Sreda	Anton Padovanski, spoznavavec.	
14	Četrtek ●	Bazilij, cerkv. uč.; Elizej, prerok.	
15	Petek	Vid in tov., muč.; Germana, dev.	
16	Sobota	Frančišek Regis; Jošt; Gvido Kort.	
24		O velikem ribjem lovu. Luk. 5, 1—11.	
17	**Nedelja**	**4. pobink.** Adolf, šk.; Nikander, m.	
18	Ponedelj.	Efrem S., c. uč.; Marko in Marc., mm.	
19	Torek	Julijana, d.; Gervazij in Prot., mm.	
20	Sreda	Silverij, papež; Mihelina, devica.	
21	Četrtek ☽	Alojzij (Vekoslav) Gonzaga, spoz.	
22	Petek	Pavlin Nol., škof; Ahacij, mučenec.	
23	Sobota	Agripina, dev. muč.; Ediltruda, kr.	
25		O farizejski pravičnosti. Mat. 5, 20—24.	
24	**Nedelja**	**5. pob.** Janez Krst. (roj.). Kres.	
25	Ponedelj.	Viljem, op.; Henrik, šk.; Prosper, šk.	
26	Torek	Janez in Pavel, mm.; Vigilij, muč.	
27	Sreda	Hema (Ema), vdova; Ladislav, kr.	
28	Četrtek ○	Irenej, šk. m.; Potamijena, dev. m. Vidov dan (državni praznik).	
29	**Petek**	**Peter in Pavel,** prvaka apost.	
30	Sobota	Spomin sv. Pavla, apostola; Lucina.	

Zapisnik.

Izpremeni lune.

☾ Zadnji krajec dne 6. ob 10·19 (dež).
● Mlaj dne 14. ob 13·42 (veliko dežja).
☽ Prvi krajec dne 21. ob 21·46 (lepo).
○ Ščip dne 28. ob 14·04 (spremenljivo).

Nebesno znamenje.

Solnce stopi v znamenje raka (♋) dne 22. ob 12·03. Začetek poletja.
Najdaljši dan in najkrajša noč.
Dan zraste do dne 21. za 19 minut in se zopet skrči do konca meseca za 3 minute.
Dan je dolg od 15 ur 46 min. do 16 ur 02 min.

Pomenljivi dnevi.

Kakor se Medard zdani, vreme 40 dni trpi.

Sv. Vid dežja ne daj, da bo lepe žetve kaj!

Srbsko: Јулиј. — Hrvatsko: **Srpanj.** — Slovensko: **Mali srpan,** ima 31 dni.
Češko: **Červenec.** — Poljsko: **Liepec.** — Rusko: Іюль.

	Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji	Zn.
26		Jezus nasiti 4000 mož. Mark. 8, 1—9.	
1	**Nedelja**	**6. pobink.** Presveta Rešnja Kri.	
2	Ponedelj.	Obiskovanje Marije Device.	
3	Torek	Leon II., pp.; Bernardin Real., sp.	
4	Sreda	Ulrik (Urh), škof; Berta, devica.	
5	Četrtek	Ciril in Metod, slov. blagovestn.	
6	Petek ☾	Izaija, prerok; Bogomila.	
7	Sobota	Vilibald, škof; Pulherija, devica.	
27		O lažnivih prorokih. Mat. 7, 15—21.	
8	**Nedelja**	**7. pob.** Elizabeta; Evgenij III., p.	
9	Ponedelj.	Nikolaj in tov., gorkumski mučenci.	
10	Torek	Amalija, dev.; Veronika Jul., dev.	
11	Sreda	Pij I., pp.; Olga; Peter F., spozn.	
12	Četrtek	Mohor in Fortunat, mučenca.	
13	Petek	Anaklet, pp.; Frančišek Solan., sp	
14	Sobota ●	Bonaventura, škof in cerkv. učenik.	
28		O krivičnem hišniku. Luk. 16, 1—9.	
15	**Nedelja**	**8. pobink.** Henrik, kr.; Vladimir.	
16	Ponedelj.	Devica Marija Karmelska.	
17	Torek	Aleš, spozn.; Marcelina, devica.	
18	Sreda	Kamil Lel., sp.; Friderik (Miroslav).	
19	Četrtek	Vincencij Pavl., sp.; Aurea (Zlata).	
20	Petek	Hieronim Miani; Margareta, d. m.	
21	Sobota ☽	Prakseda, dev. muč.; Angelina.	
29		Jezus se joka nad Jeruzalemom. Luk. 19, 41—47.	
22	**Nedelja**	**9. pob.** Marija Magd.; Lavrencij B.	
23	Ponedelj.	Apolinarij, šk. muč.; Liborij, škof.	
24	Torek	Magdalena Postel, d.; Kunigunda, d.	
25	Sreda	Jakob (Radoslav) st., ap.; Krištof.	
26	Četrtek	Ana, mati Mar. Dev.; Valent, m.	
27	Petek ○	Pantaleon, m.; Rudolf in tov., mm.	
28	Sobota	Viktor (Zmagoslav), p.; Inocencij, p.	
30		O farizeju in cestninarju. Luk. 18, 9—14.	
29	**Nedelja**	**10. pob.** Marta, dev.; Beatrika, m.	
30	Ponedelj.	Abdon in Senen, mm.; Julita, muč.	
31	Torek	Ignacij (Ognjeslav) Lojola, spozn.	

Zapisnik.

Izpremeni lune.

☾ Zadnji krajec dne 6. ob 2·56 (dež).
● Mlaj dne 14. ob 1·45 (lepo).
☽ Prvi krajec dne 21. ob 2·32 (dež).
○ Ščip dne 27. ob 23·33 (lepo).

Nebesno znamenje.

Solnce stopi v znamenje leva (♌) dne 23. ob 23·01. Začetek pasjih dni.

Dan se skrči za 53 minut.

Dan je dolg od 16 ur 2 min. do 15 ur 8 minut.

Pomenljivi dnevi.

Če Marijinega dne ne bo lepo, se dež ves mesec ustavil ne bo.

O sv. Marjeti naj dežja ne bo, ne bi se ga veselil nikdo.

Srbsko: Август. — Hrvatsko: **Kolovoz.** — Slovensko: **Veliki srpan,** ima 31 dni. Češko: **Srpen.** — Poljsko: **Sierpien.** — Rusko: Августъ.

	Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji	Zn.
1	Sreda	Vezi sv. Petra; Makabejski bratje.	
2	Četrtek	Porciunkula; Alfonz M. Ligv.	
3	Petek	Najdenje sv. Štefana; Lidija, vdova.	
4	Sobota ☾	Dominik (Nedeljko), sp.; Aristarh.	
31	Jezus ozdravi gluhonemega. Mark. 7, 31—37.		
5	**Nedelja**	**11. pob.** Marija D. Snežn.; Ožbalt.	
6	Ponedelj.	Gospodovo spremenj.; Sikst II., pp.	
7	Torek	Kajetan, spokornik; Donat, šk. m.	
8	Sreda	Cirijak, Larg in Smaragd, mučenci.	
9	Četrtek	Roman, m.; Peter Faber; Afra, m.	
10	Petek	Lavrencij, mučenec; Pavla, d. m.	
11	Sobota	Tiburcij, mučenec; Suzana, dev. m.	
32	O usmiljenem Samarijanu. Luk. 10, 23—27.		
12	**Ned.** ●	**12. pobink.** Klara, d.; Hilarija, m.	
13	Ponedelj.	Janez Berhmans; Kasijan, muč	
14	Torek	† Evzebij, spozn.; Atanazija, dev.	
15	**Sreda**	**Vnebovzetje M. D. Vel. gosp.**	
16	Četrtek	Joahim, oče Mar. Dev.; Rok, spozn.	
17	Petek	Hiacint, spozn.; Julijana, dev. muč.	
18	Sobota	Agapit, muč.; Helena (Jelena), ces.	
33	Jezus ozdravi deset gobavih. Luk. 17. 11—19.		
19	**Ned.** ☽	**13. pob.** Ludovik Tol., šk.; Julij, m.	
20	Ponedelj.	Bernard, opat; Samuel, prerok.	
21	Torek	Ivana Frančiška Šantalska, devica.	
22	Sreda	Timotej, mučenec; Hipolit, šk. muč.	
23	Četrtek	Filip (Zdenko) Benicij; Viktor, šk.	
24	Petek	Jernej, apostol; Ptolomej, škof.	
25	Sobota	Ludovik, kralj; Patricija, devica.	
34	O božji previdnosti. Mat. 6, 24—33.		
26	**Ned.** ☽	**14. pob.** Zefirin I., p.; Bernard Of.	
27	Ponedelj.	Jožef Kalasancij, sp.; Antuza, muč.	
28	Torek	Avguštin, cerkv. uč.; Hermes, muč.	
29	Sreda	Obglavljenje Janeza Krstnika.	
30	Četrtek	Roza Limanska, devica; Pamahij.	
31	Petek	Rajmund (Rajko), sp.; Pavlin, škof.	

Zapisnik.

Izpremeni lune.

☾ Zadnji krajec dne 4. ob 20·22 (lepo).
● Mlaj dne 12. ob 12·17 (veliko dežja).
☽ Prvi krajec dne 19. ob 7·07 (sprem.).
☽ Ščip dne 26. ob 11·29 (veliko dežja).

Nebesno znamenje.

Solnce stopi v znamenje device (♍) dne 24. ob 5·52. Konec pasjih dni.

Dan se skrči za 1 uro 31 min.

Dan je dolg od 15 ur 5 min do 13 ur 31 minut.

Pomenljivi dnevi.

Ob Lovrencu in Jerneju lepih dni se vsakdo jeseni lahko veseli.

Kakršno vreme da Kasijan, ostalo še marsikateri bo dan.

Srbsko: Септембар. — Hrvatsko: **Rujan.** — Slovensko: **Kimavec,** ima 30 dni.
Češko **Září.** — Poljsko: **Wrzesien.** — Rusko: Сентябрь.

	Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji	Zn.
1	Sobota	Egidij (Ilij), opat; Verena, d. muč.	
35	Jezus obudi mladeniča v Najmu. Luk. 7, 11—16.		
2	**Nedelja**	**15. pob.** Angelska. Štefan, kralj.	
3	Ponedelj. ☾	Evfemija, Doroteja in tov., dd. mm.	
4	Torek	Rozalija, devica; Roza Vit., devica.	
5	Sreda	Lavrencij Just., šk.; Gentilij, muč.	
6	Četrtek	Caharija, pr.; Peregrin; Hermogen.	
7	Petek	Marko, Štefan in Melhior, mm.	
8	**Sobota**	**Rojstvo Mar. D. Mala gosp.**	
36	Jezus ozdravi vodeničnega. Luk. 14, 1—11.		
9	**Nedelja**	**16. pob.** Mar. Imena. Peter Klav.	
10	Ponedelj. ●	Nikolaj Toledski, sp.; Pulherija, ces.	
11	Torek	Prot in Hiacint, mučenca.	
12	Sreda	Ime Marija. Macedonij, škof.	
13	Četrtek	Frančišek Kald., sp.; Mavrilij, šk.	
14	Petek	Povišanje sv. Križa; Notburga, dev.	
15	Sobota	Sedem žalosti Mar. Dev.; Nikomed.	
37	O največji zapovedi. Mat. 22, 34—46.		
16	**Nedelja**	**17. pob.** Kornelij, p.; Ljudmila.	
17	Ponedelj. ☽	Lambert, šk.; Hildegarda, devica.	
18	Torek	Jožef Kupert, spozn.; Zofija, muč.	
19	Sreda	† Kvatre. Januarij in tov., mm.	
20	Četrtek	Evstahij in tov., mm.; Suzana, muč.	
21	Petek	† Kvatre. Matej, ap. in evang.	
22	Sobota	† Kvatre. Tomaž Vil.; Mavricij.	
38	Jezus ozdravi mrtvoudnega. Mat. 9, 1—8.		
23	**Nedelja**	**18. pobink.** Linus, p.; Tekla, d. m.	
24	Ponedelj.	Marija D. de Mercede, reš. ujetn.	
25	Torek ☍	Kamil in tov., mm.; Kleofa, spozn.	
26	Sreda	Ciprijan in Justina, mučenca.	
27	Četrtek	Kozma in Damijan, mučenca.	
28	Petek	Venceslav, kr. m.; Lioba (Ljuba), op.	
29	Sobota	Mihael, arhangel; Evtihij, muč.	
39	Prilika o kraljevi ženitnini. Mat. 22, 1—14.		
30	**Nedelja**	**19. pob.** Hieronim (Jerko), c. uč.	

Zapisnik.

Izpremeni lune.

☾ Zadnji krajec dne 3. ob 13·47 (dež).
● Mlaj dne 10. ob 21·53 (lepo).
☽ Prvi krajec dne 17. ob 13·04 (dež).
☍ Ščip dne 25. ob 2·16 (mrzlo in dež).

Nebesno znamenje.

Solnce stopi v znamenje tehtnice (♎) dne 24. ob 3·04. Začetek jeseni.

Dan in noč sta enako dolga.

Dan se skrči za 1 uro 40 min. Dan je dolg od 13 ur 28 min. do 11 ur 48 min.

Pomenljivi dnevi.

Če Ilij mine lepega dne,
se lepa jesen upati sme.

Kakor je vreme na Gosp. se skazalo, štiri tedne naprej bo ostalo.

Srbsko: Октобар. — Hrvatsko: **Listopad.** — Slovensko: **Vinotok,** ima 31 dni. Češko: **Říjen.** — Poljsko: **Październik.** — Rusko: Октябрь.

	Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji	Zn.
1	Ponedelj.	Remigij, škof; Janez Dukl, spozn.	
2	Torek	Angeli varuhi; Leodegar, škof.	
3	Sreda ☾	Kandid, mučenec; Felicija, devica.	
4	Četrtek	Frančišek Serafinski, spoznavavec.	
5	Petek	Placid in tov., mučenci; Gala, vd.	
6	Sobota	Bruno; Mar. Frančiška od 5 ran, d.	
40	Jezus ozdravi kraljičevega sina. Jan. 4, 46—53.		
7	**Nedelja**	**20. pobink.** Marija, kralj. sv. rož. v.	
8	Ponedelj.	Brigita, vdova; Starček Simeon.	
9	Torek	Dionizij in tov., muč.; Abraham, p.	
10	Sreda ●	Frančišek Borg.; Daniel in tov., mm.	
11	Četrtek	Aleksander Sauli, šk.; Nikazij, šk.	
12	Petek	Maksimilijan, šk. m.; Serafin, spozn.	
13	Sobota	Edvard (Slavoljub), kr.; Koloman, m.	
41	Prilika o kraljevem računu. Mat. 18, 23—35.		
14	**Nedelja**	**21. pobink.** Kalist, p. m.; Just, šk.	
15	Ponedelj.	Terezija, devica; Avrelija, devica.	
16	Torek ☽	Gerard Majella; Gal, op.; Maksima.	
17	Sreda	Margareta M. Alakok, d.; Jadviga.	
18	Četrtek	Luka, evangelist; Just, mučenec.	
19	Petek	Peter Alkantara, sp.; Etbin, opat.	
20	Sobota	Janez Kancij, spozn.; Vendelin.	
42	Dajte cesarju, kar je cesarjevega. Mat. 22, 15—21.		
21	**Nedelja**	**22. pob.** Posv. cerkvâ; Uršula.	
22	Ponedelj.	Kordula, dev. mučenica; Saloma.	
23	Torek	Klotilda, dev. muč.; Jozefina, d. m.	
24	Sreda	Rafael, arhangel; Kristina, muč.	
25	Četrtek ☾	Krizant in Darija, mm.; Krišpin, m.	
26	Petek	Evarist, pap.; Bonaventura Potenc.	
27	Sobota	Frumencij, škof; Antonija, devica.	
43	Jezus obudi Jajrovo hčer. Mat. 9, 18—26.		
28	**Nedelja**	**23. pobink.** Simon in Juda, ap.	
29	Ponedelj.	Narcis, šk.; Ida, d.; Hiacint, muč.	
30	Torek	Alfonz Rodriguez, spozn.; Angelus.	
31	Sreda	Volbenk (Volkoslav), šk.; Krištof.	

Zapisnik.

Izpremeni lune.

☾ Zadnji krajec dne 3. ob 6·29 (sprem.).
● Mlaj dne 10. ob 7·06 (spremenljivo).
☽ Prvi krajec dne 16. ob 21·54 (lepo).
☾ Ščip dne 25. ob 19·26 (lepo).

Nebesno znamenje.

Solnce stopi v znamenje škorpijona (♏) dne 24. ob 11·51.

Dan se skrči za 1 uro 43 min.

Dan je dolg od 11 ur 45 min. do 10 ur 2 minuti.

Pomenljivi dnevi.

Kakor je sv. Uršula pričela, bo zima vsa izpela.

Sv. Gal deževen ali suh, prihodnjega poletja ovaduh.

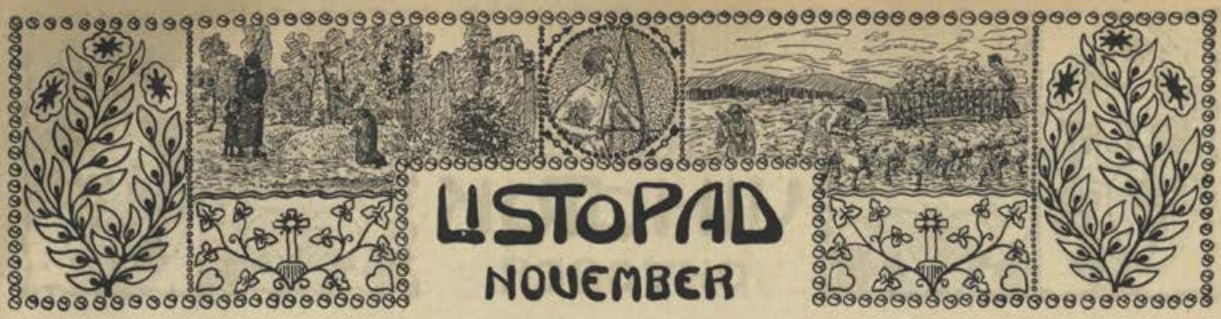

Srbsko: Новембар. — Hrvatsko: **Studeni.** — Slovensko: **Listopad,** ima 30 dni.
Češko: **Listopad.** — Poljsko: **Listopad.** — Rusko: Ноябрь.

	Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji	Zn.
1	**Četrt.** ☾	**Praznik vseh svetnikov.**	
2	Petek	Spomin vseh vernih duš; Just, m.	
3	Sobota	Viktorin, šk. m.; Rajnerij; Hubert.	
44		O Gospodovi ladjici. Mat. 8, 23—27.	
4	**Nedelja**	**24. pob.** Zahv.; Karol Bor., šk.	
5	Ponedelj.	Caharija in Elizabeta; Emerik, sp.	
6	Torek	Lenart (Lenko), op.; Helena, dev.	
7	Sreda	Janez Gabriel Perb., m.; Prosdocim.	
8	Četrtek ●	Klavdij, Simforijan in tov., muč.	
9	Petek	Teodor (Božidar), m.; Teofil, voj. m.	
10	Sobota	Andrej Av.; Trifon, m.; Nimfa, d.	
45		Prilika o dobrem semenu. Mat. 13, 24—30.	
11	**Nedelja**	**25. pob.** Martin (Davorin), škof.	
12	Ponedelj.	Martin (Davorin), pp. m.; Nil, op.	
13	Torek	Stanislav Kostka, sp.; Didak, sp.	
14	Sreda	Jozafat K., šk. m.; Veneranda, d. m.	
15	Četrtek ☽	Jedert, dev.; Leopold (Levko), kr.	
16	Petek	Otmar, op.; Neža (Janja) Asiška, d.	
17	Sobota	Gregorij Čudodeln., šk.; Saloma, d.	
46		Prilika o gorčičnem semenu. Mat. 13, 31—35.	
18	**Nedelja**	**26. pobink.** Odon, op.; Roman, m.	
19	Ponedelj.	Elizabeta, kr.; Poncijan, papež.	
20	Torek	Feliks (Srečko) Val.; Edmund, kr. m.	
21	Sreda	Darovanje Mar. Dev.; Kolumban, sp.	
22	Četrtek	Cecilija, d. m.; Filemon, mučenec.	
23	Petek ♈	Klemen (Milivoj), pp. m.; Felicita, m.	
24	Sobota	Janez od Križa, sp.; Hrizogon, m.	
47		O grozoti razdejanja. Mat. 24, 15—35.	
25	**Nedelja**	**27. pob.** Katarina, d. m.; Mojzes, m.	
26	Ponedelj.	Silvester, op.; Leonard Portom., sp.	
27	Torek	Virgilij, šk.; Bernardin Foški, sp.	
28	Sreda	Gregorij III., pp.; Jakob iz Marke.	
29	Četrtek	Saturnin, mučenec; Gelazij, papež.	
30	Petek	Andrej (Hrabroslav), apostol.	

Zapisnik.

Izpremeni lune.

☾ Zadnji krajec dne 1. ob 21·49 (lepo).
● Mlaj dne 8. ob 16·27 (lepo).
☽ Prvi krajec dne 15. ob 10·41 (mrzlo).
♈ Ščip dne 23. ob 13·58 (sneg in dež).

Nebesno znamenje.

Solnce stopi v znamenje strelca (♐) dne 23. ob 8·54.

Dan se skrči za 1 uro 17 min.

Dan je dolg od 9 ur 59 minut do 8 ur 42 minut.

Pomenljivi dnevi.

Sv. Martin naj bo suh, da po zimi raste kruh.

Sneg na dan sv. Andreja polju ni kaj prida odeja.

Srbsko: Декембар. — Hrvatsko: **Prosinac.** — Slovensko: **Gruden,** ima 31 dni.
Češko: **Prosinec.** — Poljsko: **Grudzień.** — Rusko: Декабрь.

	Dnevi	Godovi in nedeljski evangeliji	Zn
1	Sobota ☾	Edmund in tov., mučenci; Natalija. Ujedinjenje SHS (državni praznik).	
48		O poslednji sodbi. Luk. 21, 25—33.	
2	**Nedelja**	**1. adv.** Bibijana, d. m.; Pavlina, m.	
3	Ponedelj.	Frančišek Ksaverij, sp.; Lucij, šk.	
4	Torek	Peter Hrizolog, c. uč.; Barbara, d. m.	
5	Sreda	Saba, opat; Nikolaj, mučenec.	
6	Četrtek	Miklavž (Nikolaj), šk.; Leoncija, m.	
7	Petek	Ambrozij, šk. in c. uč.; Agaton, m.	
8	**Sobot.** ●	**Brezmad. spočetje Mar. Dev.**	
49		Janez Krstnik v ječi. Mat. 11, 2—10.	
9	**Nedelja**	**2. adv.** Peter Fourier, šk.; Delfina.	
10	Ponedelj.	M. B. Lavretanska; Melhiad, papež.	
11	Torek	Damaz, papež; Hugolin, puščavnik.	
12	Sreda	Aleksander, muč.; Dionizija, muč.	
13	Četrtek	Lucija, dev. muč.; Otilija, devica.	
14	Petek	Konrad Of. in Jernej Džemin.	
15	Sobota ☽	Kristina, dekla; Valerijan, škof.	
50		Janez Krstnik pričuje o Kristusu. Jan. 1, 19—28.	
16	**Nedelja**	**3. adv.** Evzebij, šk.; Albina, d. m.	
17	Ponedelj.	Lazar, škof; Vivina, devica. Rojstni dan kralja Aleksandra I. (drž. praznik).	
18	Torek	Gracijan, škof; Teotim, mučenec.	
19	Sreda	† Kvatre. Urban V., p.; Favsta, vd.	
20	Četrtek	Evgenij in Makarij, mm.; Liberat.	
21	Petek	† Kvatre. Tomaž, ap.; Glicerij.	
22	Sobota	† Kvatre. Demetrij, m.; Flor. m.	
51		Janez Krstnik poklican v prerokovanje. Luk. 3, 1—6.	
23	**Ned.** ○	**4. adv.** Viktorija, d. m.; Sérvulus.	
24	Ponedelj.	Tarzila, d.; Irmina, d.; Adam in Eva.	
25	**Torek**	**Božič. Rojstvo Gospodovo.**	
26	**Sreda**	**Štefan,** prvi mučenec; Marin, m.	
27	Četrtek	Janez Evangelist, ap.; Fabiola.	
28	Petek	Nedolžni otročiči; Kastor, muč.	
29	Sobota	Tomaž, šk. muč.; David, kralj.	
52		Simeon in Ana oznanujeta Gospoda. Luk. 2, 33—40.	
30	**Ned.** ☾	**Ned. pred Nov. letom.** Evgenij.	
31	Ponedelj.	Silvester, papež; Melanija.	

Zapisnik.

Izpremeni lune.

☾ Zadnji krajec dne 1. ob 11·09 (mrzlo).
● Mlaj dne 8. ob 2·30 (sneg in vihar).
☽ Prvi krajec dne 15. ob 3·38 (sneg).
○ Ščip dne 23. ob 8·33 (dež in sneg).
☾ Zadnji krajec dne 30. ob 22·07 (lepo).

Nebesno znamenje.

Solnce stopi v znamenje kozla (♑) dne 22. ob 21·54. Začetek zime.

Najkrajši dan in najdaljša noč.

Dan se skrči do dne 21. za 20 minut in zopet zraste do konca meseca za 4 minute.
Dan je dolg od 8 ur 40 min. do 8 ur 24 min.

Pomenljivi dnevi.

Prvega tedna v adventu mraz trajal bo ves zimski čas.

Božič zeleni
se za Velikonoč zameni.

Veljavno od 25. sept. 1922.

Poštne pristojbine.

Pisemske pošiljke

Pisma		Dopisnice		Tisk.	Vzorci		Posl. papirji		Mešane pošiljke[1]			Priporočnina	Ekspresnina	Poizvednica tudi za navadne pošiljke	Povratnica zahtevana	
Dopustna teža do																
neomejena		—			500 *g*		2 *kg*		2 *kg*							
do 20 *g*	za vsakih nadaljnih 20 *g*	navadne	z odgovorom	za vsakih 50 *g*	do 100 *g*	za vsakih nadaljnih 50 *g*	do 250 *g*	za vsakih nadaljnih 50 *g*	brez posl. p. do 100 *g*	s posl. pap. do 250 *g*	za vsakih nadaljnih 50 *g*				pri predaji	po predaji
pristojbina v parah																
za tuzemski promet																
100	50	50	100	20	50	20	100	20	50	100	20	200	200	200	200	400
za inozemski promet																
do 2 *kg*				2 *kg*					3 *kg*							
200	100	100	200	40	80	40	200	40	80	200	40	200	400	400	200	400

Nakaznice[2]

Pristojbina za znesek do Din.	znaša Din.	Izplačnina Din.	Ekspresnina znaša 2 Din.	Izplačilno potrdilo znaša 2 Din.
25	1·—	0·20		
50	1·50	0·20		
100	2·—	0·50		
300	3·—	0·50		
500	4·—	0·50		
1000	5·—	0·50		
2000	5	1		
3000	7	1		
4000	9	1		
5000	12	1		

Vredn. pisma

Pristojbina za težo	za vrednost do Din.	znaša Din.	Dostavnina znaša 2 Din.	Obvestnina znaša 30 para.	Ekspresnina znaša 2 Din.
Kakor za priporočeno pismo iste teže	100	1			
	500	2			
	1000	5			
	5000	10			
za vsakih nadaljnih 1000 D.		1			

Paketi[3]

Pristojbina za težo do *kg*	znaša Din.	za ločenke Din.	za vrednost do Din.	znaša Din.	Dostavnina znaša 3 Din.	Obvestnina znaša 30 para.	Ekspresnina znaša 5 Din.
5	8	16	100	1			
10	20	40	500	2			
15	30	60	1000	5			
20	40	80	5000	10			
za vsakih nadaljnih			1000	1			

Pristojbina za pakete v inozemstvo do 5 *kg* teže je različna po deželah.

[1] Tiskovine in vzorci ali poslovni papirji skupaj zaviti. — [2] Nakaznice in vrednostna pisma sprejema pošta samo za tuzemstvo. — Nakaznice čez 1000 do 5000 Din. so dovoljene samo pri paketnih povzetjih. — Pristojbina za **brzojavne nakaznice:** *a)* pristojbina za navadno nakaznico brez izplačnine; *b)* brzojavna pristojbina; *c)* ekspresnina (pri poštnoležečih ne). — [3] Pristojbina za povzetne pakete: *a)* kakor za navadni paket iste teže in vrednosti; *b)* za povzetje isto pristojbino, kakor za nakaznico istega zneska; *c)* največji znesek povzetja je dovoljen do 5000 Din.

Pripombe.

Kot **porto** se zaračuni dvakrat manjkajoči del pristojbine, pri inozemskih pošiljkah najmanj 30 zlatih centimov, t. j. tačas 1 Din. 20 para. Vse pristojbine, razen za navadne pisemske pošiljke, je plačati pri sprejemni pošti. V Avstrijo se pomanjkljivo frankovane pisemske pošiljke ne odpravljajo. Za nakaznice, denarna pisma in pakete od državnih oblasti in ustanov, naslovljene na urade in oblasti, ki so poštnine proste, se ne plača niti dostavnine niti obvestnine. Za denarna pisma in pakete, naslovljene na vojake ali pa poštnoležeče, se plača samo obvestnina.

Položnice. Za pisemska sporočila na položnici treba plačati 50 para. Za prejemna potrdila pri davčnih položnicah se plača 50 para ali 1 Din., kakršno potrdilo pač zahteva vplačnik, ali z dopisnico ali s pismom.

Povzetne pošiljke. Za pisemske in denarnopisemske pošiljke s povzetjem do 1000 Din. (samo za tozemstvo) se plača poleg druge pristojbine še 20 para pokaznine. Od povzetnega zneska se odbije pristojbina za nakaznico in vrednost golice (nakaznice) [10 para]. Za pakete s povzetjem se plača poleg pristojbin za težo, vrednost (ločenko, ekspres), tudi še pristojbina za nakaznico, vštevši morebitno dostavnino ali obvestnino. Vse pristojbine se plačajo pri sprejemni pošti; izdajna pošta ne odbije od povzetnega zneska nobenih pristojbin. — **Poštni nalogi** (samo za tuzemstvo) do 1000 Din. s pisemsko pošto. Pristojbina znaša kakor za priporočeno pismo iste teže in 50 para pokaznine. Izdajna pošta odbije od zneska pristojbino za nakaznico in vrednost za golico (nakaznico).

Naložne karte samo do 25 Din.; pristojbina 30 para in nobene pokaznine. Izdajna pošta odbije od zneska pristojbino za nakaznico.

Ekspresne pošiljke (do 100 Din. vrednosti ali 10 *kg* teže) se dostavljajo le tedaj po posebnem slu, če stanuje prejemnik v kraju samem, kjer je pošta. Za take pošiljke ni plačati ne dostavnine, ne obvestnine.

Raznovrstne druge pristojbine. Za odjavo paketa 50 para. Za obvestilo o neuročljivosti paketa 50 para. Za izplačilno potrdilo 2 Din. Za ležnino za vsak zavoj na dan 1 Din. Za izplačilno pooblastilo (dvojnik nakaznice), izdano po krivdi naslovnika, 4 Din. kolkovine za prošnjo in še 3 Din. v znamkah. Te pristojbine je plačati tudi za podaljšanje izplačilnega roka nakaznic, ki po krivdi stranke niso bile izplačane meseca vplačitve ali naslednji mesec. Izkaznica o istovetnosti (identiteti) 4 Din. Za vrnitev ali preklic pošiljke, premembo naslova, znižanje ali črtanje povzetja se plača 2 Din.; pri pošiljkah v inozemstvo 4 Din. — Za zaposlane ali vrnjene pošiljke se plača pri paketih pristojbino za težo in vrednost kakor tudi dostavnino, ozir. obvestnino; pri denarnih pismih samo dostavnino, oziroma obvestnino; pri vseh drugih pošiljkah nič.

Brzojavne pristojbine. V notranjem prometu kraljevine SHS se plača za vsako besedo privatne brzojavke 50 para, najmanj pa za vsako brzojako 5 Din.; od sobote 20. ure do ponedeljka 8. ure se plača trikratni znesek. Za hitno brzojavko se plača za vsako besedo 150 para, za vsako hitno brzojavko pa najmanj 15 Din. Pristojbina za potrdilo brzojavke (priznanico) znaša 1 Din., za vsako brzojavno golico pa 50 para. — Brzojavke za evropsko inozemstvo: *a)* Pri vsaki brzojavki se računa ena beseda več, pri hitnih se računa to besedo trikratno; *b)* ob nedeljah se ne računa trikratna pristojbina; *c)* najmanja pristojbina brzojavke znaša 1 franc. frank (tačas 15 Din.), pri hitnih 3 franc. franke. Za brzojaven odgovor se lahko plačajo pristojbine primerno prometu vnaprej.

Klic pokojnega papeža Benedikta XV. krščanskim družinam:

Posvetite se presv. Srcu Jezusovemu.

Spisal o. Janez Pristov, družbe Jezusove.

1. Razdejane družine.

Strašno gorje je prinesla svetovna vojska. Razrušene vasi, podrte cerkve, poteptana polja, zastala industrija, pomanjkanje, draginja, verižništvo, vse to je silno hudo; a najhujše je: mnoge družine so raztrgane, razbite. Mnogo mož in mladeničev je padlo v vojski, mnogi so se vrnili domov z verskimi dvomi ali brezverni ali mlačni in brezbrižni; mladina je pokvarjena, razuzdana, nečista, nepokorna staršem, misli pogosto na ples, zabave in grešna znanja. Mož in žena sta se si morda preveč odtujila; mnogo zakonskih zločinsko izrablja zakon. Umrljivost otrok je velika, vsak šesti otrok v Sloveniji je nezakonski. Mnoge družine so se odtujile veri, cerkvi in cerkvenemu življenju, druge so postale posvetne; iz njih je izginila molitev, krščanske čednosti, samozataja, vdanost v voljo božjo, medsebojna ljubezen in zaupanje. Razne vedne zabave in pijančevanje ob nedeljah tudi razjedajo prej tako lepo družinsko življenje. Starši premalo skrbno in krščansko vzgajajo svoje otroke. Nasprotniki vere hočejo pregnati z brezverskimi postavami Kristusa iz družin, uvesti hočejo civilni zakon in razporoko; iz šol pregnati križ, krščanski nauk in duhovnika, šolsko vzgojo pa izročiti svobodomiselnim učenikom, da že nežna otroška srca zastrupijo z brezverstvom. Če bodo pa družine brezverne, bo propadel narod, ž njim država. Družina je namreč svetišče, kjer se goji krščansko življenje, celica, iz katere se razživlja vse družabno in državno življenje. Zato vsi pravi prijatelji naroda resno mislijo, kako bi družino prerodili, prenovili. Naštevajo razna, a le naravna sredstva, ki so pa nezadostna. Družino moramo prenoviti versko in nravno. To pa ni mogoče brez — Kristusa. Kristus in njegov duh, njegova načela, njegove zapovedi morajo nazaj v šolo, v družino, v zakonodajo, v javnost. Srce Jezusovo naj zopet zavlada in kraljuje vsepovsod, posebno v družini.

2. Pomoč le v presv. Srcu Jezusovem.

Zakaj? Zato, ker je družina ustanova in last božjega Srca. Kristus je namreč družino obnovil, okrepil in posvetil. Bog sam je v raju ustanovil zakon; združil je Adama in Evo, moža in ženo, in jima jasno začrtal namen zakona: „Rasita in množita se.“ (Mojz. 1, 28.) Družina naj bi bila vir življenja, blagoslova in sreče. Sčasoma pa je postala v poganstvu vsled človeške poželjivosti in pokvarjenosti vir pregrehe in propalosti. Žena je bila možu sužnja, otrok niso cenili in jih kot nepotrebno blago metali proč ali jih tudi prodajali.

Kristus pa je postavil družino zopet na trden temelj. Zahteval je in zapovedal zakonskim medsebojno ljubezen, zakonsko zvestobo in neločljivost zakonske vezi. „Kar je Bog združil, naj človek ne loči,“ in „Kdorkoli se loči od svoje žene in vzame drugo, prešuštvuje; in ako se žena loči od svojega moža in se omoži z drugim, prešuštvuje.“ (Mark. 10, 9—12.) Kristus je pa okrepil zakonske vezi s tem, da je dvignil zakon v zakrament. Žena, ki naj bo sicer možu kot glavi družine pokorna v vseh rečeh razen greha, je postala možu zvesta pomočnica in enakovrstna družica. Tako je Kristus vrnil ženi čast.

Kristus je naučil starše otroke zopet ceniti, ljubiti ko dar božji. Varoval in ljubil jih je ko punčico svojega očesa, smatral jih za svoje brate: Kdor sprejme otroka, mene sprejme. Otroke je stavljal odraslim v zgled in zaklical strašno gorje onim, ki bi „pohujšali katerega teh malih, ki verujejo vanj“. Po načelih Kristusovih so torej otroci dar božji, po milosti sv. krsta udje katoliške cerkve, dediči nebeškega kraljestva. Kako nizko torej mislijo večkrat oni starši, ki se jih grešno branijo, ki hočejo zakon sam uživati, nočejo pa posledic zakona: otrok in njih vzgoje.

V družini pa mora biti poleg ljubezni staršev do otrok tudi pokorščina in ljubezen otrok do staršev. To je pa storil Kristus s

tem, da je družino posvetil s svojim zgledom in svojo milostjo in pomočjo.

Rodil se je bil v družini, rastel, molil, delal in slušal je do 30. leta, največji del svojega življenja. Sv. Jožefu in Mariji je dajal priliko, da sta se vadila v ljubezni do Njega; vsi so pa gojili vse družinske čednosti: ljubezen, požrtvovalnost, pokorščino, čistost, potrpežljivost in ponižnost. Tako je božje Srce posvetilo vse družinsko življenje s svojim zgledom, pa tudi s svojo milostjo. Ker je zakon dvignil v zakrament, je podelil zakonskim milost, da se medsebojno ljubijo in podpirajo v veselih in žalostnih dneh, držé zakonsko zvestobo, posebno pa, da morejo svoje otroke krščansko vzgajati, jih voditi h Kristusu, v nebesa, kar jih stane mnogo truda in žrtev.

Razen tega pa je presv. Srce Jezusovo družinam vedno pomagalo v njih dušnih in telesnih potrebah. Ozdravil je Jezus Petrovo taščo; ubogi vdovi v Naimu je oživil mrtvega sina — edinca; sestrama Mariji in Magdaleni obudil k življenju njunega brata Lazarja. Hodil je po sveti deželi, deleč na vse strani le dobrote.

Pa tudi zdaj skrbi presv. Srce za razne dušne in telesne potrebe družin. Saj je „Kristus isti včeraj, danes in vekomaj". To izpričujejo v raznih jezikih po celem svetu zahvale, ki jih vsaki mesec priobčuje okolo 40 Glasnikov Srca Jezusa, tudi slovenski, ki izhaja v Mariboru, Koroška cesta 5.

Presv. Srce Jezusovo drži obljube, ki jih je dalo sv. Margareti Alakok: „Blagoslovil bom hiše, kjer se javno izpostavi in časti podoba (mojega Srca), razdvojenim družinam bom zopet vrnil mir, (častivcem mojega Srca) bom dal vse potrebne stanovske milosti". Presv. Srce je pa še za vse prelilo svojo dragoceno Kri, pokazalo družinam svojo ljubezen in jim dalo svojo srečo in svoj blagoslov. Družine so torej ustanova in posest božjega Srca.

Iz tega pa nujno sledi, da družine to same prostovoljno priznajo, božje Srce izvolijo za svojega Kralja in Gospoda, ki naj vlada v njih srcih kot kralj ljubezni. To je posvetitev družin presv. Srcu Jezusovemu.

3. V čem torej obstoji posvetitev družin presv. Srcu?

Bistveno je, da si *a)* družina oskrbi kip ali podobo presv. Srca Jezusovega, ki jo blagoslovi duhovnik; *b)* da prizna in izvoli presv. Srce za kralja in neomejenega gospodarja cele družine, in da to *c)* stori prostovoljno, iz ljubezni do presv. Srca.

O prvi točki govorim pozneje. — S tem, da se družina slovesno posveti božjemu Srcu, prizna in veruje, da je Kristus Sin živega Boga, njen Odrešenik in Zveličar, da ima vso oblast v nebesih in na zemlji, da je zakonodajavec nove zaveze. Prizna, da zaupa v usmiljeno božje Srce, da jo bo varovalo vseh nesreč in podelilo vse potrebne milosti za krščansko življenje. Pokaže svojo ljubezen do presv. Srca, ki se je zanjo darovalo. Ker pa Kristus samo tistega ljubi, „ki ima njegove zapovedi in jih spolnjuje" (Jan. 14, 21.), zato odloči družina, ki se mu posveti, da ne bo služila grehu, zlasti smrtnemu, satanu in popačenemu svetu, ampak da se bo ravnala le po božji volji, spolnjevala božje in cerkvene zapovedi in svoje stanovske dolžnosti, posnemala čednosti presv. Srca, vse svoje zasebno in javno življenje uravnala po načelih in naukih Gospodovih. Daruje presv. Srcu vse svoje misli in želje, svoje delo in trpljenje, svoje načrte in uspehe, svoje dušne in telesne zmožnosti, svoje življenje in svojo smrt. Izbere si ga za kralja in neomejenega Gospoda.

Ker je pa vsaka družina že po svojem nadnaravnem namenu to dolžna storiti, zato pravzaprav ta posvetitev ni nič novega; družina to le prostovoljno in iz ljubezni do presv. Srca vnovič prizna in potrdi.

Vse to lepo izraža posvetilna molitev sama: „Prihajamo, da Te danes priznamo za neomejenega kralja naše družine .... Živeti hočemo odslej tvoje življenje ... Kraljuj našemu razumu ... našim srcem z ljubeznijo! Blagoslavljaj naša podjetja ..."

V kakem duhu naj družine izvršé to posvetitev, vidimo tudi iz besed, ki jih je papež Benedikt XV. govoril o. Mateu: „Potrebno je in zelo važno, da spoznamo Kristusa, njegov nauk, njegovo življenje, trpljenje in slavo; ... posnemati ga (Kristusa) moramo z živo vero, ki vodi in vlada naš razum, naše srce in življenje. ... Skušaj doseči, da bo v vseh hišah, ki jih obiščeš, potekala ta ljubezen iz vedno večjega in popolnejšega spoznanja Gospoda Kristusa."

4. Kako se je začela in širila posvetitev družine.

Navada, posvetiti družine presv. Srcu Jezusovemu, je pravzaprav skoro tako stara, kakor pobožnost do presv. Srca. Že sv. Marjeta Alakok je 20. julija 1685 posvetila svojo redovno družino presv. Srcu. Toda širiti se je začela šele v novejšem času, pred nekako 40 leti. Papež Pij IX. jo je priporočil 1875. Širiti sta jo začela oo. jezuita Ramière in Vibo (Wibeaux). Ta je spisal 1882 o tem članek v francoskem Glasniku presv. Srca, uspeh je bil velikanski.

Samo v mestu Marselju se je v 5 mesecih vpisalo in posvetilo 1053 družin, v 4 letih pa že 10.000. Do l. 1890 se je po celem svetu posvetilo že nad 2 milijona družin. Vrhovni ravnatelj apostolstva molitve, P. Regnault D. J. jih je vpisal v takoimenovano „Zlato knjigo", ki jo hranijo v Paray-le-Monialu na Francoskem. To pobožnost so širili zlasti člani apostolstva molitve.

Najbolj jo je pa razširjal v zadnjih 10 letih o. Mateo Crawley-Boevey, duhovnik družbe Srca Jezusovega in Marijinega v južni Ameriki, ki je sam posvetil 1 milijon družin. L. 1905 je smrtno bolan po milosti presv. Srca naenkrat popolnoma ozdravel. Iz hvaležnosti je začel širiti to posvetitev družin najprej v južni Ameriki. Sveti oče Benedikt XV. ga je sprejel v Rimu in mu naročil, naj jo v njegovem imenu razširja po Evropi. „V naši dobi", tako mu piše papež v svojem pismu, „ni svetejšega dela, kakor je to, in ga ne more biti." Drugič mu je rekel: „Pojdite, oče, po vsem svetu in pridigujte povsod in neprestano krščansko vojsko ljubezni... in poudarjajte, da je volja papeževa, da se to zveličavno delo razširi po vsem svetu v blagor človeške družbe."

In šel je po Evropi in jo zlasti na Francoskem širil z velikanskim uspehom. Doživel je mnogo čudežnih spreobrnitev.

L. 1918 je pokojni papež Benedikt XV. izjavil v zboru kardinalov: „Posebno in z živo hvaležnostjo hvalimo Boga, da se je sedaj tako čudovito razširilo to sveto delo posvetitve družin presv. Srcu. O ko bi se hotele vse družine posvetiti presv. Srcu in izvrševati vse dolžnosti, ki sledé iz take posvetitve. Tedaj bi bilo zagotovljeno socialno (družabno) kraljestvo Jezusa Kristusa... Želimo, da vsakdo (to kraljestvo) širi in utrjuje s tem, da pomaga širiti posvetitev družin presv. Srcu Jezusovemu."

Te besede so navdušile dozdaj že 500 škofov, da so jo v svojih škofijah, v raznih delih sveta, priporočili svojim duhovnikom in vernikom.

Na Hrvaškem se je že 20.000 družin posvetilo. In na Slovenskem? Gotovo dosti, a še vse premalo. Posvetiti se morajo vse — slovenske družine.

5. Obred pri posvetitvi.

Dan posvetitve je za vsako družino velik praznik; zato naj se izvrši kolikor mogoče slovesno, da napravi na člane družine velik in trajen vtisek.

Najprej si kupite lep, ne premajhen kip ali podobo presv. Srca Jezusovega, ki jo duhovnik blagoslovi v vaši hiši ali pa v cerkvi, če ne more priti v vašo hišo. Potem si vsaka družina izbere zase primeren pomenljiv dan, na pr. prvi petek ali prvo nedeljo v mesecu, praznik presv. Srca Jezusovega ali kak drug večji cerkveni praznik, ali kak za družino važen dan, kakor na pr. rojstni, poročni dan, ali god očeta, matere. Lepo je, če se družina na posvetitev pripravi s trodnevnico ali devetdnevnico.

Na dan posvetitve gredo vsi, tudi posli, k sv. spovedi in sv. obhajilu, ki naj bo kakor zadostitev za vse, s čimer je družina dozdaj žalila božje Srce.

Doma naj se pripravi pripraven, viden, primerno ozaljšan prostor na steni, kjer bo kip ali podoba presv. Srca. Nato naj na mizi okrase sliko s cvetlicami in svečami. Povabite duhovnika, pa tudi sosede in pevce. Ob določeni uri se zberite vsi v hiši pred podobo ali kipom. Če pride domači duhovnik, naj najprej blagoslovi kip, če ga niste dali že prej blagosloviti. Potem izmolite vsi klečé očenaš in češčenomarijo, nato stojé apostolsko vero. Zdaj izpregovori duhovnik, ki ste ga prej povabili, če ga pa ni, pa gospodar nekaj besedi o namenu in pomenu posvetitve. Po nagovoru sledi to, kar je pri vsej slovesnosti najbolj bistveno: od sv. očeta Benedikta XV. potrjena posvetilna molitev.* Moli jo duhovnik, če ga pa ni, pa oče ali mati ali tudi najmlajši nedolžen otrok, ki že zna gladko brati. Moli naj jo razločno, v kratkih presledkih, vsi drugi glasno ponavljajo za njim. Molitev se glasi:

„Presveto Srce Jezusovo! Ti si sv. Marjeti Mariji razodelo, da želiš vladati v krščanskih družinah; zato smo danes prišli, da priznamo Tvoje neomejeno gospostvo nad našo družino. Živeti hočemo odslej Tvoje življenje; hočemo, naj v nas zacvetó tiste čednosti, katerim si obljubil mir že tukaj na zemlji; pregnati hočemo daleč od sebe duha posvetnosti, ki si ga ti obsodil.

Kraljuj našemu razumu, da preprosto verujemo; kraljuj našim srcem z ljubeznijo, da v njej brez pridržka za te plamtijo, in ta plamen hočemo ohranjevati s pogostim prejemanjem sv. obhajila.

Prosimo, o božje Srce, predseduj nam, kadarkoli se zberemo; blagoslavljaj naša duhovna in časna opravila; odganjaj nam skrbi in lajšaj težave. Če bi bil kdo izmed nas tako nesrečen, da bi te kdaj žalil, opomni ga, o Srce Jezusovo, da si do skesanega grešnika dobrotljivo in usmiljeno. In ko bo bila ura

* Ta molitev se dobi v prodajalni Katol. tiskov. društva (prej Ničman) v Ljubljani, Kopitarjeva ulica. Izvod 10 vin.

ločitve, ko se približa smrt in nas napolni z bridkostjo, tedaj se hočemo vsi, ki bomo odhajali v večnost in ki ostanemo živi, vdati v tvoje večne namene. Tolažili se bomo z mislijo, da pride dan, ko bo mogla cela družina, zbrana v nebesih, na veke prepevati tvojemu veličastvu in slaviti tvoje dobrote.

Brezmadežno Srce Marijino in častitljivi očak sv. Jožef naj ti izročita to našo posvetitev in naj nas spominjata nanjo vse dni našega življenja.

Naj živi Srce Jezusa, našega Kralja in našega Očeta!"

Po tej posvetitvi se moli Očenaš... Češčenamarija... Čast Očetu...

Zdaj se postavi kip ali obesi podoba presv. Srca na odbrani, okrašeni prostor, odkoder bo božje Srce gospodovalo v hiši ustoličeno.

Nazadnje se moli v zahvalo, da je hotelo Srce Jezusovo prevzeti družino v svoje varstvo, še ta molitev:

„Hvala in slava božjemu Srcu, čigar usmiljenje se nam je razodelo v toliki meri. Izmed tisočerih je presv. Srce izvolilo nas, da sprejmemo dediščino njegove ljubezni. Naše stanovanje je postalo kraj sprave za nehvaležnost toliko ljudi. O božje Srce Jezusovo, nismo zaslužili sreče, da te smemo pozdravljati za gospoda in variha družine. Z največjim spoštovanjem te molimo in te zahvaljujemo, da bivaš v naši sredi in čutiš z nami vse bridkosti in težave, vse radosti in zopernosti. Nismo vredni, da si prišel k nam. Vendar ostani pri nas, o Gospod, in stori, da bomo vsi goreči častivci božjega Srca.

Tebi se izročamo s popolnim zaupanjem, o božji Zveličar, in te prosimo: blagoslovi vsa naša dela in vse naše namene. Naj ti bo ta hiša tako mila in draga, kakor ti je bila hiša v Betaniji, ki si v njo tako rad zahajal. Priporočamo ti vse naše potrebe in te prosimo tolažbe in moči v trpljenju in skušnjavah. Pray posebno ti še priporočamo one duše, ki so se že ločile iz naše srede. Ostani pri nas, o Gospod, in bodi naša pomoč v viharjih življenja. Odvrni od nas noč nevere in prepira. Daj, da ti služimo z delavnim, čistim in ljubeznipolnim življenjem. Naj se hvali, ljubi, moli in slavi v tej hiši presv. Srce Jezusovo sedaj in vsak čas! Amen."

Da počastite tudi Marijo, molite še „Češčena kraljica..." Nato recite: Presveto Srce Jezusovo, usmili se nas! (Trikrat.) Brezmadežno Srce Marijino — prosi za nas! Sv. Jožef — prosi za nas! Sv. Marjeta Marija — prosi za nas!

Če je pričujoč duhovnik, blagoslovi družino. Pevci zapojo pesem na čast presv. Srcu.

Obred je končan.

Da družina ne pozabi na to posvetitev, se zapiše dan in leto posvetitve na dva lista, ki ju vsi podpišejo. En list denejo za podobo, drugi pa neso župniku, da vé, koliko družin v župniji se je že posvetilo presv. Srcu. Dušni pastir pa pošlje imena teh družin „Predstojništvu cerkve svetega Jožefa v Ljubljani, kjer se vpišejo v „Zlato knjigo".

6. Kaj storite po posvetitvi?

Kakor je treba svetilki vedno prilivati olja, tako tudi tej posvetitvi, da ne bo podobna plamenu, ki hitro vzplapola, pa ravno tako brzo ugasne. Družina naj goji nekatere stalne pobožnosti do presv. Srca, ki pa ne vežejo pod nobenim grehom in se le priporočajo.

Vsak dan naj opravlja pred podobo ali kipom jutranjo in večerno molitev. Vsako nedeljo naj kdo čita vsem kak članek ali poglavje iz „Bogoljuba", „Glasnika Srca Jezusovega", iz knjige „Hodi za Kristusom", „Gofine" ali iz kake druge nabožne knjige. Vsak prvi petek ali vsako prvo nedeljo v mesecu naj prejme, če le mogoče, cela družina svete zakramente, naj izmoli spravno molitev in obnovi posvetitev. Isto stori vsako leto na praznik presv. Srca Jezusovega in na obletnico posvetitve.

Ob drugih prilikah na pr. posveté starši novorojenčka po sv. krstu presv. Srcu pred njegovo podobo, otroci se po prvem sv. obhajilu pred njo sami posveté božjemu Srcu. Končno je dobro, če se cela družina vpiše v „apostolstvo molitve", ker je posvetitev pravzaprav delo in del tega apostolstva. S temi vajami se vedno znova krepi in podžiga notranja pobožnost.

Družina skuša po posvetitvi Kristusu zvesteje služiti, spolnjevati natančno vse božje in cerkvene zapovedi, varovati se smrtnih grehov, vaditi se v čednostih presv. Srca, odpraviti iz hiše vsako pohujšanje, plese, kletev, pijančevanje, grešna znanja in nečistost, protiverske časnike in nenravne knjige, zatajevati svoje strasti: jezo, prepire, prevzetnost. Zateka se v vseh težavah, dvomih in skušnjavah k presv. Srcu za pomoč. Stopa le v katoliška društva, javno in povsod kaže neustrašeno svoje katoliško prepričanje.

Slovenske družine — posvetite se vse takoj presv. Srcu, zganite se, hitite, zakaj časi so zelo resni, pomoč — nujna.

† Benedikt XV.

Sestavil družbeni tajnik prof. Hutter.

Najbridkejši dogodek začetkom leta 1922 je smrt mirovnega papeža Benedikta XV. Umrl je v nedeljo dne 22. prosinca leta 1922 v 67. letu svojega življenja, vladal sveto Cerkev 7 let, 4 mesece in 19 dni. „Španska“ bolezen nam ga je vzela, ker se ji je pridružila še pljučnica. To se je zgodilo v teku štirih dni. V sredo pred smrtjo se je prehladil, v četrtek občutil obolenje ter je moral v postelj, v petek se je reklo: „Le čudež še more pomagati,“ v soboto je prejel zakramente za umirajoče; v nedeljo po polnoči je dal darovati sveto mašo v sobi poleg bolniške postelje ter med njo prejel še sveto popotnico, ob 6. uri potem pa izdihnil svojo dušo ob pričujočnosti več kardinalov, duhovnikov in sorodnikov.

Zadnje njegove besede so bile v petek popred: „Ako hoče Gospod, da še dalje delujem za Cerkev, sem pripravljen; ako pa poreče: Dovolj je! pa se zgodi njegova volja.“ V soboto je rekel: „Pripravljen sem umreti za mir sveta.“ Ko je jel umirati, je naprošen za blagoslov sorodnikom še povzdigal pogled in roko v blagoslov, omahnil in izdihnil blagoslavljajoč svojo dušo — Benedictus — blagoslovljenec.

* * *

Res! Benedictus — Blagoslovljenec! Blagoslavljati, blagoslov oznanjati, to je bil edini program Benediktu XV. Ko si je po izvolitvi dne 3. kimavca 1914 nadel to ime, je svet ječal pod prokletstvom sovraštva in zakrvavel v svetovni vojski. Sovraštvu nasproti je novi papež — kakor je sam povedal — začutil ko prvo čuvstvo, ki se je z neverjetno močjo polastilo njegove duše, neizrečno ljubezen do vseh. Imenoval je sam sebe (v diplomatski noti 1. VIII. 1917) „skupnega očeta vseh, ki ljubi vse svoje otroke z enako iskrenostjo“.

Uže drugi dan po slovesnosti kronanja (dne 8. kimavca) je pozval narode in vladarje na mir. Ino od tega dne je naprej in naprej pozival na mir ob vsaki priliki, zlasti pa v znameniti diplomatski noti z dne 1. vel. srpana 1917. Takrat bi morda bil imel uspeh, ako bi takozvani „londonski pakt“ ne bil izključil (na zahtevo Italije) papeža iz mirovnega pogajanja. Zato na ono noto ni dobil odgovora ne iz Londona, ne iz Pariza, ne od italijanske vlade — in molčati je moral tudi on, mirovnik.

A čeprav ni mogel pomiriti vojskujočih se sil, pa je vendar ves čas skušal, da bi vsaj grozovitost vojske kolikor moč ublažil. Na primer, pisal je vojskujočim, naj vsaj mirujejo ob najvišjih praznikih miru, kakor so Božič, Velika noč. Nekoliko je zalegel ta opomin.

Bolela ga je žalostna usoda vojnih ranjencev; dosegel je za nje vsaj to, da so se mogli oni, ki so postali nesposobni za nadalnje vojevanje, zamenjati z enakimi, ki so na ta način prišli d mov. Uže koncem l. 1914 se je takih štelo 120 do 150 tisoč. Istotako je dosegel, da so smeli za vojsko nesposobni civilni interniranci priti v domovino. Spet so se novi tisoči zahvaljevali papežu za prostost.

Dosegel je še, da so prišli očetje vsaj treh otrok v nevtralno Švico, kjer so jih mogli domačini obiskati. Kolika tolažba mnogim družinam!

Dosegel je tudi, da so ozdravitve potrebni ujetniki smeli v Švico, tam ostati do ozdravitve, ozdraveli pa so se morali vrniti v ujetništvo. Početkom junija 1915 so se dogovorili, da lehko biva do konca vojske stalno 20 000 takih „rekonvalescentov“ — po 10.000 od vsake vojskujoče se stranke — v švicarskih zavetiščih.

Poleg tega je skrbel Benedikt za ujetnike. Naročil je škofom in po škofih duhovnikom, da obiskujejo ujetnike, dopisujejo za nje domačinom; opozarjal, naj se lepo ravna z ujetniki — na Francoskem, na Nemškem. Naši slovenski in drugi ujetniki v Italiji so l. 1917 na Veliko noč prejeli na stroške sv. oča vsak posebej darilce, zavojček, ki je vseboval poleg papeževega pozdrava in primernih vrstic spominčic razno južno sadje, pecivo, meso, tobak, cigare in steklenico vina.

* * *

Benedikt XV. je bil v svetovni vojni nekako edina vidna zvezda na nebu vere, upanja in ljubezni. Od njega je žarela ves čas ljubezen proti sovraštvu. Ljubezen tudi njim, ki niso katoliške vere, a so bili pomoči potrebni. Tako se imajo marsikateri, ki so bili zaradi njihovega patriotizma obsojeni na smrt, papežu zahvaliti za življenje. Benedikt se je na primer osebno pri cesarju Karlu zavzel za pomilostitev češkega voditelja dr. Kramaža. Nato je sledila ona splošna amnestija, ki je oprostila tudi več slovenskih rodoljubov, med njimi koroškega boritelja Grafenauerja in župnika Šturma.

Oglašal se je Benedikt odločno proti nečloveškemu ravnanju in krivicam, ki so se godile v vojski. Tako proti potapljanju takih ladij na morju, ki niso bile vojne. Proti napadom neutrjenih mest po zrakoplovih z zraka. Proti krivičnemu, nečloveškemu ravnanju Nemcev v Belgiji, zlasti pa še proti Turkom, ki so milijon armenskega naroda pomorili takrat, ko mi v Avstriji o tem nič nismo smeli zvedeti. Zahteval je svobodo Armeniji, Belgiji, pa tudi Poljski.

Trdno se je držal Benedikt nevtralnosti; ni se dal zvabiti niti za las ne na to, ne na drugo stran; zahteval je edino le pravičnost vsem, kakor posameznikom, tako narodom, zlasti pa malim, slabim, kakeršni smo bili v Avstriji in Nemčiji Slovani. Ko bi Benedikt bil za nas sklepal mir, bi bila pač blažja usoda Slovencev.

* * *

Proklel pa je Benedikt vzrok vojske: sebičnost. Italijanski minister Sonino je imenoval povod, čemu treba napovedati vojsko: „Il sacrosanto Egoismo“ — presveta sebičnost! Temu nasproti pa ga je imenoval papež: „Il maledetto egoismo“ — prokleta sebičnost! — Egoizem, sebičnost, izvir vsakega greha, izvir vsega zla, izvir izkoriščevanja posameznikov, zlasti slabih, izvir stiskanja narodov, je edini pravi povzročitelj vojske, nje pravi oča pa satan, ki ga Jezus imenuje lažnika in morivca od začetka.

Sebičnosti nasproti je kazal Benedikt kakor uže predniki njegovi, Pij IX., Leon XIII., Pij X., na srce, goreče in plamteče same ljubezni, božje ljubezni do vsakega in do vseh, na presveto Srce Jezusovo. Njegovo hrepenenje je bilo, da se dopolni beseda psalmistova (ps. 84): „Usmiljenje in resničnost se bodeta srečali; pravičnost in mir se poljubila.“

V ta namen je dal Benedikt ves čas moliti. V spominu nam je molitev, ki smo jo molili na njegov zaukaz ob vojski po vsaki maši; molila se je po vsem svetu. Opominjal je na molitev in pokoro, s katero se mora odpadli človeški rod povrniti k Bogu nazaj. Enkrat je razglasil, da si naloži sam tridnevni post, naj ga v tem posnemajo vsi verniki. Otroke je pozval, naj molijo in prejmejo sv. obhajilo, da bi se Jezus nas usmilil. Marijo, devico in mater božjo, je zaukazal klicati na pomoč z vzklikom v lavretanskih litanijah: „Kraljica mirú — prosi za nas!“ Ko je pa nesreča prikipela do vrhunca, je l. 1918 naročil vsem duhovnikom vsega sveta, naj na praznik sv. Petra in Pavla ž njim enodušno darujejo sv. mašo. Ino res: „Justitia et pax osculatae sunt“ — pravičnost in mir sta se poljubila. Prišel je mir.

A ne še takšen mir, kakeršnega narodi potrebujejo, pravičen in trajen. Da pride, na to deluje in bode vedno delovalo papeštvo, ki priznava vsakemu narodu prostost za obstoj in razvoj. Blagor narodom, ki sodelujejo s papežem! Sila jih bode primorala na to, da bodo enega duha in enega srca s sv. očetom ko dobri sinovi vsi narodi svetá — in tedaj pride pravičen in trajen mir.

* * *

Vojska je prinesla neizmerno bedo več ali manj vsem vojskujočim se, zlasti draginjo, lakoto in ž njo združeno bolehanje, hiranje in umiranje — pred vsem ubogih, nedolžnih otrok po večjih mestih.

Tudi proti vojni bedi je nastopil Benedikt XV. ko prvi in največji pomočnik. Kar ob začetku vojske in naprej sta največ trpeli Belgija in opustošena Poljska. Za obe se je zavzel sveti oče. Poljski v pomoč je v letih 1915 do 1917 zbral okrog 4 milijone frankov. Dvakrat, leta 1919 in 1920 je pozval ves svet na pomoč bednim; iz dospelih mu 30 milijonov lir znašajočih sredstev, in kar je mogel dati sam iz svojih, so prejemali vsi potrebni raznih narodov v Evropi; med Jugoslovani Srbi in Bolgari. En milijon lir je iz svojega gladujoči Rusiji podaril še kratko pred smrtjo. V teku 7 let svojega vladanja je okroglih 80 milijonov lir izdajal pomoči potrebnim.

Po smrti Benedikta XV. je v Belem gradu zunanjih stvari minister Ninčić v svojem sožalnem govoru dne 24. prosinca 1922 izpovedal: „Pokojnik je storil v času vojne velike usluge srbskemu delu našega naroda. Naši interniranci in ujetniki v Nemčiji in Avsto-Ogrski so dobivali za vojne gmotno pomoč od svete stolice; rodbinam beguncev pa je olajšal dopisovanje s svojci, ki so ostali v domovini.“

S podobnimi izrazi so izjavljali tudi zastopniki drugih držav rajnemu papežu priznanje in zahvalnost za mnogotero in zdatno pomoč.

* * *

Sveti oče Benedikt XV. je skrbno pazil na vse potrebe katoliškega sveta. Opominjal je delavce na edinost v krščanskih načelih, kakor jih je razložil Leon XIII. v znameniti delavski okrožnici. Vzpodbujal je mladež, da se naj v mladinskih organizacijah krepi v čednostih. Zavzel pa se je tudi za narode, ki še tavajo v smrtni senci nejevere. Vsled vojske so prišli misijoni v velike težave in nevarnost, da mnogoteri prenehajo. Sveti oče je vzel misijonarje pod svojo osebno zaščito ter se potegoval za nje pri oblastih, ki so jih hotele izgnati ali jih internirale. Za misijone skrbeti ter jih podpirati, je rekel, je ena največjih in najlepših dolžnosti za one, ki že posedajo zaklad sv. vere. V pismu z dne 30. listopada 1919 je vsemu katoliškemu svetu naročil skrb za misijone.

Tri svete maše na vernih duš dan bodo vedno spominjale na Benediktovo usmiljeno srce. Istotako bratovščina sv. Jožefa v pomoč umirajočim. V zgodovini mu ostanejo zapisane tri okrožnice. Ob 700letnici 3. reda svetega Frančiška, smrti sv. Dominika in najslavnejšega pesnika Danteja.

* * *

Na prav poseben način so Benediktu XV. šest tednov pred njegovo smrtjo izkazali spoštovanje in hvaležnost Turki v Carigradu ali Konstantinoplju. Odkrili so dne 11. grudna 1921 pred tamošnjo katoliško katedralko (stolno cerkvijo) 7 m visok krasen spomenik. Udeležili so se slavnosti odkritja najvišji svetni in cerkveni dostojanstveniki, njim na čelu sultan sam. Celo sultanovke so smele biti pričujoče. Troške za spomenik so nabrali Turki sami in pravoslavni, ki so si šteli v čast, da smejo prispevati. To je tembolj čudno, ker Turkom njihova vera prepoveduje človeško telo upodabljati. Pri Benediktu pa so napravili izjemo: V nadčloveški velikosti stoji v višini na sohi v papeški opravi Benedikt XV., v levici odprto evangeljsko knjigo držeč, z desnico svet blagoslavljajoč. V granitno skalo pod marmornatim kipom pa čitaš vklesane besede:

Dobrotniku narodov
brez razlike narodnosti in vere
iz hvaležnega priznanja
Orient.

* * *

Dodajmo ob koncu še eno manj znano potezo iz mladosti Benedikta XV. Bil je med dvema bratoma — čijih eden je admiral, eden podadmiral — telesno slaboten, a ravno zato najbolj prirasel srcu materinemu. Matere Ivane (rojene Migliorati) najgorkejša želja je bila, da bi postal ta njen ljubljenec Giacomo (Jakob) duhovnik. Res, lepo se je učil, ko učenec tretjeletnik latinskih šol v verski gorečnosti celo organiziral sošolce za versko življenje, a dovršivši uk le ni šel v bogoslovje, ampak se lotil po očetovi volji pravoslovja ter uže z 20. letom napravil doktorat obojega prava. Mati mu ni ovirala volitve stanú, a molila je zanj.

Nekega dne se odpravi mladi doktor vsled notranjega nagiba romat k Mariji Devici „della Guardia“ z imenom, ki je poleg Genove kakor Trsat ob Reki. Tam se pobožno izroči Mariji, prejme pri maši sv. obhajilo ter se odloči za duhovski stan. Oče mu ni več ugovarjal. Mati pa je bila presrečna. Začutila je, da je bila uslišana njena molitev. Tej materini molitvi se ima Cerkev in ž njo ves svet zahvaliti, da mu je previdnost božja naklonila v dobi sile in prokletstva Benedikta, blagoslovljenega klicarja mirú in sprave.

Pij XI.

Sestavil družbeni tajnik prof. Hutter.

Dne 6. februarja opoldne kar po angelskem pozdravilu so začenši s sv. Petra cerkve zapeli vsi rimski zvonovi ter veličastno naznanjali svetu novega papeža.

„Eviva — živel sv. oče Pij XI.!“ tako je zaorilo 60.000 glasov s trga sv. Petra. Ti glasovi kar niso hoteli ponehati, ko se je kmalu na prvo naznanilo prikazal množici belo preoblečeni papež sam, z očetovsko prijaznim nasmehom jo z višine („loggia“) nad vrati sv. Petra cerkve pozdravljajoč. Klečé je prejela prvi papeški blagoslov, ki ga je podelil Pij XI. „urbi et orbi,“ to je vsem pričujočim in rimskemu mestu, vsem narodom in vsemu svetu.

To izvolitev je bil v jutru tistega ponedeljka uganil njegov ministrant, razborit samostanski brat, ki je videl, ko se je kardinal pripravljal na sv. mašo, da se joče. „Je pač največ glasov dobil včeraj — si je mislil — danes pa jih bo dobil, kar še manjka do dveh tretjin.“ Res, dobil jih je to dopoldne pri sedmi volitvi 42 izmed 55.

Prihodnjo nedeljo, 12. dan februarja, si je izvolil novi papež za slovesno ustoličenje; dejali so mu papeško trojno krono „tijaro“ na glavo. Ko sta mu pri obhajilu njegove slovesne maše kardinal dijakon in subdijakon prinesla presveto Rešnje Telo v obeh podobah z oltarja na prestol, so ga zopet videli jokajočega.

Je pač začutil, kako resničen je izrek nekdanjega njegovega prednika Gregorja XIII.: „Teža vsega sveta leži na mojih ramenih.“

Mladost papeževa.

Bog pripravlja vsakega človeka v svoji previdnosti že takoj od mladosti za njegov prihodnji poklic. Poglejmo na kratko, kako je pripravljal Pija XI.

Vir življenja, dobre vzgoje in prave, krščanske kulture je krščanska družina. V Lombardiji v vasi Désio, štiri ure severno od glavnega mesta Milana je dal Bog dobrima krščanskima zakoncema, Frančišku in Tereziji Ratti, petero otrok. Izmed teh živijo še najstarejši, Firm (Tvrdko), pa najmlajša, Kamila, in tretji po rojstvu, ki so mu dali pri krstu ime po sv. škofu Ahilu (Bolislavu). To je naš Ahil Ratti. Rodil se je dne 31. sušca leta 1857. Preživljal je oče Frančišek Ratti svojo družino s skromnim zaslužkom ko ravnatelj male tvornice za svilopreje.

Deček Ahil, komaj petleten, sili že v domačo šolo, ki jo je vodil jako prijazni, nekoliko priletni duhovnik don (gospod) Giuseppe Volonteri. Ta je brž zasledil, kako nadarjen je učenec Ahil Ratti. „Tega dajte študirat,“ prigovarja očetu Frančišku Rattiju. „Ne gre,“ odgovori oče, nekako prestrašen, ker je le težko preživljal sedmeroglavo družino. „Bo že šlo, z božjo pomočjo“ — odgovori gospod in ga opomni na škofovsko deško semenišče v bližnjem mestecu Monza, kamor ga bo pomagal spraviti v latinske šole. Tako se je tudi zgodilo.

Dijak, bogoslovec, mašnik, doktor.

Šlo je prav dobro. Učenec Ratti je v Monzi prekašal vse druge učence latinskih šol tako v nadarjenosti kakor v pridnosti. Svetil pa jim je tudi z najlepšim vzgledom gorečega Marijinega kongreganista.

Dovršivši v Monzi latinske šole se je odločil za duhovski stan ter šel se učit bogoslovja v Milan. Tudi tam je nadkriljeval vse bogoslovce. Spoznali so njegovi predniki in profesorji, da je namenjen za višje študije ter opozorili nanj nadškofa. Nadškof ga pošlje v Rim v lombardski koleg (zavod), kjer je dovršil bogoslovje in modroslovje z največjo pohvalo („summa cum laude“). Nato je prejel koncem leta 1879 sveto mašniško posvečenje ter dne 20. decembra daroval prvo sv. mašo — primicijo — v cerkvi sv. Karla Boromeja, ki je narodno svetišče v Rim prihajajočim ali tam stanujočim Milančanom in Lombardom sploh. K maši svojega sina je prišla presrečna mati, ki je štedila vsa štiri leta njegovih bogoslovskih študij, da je zmogla romarke stroške.

A mladi, 23letni sin je še ostal v Rimu, da se usposobi za doktorat na papeškem vseučilišču sv. Gregorija (Gregorianum). Ko trojni doktor, bogoslovja, modroslovja in cerkvenega prava, se je vrnil 25letni mašnik Ahil Ratti v Lombardijo.

Dušni pastir, učenik in učenjak.

Čeprav doktor, naj gre vendar na kmete pastirovat; tako je ukrenil modri milanski nadškof in poslal dr. Rattija na vikarijat ali malo faro Bari. A le nekaj mesecev je pastiroval ko vikar. Potrebovali so ga v Milanu za bogoslovskega profesorja hebrejskega jezika. Prišel je torej v jeseni leta 1882 v Milan, kjer se mu je delovanje razširilo vsestranski skozi 32 let.

Poleg profesorske službe na bogoslovnici je bil Ratti duhovni voditelj sester zadnje večerje (cenakula), ki so se pečale z dobrodelnostjo in vzgojo mladine. Pri njih je mladež

poučeval v katekizmu, jo pripravljal na prvo spoved in sv. obhajilo ter na sv. birmo, zbiral krog sebe ob praznikih popoldne dimnikarske učence, da jih je učil dušo snažiti in čedno ohraniti. Ti so ga posebno radi imeli; udeleževal se je tudi njihovih iger in skromne malice. Sam goreč Marijin častivec in kongreganist z mladih dni se je v mestu posebno zavzemal za Marijine kongregacije ali družbe dekliške, meščanske in delavske.

Prava pastirska gorečnost se briga tudi za narodne manjšine. Ratti, ki se je nemščine popolnoma naučil, je bil prvi, ki je združil v Milanu bivajoče mnogoštevilne Nemce katoličane v cerkveno občino ter jim pastiroval skoz 20 let.

Za učenosti delj so ga poklicali leta 1887 na svetovnoznano knjižnico sv. Ambrozija — „Ambrozijano" v Milanu. Postal je nje skriptor ali podvodja. Tu je bil Ratti v svojem duševnem kraljestvu znanosti ali vede med najdražjim tovarištvom znanstvenih knjig; proučeval jih je skoro noč in dan. Ker je v tej dobi priobčil več temeljitih znanstvenih spisov, je prišel na glas globokega znanstvenika. Ko tak se je udeležil deset let po nastopu službe (1897) mednarodnega znanstvenega kongresa (shoda) v Friburgu na Švicarskem, nato pa še ko knjižnice zastopnik pri vseučiliški slavnosti v mestu Oksford na Angleškem.

Ker je istega leta umrl Ambrozijane načelnik ali prefekt, monsignor Cesiani, mu je postal dr. Ratti naslednik in ko tak ostal v Milanu do leta 1914. Najbolj pripraven je bil za to mesto poleg vseobsežnega znanstva še posebno zategadelj, ker je obvladal razen klasičnih jezikov in maternega italijanskega še francoščino, angleščino in nemščino. Mogel je torej učenjakom teh narodov ustrezati v njih maternem jeziku, kar mu je pridobilo med njimi mnogo prijateljev. Tačas ga je Pij X. imenoval za svojega domačega prelata, ki ga je še prav posebe cenil ko vzornega duhovnika in gorečega dušnega pastirja.

Rattijevo ime je bolj in bolj zaslovelo med znanstvenim svetom. Ko je takrat na Češkem še trajal prepir radi „Kraljedvorskega rokopisa", so rokopis tudi dr. Rattiju izročili v presojo. Sodil je, da je pristen, iz devetega stoletja.

Ni torej čudo, da je Pij X. leta 1911 imenoval prelata dr. Rattija za pomočnika tedanjemu predstojniku preslavne vatikanske knjižnice v Rimu, jezuitskemu učenjaku o. Ehrle-ju. Jezuit Ehrle je dr. Rattija seznanil z odličnimi nemškimi učenjaki, ki so mu dali pobudo na znanstveno potovanje v Nemčijo, zlasti v Monakovo. Leta 1914 je zaradi svetovne vojske postalo stališče — kakor Nemcem sploh — tudi očetu Ehrle-ju v Rimu nevzdržno; odšel je v domovino na Bavarsko; na njegovo mesto je stopil dr. Ratti, ki je šele sedaj ostavil Milan in prišel v Rim.

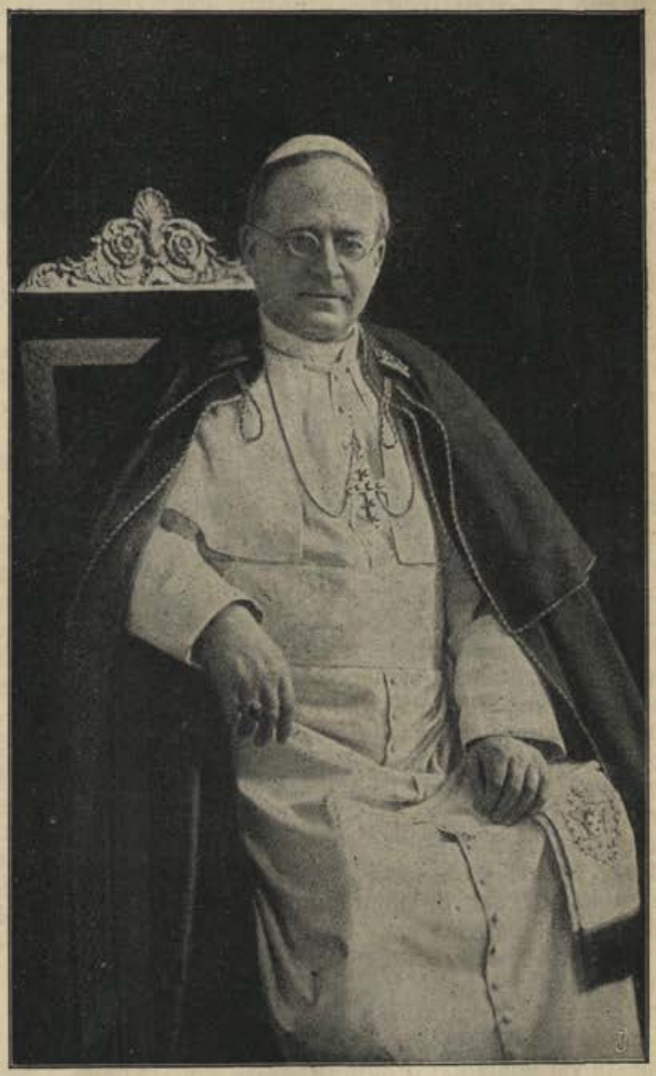

Z gorskih višin na cerkveno višino.

Ko je Ahil Ratti zapuščal Milan in se selil v Rim, se je še tožno ozrl proti severu na gornje Alpe in njih višine, ki so ga z dalje pozdravljale kakor ljube znanke v snežnem blesku. Zakaj z mladih let so ga o raznih poletnih počitnicah zvabljale, da jih je obiskaval. Takrat so ga videli kakor potujočega alpinista v kratkih hlačah dokolenkah, s kratko suknjo vojaškega

kroja, s kapo na glavi, oprtanega z nahrbtnikom, v katerem je bil poleg drugih potrebščin vselej duhovski talar in brevir. Obhodil in preplezal je v teku let vse alpske višine. Leta 1889 je v pogorju „Monte Rosa“ preplezal skupino višin, na katere pred njim še ni stopila človeška noga. Ni se strašil niti najvišjega evropskega orjaka „Montblanka“, Bele gore, na čije vrhuncu je prebil eno noč v največji nevarnosti. Take gorske izlete je potem popisaval v „Vestniku“ italijanskega planinskega društva, čigar član je bil.

Prišel pa je še na drugačno višino. Ko vodja vatikanske knjižnice, največje in najslavnejše vsega sveta, vidi Ratti papeža Benedikta XV. skrbeče delovati za blagor vseh narodov.

A Benedikt spozna, da bi tudi modri in preudarni znanstvenik Ratti mogel sodelovati. Leta 1918 so nastale nove države, zlasti slovanske. Treba se o verskem stanju v njih poučiti. Zato odloči papež, naj gre Ratti ko vizitator ali pregledovalec na novo Poljsko in pogleda tudi v sosedne dežele, kakor v Nemčijo, Rusijo, Litvanijo, nekoliko tudi v Češkoslovensko.

Tako je prišel v malem travnu l. 1918 Ratti v poljsko glavno mesto Varšavo. Ko je Poljska nekaj čez mesec nato poslala v Rim na Vatikan svojega poslanika, je tudi Benedikt XV. vizitatorja Rattija imenoval za svojega apostolskega nuncija dne 6. rožnika 1919, ob enem pa mu podelil nadškofovsko mesto Lepanto, na kar ga je poljski kardinal, škof Kakovski v Varšavi posvetil za škofa dne 10. vinotoka istega leta. Ob triletnem svojem bivanju na Poljskem se je nuncij in nadškof Ratti do dobra naučil poljščine, in tudi ruščine se je jel učiti. Najbolj pomenljivo je pa, da je Poljska na zahtevo papeškega nuncija, nadškofa Rattija, vsprejela v svojo ustavo dva člena. Prvi člen določa, da je katoliška vera v poljski državi na prvem mestu; drugi pa, da se ne sme o cerkvenih in verskih stvareh ničesar določati ali izpreminjati brez dovoljenja papeževega.

Skazal se je Ratti neustrašenega na svojem mestu, ko je pred Veliko Gospojnico l. 1920 boljševiška ruska vojska pridrla že skoro pred Varšavo, da bi jo oblegla. Tedaj so ubežali iz mesta vsi poslaniki drugih držav, le Ratti je ostal. Potem pa je dobil še priliko, da je vplival na rusko boljševiško vlado ter rešil mnogo političnih jetnikov, med njimi dva škofa, mohilevskega in minskega.

Benedikt XV. je bil jako zadovoljen z delovanjem svojega nuncija ter ga sredi leta 1921 poklical nazaj v Rim. Dne 13. rožnika ga je povišal na najvišjo stopnjo cerkvene službe, za kardinala sv. Cerkve, ko mu je bil podelil po smrti kardinala Ferrarija izpraznjeno mesto milanskega nadškofa. Podelivši mu kardinalsko dostojanstvo, se je papež takrat v konzistoriju izrazil vpričo zbranih kardinalov, da „sliši ob tej priliki pohvalno priznanje tisočerih glasov izmed vrst znanstvenega sveta“.

Kardinal Ratti — milanski nadškof.

Šele v jeseni, ko se je šel novi kardinal priporočat Materi božji v Lurdih, se je dal ustoličiti na nadškofovsko stolico sv. Ambrozija v Milanu. Milančani so ga navdušeno sprejeli tem rajši, ker so ga že od prej poznali, spoštovali in ljubili.

Dne 4. kimavca so Milančani prvič po vseh cerkvah poslušali glas novega višjega pastirja, ki jih uči v pastirskem listu, kako se naj drže starega pravila: „Moli in delaj“ ter skrbe za krščansko vzgojo mladine, ki je dandanes nad vse potrebna. Kmalu nato, ko so se začele šole, se je vdrugič oglasil Milančanom z ognjevitim pozivom, naj skrbe za krščanski pouk šolske mladeži, ker se temu ustavlja socijaldemokratski mestni zastop, češ, da nima denarja za verski pouk. Nadškof sam je prvi podpisal 5000 lir na nabiralno polo radovoljnih prispevkov, da se bodo mogli plačati potrebni učitelji krščanskega nauka. Kmalu so podpisali toliko, da je bilo dovolj za sto veroučiteljev. Mestni zastop se je moral ukloniti odločni zahtevi vernega ljudstva.

Za ves katoliški svet pomenljivi dogodek je slavil Ratti, ko je grudna meseca ko papežev zastopnik slovesno otvoril v Milanu katoliško vseučilišče, posvečeno Jezusovemu Srcu. Veliko upanje stavijo v to vseučilišče zlasti italijanski katoličani. Vseučilišču je namen, da vsestransko išče resnico; resnica pa ko hči božjega uma ima poklic, da osvobojuje božje otroke, kakor je obečal božji Sin: „Resnica vas bode osvobodila.“

Ahil Ratti — papež Pij XI.

Komaj pet mesecev so Milančani in Lombardi mogli kardinala nadškofa imenovati svojega. Dne 6. sečna ga je sprejel vesoljni katoliški svet za svojega najvišjega poglavarja, 261 tega naslednika sv. Petra, namestnika Jezusa Kristusa.

„Ohrani ga, Gospod, poživljaj in osrečuj ga na zemlji in ne daj ga v roke njegovih sovražnikov.“

Sveta Terezija.

V spomin

300letnice nje cerkvene posvetitve.

1.

Večerne ure so zapele psalme,
ugasnil je molitve polni dan,
zasanjali so tihi koridori,*)
zasanjal v miru karmel-samostan.

2.

Terezija, izvoljenka nebeška,
edina še v svetišču mračnem bdi,
njen zemski raj je tihi tabernakelj,
zamaknjena v nebo pred njim kleči.

3.

Čuj, ura bije, bije dolgo, polnoč...
Pokorščina, svetnici sladka vez!
Še en pogled, še en pozdrav Gospodu,
odtrga se od zemeljskih nebes.

4.

Hiti po koridorih, v noč zavitih,
kar jo oblije mistični sijaj,
pred njo stoji neskončno ljubko dete,
žari mu iz očesec božji raj.

5.

Smehljaj nebes na dečjih ustnih plava,
svetnici proži rokico v pozdrav:
„Povej mi, kdo si!“ ljubko ji zakliče,
kot bi izlile himne se z višav.

6.

„Terezija sem Jezusova,“ dahne,
v nebeško Dete srečna zastrmi.
„Jaz Jezus pa Terezije — neveste,“
presrčno rajsko Dete ji veli.

7.

Ugasne blesk, izgine Dete Jezus,
molče vrhovi pinij in cipres,
temà povsod, samó v svetniški duši
gorí v skrivnostni luči pol nebes.

M. Elizabeta.

---

*) Samostanski hodniki.

† Škof dr. Mihael Napotnik.

Spisal prof. dr. Anton Medved.

V koledarju Družbe sv. Mohorja za leto 1920 je na straneh 33—37 opisano življenje in delovanje lavantinskega škofa dr. Mihaela Napotnika. Bila je ravno minula tridesetletnica njegovega plodonosnega škofovanja. Obhajal jo je slavljenec v popolnem zdravju, vsaj navidezno ves čil na duhu in na telesu. Ž njim se je radovala cela prelepa lavantinska vladikovina, od deroče Mure in Drave doli do bistre Save, v ganljivih zahvalnicah so po vseh župnijah praznovali to tako redko slavlje.

Dr. Napotnik je neumorno nadaljeval svoje delovanje. V svojem jeklenem značaju je ostal neutruden delavec vse svoje žive dni. Odmora in počitka ni poznal; ostal je zvest svojemu načelu, katero je tolikokrat naglašal: „Počivali bomo v grobu.“ Obiskoval je redno svojo prostrano, v nekaterih krajih zelo težavno škofijo. Zbal se ni nobenega truda. Vse ljudstvo je naravnost občudovalo njegovo apostolsko vnemo in gorečnost. Pred vsem so globoko ganili množice njegovi ognjeviti govori, s katerimi je izpodbujal vernike k čednostnemu življenju.

Izdal je ob večeru svojega življenja, ki ni bilo nikdar praznik, temveč vedno le delavnik, še več kaj lepih spisov. Najvažnejši so: Leta 1920 pastirski list o Svetem Duhu, ki je obširna in zelo temeljita razprava o tretji božji osebi. Kaj mično in zanimivo delo je „Pridiga o pridižnicah“, govorjena ob blagoslovljenju „Znamenite pridižnice v Mariborski baziliki“. V tisku izšli so tudi oduševljeni govori: „O Marijanski kongregaciji“, „O 700-letnici ustanovitve III. reda“, „Nadpastirski opomin, govorjen v Mariborski katedrali dne 30. avgusta 1920 pred mašo Requiem v duhovno korist rajnim vojakom,“ „Cerkveni pozdrav ob slovesnosti orlovskega tabora po sv. maši pri kipu Brezmadežne na glavnem trgu v Mariboru v nedeljo 1. avgusta 1920“, „Pastirski list o volitvah v ustavodajno zbornico“, „Mila prošnja za pomoč pogorelcem v Cirkovcah na Dravskem polju“, „Postni pastirski list za leto Gospodovo 1921 o Kristusu križanem“, „Pomoč stradajočemu ruskemu narodu“, silno pretresljiv je pastirski list „Srčna prošnja za milo podporo kn.-šk. bogoslovnemu semenišču“, „Slavljenje blažene Ludovike Marijak in štirih blaženih devic-mučenic iz družbe hčerâ ljubezni v Marijini kapeli javne bolnice Mariborske“.

Slovesno je obhajala lavantinska škofija 70letnico dr. Mihaela Napotnika leta 1920. Od različnih strani se mu je poklonilo mnogo odposlanstev, čestitajoč mu zaradi lepe slavnosti in zahvaljevaje ga za tako blagoslovljeno delovanje.

A kmalu potem se je začela razodevati tudi pri škofu dr. Napotniku prebridka resnica usodepolnih besed 89. psalma, ki se tako resno in neizpodbitno glasé: „Dni naših let je sedemdeset let, ako je veliko, osemdeset let, kar pa je več, je samo trud in bridkost.“

V jeseni l. 1921 je začel škof Napotnik tožiti o bolezni. Odlični zdravnik dr. Marinič je takoj tajnostno izjavil, da je bolezen — in sicer rak na jetrih — neozdravljiva, da visi škofovo življenje na prav tenki niti in da bo trajalo le še nekaj mesecev. Zdravnikovo pre-

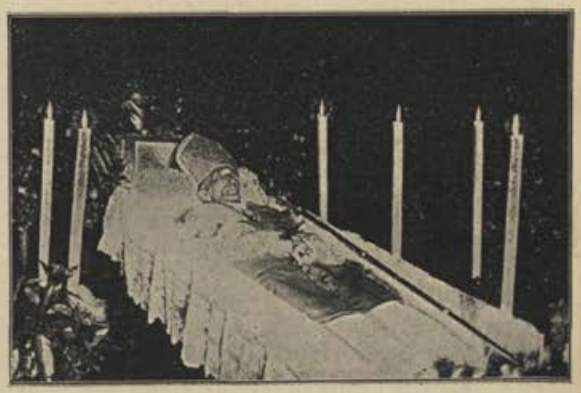

rokovanje se je doslovno izpolnilo. K prvotni bolezni so se še pridružile druge, polne groznih bolečin in mučnega trpljenja. Škofovo, prej tako krepko telo, da bi mu bil lahko vsakdo prisodil 100letno starost, je dobesedno shujšalo do same kosti in kože.

V tej hudi bolezni je prišla iz Belgrada radostna novica, ki je dr. Napotnika in vso njegovo okolico vidno razveselila: Nj. Veličanstvo kralj Aleksander I. je podelil lavantinskemu škofu dr. Napotniku najvišje odlikovanje v naši državi, red sv. Save I. stopnje.

Dne 29. prosinca 1922 je prišel pokrajinski namestnik g. Ivan Hribar osebno v Maribor, da bi dr. Napotniku slovesno izročil visoko odlikovanje. Škof se je kraljevemu namestniku zahvalil v prisrčnem nagovoru, ki je bil zadnji govor v njegovem življenju. Zapisal si ga je prejšnji dan s tresočo roko in ta osnutek

je poslednji njegov spis. Ganljiv, jedrnat, programatičen je. Glasi se:

Prečislani g. minister in kraljevi namestnik!

V imenu in na povelje Nj. Veličanstva kralja Aleksandra I. ste mi pravkar izročili visoko odlikovanje.

1. Nimam posebnih zaslug, te so le majhne; ali plemeniti vladar želi tudi manjše priznati.

2. Bodi to priznanje za moje in mojih duhovnikov delovanje na katoliško-cerkvenem in kulturnem polju. S tem smo koristili kakor procvitu Cerkve in šolstvu, tako posredno tudi državi. Biti hočemo dobri dušni pastirji in dobri državljani.

3. Zdaj pa izrekam najvdanejšo zahvalo Nj. Veličanstvu kralju Aleksandru I. in prosim, da sporočite to pred najvišji tron, sedež kraljev.

4. Nadalje obnovimo jaz in moji duhovni obljubo zvestobe in vdanosti do vladarske hiše.

5. Gorko želim in prosim Kralja kraljev, da bogato blagoslovi imenitno delovanje kraljevega Veličanstva.

6. Jaz sam bom tudi se pismeno zahvalil za visoko odlikovanje in če Bog pripusti, bom tudi osebno napravil svoj homagium (poklonitev).

7. Bože pravde varuj in živi kralja Aleksandra in njegovo nevesto!

Moči škofove so poslej vidno ginile; telo je od dne do dne bolj pešalo. Na lastno, nujno prošnjo je škof večkrat prejel sv. zakramente.

Neizprosna smrt se je bližala s hitrimi koraki. Pride 28. sušec 1922. Dr. Napotnik je ležal v nezavesti. Smrtni boj se je bližal svojemu koncu. Bolniško sobo v škofovi palači napolnijo po deseti uri duhovniki in ljudstvo iz višjih in nižjih slojev. Vse upira oči v umirajočega. Grobni molk in tihota vladata v sobi. Očesa se porosijo. Teče mnogo solz. Ob pol dveh popoldne izdihne visoki bolnik. Zdelo se mi je, da bajno donijo po sobi besede sv. Pavla: „Tek sem dokončal, ohranil vero. Že mi je pripravljen venec pravice, katerega mi podeli Gospod tisti dan, pravični sodnik, ne pa samo meni, temveč tudi vsem, kateri so ljubili prihod njegov.“

Prihodnji dan so položili truplo pokojnega škofa na mrtvaški oder v veliki dvorani škofovega stanovanja. Bila je dvorana v sijajno lepi žalni obleki. Med rožami in v celem logu zelenih dreves je počival umrli dr. Napotnik. Od ranega jutra do poznega večera ga je hodilo ljudstvo kropit. Celo mesto in bližnja ter daljna okolica je hodila molit k mrtvaškemu odru svojega škofa, zadnjič pozdravit svojega višjega pastirja, kojega so tolikokrat vsi občudovali v njegovem apostolskem delovanju

Dne 3. mal. travna je bil pogreb. Takega še Maribor nikdar ni videl. Pri najlepšem pomladanskem vremenu se je bila zbrala ogromna množica ljudstva. Sijaj pogrebnih slavnosti so povzdignili visoki dostojanstveniki, cerkvene in svetne oblasti. Bili so navzočni: Dr. Anton Bauer, nadškof iz Zagreba, ki je opravil sv. mašo zadušnico ter vodil pogreb; Anton Aksamovič, škof iz Djakova; dr. Leop. Schuster, škof iz Gradca; dr. Andrej Karlin, bivši škof v Trstu; dr. Ant. Bon. Jeglič, škof ljubljanski, ki je imel v stolni cerkvi poslovilen govor, v katerem je proslavljal pokojnika, oziraje se na njegovo delovanje in na neminljive zasluge; nadalje prošt Bolfenk Serajnik, kot zastopnik krškega škofa; P. Placid Epalle, opat trapistov v Rajhenburgu. Na čelu svetnih oblasti je bil general Dokić, kot zastopnik Nj. Veličanstva kralja Aleksandra I., ter minister in pokrajinski namestnik v Sloveniji Ivan Hribar. Zastopane so bile vse mariborske oblasti in vsi zavodi.

Med mnogobrojnimi venci, ki so jih položili na krsto pokojnikovo, se je posebno odlikoval prekrasen venec mariborske občine z napisom: Svojemu vladiki mesto Maribor.

Sprevod se je v nepreglednih vrstah pomikal iz stolne cerkve po stolni ulici, glavnem trgu, po Tatenbachovi in Sodnijski ulici na Aleksandrovo cesto k frančiškanski cerkvi. V njej so položili odličnega pokojnika v rakev. Počiva ravno pod večno lučjo, na prostoru, katerega si je sam izbral za svoj zemeljski počitek.

Slovensko misijonišče za poganske in domače misijone v Grobljah.

Potniki, ki se vozijo po kamniški železnici (Ljubljana—Kamnik), zapazijo med postajama Domžale in Jarše na zapadni strani proge dolg kostanjev in lipov drevored in nekako v sredi gradiču podobno poslopje. Če potnik vpraša domačina, kako imenujejo to lepo naselbino s prijazno cerkvico, mu ta odgovori, da so to Groblje; cerkvica da je podružnica mengeške župne cerkve, veliko poslopje, kateremu so lani prizidali — a še ne dogotovili — novo poslopje, pa da je slovensko misijonišče. Grobeljska graščina je bila last barona Wurzbacha; ta je pa poslopje in posestvo okoli (60 oralov) prodal. Kupila je Misijonska zveza, ki se je l. 1916 v Ljubljani ustanovila in zbira darove za zidavo in vzdrževanja slovenskega misijonišča, v katerem naj bi se vzgajali misijonarji za poganske in domače misijone. Vse namene in tudi nabrane darove zveze je prevzela misijonska družba sv. Vincencija Pavelskega (lazaristi). Leta 1920 je ta otvorila v Grobljah misijonišče — noviciat. Odbor Misijonske zveze tvorijo duhovniki te družbe. Ima namen misijonišče v Grobljah popolnoma dozidati in opremiti. V načrtu ima nadalje postaviti primeren dijaški dom in bogoslovnico. Oboje sicer že obstoja v Ljubljani, toda v premalem obsegu.

Ko bi se prav zavedali, kaj imamo Slovenci v Grobljah! — Slovensko misijonišče ni postavljeno mogoče samo po volji slovenskega ljudstva. Storili smo samo svojo dolžnost, ki nam jo nalaga silno stara oporoka — skoraj 2000 let. Ta testament se nahaja v sv. pismu in je oporoka našega Gospoda — Boga! Zadnja želja — ali celo bolje — zadnja zapoved Kristusova na zemlji se je glasila: „Pojdite po vsem svetu in oznanujte evangelij vsem stvarem“ (Mk 16, 15). — Nam Slovencem je bilo dosedaj jako otežkočeno izpolnjevati to zapoved. Najbolj zato, ker nismo imeli lastnega misijonišča. Misijonskih poklicev pri nas ne manjka, ampak pripravnega zavoda za vzgojo nam je manjkalo. Kolikor je bilo mogoče, so se dosedaj vzgajali slovenski misijonski poklici v tujih zavodih in to je bilo združeno z raznimi težavami. Premnogi se niso mogli odzvati božjemu klicu. Sedaj so pa vrata slovenskega misijonišča odprta vsem, ki se hočejo posvetiti najvzvišenejši službi na zemlji.

V misijonišče v Grobljah sprejemajo: 1. duhovnike, bogoslovce in dijake z maturo za misijonarje-duhovnike; 2. vse moške od 16. do 30. leta za misijonarje-brate. Pri obojih se zahteva samo veselje do misijonskega dela (doma ali med pogani) in trdno telesno zdravje. Podrobnejša pojasnila daje Misijonska zveza Groblje p. Domžale (ali tudi: Ljubljana, Tabor 12). — Dijake v Dijaški dom sprejema vodstvo Dijaškega doma, Ljubljana, Tabor 12. Stanovanje zastonj, hrana po dogovoru. Sprejemajo se samo dijaki, ki imajo veselje do misijonskega poklica.

Misel, da živi na svetu še tisoč milijonov poganov in da drugi narodi silno veliko storijo za misijone, bo podžigala Slovence, da bodo umevali važnost misijonišča v Grobljah in po možnosti podpirali prepotrebni zavod. O nadaljnem razvoju misijonišča in druge misijonske vesti bo zaenkrat prinašal „Slovenski misijonar“ v Bogoljubu in drugi časopisi.

Ljubezen Kristusova naj nas priganja!

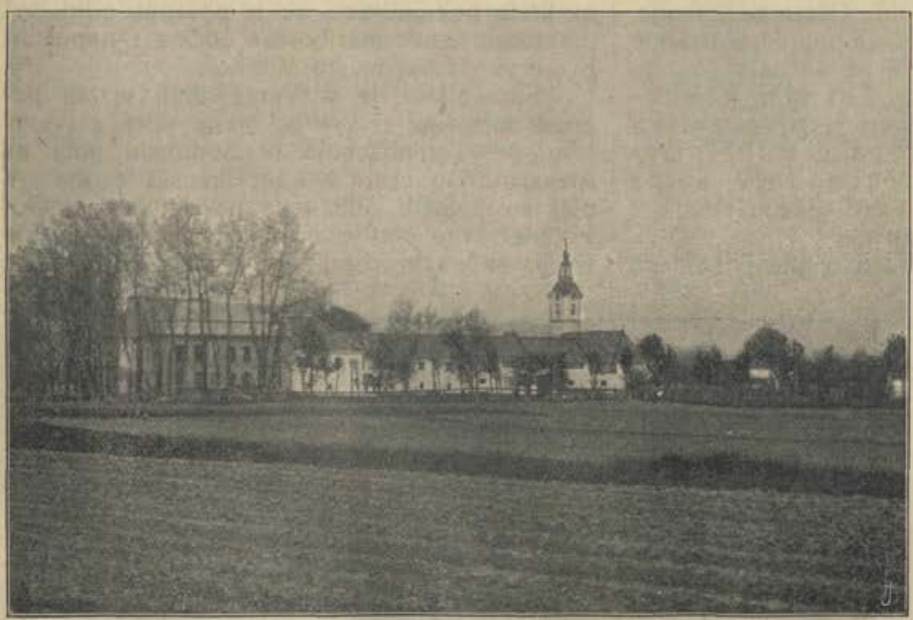

Misijonišče v Grobljah
od jugovzhodne strani; na levi še nedogotovljeno novo poslopje.

Razgled po katoliškem svetu.

Spisal prof. Jernej Pavlin.

Francija.

Na Francoskem se je položaj katoliške Cerkve zboljšal. L. 1905 so ločili cerkev od države. Že prej so izgnali redovnike in zaprli verske šole. Svojega poslanika v Vatikanu so odpoklicali in tako pretrgali vsako zvezo s cerkvijo. Vlada pa je uvidela, kolikega pomena za Francosko je, če ima zastopnika pri papežu, in ga je lansko leto res poslala. Ob zadnjem novem letu so šli poslaniki raznih držav čestitat predsedniku republike pod vodstvom papeževega nuncija. Predsednik je na čestitko odgovoril, da nihče ni bolj poklican delati za mir med narodi kakor sv. stolica, zato je srečen, ker se je obnovilo spet prejšnje razmerje do papeža.

V začetku vojske se je več redovnikov vrnilo na Francosko, da bi šli v boj za domovino. Po vojski so jih hoteli prostozidarji spet pregnati, redovniki so pa objavili podatke o svojem delu za domovino. V vojsko jih je odšlo 8928, od teh je dobilo pohvalo 4722, odlikovanje z vojnim križem 2418, red častne legije 229 in vojno kolajno 346 redovnikov.

Državne šole so brezverske, duhovnik nima dostopa vanje, verouk se ne uči, pač pa neka pravila, kako naj otroci žive, da bodo dobri državljani. Katoličani ne pošiljajo otrok v take šole; z velikimi stroški so ustanovili katoliške šole, v katerih uče dobri katoliški učitelji in učiteljice — med njimi so tudi redovniki in redovnice v svetni obleki.

Kulturni boj je zdramil katoličane, da so se začeli zavedati svojih dolžnosti v javnem življenju. Pred vojsko so bili v državnem zboru najmočnejša stranka radikalni socialisti, proticerkvena stranka. Pri volitvah l. 1919 so zgubili precej poslancev, pridobili pa so jih med drugimi tudi katoličani. Od 600 poslancev je okoli 200 odločnih katoličanov, ki pa nimajo posebne stranke. Po 40 letih so spet katoliški možje postali ministri, tako 4 v Millerandovem, 4 v Briandovem in 3 v Poincaréjevem ministrstvu.

Med izobraženci se kaže lepo versko življenje. Letošnji postni čas je v pariški cerkvi Notre-Dame prejelo skupno sv. obhajilo 900 inženjerjev in inženjerskih kandidatov, ki še obiskujejo visoko šolo. Med njimi je bil velik del najuglednejših pariških industrijalcev. Isti dan je pristopilo k sv. obhajilu v 20 drugih mestih tudi okrog 900 bivših gojencev te šole. Na rudarski visoki šoli v Parizu je prejelo skupno sv. obhajilo 154 dijakov. Na politehniki je že l. 1919 več kot 100 dijakov prejemalo vsako nedeljo sv. obhajilo, nekateri tudi med tednom.

Tudi med visokimi uradniki se dobe dobri katoličani. Lep zgled vernega katoličana je general Foch, francoski poveljnik v svetovni vojski. Že l. 1869 je bil kot dijak sprejet v Marijino kongregacijo in ji je ostal vedno zvest. Letos je umrl v Parizu bivši predsednik republike Pavel Deschanel. Bil je med najslavnejšimi francoskimi državniki zadnje dobe in je pripadal proticerkveni stranki. Pred nevarno operacijo je prejel sv. zakramente za umirajoče. Operacija se ni posrečila in Deschanel je umrl, spravljen z Bogom in cerkvijo.

Francozi imajo v visoki časti Devico Orleansko. Zato je Benedikt XV. gotovo ustregel njih dolgotrajni želji, da jo je lansko leto proglasil za svetnico. Njen god se obhaja kot narodni praznik. Pij XI. pa je 2. marca 1922 proglasil preblaženo Devico Marijo pod naslovom vnebovzetja in Devico Orleansko za posebni zavetnici Francije. V istem pismu spominja sv. oče na slavno preteklost Francije in želi mnogo uspeha prizadevanju za versko obnovo. To pismo je Francoze zelo razveselilo.

Slavno lurško božjo pot je l. 1921 obiskalo okoli 800.000 romarjev, med njimi 7 kardinalov. Tudi sedanji sv. oče je bil avgusta v Lurdu. Bolnikov je prišlo manj kakor druga leta, a kljub temu se je ugotovilo okoli 15 čudežnih ozdravljenj.

Mladi katoliški pisatelji imajo vedno več vpliva. Odkrito se bojujejo proti starejšim brezvernim pisateljem, ki so toliko src zastrupili. Njih najbolj znani list Revija mladine dobiva vedno več naročnikov. Katoliško gibanje med umetniki in mladino podpirajo tudi drugi ugledni časopisi.

Francoski katoličani študirajo z zanimanjem razna socialna vprašanja. Združujejo se v organizacijah, v katerih se izobrazujejo za praktično socialno delo. Organizacija prireja vsako leto v kakem mestu predavanja, katerih se udeleži okoli 600 do 900 poslušalcev.

Letos na praznik sv. Jožefa je praznovala petdesetletnico Zveza katoliških delavcev, ki jo je ustanovil grof Albert de Mun. Zveza katoliških železničarjev šteje 550 skupin in 100.000 članov. Avgusta 1921 je obhajala v Parizu veliko slovesnost, pri kateri je imel cerkveni govor pariški nadškof kardinal Dubois. Njih geslo je: „Fidem servavi!“ (Vero sem ohranil!) Važna je Zveza

katoliških inženjerjev, ki ima okoli 1700 članov in okoli 1000 naraščaja, to je dijakov, ki obiskujejo še visoke šole.

Katoliške telovadne organizacije so zelo razvite. V pariškem okrožju je 114 katoliških telovadnih društev z 2548 odraslimi člani in z 4571 člani naraščaja. Katoliška športna društva v Parizu in okolici imajo nad 16.000 članov.

Mnogo je že storila nepolitična katoliška družba francoske mladine, v kateri so organizirani mladi delavci, obrtniki, trgovci in dijaki. Članov ima nad 150.000. Za geslo ima: socialni, ker katoliški.

Že pred vojsko so se na Francoskem snovale družbe družinskih očetov v zavesti, da bo ta narod dober in država močna le takrat, če bo družina urejena. Po vojski so se te družbe še bolj razširile.

Precej pripomorejo h katoliškemu gibanju katoliška vseučilišča, ki jih imajo na Francoskem pet, med temi v Parizu tudi enega.

Angleška.

Na Angleškem katoliška cerkev stalno napreduje, ko se anglikanci vračajo vanjo. V Londonu in predmestjih se je sezidalo v preteklem letu 9 novih katoliških cerkva in kapel, nekaj pa so jih začeli zidati. Med vojsko se je vrnilo v katoliško cerkev okoli 50.000 ljudi, leta 1919 10.592 in l. 1920 12.621. Med njimi so tudi nekateri odlični možje. Tako je osem dni pred smrtjo prestopil v katoliško cerkev general John Cowan, ki je ob vojski vodil preskrbo angleške vojske. Angleška vlada mu je preskrbela svečane pogrebne molitve v katoliški cerkvi. Vlada sploh zadnja leta vedno bolj upošteva katoliško cerkev, ko vidi, da se vanjo vrača mnogo izobražencev. V začetku vojske je poslala svojega poslanika v Vatikan, kjer ga že stoletja ni imela.

Tudi na Angleškem se katoličani bore za versko šolo. Neki poslanec je v zbornici stavil predlog, naj se prepovedo vse zasebne verske šole in naj katoliški otroci hodijo v državne šole, v katerih uče protestantovski učitelji. Proti tej nameri so dvignili glas vsi katoliški časopisi. Škofje so poslali vernikom pastirske liste, da katoličani nočejo takih šol, ampak da bodo branili zasebne katoliške šole, ki so jih ustanovili z velikimi žrtvami. V Londonu so obnovili Zvezo londonskih katoličanov, ki bo v prvi vrsti skrbela za katoliško vzgojo mladine. L. 1920 je bilo 431 katoliških srednjih šol in 1208 osnovnih šol. Katoličanov je okoli dveh milijonov.

Katoliško žensko društvo je ustanovilo v Londonu in drugih večjih mestih klube, ki skrbe za žensko mladino in jo odvračajo od ponočevanja in plesov.

Irski katoličani so trpeli več stoletij hudo preganjanje. Angleži so jih silno zatirali, a Irci so ostali katoliški veri zvesti. Sedaj so dobili tudi politično svobodo. Ob tej priliki je sv. oče Benedikt XV. čestital angleškemu kralju Juriju V., ki se je sam mnogo trudil za sporazum z Irsko. Kralj se je za čestitko srčno zahvalil.

Belgija in Nizozemska.

Belgija je v glavnem industrijska država. Katoliška ljudska stranka obsega celo vrsto krščanskih strokovnih organizacij. Zveza krščanskih zadrug šteje nad 130.000 članov, Zveza delovnih zadrug nad 100 zadrug, Ženska zveza 63.000 članic in Kmečka zveza nad 200.000 članov.

Pri volitvah 21. novembra 1921 so dobili katoličani 82 poslancev (prej so jih imeli 73), socialisti 66 in liberalci 32. Najmočnejša stranka je torej katoliška in kralj je poveril njenemu voditelju Theunisu, naj sestavi vlado. V vladi je 6 ministrov, ki so odločni katoličani. Dne 5. aprila 1922 je umrl v starosti 85 let državni minister in voditelj katoliške ljudske stranke Karel Woeste. Belgijske katoličane je vodil več desetletij v boju za pravice katoliške cerkve in šole.

Odkar so Italijani vzeli papežu Rim l. 1870, niso katoliški vladarji hodili obiskovat sv. očeta. Kot prvi katoliški vladar ga je obiskal 29. marca 1922 belgijski kralj Albert s soprogo kraljico in prestolonaslednikom.

V Belgiji je šolski pouk svoboden. Kdor ima predpisane sposobnosti, ima pravico ustanoviti in voditi šolo. Država podpira take zasebne šole v razmerju s številom otrok, ki so v posamnih šolah. To pravico rabijo tudi katoličani, zato so se katoliške šole tako razvile kakor nikjer drugod. Vlada je prispevala za katoliške šole leta 1919 9,824.000 frankov, leta 1921 pa 76,004.000 frankov.

Nizozemska je l. 1871 opustila zastopstvo pri Vatikanu, a l. 1915 ga je spet obnovila.

Katoličani so se bojevali za katoliške šole od l. 1868 dalje. V tem boju so dosegli, da je vlada l. 1920 izdala šolski zakon, ki daje iste pravice državnim in zasebnim šolam; treba je le, da zasebne šole sprejmejo isti učni načrt, ki ga zahteva država. Zasebna šola se more ustanoviti, če je 40 otrok. Vse stroške za ustanovitev in vzdrževanje šole plačuje država. Ko je bil ta zakon sprejet, je zavladalo med katoličani veliko veselje. Škofje so ukazali zahvalne molitve. Katoličani so prirejali slavnostne shode, na katerih so izražali svoje veselje nad doseženim uspehom in slavili boritelje za zasebne šole.

Septembra 1921 so belgijski škofje poslali vernikom pastirsko pismo, naj bi se ustanovilo katoliško vseučilišče, ki bo krona vseh

dosedanjih bojev za svobodno šolo. V vsaki župniji se je ustanovil odbor, ki bo zbiral prispevke.

Po vsej Nizozemski hitro rastejo mladinske in druge katoliške organizacije.

Nemčija.

Nemški katoličani prirejajo vsako leto veliko zborovanje. Po vojski so ga imeli prvikrat v Frankfurtu ob Menu l. 1921. Ta shod naj bi zbral katoličane po vojski, jim dal zaupanja in novega poguma in spet vse združil k skupnemu delu po katoliških načelih. Na zborovanju so resno in odločno naštevali napake nemškega naroda, ki jih je treba sedaj popraviti in ki so: oderuštvo, nravna posirovelost, nezmerno uživanje, brezmejna dob čkaželjnost, nravna propalost časopisja. Na zboru so spet zahtevali svoje pravice glede šole in zakona. Letos se je vršilo 62. zborovanje v Monakovem.

Po novi ustavi iz l. 1919 se je vpeljal enoten šolski zakon za vse dežele nemške države. Prej so si dežele same urejevale šolo. Po novem zakonu so omogočene tudi verske šole. Zato si katoličani mnogo prizadevajo, da bi jih dosegli. Odlični kolinski nadškof dr. Schulte je poslal vernikom okrožnico za katoliško šolo; v njej pravi med drugim: „Noben veren katoličan ne sme zagovarjati brezverske, tako zvane svetne šole. Kajti taka šola hoče otroka vzgojiti brez vere v Boga in v Jezusa Kristusa, brez priznavanja resnic katoliške cerkve, brez molitve, brez sv. zakramentov. S tem pa je iz otroške vzgoje iztrgano vse, kar je katoličanu najsvetejše.“

V Kolinu je nastopilo proti brezverski šoli tudi 60 sodnikov, ki pišejo v razglasu: „Prav v sedanjem času, ko je posirovelost in pokvarjenost mladine dosegla najvišjo mejo in ko se zločini mladine strašno množe, je treba, da se mladina, ki je prihodnjost naroda, vzgaja versko in nravno“.

Nemški katoličani so znani po svoji izvrstni, vsestranski organizaciji. Zveza katoliških mladinskih društev, ki šteje 350.000 članov, je imela preteklo leto sijajno glavno zborovanje v Düsseldorfu, letos o binkoštih pa v Nürnbergu. Ljudsko društvo za katoliško Nemčijo presega po številu članov in po delovanju vse druge katoliške organizacije, junija 1921 je štelo 549.993 članov. V maju 1921 so se združile velike deželne zveze delavskih društev v skupno zvezo v Würzburgu. Odposlanci posameznih društev so se zavezali za delo po skupnem načrtu. Nato so se zbrali duhovni voditelji teh društev v Fuldi, da so napravili načrt za enotno delo med delavci. Vsi nemški škofje so izdali na voditelje delavskih društev okrožnico, v kateri poudarjajo pomen takih društev in opozarjajo voditelje na njihove dolžnosti.

† Knezoškof lavantinski dr. Mihael Napotnik.
(Gl. spis na str. 28.)

Avstrija.

V Avstriji je socialistična vlada izdala protikatoliške šolske naredbe. Zato se katoličani bore z vso odločnostjo za pravičen šolski zakon. Dne 24. aprila 1922 je imelo na Dunaju Katoliško šolsko društvo za Avstrijo 36. glavno letno zborovanje in je zahtevalo versko šolo. To sta poudarjala posebno bivši ministrski predsednik Hussarek in dunajski nadškof kardinal dr. Piffl. Ta je rekel: „Ako bi se bili katoliški starši že prej zavedali težke odgovornosti, ki jo imajo nasproti otrokom, bi se nam danes ne bilo treba bojevati za molitev v šoli in za verske vaje.“ Za zgled, kako odločno delajo drugod za katoliške šole, je navedel katoličane na Nizozemskem, v Nemčiji ter Italiji in pristavil: „Kar morejo katoličani po drugih deželah, to moremo tudi mi.“

Avstrijski škofje so letos objavili skupni pastirski list. V uvodu opozarjajo na to, kako nasprotniki delajo zoper cerkev glede zakona, šolskih verskih vaj in molitve ter zoper kongregacije. Vsa ta znamenja kažejo, da se bliža za katoli-

čane odločilni boj. Najprej pa se bo boj bojeval za vzgojo in šolo. Zato govore škofje o šoli in končno kličejo staršem: „Krščanski starši! V spolnjevanju svojih apostolskih dolžnosti smo vam jasno in pogumno naslikali načrt za katoliško vzgojo. Od tega ne moremo nič odnehati in tudi ne bomo. Vi veste, za kaj gre. Gre za to: ali naj se vaši otroci vzgajajo brez vere, torej tudi brez Boga in brez nravnosti."

Avstrijski katoličani prirejajo katoliške shode za varstvo svojih pravic. Oktobra 1921 je bil katoliški shod na Salcburškem, na katerem je imel monakovski nadškof kardinal dr. Faulhaber krasen govor o družini in ljudstvu. Letos so bili na Dunaju za vsak okraj posebej istočasno katoliški shodi, da so se jih katoličani mogli udeležiti v kar največjem številu. Govorili so na shodih o dobrodelnosti, tisku in vzgoji mladine.

Katoliška organizacija dobro napreduje. Katoliška ljudska zveza je imela letos 15. letno zborovanje. Članov šteje 218.816, v zadnjem letu je število članov naraslo za 48.286. Središče ima na Dunaju, kjer ima osem akademično izobraženih poročevalcev. Na letošnjem zborovanju so poudarjali: „V zvezi s cerkvijo hočemo nadaljevati delo v dosego svojega namena, ki ni nič drugega kakor: popolnoma krščansko ljudstvo in popolnoma krščanska država."

Odpadi od vere so pogostejši kakor pred vojsko, posebno na Dunaju; največ jih odpade k starokatoliški veri. Odpadi se množe tudi zato, ker manjka duhovnikov. Temu hoče odpomoči Kanizijevo društvo za vzgojo katoliških duhovnikov, ustanovljeno l. 1914 na Dunaju. Društvo poizveduje za dijaki, o katerih se misli, da bodo postali duhovniki, je z njimi v vedni zvezi in jih tudi gmotno podpira, če je treba.

Češko-slovaška republika.

Po vojski se je na Češkem zelo razširilo protikatoliško gibanje. Državni zbor, vlada, sokoli, učitelji in ostali izobraženci so začeli širiti mržnjo proti cerkvi. Še več so pa škodovali duhovniki, ki so odpadli od cerkve in s pomočjo vlade in pravoslavnega škofa Dositeja ustanovili češko narodno cerkev. Do junija 1921 je odpadlo k narodni cerkvi 48.600 vernikov in 61 duhovnikov, 108 duhovnikov je pa pustilo duhovniško službo. Katoličanom so vzeli 33 cerkev in kapel. Vlada je nameravala katoliške cerkve dati na razpolago tudi drugim veram, posebno narodni cerkvi, pa proti tej nameri so nastopili vsi katoliški časopisi.

Nasprotniki so s svojim proticerkvenim delovanjem zdramili katoličane. Katoliška ljudska stranka dobiva vedno več somišljenikov. V Pragi izdaja dva katoliška dnevnika, po en katoliški dnevnik izhaja tudi v Brnu in na Slovaškem. Dne 25. marca 1922 so zborovale v Brnu kmetske organizacije iz Moravske in Šlezije. Sklenili so ustanoviti za celo državo enotno organizacijo.

Dne 3. aprila 1921 je bil vmeščen bivši večletni državni poslanec dr. Anton Ciril Stojan za olomuškega nadškofa. Ob tej priliki so priredili katoličani sijajno katoliško manifestacijo. S 27 posebnimi vlaki so se pripeljali od vseh strani države v Olomuc.

Tudi češko-slovaški katoličani se morajo boriti za katoliško šolo in vzgojo. Njih škofje, 11 po številu, so izdali okrožnico o šolskem vprašanju. Sovražniki da so začeli boj proti cerkvi, posebno se trudijo, da dobe šole v svoje roke. Boj za šolo je boj za življenje in smrt. Katoličani morajo skrbeti za versko vzgojo otrok, zato starši greše, ako pošiljajo otroke v nevtralne ali nekatoliške šole.

V preteklem letu je bilo 6000 samomorov, med temi znatno število mladoletnih. To je sad brezverske vzgoje, s katero se Češka tako ponaša.

Katoličani so priredili lansko poletje 1100 večjih shodov za verske šole. Veselo znamenje je, da ima društvo katoliških učiteljev nad 2000 članov.

Češka je domovina sokolstva. A veliko mladine je vnete za katoliška načela tako, da je število Orlov kmalu narastlo na 122.000. Letos je bila meseca avgusta v Brnu sijajna manifestacija češko-slovaškega orlovstva, a hkrati tudi mednarodne katoliške telovadne organizacije.

Katoliški Slovaki morajo mnogo trpeti in se bojevati proti socialistom in komunistom, dalje proti brezbožnim uradnikom, profesorjem in učiteljem, ki so jih Čehi poslali med nje. Na Slovaškem je vlada po prevratu prevzela 22 katoliških srednjih šol in nastavila svoje profesorje. Šele po hudem boju so dobili tri gimnazije nazaj. Tudi sicer vlada malo upošteva želje katoliških Slovakov. Zato je nezadovoljnost med njimi vedno večja in želja po avtonomiji vedno pogostejša. Čehi pa vsled tega preganjajo njih voditelje, posebno Andreja Hlinka. Na Slovaškem manjka katoliških izobražencev, ker prej pod Madjari niso imeli nobene slovaške srednje šole. A polagoma gre na bolje. Avgusta 1921 je bil v Zilimi shod katoliških dijakov, ki se ga je udeležilo tudi okrog 150 visokošolcev in okoli 200 udeležencev iz izobraženih krogov.

Italija.

Za italijanske katoličane bo velikega pomena katoliško vseučilišče v Milanu, ki se je slovesno otvorilo 7. decembra 1921. Pri tej priliki je najprej govoril grof Lombardo, ki je

dal za vseučilišče nad 1 milijon lir in svojo palačo. Za njim je govoril frančiškan Avguštin Gemelli, prvi rektor novega vseučilišča. Gemelli je bil prej zdravnik in socialist ter se je boril proti veri in cerkvi. Zdravniške in modroslovne študije pa so ga spreobrnile, da je postal velik zagovornik sv. cerkve. Stopil je v frančiškanski red in postal duhovnik. Kot govornik je nastopil tudi državni tajnik Anile. Zato sta ga pozneje v senatu napadla senatorja Foa in Vitelli, Anile pa se je zagovarjal v krasnem govoru, kažoč na druge moderne države, ki imajo tudi katoliška vseučilišča. Slovesnosti se je udeležil tudi sedanji sv. oče Pij XI. kot milanski nadškof. Vseučilišče ima sedaj filozofsko-versko fakulteto in fakulteto za socialne nauke. Katoliško vseučilišče je važno, ker ne pripravlja le dobrih uradnikov, ampak vzgaja tudi katoliške voditelje naroda na vseh poljih. Zato si katoličani prizadevajo za lastna vseučilišča. V Zedinjenih državah jih imajo 15 s 19802 slušatelji, v Franciji 5, v Španiji 3, v Belgiji 1, v Švici 1, tudi Poljaki ga imajo v Lublinu.

Milan nam je tudi sicer zgled odločnega boja za katoliške šole. Ko so namreč dobili socialisti mestno upravo v svoje roke, so prepovedali v šoli verski pouk. Katoličani so na oklic nadškofa kardinala Rattija, sedanjega sv. očeta, nabrali v kratkem času nad 27.000 podpisov, da se verouk spet uvede. Socialisti so se izgovarjali s tem, da mesto nima sredstev za plačevanje katehetov. Katoličani pa se niso dali odvrniti in so sami nabrali za to potrebni denar. Nato je mestni svèt njih želji ustregel.

Tudi v politiki so se katoličani okrepili. Ljudska stranka je nastopila pri volitvah in dobila drugo mesto v državnem zboru. Na bolje se obrača na socialnem polju — in katoliške organizacije dobivajo vedno več članov. Na shodu italijanske katoliške mladine, ki je bil nedavno v Rimu, je bilo preko 30.000 udeležencev.

Amerika.

L. 1921 je bilo v Združenih državah 18,104.804 katoličanov, 2 kardinala, 17 nadškofov, 93 škofov, 18 opatov, 22.409 duhovnikov in 8698 bogoslovcev v 213 semeniščih. Katoliških šol, ki jih plačujejo katoličani, je bilo 6258 z 1,852.408 otrok. Število šol je v enem letu narastlo za 210. Kako znajo Američani ceniti katoliško šolo, nam pričajo besede, ki jih je novi baltimorski nadškof Curley rekel pri nastopu: „Ako smo v dvomu, kaj naj zidamo: ali novo veličastno cerkev ali prostorno šolo, si ne pomišljajmo in izberimo šolo!“

Da se je katoliška cerkev tako razširila in okrepila, zato ima nevenljive zasluge pokojni

Nova cerkev sv. Jožefa v Ljubljani.

baltimorski nadškof kardinal Jakob Gibbons. Rodil se je l. 1834 v Baltimoru iz irske družine. Mladost je preživel na Irskem in se je v 14. letu vrnil v Ameriko. Šele 34 let star je bil posvečen za škofa. L. 1870 se je udeležil vatikanskega vesoljnega cerkvenega zbora kot najmlajši član. L. 1877 je postal nadškof v Baltimoru in l. 1886 kardinal. L. 1884. je vodil zborovanje vseh škofov iz Združenih držav v Baltimoru. Bil je tudi cerkveni pisatelj. Njegova izvrstna knjiga „Vera naših očetov“ je izšla v 250 izdajah. Znana je tudi knjiga „Naša krščanska dediščina“. Duhovnikom je namenil knjigo „Poslanec Kristusov“. Ob njegovem jubileju l. 1919 so se spet zbrali vsi škofje, prvikrat po l. 1884. Papeža je zastopal msgr. Ceretti, sedanji nuncij v Parizu. Na tem zborovanju so napravili enoten načrt za katoliško delo v vsej državi. Delo so organizirali

in razdelili v pet skupin: zakonodajstvo, vzgoja, socialno delo, katoliška organizacija in tisk. Delo vsake skupine vodi poseben odbor. Gibbons je umrl marca 1921. Predsednik Harding je ob njegovi smrti poslal ljudstvu poslanico, v kateri povdarja njegove velike zasluge.

Benedikt XV. je 11. decembra 1921 proglasil filadelfijskega škofa Janeza Neumanna za blaženega. S tem je ustregel že stari želji vseh Severoameričanov, da bi dobili lastnega svetnika. Neumannov oče je bil Nemec, Mati pa Čehinja.

Za katoliški tisk se kaže posebno zadnje čase živahno zanimanje. Tako je bil marca 1921 tiskovni teden po vseh deželah Združenih držav, ko so povsod nabirali za tisk. Škofje so izdali okrožnico na mladino, naj dela za katoliški tisk.

Najmočnejša organizacija ameriških katoličanov je Narodna zveza katoliških mož in ima namen, da dela na verskem in socialnem polju. Zveza ima okrog 1000 društev, katerih nekateri delujejo po vsej državi, druga pa le v posamnih pokrajinah ali mestih. Cela organizacija šteje nad 1 milijon članov samo odrastlih mož.

Izmed drugih organizacij omenjam društvo katoliških igralcev v New Yorku. Vsak član se zaveže, da ne bo sodeloval pri nobeni protiverski ali nenravni igri. Člani imajo duhovne vaje in vsako nedeljo skupno sv. mašo.

Mednarodne katoliške prireditve in organizacije.

Katoliška cerkev je ustanovljena za vse narode, da pri vseh izvršuje isto vzvišeno nalogo. Zato je prav, da se katoličani raznih narodov in držav med seboj združujejo, posebno še zato, ker so tudi njih nasprotniki združeni v mednarodnih društvih, kakor n. pr. prostozidarji.

Med najveličastnejše mednarodne prireditve štejemo evharistične kongrese, ki so se začeli l. 1881 na Francoskem. Predzadnji je bil l. 1914 v Lurdu, letos pa je bil 26. shod v Rimu v Vatikanu. Sv. oče Pij XI. se ga je udeležil in imel krasen nagovor o sv. evharistiji kot viru edinosti, miru in ljubezni. Velikanske sklepne procesije po mestu se je udeležilo okrog 300.000 vernikov in okoli 400 škofov.

Septembra 1921 je bil v Rimu prvi mednarodni katoliški mladinski kongres z namenom, združiti vso mladino katoliškega sveta, da se človeštvo spet prerodi v krščanskem duhu. Na kongresu je bilo 85 zastopnikov 26 narodov. Sv. oče jih je sprejel v avdienci in pohvalil njih prizadevanje.

Julija 1921 so se zbrali v Freiburgu v Švici zastopniki dijakov iz 22 držav, da bi se posvetovali, kako naj ustanove mednarodno katoliško dijaško zvezo.

V Parizu so se lansko leto zbrali zastopniki raznih katoliških organizacij. Predsedoval je škof Schrembs iz Toleda v Združenih državah. Zastopanih je bilo 9 narodov po 30 zastopnikih. Posvetovali so se o zbližanju različnih katoliških organizacij v raznih deželah. Sklenili so ustanoviti osrednjo pisarno, ki naj vodi mednarodne katoliške zadeve. Za tako zbližanje se trudi posebno holandski profesor Steger.

Ustanovljena je tudi mednarodna katoliška protialkoholna zveza in mednarodna krščanska delavska organizacija, katere člani so v ogromni večini katoličani.

Avgusta 1922 je bila v Brnu velika mednarodna prireditev katoliških telovadnih organizacij. Udeležili so se je poleg Slovanov tudi Francozi, Belgijci, Nizozemci, Švicarji, Angleži in Irci. Tudi ameriške slovanske katoliške organizacije so poslale veliko zastopnikov, tako Čehi nad 600. Na taboru se je ustanovila Slovanska orlovska zveza, ki bo družila vse slovanske katoliške telovadne organizacije.

Misijoni.

Letos obhajamo tri važne misijonske obletnice. L. 1622 je namreč papež Gregorij XV. ustanovil sv. zbor za razširjanje sv. vere, ki ga na kratko imenujemo propagando. Sedaj ji načeluje kardinal Viljem van Rossum. Njemu so podložne vse misijonske dežele, a tudi nekateri kraji v Evropi. Tako je vse misijonsko delo enotno urejeno in more prinašati obilo sadu.

Isti papež je 12. marca 1622 proglasil za svetnika Frančiška Ksaverija, indijskega apostola in največjega misijonarja vseh časov. Frančišek se je rodil na Španskem, pozneje je študiral v Parizu, kjer je postal profesor. Ignacij Lojolski ga je pridobil zase, da sta s petimi tovariši ustanovila jezuitski red. Pozneje je odšel za misijonarja v Indijo, kjer je krstil na stotisoče poganov. Sv. evangelij je oznanjal tudi na Japonskem. Nameraval je iti še na Kitajsko, a v bližini kitajskega obrežja ga je na otoku Sančao dohitela smrt 3. decembra 1552. Njegova največja zasluga je, da je jezuitom in drugim misijonarjem pokazal pot v vzhodno Azijo.

Letos pa imamo tudi stoletnico, odkar se je ustanovila v Lyonu Družba za razširjanje sv. vere z namenom, da pobira prispevke za misijone. V 100 letih je nabrala že velike svote, ki so se razdelile raznim misijonom. Največ so prispevali Francozi sami.

Te obletnice bodo še bolj poživile delo za misijone, ki je po vojski že tako precej živahno, posebno vsled spodbude Benedikta XV. Ta je izdal misijonsko okrožnico, v kateri naroča misijonarjem, kako vestno naj vrše misi-

jonsko delo, ostalim vernikom pa, naj jih podpirajo z molitvijo in miloščino. Verniki naj po želji sv. očeta podpirajo posebno tri misijonske družbe: Liguorsko družbo, Dejanje sv. detinstva za odkup poganskih otrok in Družbo sv. Petra za vzgojo domačih misijonarjev.

Katoliške dežele tekmujejo med seboj v podpiranju misijonov, pridobivajo članov misijonskim družbam in ustanavljajo misijonišča za vzgojo misijonarjev. Na Španskem se je v mestu Burgos 3. decembra 1920 ustanovil zavod za zunanje misijone. Pokroviteljstvo sta prevzela papež in kralj. Pri otvoritvi je papeža zastopal nuncij, kralja pa justični minister. Leta 1921 pa je bil prav tam prvi španski misijonski kongres, na katerem se je sklenilo, naj bo prej omenjeni zavod osrednje misijonsko semenišče za celo Špansko. Na kongres je poslal kralj prosvetnega minista kot zastopnika.

Posebno živahno je misijonsko delo na Nizozemskem, kjer je doma sedanji prefekt propagande. Nadškof v Utrehtu je izdal misijonski pastirski list. Uspeh je bil tolik, da se je v malo mesecih število udov Družbe za razširjanje sv. vere zvišalo od 2000 na 51 500. Leta 1920 je imela Nizozemska, ki šteje le 2 milijona katoličanov, 2808 misijonarjev (1234 duhovnikov, 564 bratov in 1010 sester). Lyonska Družba in Dejanje sv. Detinstva štejeta pri njih mnogo udov. Poleg tega Nizozemci podpirajo še svoje misijonarje v obsežnih naselbinah.

Po verzajski mirovni pogodbi bi moralo mnogo nemških misijonarjev zapustiti svoje delo in se vrniti domov. Vendar je od 4000 misijonarjev moglo ostati tri četrtine na svojem mestu. Za naprej imajo Nemci upanje, da bodo njih misijonarji spet nemoteno misijonarili. Zato se misijonska misel med njimi zelo širi. Ustanovili so Družbo sv. Frančiška Ksaverija kot odsek Lyonske družbe. V Ahenu imajo misijonsko središče, ki izdaja razne misijonske knjige in misijonski list.

L. 1919 so imeli misijonski teden v Düsseldorfu, na katerem so poročali misijonski škofje in misijonarji, ki so morali zapustiti misijone. Letos je bil spet misijonski teden v Ahenu, kjer so bili misijonski tečaji za duhovnike in učitelje.

Tudi dijaki se zelo zanimajo za misijone. V Družbi sv. Frančiška Ksaverija jih je 55.000. Lansko leto so imeli dijaki višjih šol skupno misijonsko zborovanje.

Ameriški katoličani so začeli zadnji čas izdatno podpirati misijone. V Kanadi nameravajo ustanoviti misijonišče za Kitajsko in Japonsko. Dijaška misijonska križarska vojska šteje okoli 60.000 članov. Za Lyonsko družbo naberejo tudi po predvojni valuti več kakor kaka druga dežela, čeprav imajo sami doma mnogo izdatkov.

Letos o binkoših je bilo v Rimu mednarodno misijonsko zborovanje. Sv. oče Pij XI. je imel govor o misijonih.

Benedikt XV. je v misijonski okrožnici duhovnikom priporočil Duhovniško misijonsko zvezo, ki se je ustanovila v Italiji, pa se je kmalu razširila tudi po drugih deželah. Zveza naj duhovnike uči in spodbuja, kako naj med verniki vodijo misijonsko delo.

V misijonih morejo uspešno delovati domači misijonarji, ker poznajo jezik in navade. Če se začne kje preganjanje tujcev, morajo tudi tuji misijonarji bežati, domači pa lahko ostanejo. Narodnostno gibanje se je že začelo v Indiji, ker hočejo biti domačini sami svoji gospodarji.

Veliki oltar cerkve sv. Jožefa v Ljubljani.

To lahko postane nevarno za cerkev, če še ni dosti domačih misijonarjev. Benedikt XV. je poslal Indijcem pismo, v katerem priznava, da je njih želja po domačih misijonarjih upravičena, a da imajo sedaj še premalo misijonarjev, ki bi prevzeli vse delo. Ustregel pa jim je, ko je domačina Franca Vazapilla imenoval za škofa v Trihurju.

Sicer pa misijoni v Indiji dobro napredujejo, le premalo misijonarjev je. L. 1921 je bil v Madrasu velik marijanski kongres, ki se ga je udeležilo 22 škofov in 12 zastopnikov drugih škofij. Razpravljali so o raznih vprašanjih, podobno kakor na naših katoliških shodih. Katoliški tisk dobro napreduje, katoličani imajo dva katoliška dnevnika. V Madrasu je vseučilišče, zdaj pripravljajo še dijaški dom za katoliške visokošolce. Benedikt XV. je daroval v ta namen znatno vsoto. V Delhi bodo sezidali krasno stolnico, posvečeno presvetemu Srcu Jezusovemu.

Na Kitajskem je vlada katoliški veri naklonjena, zato morejo misijonarji neovirano delovati. Ob zadnji hudi lakoti so misijonarji stradajočim mnogo pomagali, zato v takih krajih radi vstopajo v cerkev. Tako piše apostolski vikar v Protingfu, da so ustanovili 1000 šol, v katerih se uči verskih resnic okoli 40.000 poganov. V Parizu študira okoli 60 katoliških kitajskih dijakov; ko se vrnejo domov, bodo gotovo pospeševali misijone.

Na Japonskem se je v zadnjih 60 letih le malo doseglo, a po vojski je bolje. Veliko pozornost je vzbudila spreobrnitev grofa Motona, ki je bil poslanik v Petrogradu in Parizu in med vojsko zunanji minister. Že več časa se je pripravljal na sv. krst in ga prejel malo pred smrtjo. Katoliško vseučilišče v Tokio ima velik ugled. Gojence te šole radi sprejemajo v velikih trgovinah in državnih uradih. Veliko upanja je posebno pri izobražencih, da bodo vstopili v cerkev in potem vplivali tudi na druge. Važno je za japonske misijone, da je japonski prestolonaslednik Hirs-Hito leta 1921 obiskal s svojim spremstvom Benedikta XV.

V misijonskem pregledu ne smemo pozabiti dveh domačih misijonarjev, Trobca in Buha, ki sta zadnji čas umrla. Jakob Trobec se je rodil l. 1838 v Polhovem Gradcu. Kot bogoslovec je odšel z misijonarjem Francem Pircem v Ameriko in je tam dovršil bogoslovne študije. Deloval je v raznih krajih. Leta 1897 je postal škof v St. Cloudu. Pozneje se je vsled starosti škofiji odpovedal. Umrl je 14. decembra 1921. Jožef Buh je bil doma iz Lučen nad Škofjo Loko, rojen l. 1833. V mašnika je bil posvečen l. 1858. Nato je bil kaplan v Loškem potoku in Radečah pri Zidanem mostu. L. 1864 je odšel v Ameriko. Polagoma je prevzel vse Pirčeve misijone. Ustanovil je več župnij in misijonaril skoraj po vseh krajih severne Minesote. Postal je generalni vikar škofije Duluth. Več let je urejeval „Amerikanskega Slovenca“.

Lakota v Rusiji.

Spisal dr. J. Kotnik.

Minula je svetovna vojna. Ves svet se je oddahnil in zopet lotil mirnega dela upajoč, da se kmalu povrnejo zlati časi, ko bo meso po kroni in žemlja po dva krajcarja.

Toda nekaj let je že od tega, odkar so v Versaillesu podpisali mir, a zlatih časov vendarle ni več nazaj. Nasprotno! Od dne do dne raste draginja in vedno bolj se čutijo posledice globokih ran, ki nam jih je prizadel svetovni vihar.

Dasi tudi mi preživljamo kritične čase in trpimo vsled vedno rastoče draginje vsestransko pomanjkanje, vendar pa smemo reči, da se vsaj enkrat na dan lahko do sitega najemo. Tudi pri nas je lanska suša znatno podražila živila in s tem vse ostale življenjske potrebščine, lakote v pravem pomenu besede pa naše slovensko ljudstvo vendarle ni trpelo.

Toda daleč tam na vzhodu, kjer se med brezkončnimi in nekoč tako plodnimi ravninami in polji vije starodavna in široka ruska reka — matuška Volga — tam, kjer so nekoč živeli ljudje v največjem zadovoljstvu in blagostanju, tam nad tistimi brezmejnimi planjavami, ki so nekdaj prehranjevale ne samo Rusijo, ampak vso Evropo — je zagospodaril in gospodari brezobzirno že leto dni neusmiljeni in strašni car — glad.

Ruska zemlja je neštetokrat v svoji zgodovini preživljala težke dneve lakote. Že najstarejše ruske kronike nam pričajo o lakoti, ki je zadela Rusijo v letih 1023 in 1024. Tedaj so pobili mnogo starih žen, češ, da so one kot čarovnice povzročile to nesrečo. V poznejših stoletjih do najnovejše dobe je istotako zabeležiti po nekoliko nerodovitnih letin, ki so povzročale glad v

večjem ali manjšem obsegu. L. 1842 se je ugotovilo, da se slaba letina v Rusiji vrača navadno vsako 6. in 7. leto in da traja vedno po dve leti. Zelo huda lakota je razsajala v Rusiji l. 1891 in 1892. Tedaj je gladovalo okoli 35 milijonov ljudi v šestnajstih gubernijah. Vendar takrat beda ni bila tako velika in občutna, ker državni organizem ni bil tako razdejan in razrušen kakor dandanes po petletni svetovni vojski ter po večletni meščanski vojni. V predvojni dobi se je Rusija tudi vedno pripravljala na slabo letino. V gubernijah, ki so bile najčešče prizadete po lakoti, so bile velikanske shrambe žita in drugih živil, ki so se potem razdeljevale med prizadete kraje. Po vojni in v dobi državnih prekucij pa so bile vse te zaloge seveda izčrpane in le tako je lanska suša mogla povzročiti toliko gorja, ki ga ruska zemlja še ni videla v svoji zgodovini.

Današnja lakota v Rusiji je po svojem obsegu kakor tudi po svojih strahotah in posledicah največja elementarna nesreča, ki je sploh kedaj zadela človeštvo.

Lanska suša, ki smo jo znatno občutili tudi v naših krajih, je izžgala in opustošila najrodovitejše ruske pokrajine ob Volgi od Nižjega Novgoroda do Astrahani. Očividci pripovedujejo, da je zemlja vsled suše in vročine tako razpokala, da so morali ljudje skakati preko teh razpoklin. Nobene zelene bilke, nobene oživljajoče travice ni ostalo nikjer. Cona, kjer je vladala ta velikanska suša, se je raztegnila od Povolžja tudi na Krim in deloma na Ukrajino, tako da je bilo prizadeto po tej nesreči nad 37 milijonov ljudi.

Ko so prebivalci teh opustošenih krajev v početku lanske jeseni jeli uvidevati, kaj jih čaka pozimi, so začeli trumoma zapuščati svoje domove ter se preseljevati deloma proti severu, deloma v Sibirijo. Bilo je to pravcato preseljevanje narodov. Sovjetska vlada kljub vsem ostrim odredbam in grožnjam izpočetka ni mogla zadržati teh velikanskih ljudskih valov, ki so prinašali s seboj siromaštvo, bolezni in ki so kakor kobilice požrli vse, kamor so prišli. Šele, ko so se ti nesrečni ljudje prepričali, da jih tudi drugod ne čaka boljša usoda, šele, ko je severna zima sama ustavila tok teh izgladovanih množic, so se jeli tisti, ki so še ostali pri življenju, zopet vračati v svoje zapuščene domove. Tukaj pa jih je čakalo nepopisno gorje.

Zadnji ostanki živil so bili izčrpani, goveja živina večinoma že vsa poklana in na več sto kilometrov daleč sama pusta zemlja in sneg. Ljudje so segli po zadnjem sredstvu, da si ohranijo življenje. Sneli so raz strehe z mahom poraslo slamo, jo zmleli, jo pomešali z blatom in zemljo ter iz te čudne zmesi pekli kruh. Fotografični posnetki iz teh krajev nam kažejo cele vasi z nepokritimi hišami, le ogrodje še štrli proti nebu kot znamenje zadnje borbe človeka za podaljšanje svojega življenja. Posebno hudo so bili udarjeni kraji, ki leže daleč proč od prometnih središč in velikih cest. Ker ni bilo več na razpolago vprežne živine za dovažanje živil iz večjih mest, kjer so se nastanile razne pomožne akcije, so bila ta osamljena in oddaljena sela obsojena takorekoč na gotovo smrt. Zima je vso to bedo še podesetorila, postoterila. Prebivalstvo je že v jeseni zamenjalo vso svojo obleko in perilo za zadnje grižljaje kruha in kdor pozna rusko zimo, ki je zlasti lani bila posebno ljuta, ta si bo mogel vsaj malo predstaviti neskončno trpljenje teh nesrečnikov. Zastopniki mednarodnega rdečega križa in drugih pomožnih ekspedicij nam slikajo strašne prizore o tej brezmejni bedi, ki se jih tudi mrtvo pero brani popisati. Ljudje so umirali dnevno na tisoče in tisoče, kajti lakoti so se pridružile tudi vse mogoče nalezljive bolezni kot na pr. pegavi tifus, kuga in kolera. In ko je beda dosegla svoj vrhunec, ko do smrti izgladovano prebivalstvo ni našlo več bilke slame, da si ohrani življenje, ko je tudi krik po pomoči ostal brezuspešen in neuslišan, tedaj se je jelo dogajati nekaj, kar v današnjem času o kulturnem človeku pač ne bi pričakovali — ljudje so začeli jesti človeško meso. Izpočetka so to bili le posamezni slučaji, da so izkopali že pokopanega mrtveca in ga potem pripravili za človeško jed, pozneje se je kanibalstvo ali ljudožrstvo razširilo v zelo nevarnih dimenzijah. Dogajalo se je, da je mati umorila mlajšega otroka, samo da z njegovim mesom podaljša življenje ostalim — a kaj, ko je to trajalo le nekaj dni in potem je morala pasti druga žrtev. Človek se zdrzne, ko čita tako strašna poročila o dejanjih, ki pričajo, da je neznosna lakota zamorila v človeku vsak človeški čut in da ga je ponižala do nizkotne živali.

* * *

Dolgo časa, dokler se te vesti niso dale prav kontrolirati, se je mislilo, da so vsa ta strahovita poročila morebiti pretirana, da morebiti boljševiki — sedanji vladarji velike Rusije — špekulirajo, da si z darovi iz raznih delov sveta opomorejo in dobe za obnovo svojega propadajočega gospodarstva novih kreditov v inozemstvu.

Toda tudi potem, ko se je po čisto oficijelnih odposlancih ugotovilo, da stvarno stanje v gladujočih krajih tudi resnično odgovarja vsem prejšnjim poročilom in da jih ponekod celo presega, so se jele države, ki bi po svojem svetovnem in gmotnem položaju bile v prvi vrsti poklicane, da priskočijo na pomoč, med seboj

pričkati in posvetovati, ali bi bilo sploh umestno, da pomagajo državi, kjer vladajo boljševiki, ker bi s tem posredno pomagale tudi boljševiškemu režimu. In kdor je sledil tem dolgotrajnim razpravam in posvetovanjem, prepletenim z raznimi neosnovanimi predsodki, je moral pač z žalostjo ugotoviti, da je dotičnim državnikom in brezsrčnim diplomatom popolnoma vseeno, ako pomre od lakote v najhujših mukah 20 milijonov ljudi, ki so pri tej elementarni nesreči popolnoma nedolžni. Med tem pa je trohnelo in gnilo po Argentiniji in Ameriki na tisoče in tisoče vagonov žita, ki ga vsled visoke amerikanske valute niso mogli prodati na svetovnem trgu in ki so ga raje porabljali pozimi kot kurivo. Ta preobilica žita bi bila zadostovala, da prehrani trikrat toliko ljudi, kot je bilo gladujočih v Rusiji.

Šele ko so pretresle svet grozne vesti o ljudožrstvu, šele, ko se je sloviti Šved Nansen vrnil iz gladujočih krajev Rusije v Evropo in povedal zakrknjenim diplomatom zapada pošteno lekcijo, se je svet zganil. In tako je Nansenovo delo kmalu rodilo uspeh. Imel je prav, ko je rekel, da bi narodi morali prisiliti svoje vlade, da se otresejo predsodkov, ko so dotlej ovirali vsako pomožno akcijo. Proti diplomatski in financijalni Evropi, ki je prvotno odbila pomoč gladujočim milijonom, se je dvignila Evropa dobrih in usmiljenih src in pod zastavo mednarodnega rdečega križa se je poslala še lanskega leta prva pomoč Rusiji. Ruska vlada je sama resno podpirala to človekoljubno delo in se tudi obvezala, da bo skrbela za to, da pridejo vsi ti darovi tudi res v prid gladujočim množicam.

Človekoljubno delovanje vseh mogočih organizacij je naposled prisililo tudi posamezne vlade, da so jele popuščati. Najprej so se odzvale male baltske državice, nemška republika, potem Francoska in Češka ter Bolgarija.

Lep primer pravega človekoljubja in slovanske vzajemnosti so pokazali bolgarski kmetje. Darovali so za gladujočo Rusijo žita in krompirja, sodelovali so pri tem tudi najsiromašnejši kmetje, ki sami niso imeli dovolj hrane. Kmet, do katerega se pomožni odbor v Bolgariji ni obrnil, se je čutil užaljenega in je sam prostovoljno prinašal darove. Bolgarski kmetje so brezplačno dali vozove, da so se mogla nabrana živila odpraviti na kolodvore in v večja mesta. Obljubili so tudi, da vzamejo pod lastno okrilje 20 tisoč ruskih otrok.

Poleg podpor, ki so jih poslale v Rusijo posamezne države, ne smemo pozabiti tudi darov katoliške cerkve Rimski papež je že lani izdal proglas na vse katolike sveta, da naj zbirajo za gladujočo Rusijo ter je sam odposlal eno ladjo z živili.

Tudi razne delavske organizacije po vseh državah so potom svojih mednarodnih zvez poslale lepe vsote v Rusijo.

Vseh darov, ki so se do 1. junija 1922 nabrali širom sveta, je prispelo v Rusijo za 77 milijonov zlatih rubljev.

Tudi Jugoslavija, ki se ima žrtvam ruskega naroda zahvaliti v veliki meri za svoj obstanek, se je tekom letošnjega leta odzvala obupnim klicom, ki so prihajali iz bratske Rusije. V vseh večjih mestih naše kraljevine so se osnovali „odbori za pomoč gladujočim v Rusiji“. Pobudo je dal zagrebški odbor, ki je bil osnovan že 27. decembra 1921; njemu so sledili odbori v Belgradu, Skoplju, Sarajevu, Ljubljani, Mariboru in Splitu.

V Zagrebu se je samo na veliki petek nabralo 200.000 kron, v Belgradu celo 400.000 dinarjev. Dozdaj — do 1. junija — se je po naši državi nabralo: v Belgradu nad 3 in pol milijona dinarjev, v Zagrebu poldrugi milijon kron, v Skoplju 200.000 dinarjev, v Sarajevu 86.300 dinarjev, v Ljubljani in Mariboru okoli 130.000 dinarjev.

Navedene vsote bodo tekom časa gotovo še znatno narasle, ker se naše ljudstvo zaveda svoje človečanske dolžnosti napram trpečim ruskim bratom, obenem pa se hvaležno spominja brezkončnih žrtev, ki jih je doprinesel ravno ruski narod za naše osvobojenje in za očiščenje ljudske duše. Verujemo pa tudi v vstajenje velikega ruskega naroda, ki je dal človeštvu že toliko slavnih mož in ki bo takrat po tolikem trpljenju, očiščen in prekaljen, gotovo znal ceniti pomoč, katero so mu nudili njegovi bratje v dnevih njegove največje nesreče.

O meščanski šoli.

Spisal ravnatelj Fr. Hribernik.

Časi, ko preprosti človek ni potreboval izobrazbe, so minuli; to uvideva danes menda že vsak stan. Le škoda, velika škoda, da marsikateri priznava izobrazbe korist, a dela glede na svoje otroke proti svojemu prepričanju. Ne premisli, da je izobrazba najboljši dar, ki ga more dati svojim otrokom, zaklad, ki jim ga ne more v življenju nihče vzeti.

Menda se ne motim, če trdim, da ni več daleč čas, ko ne bo zadostovala za vsakdanje potrebe obrtnika in poljedelca, trgovca in industrijalca izobrazba, ki jo nudi sama osnovna ali ljudska šola. Imeti bodo morali meščansko šolo. Število teh šol se veča v Sloveniji po prevratu prav razveseljivo. Zato ne bo odveč, če izpregovorim nekaj besed o njih. Ustroj meščanskih šol je mnogim premalo znan.

Mnogoteri mislijo, da meščanska šola ni nič drugega, ko 6., 7. in 8. razred osnovne šole. Temu ni tako. Meščanska šola ima višji učni smoter ali namen, nego občа ljudska šola, četudi bi bila ta osemrazredna. Popolna meščanska šola je štirirazredna. Ozira se predvsem na potrebe obrtnikov in poljedelcev, trgovcev in industrijalcev. Poleg tega omogočuje prestop v državne dvorazredne trgovske šole v Celju, Ljubljani in Mariboru (absolventi, to so takšni, ki so dokončali popolno meščansko šolo, torej nastavni ali 4. razred, ne delajo sprejemnega izpita), v državno trgovsko akademijo v Ljubljani (absolventi 4. razreda ne delajo sprejemnega izpita, če je uspeh v matematiki [računstvu in oblikoslovju], realijah [zemljepisu, zgodovini, prirodopisu in prirodoslovju] in učnem jeziku najmanj dober [povoljen], v vseh drugih predmetih pa vsaj zadosten; za prehodno dobo velja isto tudi za absolvente 3. razreda), v tehniško srednjo (prej obrtno) šolo v Ljubljani (absolventi 4. in tudi 3. razreda delajo, ako je bil napredek povsem povoljen, sprejemni izpit v višjo stavbno in višjo strojno šolo), v 5. razred državnih realk (sprejemni izpit) in v državna moška ali ženska učiteljišča (absolventi 4. razreda ne delajo sprejemnega izpita, drugi pa). Kar velja za absolvente, velja tudi za absolventinje.

Da pa more meščanska šola doseči svoj učni smoter, je izborna šola. V 1. razred se namreč sprejemajo učenci, ki so dovršili s splošno povoljnim uspehom 5. šolsko leto na javni ali zasebni ljudski šoli s pravico javnosti. Uspeh je splošno povoljen, če ima učenec v vedenju vsaj „pravilno“, v pridnosti, učnem jeziku in računanju vsaj „dobro“, sicer pa toliko prav dobrih redov, kolikor zadostnih. Poleg tega more učiteljski zbor odstraniti na soglasni predlog razrednih učiteljev one učence 1. razreda meščanske šole, ki do Božiča iz več predmetov niso zadostili.

K vpisovanju je razen zadnjega naznanila treba prinesti še krstni list, domovnico in izpričevalo o cepljenju koz. Radi drugih podatkov je treba, da pridejo k vpisovanju tudi starši. Dobro je, če se tudi večkrat oglase v šoli. „Šola in dom sestrici sta dve, — nobena brez druge hoditi ne sme.“

Predmeti so obvezni in neobvezni. K obveznim prištevamo verouk, slovenščino s poslovnimi spisi, srbohrvaščino, zemljepis in zgodovino s posebnim ozirom na kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev in nje ustavo, prirodopis, prirodoslovje, računanje z enostavnim knjigovodstvom, geometrijo in geometrijsko risanje, prostoročno risanje, lepopis, petje, ženska ročna dela in telovadbo za dečke in deklice. Neobvezni predmeti, ki se uvedejo po potrebi, so: živi jeziki, kakor francoščina, nemščina, laščina; slovenski tesnopis, strojno pisanje, gosli, klavir in deška ročna dela. Pouk je brez vpisnine, šolnine ali drugih pristojbin. Slučaj, da sta dva brata dala po enega svojih otrok drug drugemu, da more eden obiskovati meščansko šolo, eden pa se izučiti rokodelstva, me sili, da navedem meščanske šole v Sloveniji. Utegne komu koristiti.

Dele se v javne in zasebne zavode.

Javni zavodi: Ljubljana (2 deški in 2 dekl. mešč. šoli), Jesenice (mešana m. šola), Krško (deška m. š.), Ribnica (mešana m. š.), Tržič (1 deška in 1 dekl. m. š.), Maribor (1 deška in 2 dekl. m. š), Celje (1 deška in 1 dekl. m. š.), Brežice (mešana m. š.), Ljutomer (mešana m. š.), Ptuj (1 deška in 1 dekl. m. š.), Slovenji gradec (mešana m. š.), Šoštanj (mešana m. š.), Žalec (deška m. š.), Lendava (mešana m. š.), Murska Sobota (mešana m. š.). — K temu je pripomniti, da morejo deški meščanski šoli v Krškem in Žalcu obiskovati tudi deklice.

Zasebni zavodi: Ljubljana (dekl. notranja mešč. šola pri uršulinkah, dekl. vnanja mešč. šola pri uršulinkah, dekl. mešč. šola v Lichtenturničnem zavodu), Kočevje (dekl. m. š. šol. sester), Mekinje pri Kamniku (dekl. m. š. šol. skih sester), Škofja Loka (dekl. m. š. pri uršulinkah), Šmihel pri Novem mestu (dekl. m. š. šol. sester), Maribor (dekl. m. š. šol. sester), Celje (dekl. m. š. šolskih sester).

Meščanska šola se more ustanoviti in otvoriti pod pogojem, da se ena, dvoje ali več občin kakega okraja ali okraj sam zaveže, da hoče prispevati k stroškom za ustanovitev in trajno vzdrževanje mešč. šole, v kolikor prihajajo v poštev stvarne potrebščine. Učiteljstvo plačuje država.

Meščansko šolo vodi ravnatelj. Poleg njega poučujejo strokovni učitelji. Učiteljstvo izhaja iz vrst ljudskošolskega učiteljstva, stalno nameščeno pa more biti le tedaj, če napravi izpit vsaj iz ene izmed treh skupin predmetov. Jasno je, da si izbere vsak tisto skupino, ki ga najbolj veseli. Ker tudi uči predmete svoje skupine, ni težko uvideti, da je tak pouk uspešen.

Pripravlja se nov meščanskošolski zakon; o njem bomo izpregovorili, ako bo treba.

Liga narodov.

Spisal dr. Ivan Žolger, vseučiliški profesor.

I. Vodilne misli.

V lanskem koledarju je g. vseučiliški profesor dr. Lambert Ehrlich v svojem spisu „Mirovna konferenca in Jugoslavija“ naglašal veliko dejstvo, ki ga je mirovna konferenca v Parizu izvršila s tem, da je ustanovila „Ligo narodov“. Treba je, da se z vodilnimi mislimi, z ustrojem in nalogami te največje organizacije človeškega rodu natančneje seznanimo.

Liga narodov je organizacija, ki naj zastopa in uveljavlja skupne interese (koristi) vseh narodov. Največji skupni interes narodov pa je ohranitev miru, ki je podlaga kulture, blagostanja in sreče narodov. Skrb, da se svetovni mir ohrani, to je, da se med narodi nastali spori rešijo mirnim potom in da se že vnaprej preprečijo povodi mednarodnih sporov, je vzvišena in prekoristna naloga Lige (zveze) narodov.

Do svetovne vojske je veljalo v mednarodni politiki načelo, da sme država popolnoma samovoljno započeti vojni konflikt (začeti vojsko). Vojska se je smatrala za neko privatno podjetje dotičnih vojskujočih se držav. Drugi narodi, če so vsled vojske še tako hudo trpeli, niso smeli ugovarjati in naj je bila započeta vojska še tako krivičen napad na mirnega soseda, če se niso hoteli sami zaplesti v vojsko. Temeljna misel, na kateri je zasnovana Liga narodov, je pa nasprotno ravno ta, prvič, da ima vsak narod pravico do mirnega življenja in razvijanja svojih gospodarskih in kulturnih moči, in drugič, da je mir med narodi njihova skupna dobrina. Motenje mednarodnega miru ni zasebna stvar posameznega naroda in vojska ne sme biti početje, o katerem bi mogel narod poljubno, samovoljno in brez vsakega sodelovanja drugih narodov odločevati. Vojske naj bi bile dopustne le tedaj, če bi skupno razmotrivanje in presojanje dokazalo, da se jim ni mogoče ogniti, ker se spor ne da poravnati mirnim potom.

Liga narodov je torej organizacija, ki naj krivično napadeno državo s skupnimi močmi ščiti; ki naj pojave mednarodnega življenja, kadar bi utegnili dober sporazum med narodi ogrožati, pravočasno odstranja; Liga naj slednjič omogoča skupno presojanje nastalega spora in v določenem postopanju ugotavlja, če se nastali spor ne da rešiti z mirnimi sredstvi.

Kljub temu pa Liga ne tvori vrhovne oblasti nad državami, ampak je, kakor že ime kaže, zasnovana na načelu svobodnega združevanja. Liga, oziroma njeni organi ne morejo izdajati državam nobenih ukazov ali povelj. Vse udejstvovanje Lige se vrši v obliki kooperacije (sodelovanja) ravnopravnih sovrstnikov ter v obliki kompromisa (sporazuma), oziroma medsebojnega zedinjevanja. Ukrepi organov Lige imajo za posamezno državo le v toliko obvezno moč, v kolikor je država ukrepu pritrdila. Vsled tega velja za ukrepe Liginih organov vobče pravilo soglasnosti. Liga tedaj ne vdira v pravico samoodločbe naroda, ki ostane nedotaknjena.

Sprememba, ki jo napram dosedanjemu obravnavanju mednarodnih vprašanj pomenja ustanovitev Lige narodov, obstoja le v tem, da se v zadevah, ki se tičejo svetovnega miru, nobena država ne sme odločiti, dokler niso druge države, oziroma dokler ni Liga narodov imela prilike, da stvar premotri skupno s prizadeto državo. Po novi ureditvi je drugim državam dana možnost, da zoper enostranske, morda čisto sebične koristi posamezne države uveljavijo občne koristi narodov. Posamezni državi je odvzeta samo pravica, da bi smela delati usodepolne ukrepe brez zaslišanja drugih držav; ona naj, predno se odloči, posluša in dozna mnenje in glas Lige narodov. Skratka: Liga narodov je organizacija za skupno pretresanje, razmotrivanje, posvetovanje, zedinjevanje; toda pravica do končne odločitve ostane prej ko slej državi neokrnjena in nedotaknjena.

Ni dvoma, da je že tako predhodno skupno razmotrivanje, čeprav ima prizadeta država slednjič vendarle pravico samoodločbe, velikega praktičnega pomena. Mnoga nesporazumljenja, ki bi mogla imeti nepregledne posledice, se ugladijo in uravnajo. Prenagljene odločitve, kakor jih tako usodepolnih in toliko ve našteti zgodovina, se zabranijo in preprečijo. Zahteve, nakane in namere posamezne države pridejo v presojo in v prijateljski pretres vseh drugih držav. Ker se to skupno razmotrivanje ne vrši tajno, ampak tako, da dobi ves svet vpogled v zadevo, pridejo zahteve in namere vsake države pod kontrolo svetovnega javnega mnenja. Ob takih okolnostih bi se katerakoli država le težko odločila za korake, ki bi bili po mnenju vsega sveta krivični. Vsi, ki so o stvari razmišljali, so soglasnega prepričanja, da bi do svetovne vojske sploh ne bilo prišlo, če bi se bilo dalo o srbskoavstrijskem sporu na sličen način razpravljati.

II. Člani Lige.

Načelo Lige je, da spadajo vanjo vsi narodi, vendar ni prisilna organizacija. Države, oziroma narodi pod gotovimi pogoji v Ligo lahko vstopajo in iz nje izstopajo. Pogoji za vstop so:

Prvič, da se narod sam vlada, da torej ni pod avtokratičnim režimom (samodržcem), kakor je to pred vojsko bilo v Nemčiji, Avstriji, Mažarski in Rusiji.

Drugi pogoj za sprejem v Ligo narodov je, da nudi narod stvarna jamstva svoje iskrene volje, da hoče spoštovati svoje mednarodne dolžnosti.

To je bila dosedaj glavna zapreka, da nista bili sprejeti v Ligo narodov Nemčija in sovjetska Rusija. Nemčija je sprejela v mirovnih pogodbah točno določene dolžnosti, da poravna poškodbe, ki jih je brez vsake potrebe ter z velikim tehničnim aparatom le zato napravila, da uniči gospodarske temelje za procvit in napredek Francije, Belgije, Srbije, Rumunije. Nemci so na pr. izpodrezavali po vinogradih trte, sekali sadovnjake, rušili železnice, mostove, tovarne in industrijska podjetja, uničili za več let rudnike itd. Kljub temu pa se Nemčija od sklenjenega miru sem vedno obotavlja in noče izpolnjevati dolžnosti, ki jih je sprejela. Sovjetska Rusija pa ne more biti sprejeta v Ligo narodov, ker ječe njena ljudstva pod nečuveno strahovlado sovjetov in nimajo zagotovljenih najpreprostejših pravic, kaj šele, da bi se ta ljudstva sama vladala. Razen tega pa se sovjetska vlada brani, pripoznati obveznosti, posebno dolgove, ki jih je napravila stara Rusija ter vrniti tujcem od sovjetov konfiscirano premoženje, ki so ga imeli do vojske v Rusiji, torej izpolniti dolžnosti, ki jih nalaga mednarodno pravo vsakemu narodu.

Tretji pogoj za sprejem v Ligo narodov pa je, da država omeji svojo oborožitev na ono mero, ki jo predpiše Liga narodov, to je, na višino, ki je državi za njeno lastno varnost neizogibno potrebna.

Dne 10. januarja 1920, ko je stopil pakt (pogodba) o Ligi narodov v veljavo, je Liga imela le 18 članov. Ko se je pa 15. novembra 1920 v Ženevi otvorila prva skupščina Lige, je bilo na njej zastopanih že 41 držav, ki obsegajo tri četrtine (74 %) vsega človeštva in ki imajo dve tretjini obljudene zemlje v posesti. Na skupščino so došle prošnje od 14 držav za sprejem v Ligo, od katerih je bilo sprejetih 6, tako da šteje Liga sedaj 47 držav v svojem okrilju. Le Združene države Severne Amerike, Rusija in Nemčija še manjkajo, da bo Liga dobesedno zastopstvo vsega kulturnega sveta. Toda že ženovske skupščine iz let 1920 in 1921 so se izkazale kot veličasten svetoven parlament, kakor ga zgodovina še ni videla.

III. Organizacija Lige.

1. Skupščina.

Liga predstavlja zelo razsežno organizacijo. Ima tri osrednje organe (poslovalne ustroje): Skupščino, svèt in tajništvo. S temi organi so v zvezi številne komisije, uradi in druge posebne organizacije. — Skupščina, ki se sestaja redno le enkrat na leto, in v kateri imajo vsi člani Lige svoje zastopnike, je organ, v katerem prihaja na dan in se ugotavlja svetovno mišljenje in skupna volja narodov o potrebah in vprašanjih, ki se jih tičejo. — V sestavi in delovanju skupščine je varovano načelo popolne enakosti kakor tudi načelo samoodločbe.

Vsaka država pošilja v skupščino po tri delegate (zastopnike), in vsaka delegacija ima pri glasovanju en glas. V ženovskem zasedanju 1922 je tedaj skupščina bila zbor 141 članov.

Razven v nekaterih izjemnih slučajih, v katerih po izrecnih določbah zadostuje navadna ali pa dvetretjinska večina, je za vse skupščinske odločbe potrebna soglasnost. Glas Velike Britanije in Panamske republike, ki šteje le 337.000 prebivalcev, imata torej isto vrednost. Glas Panamske republike je za pravomočen sklep skupščine ravno tako potreben kakor glas Velike Britanije. Državo veže sklep le tedaj, ako je sklepu pritrdila. — Kako narodi izberejo svoje zastopnike, to je prepuščeno svobodni odločitvi vsake države. Na dosedanjih dveh zasedanjih so bili vsi delegati odposlani od svojih vlad. Ali že se pojavlja živahno gibanje, ki stremi za tem, naj se delegati volijo ali neposredno od narodov ali pa od parlamentov.

Skupščina se snide vsako leto k rednemu zasedanju prvi ponedeljek meseca septembra. Ako večina Liginih članov to zahteva, se skupščina snide k izrednemu zborovanju.

Skupščina ima splošno pravico odločevati o vseh vprašanjih, ki „spadajo v delokrog Lige ali ki se tičejo svetovnega miru“. Posebno pa je skupščini pridržano sprejemanje novih članov, imenovanje nestalnih članov svéta, potrditev glavnega tajnika, ugotovitev Liginega proračuna, revizija mednarodnih pogodeb, katerih nadaljna veljava bi utegnila ogrožati svetovni mir itd.

Kar se tiče navedenega splošnega področja skupščine, je treba omeniti, da ima tudi ožji organ Lige, namreč svèt, isto splošno pravico, odločevati o vseh vprašanjih, ki „spadajo v delokrog Lige, ali ki se tičejo svetovnega miru“. Oba organa imata torej načeloma isto pristojnost. Toda skupščina že vsled tega, ker se snide samo enkrat na leto, ne more opravljati vseh poslov, ki spadajo v delokrog Lige. Za urejanje marsikaterih poslov tak obširen zbor, kakor je skup-

ščina, sploh ni sposoben. Iz teh razlogov se bo skupščina praktično pač omejevala na reševanje splošnih vprašanj mednarodnega življenja, na izražanje svetovnega javnega mnenja, na to, da daje pobudo za preosnovo mednarodnega prava, za razvijanje mednarodne organizacije itd. Opravljanje tekočih stvari in takih poslov, ki zahtevajo podrobno poznanje posameznih okoliščin, ali ki se vsled svoje kočljive narave v veliki javni razpravi morda sploh ne dado urediti, bo pa prepuščeno svétu kot organu Lige, ki naj v prvi vrsti izvršuje (upravlja) posle Lige.

Razprave v skupščini so javne, tako kakor je to pri razpravah v državnih parlamentih običajno. Javnost razpravljanja naj omogoča, da se ustvari neko mednarodno javno mnenje in da se narodi učijo, „presojati razna vprašanja ne samo z ozkega nacijonalnega, ampak s širokega mednarodnega in obče človeškega stališča".

Dnevni red za skupščino pripravlja svèt in tajništvo. Dopošlje se vladam štiri mesece pred sestankom skupščine, da ga morejo proučiti, pripraviti k raznim točkam svoje protipredloge ter izraziti željo, kakšni predmeti naj se še postavijo na dnevni red.

2. Svèt.

Svèt je drugi odločilni toda ožji organ Lige

Tudi v ureditvi in delovanju tega organa se zrcalijo ista načela, ki so za ustroj in pravni položaj skupščine in Lige sploh merodajna. Ker Liga ni nikako naddržava, tudi svèt ne more članom ničesar ukazovati, ampak njegova naloga je, da samo posreduje, prigovarja, vpliva, a končno odločitev prepušča dotični državi sami.

Kakor sem že omenil, je svet v prvi vrsti organ, ki naj opravlja tekoče posle. Ti posli so navadno taki, da zahtevajo nujno in hitro ureditev in da često v živo zadevajo koristi dotičnih držav. Iz tega sledi prvič, da mora biti število članov razmeroma nizko. Drugič je pa treba, da ima organ, ki sicer nima pravice ukazovati, vendar kar največjo moralno in politično avtoriteto — največji ugled in največjo veljavnost. Zaradi tega je sestava svéta taka, „da predstavlja sedanjo razdelitev organizirane politične moči na svetu". Velesile so že kot take članice svéta; ali število svetovih članov je tako proračunjeno, da imajo velesile ravno še večino. Izmed devet članov svéta jih pripada pet velesilam, štirje pa malim državam. Velesile so stalni člani (virilisti) svéta. Male države pa, ki naj dobijo zastopstvo v svétu, se od časa do časa določajo od skupščine. Za leto 1922 so bile kot male države za članice svéta izvoljene Španija in Belgija izmed evropskih, Brazilija izmed amerikanskih in Kitajska izmed azijatskih držav.

Tudi za ukrepe v svétu velja načelo soglasnosti. Velesile, čeprav so v večini, ne morejo brez pritrditve vseh manjših sil v svétu ničesar ukreniti. Kakor v skupščini tako je tudi v svétu kompromis in končni sporazum edina možnost, priti do pravomočnih zaključkov.

Kar se pa pravne moči svetovih sklepov tiče za države, ki niso v svétu zastopane, so ti sklepi zanje le tedaj obvezni, ako jim le te pritrdijo. Zato se mora pri razpravljanju vprašanj, pri katerem je prizadeta v svètu nezastopana država, ta država poklicati v svèt, da se tam kot polnoopravičen član razpravljanja udeleži. Ta država ima tedaj priliko, že v svétu svoje stališče zastopati, pri oblikovanju „predlogov" sodelovati in tudi za ali proti predlogu glasovati. Ako glasuje proti, potem do sklepa, ki bi imel za državo obvezno moč, ne pride. V slučaju, da država predlogu ni pritrdila, ali da se je razprava vršila v odsotnosti prizadete države, imajo soglasni sklepi svéta le pomen „priporočila" ali „nasveta".

Iz tega izhaja, da tudi svèt nikakor ni nobena vrhovna oblast, ampak organ za to, da se v medsebojnem razmotrivanju, posvetovanju, prigovarjanju itd. doseže sporazum. Če tedaj tudi svèt ne zapoveduje, ampak le „priporoča", „predlaga", „nasvetuje", imajo vendar „priporočila", ki so soglasni izraz vseh velesil in štirih od malih držav v svèt odposlanih sil tehtnost, kakršni se prizadeta država le težko odtegne. Tak je bil na pr. slučaj, ko je bila letos naša država pred Ligo narodov zaradi prodiranja naših čet v Albanijo tožena.

Svèt se sestane, kadar to posli zahtevajo. Zasedanje traja včasi le po 2—3 dni, včasi pa tudi po 14 dni. Razpravlja se najprej ob zaprtih durih. Ko je prišlo (eventuelno v navzočnosti prizadete države) do soglasnega zaključka, se odredi javna seja, v kateri se predlogi, ugotovljeni v tajni seji, objavijo in končno odobrijo. Javnost svetskega delovanja je zajamčena s tem, da svèt priobčuje obvestila in izdaja glasila (Journal officiel, Bulletin mensuel etc.).

3. Tajništvo Lige.

Tretji osrednji organ Lige je stalno tajništvo.

Med tem, ko se skupščina in svèt zbirata le od časa do časa, in se sestaneta lahko izven rednega Liginega sedeža, je tajništvo stalno in sicer na rednem sedežu Lige, t. j. v Ženovi.

Tajništvo ni odločujoč ampak le izvršujoč organ Lige. Ono upravlja vse uradne posle, pripravlja in zbira gradivo za svèt in skupščino. V delokrog tajništva spada tudi vpisovanje in objavljanje mednarodnih pogodeb.

Na čelu tajništva stoji glavni tajnik, ki je

visoka ugledna osebnost. On je po zakonu prisoten pri vseh sejah skupščine in svéta in je vsled tega „najbolj poučena oseba na svetu".

Tajništvo se deli na kakih deset oddelkov (sekcij) za politične, za upravne, za narodnogospodarske stvari, za vprašanja tranzita (prevoza čez tuje ozemlje) in prometa, za socijalna vprašanja, za mandate, za mednarodne urade in komisije, za informacije, za Ligine finance itd.

Tajniško osobje ima značaj „mednarodnega uradništva". Ono ne služi tej ali oni posamezni državi, ampak Ligi narodov. Radi tega je osobje vzeto iz raznih narodov. Leta 1921 je štelo osobje okoli 60 pravih (koncepnih) in kakih 120 pomožnih uslužbencev, ki so bili vzeti iz 18 različnih narodov. Da pa morejo priti tudi druge narodnosti na vrsto, je določeno, da veljajo imenovanja za službo v tajništvu le za dobo petih let.

4. Organizacije, ki so v zvezi z osrednjim vodstvom.

Skupščina, svèt in tajništvo predstavljajo osrednje vodstvo Lige narodov. S tem osrednjim vodstvom v ožji ali rahlejši zvezi stojijo pa še razne druge organizacije in komisije, ki so ali centrali naravnost podrejeni pomožni organi ali ki opravljajo svoje posle več ali manj samostojno.

Taki organi so: Stalna komisija za razoroževanje, stalna komisija za mandate, komisija za upravljanje Sarske kotline, visoki komisarijat za Gdansko, mednarodna organizacija za delo, komisija za prevoz in promet, gospodarska in finančna komisija, stalna zdravstvena organizacija. Pod oblast Lige so pa dalje postavljeni oni internacijonalni biroji in komisije, ki so jih že prejšnje občne mednarodne pogodbe ustanovile, kakor: občni poštni savez, biro za uteži in mere itd. Slednjič tvori del Ligine organizacije stalno sodišče za mednarodno pravosodstvo.

5. Stalno sodišče za mednarodno pravosodstvo.

Stalno sodišče za mednarodno pravosodstvo, ki se je na skupščini l. 1920 s soglasjem vseh na skupščini zastopanih držav ustanovilo, je eden najvažnejših napredkov na polju mednarodne politike. Do sedaj takega stalnega sodišča ni bilo. Če so države hotele dati kak spor razsoditi po neodvisnih sodnikih, so morale sodišče šele od slučaja do slučaja sestaviti ter temu sodišču tudi šele začrtati pravila, po katerih naj postopa in razsoja. Z novo ustanovitvijo pa imajo države že ustvarjeno sodišče na razpolago, ki se ga lahko vedno poslužujejo in ki nudi po svoji sestavi, svoji organizaciji in svojem pravdnem redu vsa jamstva pravilne razsodbe.

Stalno sodišče za mednarodno pravosodstvo sestoji iz 11 rednih in 5 nadomestnih sodnikov, ki so od skupščine in svéta Lige narodov izvoljeni za dobo 9 let. Le možje, ki so priznani strokovnjaki mednarodnega prava, ali ki imajo v svoji državi usposobljenost do najvišjih pravosodnih mest in ki „uživajo višek nravnega spoštovanja", pridejo za izvolitev v poštev. Izvoljen je pa le tisti, ki je dobil večino glasov i v skupščini i v svétu, ki tedaj uživa zaupanje svéta, v katerem so velesile, in skupščine, v kateri so male sile v večini. — Sodišče posluje v Haagu na Nizozemskem. Naša država je zastopana v sodišču po predsedniku kasacijskega sodnega dvora v Belgradu, g. Mihajlu Jovanoviću, ki ga je Liga izbrala za nadomestnega sodnika.

IV. Naloge in delovanje Lige.

V smislu tega, kar sem v prvem odstavku o splošnem smotru in cilju Lige narodov navedel, ima Liga tri glavne naloge.

Prva naloga je, da ščiti s skupnimi močmi ozemlje in politično neodvisnost svojih članov zoper napade od zunaj.

Druga naloga je, da poravnava spore, ki bi nastali med državami in tako preprečuje oborožene spopade.

Tretja naloga pa je, da dela na to, da se odstranijo politični in gospodarski pojavi mednarodnega življenja, ki so bili redni vzroki vojnih konfliktov (spopadov), kakor dokazuje zgodovina. V širšem pomenu pa spada v okvir te naloge tudi vse delovanje Lige, ki meri na to, da se pospešuje „dobri sporazum med narodi, od katerega zavisi mir".

1. Zaščita ozemlja in politične neodvisnosti Liginih članov.

Kar se prve naloge tiče, določa pakt o Ligi narodov, da imajo člani Lige ozemlje in politično odvisnost sočlanov proti vsakemu zunanjemu napadu braniti in vzdržati, naj že pride ta napad od države, ki je član Lige ali ne.

Do sedaj je bila varnost države proti zunanjemu napadu, izvzemši slučaje trajne nevtralizacije, pravno brez zaščite ter odvisna od dobre volje močnejših držav. Nova ureditev pa proglaša varnost posamezne države za skupno korist narodov ter jo postavlja pod skupno in vzajemno varstvo narodov. S to nalogo se označa Liga narodov kot vzajemna obrambna zveza (alijanca). Ta vzajemna obrambna zveza meri pred vsem na to, da varuje ozemlje držav in njihovo politično neodvisnost, kakor so to določile razne mirovne pogodbe. Slovesno proglašeno medsebojno jamstvo je v svarilo državam, ki so morale dele ozemlja odstopiti in se raznim predpravicam v prilog poli-

tične neodvisnosti drugih držav odreči. Je pa tudi v svarilo tistim državam, ki z dodeljenim ozemljem iz narodnostnih ali drugih razlogov niso zadovoljne.

Ali to jamstvo velja le za slučaj zunanjega napada. Liga narodov ni nikaka „Sveta alijanca", ki bi smela nastopati proti notranjim uporom in pokretom.

Na drugi strani pa se nanaša le na nasilne spremembe teritorijalne posesti. Ni pa naperjena proti nenasilni spremembi. Taka možnost mora ostati odprta, da se morejo nedostatki ugotovljene ureditve popraviti in določene meje spraviti v sklad z zahtevami pravice, ker v mnogem oziru so te ureditve „le kompromis med pravico in časovnimi okolnostmi ali celo maščujočo se brezobzirnostjo zmagovalca".

2. Poravnavanje mednarodnih sporov.

a) Vojska, o kateri se pred Ligo narodov ni razpravljalo — nedopustna.

Po novem pravu, ki ga je mirovna konferenca v zvezi z ustanovitvijo Lige narodov ugotovila, se ne sme pričeti nobena vojska, preden se ni v rednem postopanju pred Ligo narodov ali pred mednarodnimi razsodišči (stalnem sodišču mednarodnega pravosodstva) dognalo, da se spor s pravnimi sredstvi ne da urediti. Ves čas, ko postopanje traja, ne smejo stranke storiti nobenega vojnega čina. Pa tudi, ko je postopanje zaključeno, in sicer s takim izidom, da je vojska dopustna, še traja „vojni moratorij" (odlog) tri mesece.

Stranke lahko predložijo svoj spor mednarodnemu razsodišču. Če pa tega ne storijo, je Liga narodov dolžna, da na zahtevo le ene ali obeh strank ali iz lastnega nagiba ali pa na zahtevo katerekoli tretje države (kakor je to storila Anglija v slučaju našega spora z Albanijo) uvede posredovalno postopanje.

Poseben znak tega postopanja je, da išče neprenehoma podpore pri javnem mnenju. Širša javnost se o vseh okolnostih spora zdržema poučuje. Javnost se uradno obvešča o stališčih in zahtevah, ki jih stranki zastopata, o rešitvah, ki jih predlagajo Ligini organi, svèt ali skupščina, sploh o celem poteku posredovanja. To se vrši z dobesednim objavljanjem merodajnih oficijelnih listin. S tako mobilizacijo svetovnega javnega mnenja pride spor pod vpliv in pritisk mnenja celega sveta, ki deluje v smislu mirne poravnave.

Najprej morajo stranke svoje zahteve obrazložiti z vsemi stvarnimi podatki in dokazilnimi listinami, in te sme svèt takoj objaviti. Svèt izvrši potrebne ugotovitve in prične z delom posredovanja in zedinjevanja.

Dva slučaja sta možna: poravnava se posreči, ali pa se ne posreči; če se poravnava posreči, se vsebina sporazuma s podatki in razlogi objavi.

Ako se poravnava, ki se, kakor je zgoraj omenjeno, vrši v prisotnosti spornih strank, ne posreči, sestavi svèt poročilo, ki v njem obrazloži položaj in rešitev, ki jo kot pravično in primerno priporoča ter to poročilo objavi.

Če je svèt priporočeno rešitev sklenil soglasno in se tej rešitvi ena stranka ukloni, se ta priporočena rešitev spremeni za drugo stranko v obvezno priporočeno rešitev. Proti stranki, ki priporočeno rešitev sprejme, druga, odklanjajoča stranka ne sme zgrabiti orožja. Pač pa bi smela orožje zgrabiti prva stranka proti drugi. Ako bi pa soglasnega priporočila ne sprejela nobena stranka, imata obe proste roke. Isto velja v slučaju, če je za priporočeno rešitev v svétu glasovala le večina članov; tudi v tem slučaju imata obe stranki pravico, da postopata tako, „kakor sodita, da je za vzdržanje prava in pravice potrebno". Nadalje ima v tem slučaju vsak član, ki v svétu večinskemu priporočilu ni pritrdil, pravico, da v posebnem poročilu svoje mnenje in rešitev, ki jo on priporoča, obrazloži in objavi. S tem dobi javnost še večjo možnost, da si ustvari na podlagi vsestranske informacije svoje lastno mnenje, kar utegne biti za nadaljni razvoj zadeve še velike važnosti.

Označeno postopanje mora biti končano v teku šestih mesecev od dne, ko je prišel spor pred Ligo narodov. Ta vojni moratorij pa traja še tri mesece, če postopanje ni imelo uspeha, da bi zabranilo strankam pot do vojske. S tem rokom je vsled pritiska javnega mnenja še vedno dana možnost, da se preteči oboroženi spopad zabrani.

b) Postopanje proti državi, ki je započela nedopustno vojsko.

Član Lige, ki je pričel nedopustno vojsko, se smatra za sovražnika cele Lige, za upornika, ki je izvršil vojni čin proti vsem članom Lige. Proti takemu skupnemu sovražniku se ukrenejo politično-gospodarske in če treba tudi vojne odredbe.

Vsi člani Lige so dolžni, s tako državo prekiniti vse diplomatične, gospodarske in finančne vezi, prepovedati svojim prebivalcem vsako trgovsko, obrtno in pravno občevanje s prebivalci uporne države, ustaviti ves železniški, plovbni, telegrafski, poštni in telefonski promet ž njo ter tudi zabraniti vsako tako občevanje med pripadniki uporne in pripadniki vsake tretje države, naj si ta že je član Lige ali ne. Ta splošni bojkot pomeni pravo pravcato izobčenje uporne države iz mednarodne

zajednice ter je brez vsakega dvoma strašno orožje, posebno če se pomisli, da so dandanes vse, tudi največje države, v svojih gospodarskih in drugih potrebščinah navezane druga na drugo, in da gre tukaj za to, da je taka država izobčena iz zveze z vsemi 47 državami, ki so članice Lige. Ako bi pa hotela izobčena država nastopiti z oboroženo silo, potem je dolžnost vseh Liginih članic, da započno proti njej skupno vojno akcijo. V to svrho prispeva vsaka s potrebno vojaško silo.

3. Kako odstranja Liga vzroke vojnih spopadov.

Iz načela, ki priznava ohranitev miru za skupni blagor narodov, sledi, da so tudi pojavi, ki vojske povzročajo, predmet občnega mednarodnega interesa. Vsled tega tudi glede takih pojavov država ne more imeti neomejene samoodločbe. Posebno pa to velja o takih pojavih političnega in gospodarskega življenja narodov, ki so po zgodovinskem izkustvu redno povzročali vojne spopade.

K takim pojavom je v prvi vrsti prištevati: tlačenje tujerodcev, militarizem in ž njim spojeno brezmejno oboroževanje, tajne pogodbe, ali pogodbe, ki času niso več primerne, ter nedopustna mednarodno-gospodarska politika.

a) Tlačenje tujerodcev. Zaščita narodnostnih in verskih manjšin.

Tlačenje tujih narodov je bil povod pretežni večini vseh vojsk, revolucij, kriz in nemirov, ki jih kaže evropska zgodovina od leta 1815 sem. (Belgija—Nizozemska, Poljski upori, Italija—Avstrija 1849 in 1866, Mažarska—Avstrija 1848, vsi upori in vojske balkanskih narodov proti Turčiji, švedsko-norveški konflikt itd.)

Wilson ima neminljivo zaslugo, da se je kot prvi aktivni državnik uprl naziranju, da sme država s tujerodci postopati, kakor se ji poljubi. Uvedel je v praktično politiko načelo, da imajo tudi politično zasužnjeni narodi pravico samoodločbe. Pod vplivom Wilsonovih načel so mirovne pogodbe osvobodile celo vrsto narodov, ki so bili podjarmljeni tujim gospodarjem. Ustanovile so se deloma nove države (Poljska, Češka), deloma so se narodi združili z obstoječimi sorodnimi državami (slučaj Jugoslavije in Rumunije). Onim tujerodnim kakor tudi verskim manjšinam pa, ki se iz kateregakoli vzroka ne dajo izločiti iz države, so se zajamčile gotove pravice. Varovanje teh pravic pa se je proglasilo za občni mednarodni interes ter postavilo pod zaščito Lige narodov.

V smislu amerikanskih idej, ki so pri tej ureditvi znatno vplivale, je taka zaščita manjšin potrebna, da se preprečijo neredi, ki bi mogli kaliti mir. Posebno narodom, ki so se osvobodili, je potrebno „zabraniti, da ne ponavljajo tlačenja, od katerega so se ravnokar osvobodili“. Treba je, da se „narodnostna ideja spoprijazni s pravo demokracijo“.

Manjšinam se je zavarovala politična in pravna enakost s pripadniki narodne večine.

Vsem prebivalcem „brez razlike rojstva, narodnosti, jezika, plemena ali vere“ je zajamčena pravica do „polne in cele zaščite njihovega življenja in njihove osebne svobode ter do svobodnega javnega in privatnega izvrševanja veroizpovedanja.“ Te pravice ima torej tujerodec ali tujeverec, četudi ni državljan.

Tujerodcem in tujevercem, ki so državljani, so pa zajamčene še posebne pravice glede uporabljanja jezika, poduka jezika v javnih in privatnih šolah, glede ustanavljanja lastnih šol in drugih vzgojevalnih in kulturnih zavodov. Tujerodec, ki je državljan, ima pravico, da uporablja „v privatnih in trgovskih odnošajih, v v verskih stvareh, v tisku in na javnih shodih“ katerikoli, pred sodišči pa svoj jezik. Tujerodci-državljani imajo pod istimi pogoji, kakor drugi državljani, pravico ustanavljati na lastne stroške šole, ter druge vzgojevalne, človekoljubne, verske in socijalne zavode in v njih svobodno uporabljati svoj jezik. V mestih in krajih, kjer prebivajo tujerodci „v precejšnji količini“, pa mora država skrbeti za primerne možnosti, da dobiva tujerodna deca ljudskošolski poduk v svojem jeziku.

Za Jugoslavijo veljajo še posebne določbe, ki varujejo mohamedancem njihovo družinsko in dedno pravo, njihovo cerkveno organizacijo, ter njihov verski zaklad (vakuf). Slične posebne določbe obstojajo za Poljsko in Rumunijo v prilog Židov.

Vse označene pravice tujerodcev in tujevercev so postavljene pod varstvo Lige narodov. To varstvo obstoji v tem, da svèt Lige odredi, da se ukine vsako postopanje, ki bi kršilo zajamčene pravice. To pa sme svèt le tedaj storiti, če kak član svéta njegovo intervencijo zahteva. Prizadete stranke se sicer morejo same s pritožbami obračati na Ligo narodov in tajništvo pošilja vse došle pritožbe vsem članom Lige narodov na znanje. Toda v pretres vzeti more pritožbe svèt le tedaj, če kak član svéta stavi primeren predlog.

Obrazložena zaščita manjšinjskih pravic pa ne velja za vse države, ki so članice Lige, ampak le za tiste, ki so se na podlagi mirovnih pogodeb ali na novo ustvarile ali pa izdatno povečale oziroma bistveno spremenile. Sovražnim državam Avstriji, Mažarski, Bulgariji (in Turčiji) so se označene obveznosti v mirovnih pogodbah kratkomalo naložile; za Poljsko, Češko, Rumunijo, Jugo-

slavijo in Grško je pa bil sprejem zaščite manjšin pogoj, da so smele podpisati pogodbo, ki jim priznavajo dodeljeno ozemlje. Stare velike države (Amerika, Anglija, Francija) pa sličnih obveznosti niso hotele sprejeti, češ da nimajo manjšin, ki bi bile kedaj dajale povode svetovnim konfliktom (spopadom), kakor se je to godilo v centralni in vzhodni Evropi. Kar se pa Italije tiče, kateri se je priznalo pol milijona našega in precejšnje število nemškega rodu, so se imenovane velike sile postavile na stališče, da bo ona kot kulturna država že sama in brez mednarodne kontrole zasigurala manjšinam zaščito, ki jim gre v smislu določb, ki so se uveljavile za srednjo in vzhodno Evropo!

b) Omejitev oboroževanja.

Drug pojav mednarodnega življenja, ki je bil vzrok vojnih spopadov, je militarizem in ž njim spojeno brezmejno oboroževanje.

Splošno razoroženje ali vsaj splošna omejitev oboroženja je eno najtežavnejših vprašanj.

Težave obstojajo prvič v tem, da ni splošnega merila za primerjanje učinkovitosti raznih bojnih sredstev in da ni enotne podlage, na kateri bi se dalo določiti vsakemu narodu potrebne količine oborožbe.

Ali ima en zrakoplov isto vrednost kakor en tank, sto pušk isto vrednost kakor en top, 1000 vojakov enega naroda isto kakor 1000 vojakov drugega?

Dalje: ali naj se razmerje oborožbe narodov določa po številu prebivalstva, ali po možnosti, ki jo lega in kakovost ozemlja nudi napadu, ali po važnosti in obsežnosti gospodarskih in drugih interesov, ki jih je braniti, ali po kulturni višini naroda itd.?

Druga težava pa je ta, da je težko vršiti kontrolo, da se določena meja oborožbe ne prekorači. Ako naj bo kontrola uspešna, bi pomenjala stalno vmešavanje v skoraj vse notranje življenje države. Kontrolirati bi se morale vojašnice, vojne šole, vojne tovarne, arzenali, depoji, ladjedelnice, zrakoplovbne štacije, popis konj, vozil itd.; da, celo gospodarsko proizvajanje, ki vse lahko služi vojnim namenom in ki se, kakor je pokazala zadnja vojska, tako lahko spremeni v vojne pripomočke, bi trebalo podvreči kontroli. Skratka: od vsega, o čemer ima vsaka država pravico sama odločevati, ne bi ostalo nič nedotaknjenega, če bi se morala podvreči taki stalni kontroli.

Kljub vsem tem težavam je pa vesoljni svet mnenja, da je omejitev oboroženja absoluten pogoj za ohranitev miru in da državi ne more biti dano na prosto, da se oborožuje nad ono mero, ki je neobhodno potrebna za vzdržanje lastne varnosti. V tem je veliki napredek v primeri z dosedanjim stanjem. Zakaj s tem se odreka državi neomejena svoboda glede oboroževanja in opravičuje se vsaka druga država, da opozori Ligo narodov, naj presodi, če je oborožba taka, da ne gre preko načelno dopustne meje.

Liga narodov pa ima tudi nalogo, da pripravlja za države, ki se še niso v smislu mirovnih pogodeb razorožile (Nemčija, Avstrija, Mažarska, Bulgarija), načrte za omejitev oboroženja. Pri tem ima upoštevati „geografični položaj in posebne okolnosti, v katerih se posamezna država nahaja“. Tukaj bo treba Ligi oziroma njenemu svétu določiti količino vojaštva, način rekrutacije, količino vojne opreme itd. in pri tem premagati vse one težkoče, o katerih se je zgoraj govorilo. Toda tudi v tej zadevi more Liga vplivati le potom priporočenja ter skupnega razmotrivanja, pretresovanja itd., nima pa ukazne oblasti. Da bi pa javnost tudi že, preden se je še izvršila splošna omejitev oborožbe, poznala oborožno stanje držav, so člani Lige dolžni, da si „na najiskrenejši in najpopolnejši način“ priobčujejo vse podatke o stanju svojega oboroženja, o svojih vojaških, pomorskih in zračnih napravah ter o industrijah, ki se morejo porabiti za vojne namene. V tem priobčevanju oborožnega stanja se izraža zaenkrat kontrola nad oborožbo držav. Druge kontrole mirovna konferenca zaradi velikih ž njo spojenih težkoč za sedaj ni hotela uvesti. Tudi bi ne bila v soglasju s predpostavljenim medsebojnim zaupanjem, ki na njem sloni Liga narodov in bi v resnici ne bila velike praktične vrednosti. Priprave na vojsko v velikem se ne dajo prikriti; prave tajnosti, kakor so iznajdbe novih plinov, razstrelilnih snovi itd., pa nobeno nadzorstvo ne more razkriti.

c) Javnost mednarodnih odnošajev.

Po besedilu pakta o Ligi narodov je bistven pogoj miru ta, „da se narodom prikazujejo v pravi luči mednarodni odnošaji, zasnovani na pravici in časti“.

Ako so mednarodni odnošaji zasnovani „na pravici in časti“, jih ni treba skrivati v temo in tajnost. Le hudobni in krivični naklepi ne morejo prenašati svetlobe belega dne. In le v tajnosti so se kovale v mednarodni politiki zločinske nakane, ki so tolikokrat pahnile narode v usodepolne katastrofe.

Naloga Lige torej bo, prikazovati politične in pravne razmere med državami v pravi luči.

Omenil sem že določbe, ki naj zagotove javnost postopanja ter sploh vsega delovanja organov Lige narodov, javnost oborožbe itd. Posebno je poudariti one določbe, ki odpravljajo tajne pogodbe in s tem „tajno diplomacijo“. Po

novi ureditvi se mora vsaka pogodba, ki jo kak član Lige v bodoče sklene, naznaniti tajništvu Lige, da jo registrira (vpiše) in čim preje mogoče objavi. Nobena pogodba ni obvezna, dokler ni vpisana.

Kakor po pravici naglaša glavni tajnik Lige narodov v svoji spomenici glede načina vpisovanja pogodb (28. maja 1921), je bila objava od nekdaj „vir moralne moči zakonov v državi". Istotako naj objava mednarodnih pogodeb ojačuje obveze, ki veljajo v razmerju med državami. „Objava bo spodbujala kontrolo občinstva, vzbujala javno zanimanje ter odpravljala povode nezaupljivosti in sporov."

c) Revizija nevzdržljivih mednarodnih pogodeb in položajev.

Vzdrževanje pogodeb, ki so se že zdavnaj preživele, ki se pa niso dale sporazumno odpraviti, ker se je ta ali ona stranka ž njimi okoriščala, je bilo neštetokrat vzrok resnim mednarodnim sporom.

Vsled tega sme skupščina v danem slučaju pozvati člane Lige, da pogodbe, „ki so postale neporabne," na novo presodijo in premotrijo. Isto velja za mednarodne položaje (situacije), ki bi mogli ogrožati mir med narodi, ako se vzdržujejo. Praktično vrednost bo dobila ta določba za one teritorijalne in druge odredbe mirovnih pogodeb, ki se bodo prej ali slej izkazale kot nevzdržljive.

d) Odprava umetnih ovir mednarodne gospodarske izmenjave.

Brezdvomno je imelo mnogo vojsk svoj izvor v vprašanjih vere, narodnega čuta, narodne časti itd. Ali istotako brezdvomno je, da so bili gospodarski odnošaji v večji meri udeleženi pri mednarodnih sporih in oboroženih spopadih. Poleg nedopustne grabežljivosti močnejšega po blagu slabejšega so dajale pri tem povod mednarodnim sporom pred vsem umetne ovire, s katerimi so se iz političnih vzrokov zabranjevala naravna pota mednarodne gospodarske izmenjave.

Gospodarska politika se je rabila kot sredstvo v političnem boju in mnogokrat je bila gospodarska politika prava vojska, le z drugimi sredstvi. Prednost, ki se je dajala tej ali oni državi v obliki carinskih tarifov, železniških tarifov, veterinarskih ugodnosti, v obliki pravice do plovbe, tranzita (prevoza) itd., je služila namenom političnega in vojnega zavezništva. Vzbujala je jezo in nezadovoljnost vseh drugih narodov, ki so bili izključeni od upravičenega gospodarskega tekmovanja, ali ker so se jim odvzele naravne prilike za dobavo njihovih potrebščin. Na najbolj premeten način je bil ta sistem carinskih, prometnih in trgovskih prednosti in razlikovanj razvit v Avstro-Ogrski, kjer je bil pred vsem naperjen na gospodarsko zasužnjenje balkanskih držav, zlasti Srbije.

Vse te umetne ovire mednarodnega prometa in trgovanja ogrožajo mir in dober sporazum med narodi. Naravno je, da si skuša država osvojiti ozemlje ali vodovje, čez katero ji prehod ali prevoz, ki je zanjo življenjske važnosti, ni brezpogojno zagotovljen. Istotako naravno je, da mora politika, ki na veliko škodo prizadetih držav naravno smer gospodarske izmenjave umetno spreminja, vzbujati nezadovoljstvo, nasprotstvo in željo po osvajanju pri oškodovanih državah.

Da se take možnosti preprečijo, je treba samovoljnost držav pri odločevanju o prometnih in trgovskih prilikah za mednarodno gospodarsko izmenjavo in tekmovanje omejiti ter te prilike postaviti pod mednarodno zaščito. Namesto načelne svobode izključevanja in razlikovanja je treba uvesti v mednarodno politiko načelo, da država drugi državi trgovanja ter uporabe prometnih sredstev za uvoz, prevoz in izvoz ne sme zabraniti in da morajo biti pogoji za trgovanje in za uporabljanje prometnih sredstev za vse države enaki.

Liga narodov ima nalogo, da ta načela potom sklepanja potrebnih pogodeb uvede v praktično življenje mednarodnega gospodarstva. Deloma so se pa ta načela že v mirovnih pogodbah uveljavila.

e) Delovanje na polju mednarodnega človekoljubja in drugih splošnih interesov narodov.

Poleg nalog, ki imajo za neposreden namen, ohraniti mir med narodi, ima Liga še mnogo drugih. Vse te naloge streme za tem, da se v trajnem sodelovanju pospešuje čut skupnosti, prijateljstva in dobrega sporazuma med narodi, da se razvija ideja splošnega človekoljubja in medsebojnega vzajemnega podpiranja.

Liga narodov naj skrbi za omejevanje bolezni, ki ogrožajo človeštvo, da se zatre trgovanje z opijem in drugimi škodljivimi opoji, da se zasigurajo v raznih državah delavstvu primerni pogoji dela, posebno še ženskam in otrokom. Ligi je poverjena naloga, da pazi na to, da se v kolonijah primerno ravna z domačini, da se jim ne prodaja orožje, s katerim bi se medsebojno uničevali, da se med njimi ne razpečava alkohol, da se ne silijo k delu, ki je zanje pogubonosno. Sploh je Liga narodov poklicana, da se pobriga za vze, kar bi bilo v korist vsega človeštva.

Svetovni dogodki.

Dr. V. Šarabon.

Samo malo strani imam prostora in pri najboljši volji ne morem dati zadovoljivega poročila o glavnih dogodkih zadnjih dni. Nekoliko si pomagamo s tem, da se omejimo na leto 1921 in da genovsko konferenco v zvezi s sedaj zborujočo haaško obravnavamo šele prihodnje leto. Saj pravijo, da genovska konferenca ni izrazila drugega kakor dobro voljo za nadaljnjo posvetovanje in to se vrši te dni — koncem junija 1922 — v Haagu na Nizozemskem.

Glavna dva činitelja svetovne politike leta 1921 sta bila tale: razmerje entente do Nemčije in pa konferenca v Washingtonu v Ameriki.

Razmerje entente do Nemčije.

Dočim je bila Anglija do Nemčije precej prizanesljiva in popustljiva in je še danes, je Francija nepopustljiva in zahteva venomer kar najbolj natančno izvršitev pogojev v Versailles. Že takoj v svojem nastopnem govoru 20. januarja 1921 je rekel novi francoski predsednik Briand, da je popolno razoroženje Nemčije življensko vprašanje za Francijo. Štiri dni pozneje so v Parizu Francozi in Angleži določili, kaj bodo vse zahtevali od Nemčije in te zahteve imenujejo Nemci pariški diktat. Omenimo naj poleg zahteve popolne razorožitve tudi vojno odškodnino, ki znaša 269 milijard zlatih mark! Rekli so pa, da bodo nekoliko popustili, če bodo Nemci plačali prej kakor pa v za to odločenih 42 letih. Briand je rekel, če Nemci pravijo, da ne morejo plačati, je to samo izgovor; saj so tudi preje marsikaj označili za neizvedljivo, kar so pa potem prav lepo izvršili. Prebrisani Lloyd George je rekel Nemcem: „Bodite pametni in plačajte, lahko pa ugovarjate, če hočete.“ Po njegovem vplivu je pisalo angleško časopisje: „Le plačujte, če boste lepo pridni in pametni, vam bomo že nekaj popustili.“ Torej so navsezadnje še dostojno govorili. Povabili so Nemce v London na razgovor; Nemčija se je posvetovala in minister Simons je šel tja. Prvega marca so se sešli, pa so se takoj sprli. Nemci so namreč predložili jako zanimivo spomenico, v kateri so dokazovali nemožnost in tudi nesmiselnost take ogromne odškodnine. Če pa že morajo plačati, zahtevajo zase Gornjo Šlezijo, prostost trgovine itd., tako da je rekel Lloyd George: „Nazadnje bi morali še mi Nemcem nekaj plačati.“ Prišli niso do nobenega zaključka in na večer 7. marca so se že pomikale francoske, angleške in belgijske čete v ruhrsko ozemlje, dne 8. marca so vkorakale v Düsseldorf, Duisburg in Ruhrort. Zasedenje ruhrskega ozemlja je zmeraj zadnji izhod iz zadrege.

Angleži so gledali nekoliko postrani in Lloyd George se je nalahno informiral, če mislijo Francozi ruhrsko ozemlje trajno zasesti. Briand je odgovoril z najnedolžnejšim obrazom, da izmed sto Francozov jih niti pet ne misli na tako zahrbtnost, nakar je bil Anglež pomirjen. V zadregi so se Nemci obrnili na Ameriko za posredovanje. Seveda je to izgledalo kakor nekako izigravanje Amerike proti ententi, zato je bil tudi odgovor Amerike temu primeren: Nemci so vojno zakrivili, zato so dolžni, da plačajo. Medtem je pa Briand grozil, da je kar treskalo: Če Nemci ne prevzamejo plačil, jih bo močna roka zagrabila za vrat, Francija si bo že znala poiskati svoj denar. Vojni minister Barthou je pa izjavil, da bo on tisti, ki bo vodil ono močno roko za nemški vrat. Za njim zopet Briand: Če se dolžnik upira, ga mora spremljati žandarm. Ozemlje, ki so ga sklenili zasesti, so določili na 75 *km* dolžine in 25 *km* širine, prebivalcev je tam štiri milijone. Dohodke iz njega so naračunali letno na tri milijarde mark v zlatu.

Nemci se obrnejo še enkrat na Ameriko, odgovor od 22. aprila se je glasil v glavnem tako-le: Amerika ne more prevzeti vloge razsodnika, želi pa prav zelo, da se pogajanja takoj zopet pričnejo, in prav resno upa, da bo Nemčija kar hitro napravila nove predloge za nadaljnja pogajanja. Ako bodo Nemci uvaževali ta nasvet, bo Amerika premišljevala, če bo mogla obrniti pazljivost entente na to zadevo. — Kaj ne, kako lepo izraženo! Nemci so odgovorili, a nezadovoljivo, in 4. maja se je najvišji svet, zbran v Londonu, Ameriki zahvalil za taktno postopanje v kočljivi zadevi posredovanja. Takoj prihodnji dan je izročil Lloyd George nemškemu poslaniku v Londonu ultimatum zelo stroge vsebine. Kaj naj Nemci naredijo? Angleži so jim na vse kriplje prigovarjali, naj se vdajo, Asquith je imenoval odklonitev zahtev „zločinsko lahkomiselnost“. Nemčija naj vsaj trenutno Francijo zadovolji, čez par let bo političen položaj drugačen, vsaka rešitev je samo začasna. Dne 10. maja je prevzel vlado v Nemčiji kancelar Wirth in je naznanil državnemu zboru, da sprejme pogoje ultimata, zato da reši državo in njeno enotnost. Nemci so se vdali. In ponoči od 10. na 11. maja so to telegrafično naznanili v London, Pariz, Bruselj, Rim in Tokio!

Nemci so se tudi zato tako hitro vdali, ker so upali v tem slučaju na ugodno rešitev glede

Gornje Šlezije. Lansko leto že smo govorili o Šleziji in o Korfantyjevi črti. Začela so se pogajanja.

Nemci so poudarjali, da morejo le v slučaju prepustitve celotne Gornje Šlezije izpolniti naložene jim obveznosti, Poljaki so pa rekli, da je ves ta svet njihov in da so se pravzaprav še omejili. Angleži so bili bolj na nemški strani, ker so od hitrega zboljšanja na Nemškem pričakovali hitrejše plačilo in hitrejšo obnovitev trgovskih zvez, Francozom je bilo pa na tem, da postane Nemčija kolikormogoče slabotna, Poljska pa močna, da se tako nevarnost za Francijo zmanjša. Zanimivo je, kako slabo so nekateri državniki poučeni v zgodovini in zemljepisju. Govorijo in sklepajo o stvareh, ki jih poznajo včasih le po imenu. Krono geografske in zgodovinske nevednosti nosi Lloyd George, akoravno sicer najbrihtnejša glava v celem diplomatskem zboru sveta. Tako je na pr. 13. maja očital Poljakom, da nimajo nobene zgodovinske pravice do Gornje Šlezije, kjer da so se naselili šele pred prav kratkim časom, da si služijo kruh v tamošnjih rudnikih. Že 24. maja mu je Briand ostro odgovoril: Šlezijo so vzeli Nemci pred 600 leti s silo in nikdar ni bila čisto nemška, kar se tiče prebivalstva; saj je to označeno tudi v nemških atlantih. Prerekanja, komisije, zaslišavanja, sklepanja, boji med Nemci in Poljaki, vse to izpolnjuje zgodovino srednjih mesecev leta 1921.

Zmagalo je francosko stališče kakor zmeraj. Poljaki sicer niso dobili vsega plebiscitnega ozemlja, celó precej pod polovico, vendar pa skoro polovico prebivalstva — okoli enega milijona — in pa, kar je največ vredno, najdragocenejši svet. Od 61 premogovnikov so jih dobili 49, od 32 milijonov ton letne premogovne produkcije 25; če pa izračunimo bogastvo premoga do globine 1000 metrov, so ga dobili 90 %. Cinkove produkcije so izgubili Nemci 86 %, svinčene pa 77 %. Od 57 plavžev železne rude so jih oddali Nemci Poljakom 22, a ti so večji in producirajo še enkrat toliko železa kakor ostalih 35. Ako vzamemo za celo bogastvo Gornje Šlezije številko 100, lahko rečemo, da je pripadlo Poljakom 75 delov. Kako se bo to poznalo na gospodarskem in političnem polju! Želeti bi bilo le, da bi šli Poljaki na delo z nemško vztrajnostjo, podjetnostjo in marljivostjo.

Med temi pogajanji je šla tudi razorožitev Nemčije hitro naprej. Že do 1. aprila 1921 so oddali Nemci sledeče velikanske množine: 49.000 topov in cevi, 26.000 lafet, 22.000 strojev, nad 28 milijonov artilerijskih izstrelkov in min, 53 milijonov ostrih izstrelkov, štiri milijone pušk, revolverjev itd., 345 milijonov patron, 86.000 strojnih pušk in okoli 194.000 strojnopuškinih cevi! Koncem junija 1921 je bila razorožitev končana in državni komisar dr. Peters, ki jo je bil vodil, je s 30. junijem odstopil. Par mesecev pozneje, 28. septembra, je angleška vlada ugotovila sledeče: „Uradni krogi so uverjeni, da ni treba imeti tudi pičice skrbi o katerikoli možnosti Nemčije, zbrati in opremiti tako armado, ki bi pomenila za entento kako nevarnost. Ljudi je na Nemškem sicer dosti, manjka pa vsake potrebne opreme in vsakega orožja.“ Meseca decembra je zagnal v francoski zbornici prejšnji vojni minister Lefèvre velikanski hrup, da organizira Nemčija novo sedemmilijonsko armado, da ima že natančno določeno napadalno črto, čisto nov sistem pušk itd.; tedanji vojni minister Barthou mu je v polnem obsegu pritrjeval. Nemci so primerno odgovarjali, da je vse to izmišljeno, da ne morejo misliti na take armade, da znaša število njih topov 294, dočim jih imajo Francozi nad 4000; potem tudi, da ima francoska armada 1250 zračnih letal v službi, 4000 do 5000 pa v rezervi, tudi okoli 3000 tankov, dočim nemška državna bramba letal in tankov sploh nobenih nima. Hrup se je potem začasno polegel.

Za obsodbo onih Nemcev, ki so jih dolžili Angleži, Belgijci in Francozi raznih grozodejstev v Belgiji in na Francoskem, so morali sestaviti Nemci sami posebno sodišče v Lipskem; začelo je 23. maja. Sodilo je, kolikor moremo sklepati, zelo objektivno, raje bolj strogo kakor bolj milo. Na zborovanju vrhovnega sveta v Parizu je 12. avgusta izjavil angleški glavni pravdnik, da nimajo Angleži razen enega slučaja lipskemu sodišču nič očitati. Belgijci in Francozi pa niso bili tako zadovoljni; Francozi so izjavili nazadnje, da nimajo v Lipskem nič več iskati, da bodo že sami krivce dobili in sodili. In res so sodili razne nemške generale in druge krivce v Lille in drugod, a nenavzočne. Posledic seveda ni bilo nobenih. Zanimivo je, da je sodišče v Lipskem redek slučaj v zgodovini, morebiti v tej vrsti edini, da premagana dežela sodi na ukaz drugih svoje lastne sinove.

Že od julija 1919 naprej je Nemčija zatrjevala svojo pripravljenost, da sodeluje na obnovi opustošenih francoskih in belgijskih pokrajin. Ko je prevzel Walter Rathenau ministrstvo obnove — o tem glej tudi pri Nemčiji —, je dobila stvar takoj pravo smer. Prej so samo cincali semintja. Lansko leto, 11. junija 1921, je prišel francoski minister obnove, Loucheur, v Wiesbaden in že drugi dan zatem je imel Rathenau tozadevne pogovore ž njim. Nanovo sta se posvetovala 25., 26. in 27. avgusta, in 27. avgusta zvečer so uredili takozvani Rathenauov ali Wiesbadenski dogovor. Dober mesec

pozneje, 6. in 7. oktobra, je tretji sestanek dovršil stranske dogovore; 6. oktobra so podpisali glavni dogovor, 7. oktobra pa stranske. Rathenau sam se je izrazil časnikarjem, da je to prvi nediktirani dogovor na zgolj gospodarski podlagi, pravo mirovno delo. Nemčija je prevzela delo obnove pod sicer trdimi pogoji, a vsekakor v skladu z mirovnimi določbami, Rathenau se je izkazal velikopoteznega moža, ki res hoče mir in ne misli na zahrbtnosti, na zavlačevanje; pospešeno delo naj zaceli rane vojske. Kakor bomo videli še drugo leto, je sklenil pozneje enako velikopotezen dogovor z Rusi v Rapallo. Nemški nazadnjaki, monarhisti in sanjači o maščevanju mu tega niso odpustili in smrtna krogla koncem junija letos je ustavila pot najbolj nadarjenemu nemškemu gospodarskemu politiku.

Zanimivo o razmerju Nemčije do entente je še tole. Nemci so morali obljubiti, da bodo dobavili za Francijo in Belgijo določene množine premoga. Temu so se pa ravno belgijski in francoski lastniki premogovnikov najbolj upirali, konkurenca je bila prehuda. Neki belgijski časopis je pisal: „Belgija je z nemškim premogom prenasičena; vlada ne ve, ali naj vse te velikanske zaloge shrani ali pa ceno proda. Če jih pa prodamo, znižamo tudi ceno belgijskega premoga; na vsak način pa mora premog proč." Res so veliko nemškega premoga prav poceni prodali v Holandijo. Nazadnje so določili množino dobave za vsak mesec posebej, da ne bi domača produkcija preveč trpela: najprvo bi prišel na vrsto domači premog, potem pa nemški. Nobeden pa se seveda ni hotel nemškemu premogu odreči; raje so slabšega domačega drugam prodali, boljšega nemškega pa uporabili v domači industriji.

Konferenca v Washingtonu.

Že dolgo časa so v Ameriki premišljevali, kako bi zmanjšali tekmovalno oboroževanje vsaj v Pacifiku ali Velikem oceanu; to zmanjšanje bi potem vplivalo tudi na delno razoroženje drugod. Koncem maja 1921 je sklenil ameriški senat prošnjo na Hardinga — predsednika Unije —, naj skliče topredmetno angleško-ameriško-japonsko konferenco. Že par tednov potem poročajo časopisi, Harding je naklonjen načrtu zveze vseh angleško govorečih narodov, to se pravi Unije in angleškega imperija — tako imenujemo zvezo vseh angleških dežel, ki imajo razne označbe. Seveda bi potem dotedanje angleško-japonske zveze ne bilo več treba. Dne 10. julija je izšlo iz Washingtona uradno povabilo na vse prijateljske države k razorožitveni konferenci v Washingtonu. Ker je pa vprašanje razorožitve v tesni zvezi z vprašanjem Daljnega vzhoda, so povabili tudi Kitajsko. Počasi se je ozračje razčistilo. Vedeli so, da bo šlo za zelo važne stvari, zato so poslali Francozi samega Brianda tja in tudi Angleži so določili Lloyda Georgea za svojega zastopnika; le irsko vprašanje ga je zadržalo doma, zastopal ga je Balfour. Zastopnike so poslale tele petere velesile: Unija, Anglija, Francija, Italija, Japonska, pa tele bolj majhne: Belgija, Holandska, Portugalska in — Kitajska! Ta med malimi! Ironija zgodovine si marsikaj dovoli; ni čuda, Kitajska je bila ravno takrat v notranjosti zopet popolnoma razdvojena, tako da so njeni zastopniki govorili lahko samo v imenu delov, ne pa v imenu celote. Sedeli so pri dveh mizah, veliki pri veliki, majhni pri majhni. Mizi v podobi podkve, red pa abeceden. Unija torej zadnja, kar ji je kot gostiteljici pristojalo kot nalašč.

Ob pol 11. uri dopoldne 12. novembra je Harding konferenco otvoril, za stalnega predsednika so izvolili ameriškega državnega tajnika Hughes-a (Hjuz). Na splošno začudenje vseh navzočih — vsaj delali so se tako, akoravno so Angleži manever že poznali — je planil Hughes takoj kar v sredo, brez daljših uvodov; nasvetoval je, koliko ton naj ima vsaka država v vojnih ladjah, koliko podmorskih čolnov, pomožnih ladij itd., govoril je pa samo o Angliji, Uniji in Japonski, ker je šlo v prvi vrsti za Pacifik. Balfour je 15. novembra izrazil svoje zadovoljstvo s tem predlogom, ki zveni sam na sebi res kakor najlepše oznanilo miru; Balfour je šel pa še dalje in je predlagal še večje zmanjšanje števila podmornikov kakor Hughes. Svet naj vidi, da je Anglija pripravljena iti do konca, najsi tudi vsled ustavljenega dela izgubi toliko in toliko delavcev svoj kruh. Poslušalci so tem predlogom slovito ploskali. Francija kakor vidimo je zaenkrat stala ob strani; da bi to ne bilo trajno, se je takoj oglasil Briand, pozdravil predloge in izjavil, da bo tudi Francija pokazala svojo dobro voljo, kadar bodo začeli govoriti o oboroževanju na suhem. Japonska se je izjavila v bistvu zadovoljno, samo treba je vpoštevati njeno posebno geografsko lego in zato Hughesove predloge še prešiudirati.

Briand je vedel, da bo prišla na vrsto tudi razorožitev na suhem. Zato je že vnaprej poučil Amerikance in celo konferenco o francoskem stališču in je govoril 21. novembra govor, ki je vzbudil splošno zanimanje in velikansko pritrjevanje. Nekako takole: „Mi hočemo večjo armado kakor nam jo hočete predpisati vi. Zato se vam zdimo imperialistični in nasilni kakor je bila predvojna Nemčija. Pa nismo. Zakaj pa hočemo tako armado? Imamo resne vzroke vznemirjenja, ki nas silijo k opreznosti. Nemčija je sicer stvarno demobilizirala, duševno pa ne; mož, ki vodi

sedanjo Nemčijo, dr. Wirth, je pošten, a so še drugi: častihlepni Hohenzollerci. Nevarnost Nemčije nam dokazuje Kappov puč, Ludendorffova knjiga, velika stranka profesorjev, filozofov in pisateljev, sedem milijonov odpuščenih vojakov, ki takoj lahko zopet vstopijo, nato zmožnost nemške industrije, takoj preleviti se v vojno industrijo, tudi skušnje Napoleonove s Prusijo." Na koncu zakliče Briand Amerikancem: „Pomislite, da imate vi za soseda narod, ki je povzročil več krvavih vojsk kakor vsi drugi in ki vztraja na svojih namerah! Ali bi zatisnili oči pred tako nevarnostjo? Ali bi se sami oslabili, hoteč rešiti si življenje?" In zmagal je. Razorožitev na suhem je bila z njegovim govorom na konferenci pokopana. Hughes je takoj pripomnil, da ostane boj Francozov Amerikancem v neizbrisnem spominu in da bodo šle Briandove besede od ene ameriške države do druge.

Sploh se je Briand na zunaj izvrstno držal. Predlog Balfourjev glede opustitve podmornikov je bil namreč naperjen ne samo proti Japonski, temveč navidezno tudi proti Franciji, za katero so podmorniki glavno morsko obrambno sredstvo. Zato je Briand rekel: „Če je Anglija zvezana z Unijo in Japonsko in ker nimata Rusija in Nemčija nobenega brodovja več, potem ji njene bojne ladje niso za drugo kakor za lov na sardine; zato imamo pa tudi mi pravico do podmornikov, da študiramo z njimi morsko rastlinstvo. Velike bojne ladje so ladje bogatih narodov, podmorniki pa čolni revnih ljudi. Zato nam jih pustite." Franciji se je pridružila tudi Japonska, zavedajoč se opasnosti položaja in iščoč zaveznika.

Dosedaj smo govorili namreč samo o uradnem poteku konference, ki govori o sami miroljubnosti in dobri volji narodov. Vzrok je pa drugi, deloma smo ga že omenili. Japonska si je med vojsko izredno opomogla, drugi so bili zapleteni v boj, ona je pa delala in ni ga bilo industrijskega izdelka, kjer bi ne bila lahko konkurirala. Nabavila si je toliko denarja, da je plačala svoje dolgove in začela še posojevati. Njeno prebivalstvo je kar skupaj stlačeno, na prostoru poldruge Jugoslavije živi petkrat toliko ljudi kakor pri nas. Za te ljudi je treba kruha, treba ga je najti drugod, ker ga doma ni. Vse dežele naokoli so pa razen Kitajske redko naseljene — Sibirija, Mongolija, Mandžurija, Avstralija, Kanada, pacifiške države Unije. Kam torej? Tja. Branili se jih bodo seveda. Zato je Japonska glavni nasprotnik Amerike, ki brani nehoté s seboj vred tudi Rusijo, ki se danes ne more, glavni nasprotnik tudi Avstralije, ki je pa samo del angleškega imperija. Kako se je Japonska med vojsko dvignila, seveda na škodo Unije in Anglije, vidimo iz teh-le podatkov: Trgovina z azijsko celino je narastla za 40 %, s severno Ameriko za 35 %, trgovske zveze z Avstralijo so se podvojile, z Južno Afriko potrojile, z Južno Ameriko pa popetorile. Kakšno je danes število japonskih trgovskih ladij in kakšno je bilo pred vojsko! Kdor se hoče o tem poučiti — pa tudi sploh se poučiti o gospodarskih razmerah sedanjega sveta —, naj prebere dotične odstavke v moji knjigi: Gospodarska geografija, 1922, Jugosl. knjig., 45 din. Na straneh 156—163 sem pisal naprimer o petroleju, 163—172 o premogu, na strani 198 o razvoju japonske trgovine, stran 281 o gradbi ladij na Japonskem, stran 302 in 303 o Japonski kot vladarici Pacifika. Tam sem napisal dobesedno tole:

Med vojsko je postala Japonska skoro absolutna vladarica Pacifika, kar povedo tele številke.

Promet na Pacifiku v %.

Koncem l. 1914		Koncem l. 1918	
Japonska . .	56	Japonska . .	74
Unija . . .	33	Unija . . .	8
Anglija . .	9	Holandija .	7
Norveška . .	2	Norveška . .	6
		Anglija . .	2
		Druge . . .	3

Kak udarec, ne samo za Anglijo, tudi za Unijo! Ni čuda, da so nekateri lastniki ladij izplačali v enem samem letu 2000 % dividende.

Kdaj je kdo slišal, da bi bila kaka japonska ladja prišla v Evropo! Samo evropske ladje so posredovale promet z vzhodom Danes pa vozijo japonske ladje ne samo v Ameriko, Avstralijo, Indijo, Južno Afriko, vozijo tudi v Sredozemsko morje, v Holandijo, London, Hamburg. Leta 1920 se je dvignilo japonsko trgovsko brodovje na tri milijone brutoregisterton, njihova družba Nipon Juzen Kaiša je z 2,636.000 tonami danes največja pomorska trgovska družba na svetu!

Da varujejo vse te nove pridobitve gospodarskega in s tem vred političnega značaja, so si ustvarili Japonci zelo močno bojno brodovje, med njimi osem velikih bojnih ladij in osem velekrižark; uporabili so pri njih že vse izkušnje iz bitke v Skagerraku. Da bi to nadaljno oboroževanje preprečili in z njim vred potisnili Japonsko gospodarsko in politično zopet nazaj, to je bil namen konference v Washingtonu. Seveda pa tega niso smeli javno reči in so začeli govoriti o potrebi trajnega miru, zlasti v Pacifiku, ki naj ga da razorožitev. Če Japonska ni hotela nositi imena mirovnega ogroževatelja, je morala hočeš nočeš ugrizniti v kislo jabolko. Da je vse še lepše izgledalo, so vzeli v koncert še Francijo in Italijo; glede na Pacifik samo Francijo, ki ima tam tudi nekaj otokov, varuje torej svoje

koristi. Primerjaj tudi lanski odstavek, kjer smo govorili o japonski zahtevi po petroleju za nove bojne ladje in o njeni odklonitvi.

Da je bil boj med Francijo in Anglijo le bolj navidezen, da uspavajo Japonce, bomo še videli.

Prvi vidni uspeh je bil dogovor štirih držav — Unija, Anglija, Japonska, Francija — glede Pacifika, 10. decembra 1921. Govorijo o medsebojnem varovanju pravic, o razveseljivi harmoniji itd. Kakor zmeraj. Par dni preje, 7. decembra, je pa Balfour v Novem Jorku govoril o zvezi dežel angleškega jezika: skupno delovanje v Washingtonu je samo predigra drugih dejanj, kjer bosta Anglija in Unija vedno skupaj; naj pride iniciativa od vzhodne ali zahodne obale Atlantskega oceana, on upa, da bosta obe angleško govoreči državi vselej na isti strani.

Že v dogovoru 10. decembra 1921 so govorili o odpovedi japonsko-angleške zveze, sklenjene l. 1911. Balfour je lepo govoril: Zveza se je dobro obnesla, prestala je dve hudi vojski; zato ne moremo iti narazen kot tujci in smo jo postavili na širšo podlago, vzemši vmes še Unijo in Francijo. Kako fino izraženo! S kako eleganco se je odkrižala Anglija Japoncev, kako lepo sta jih Amerika in Anglija vzeli v sredo! Francija tam itak nič ne pomeni. Komedijo so pa morali igrati še naprej. Videli smo že, kako je nasvetoval Balfour zmanjšanje števila podmornikov; to je šlo proti Japonski in Franciji, proti sledniji vsaj navidezno, ker proti Japonski sami niso mogli iti tako naravnost. Francija se je branila, kar se je mogla, vedela je, da bo slednjič zmagala. In je tudi. Letos 1. februarja je petero držav — sedaj tudi Italija — določilo bodoče razmerje glede novih ladij: 5:5:3:1·75:1·75. Torej če jih zgradi Anglija pet, jih tudi Unija pet, Japonska tri!, Francija in Italija pa v zgoraj označenem razmerju, niti dveh. Sedaj pa vidimo: Anglija + Unija = 10, Japonska 3, 10:3, torej sta prvi dve več nego trikrat močnejši kakor Japonska; kontrola, da ne zgradi več, je lahka. Stare ladje so hitro nerabne, nove se ne smejo graditi, kaj pa hočeš potem! Kak ponos za Unijo, ki je sedaj enaka Angliji, dosedanji prvi pomorski velesili! In akoravno sta šli Japonska in Francija glede podmornikov ramo ob rami, so jih dovolili Franciji toliko kot Uniji ali Angliji, 90.000 ton, Japonski pa samo 40.000, in podmorniki so najboljša bramba morske trgovine. Zopet dokaz, da so Francozi izvrstno igrali in da je bil glavni namen oslabšanje Japonske. Da se je rastoči vpliv Anglosasov — Anglije in Unije — kazal tudi že sicer, nam kaže dejstvo, da se je istega dne, 1. februarja, Japonska odpovedala kitajskemu polotoku Šantungu — premog! —, ki ga je imela zasedenega. Unijska trgovina naj dobi prosto pot na Kitajskem, Japonci naj polagoma izginejo. Zaključek konference je zveza Anglosasov v svrho gospodarstva sveta.

Dne 6. februarja so konferenco zaključili in Harding je slavil v sklepnem govoru lepo končano delo. Mej drugim je rekel: „Vaše delo je prvovrstno, nobene kali za neslogo ni v njem. Svet še ni v ravnotežju, a tukaj smo spričo civilizacije obsodili vojsko. Čez deset let bomo najbrže videli, da se bo javno mnenje narodov raje vdalo v božjo voljo kakor pa da bi se vojskovali med seboj in uničevali.“ — Par sob od te dvorane naprej, kjer je govoril, so pa preizkušali uničujočo moč najnovejših plinov, ki prekašajo vse dosedanje učinke! Pa je imel in ima Harding sam kot oseba gotovo dober namen.

Najvažnejši dogodki v raznih državah.

Začetkom lanskega leta je sklenila Anglija z Rusijo neko trgovsko pogodbo; pri tej priliki je omenil Lloyd George, da so bila napačna ona prerokovanja, ki so govorila o skorajšnjem koncu boljševizma; pač pa so začeli Rusi uvidevati, da je komunistični sistem neizvedljiv itd.

Dne 20. junija so otvorili v Londonu britansko državno konferenco, ki naj bi kolikormogoče izenačila zunanjo in notranjo politiko velikanske države. Govorili so tudi o japonsko- angleški zvezi in o razmerju do Amerike. Na drugem mestu smo poročali, kako so ti dve točki rešili.

Veliko sitnosti je delalo Angliji irsko vprašanje. Dosti lažje bi bilo to vprašanje, če bi ne bila razdeljena Irska v dva sovražna si tabora: katoliški jug in povečini protestantski sever, tvoreč pokrajino Ulster. Nazadnje so se pogodili, 16. decembra 1921: Irska postane v notranjih stvareh popolnoma samostojna in dobi naslov: „Prosta irska država“. Angleško časopisje je prosljavljalo pogodbo kot največji dogodek notranje angleške zgodovine zadnjih desetletij, kot največje politično delo Anglije, kot plemeniti zaključek sedemstoletnega boja. Lloyd George je dobival čestitke iz vseh delov sveta, posebno še iz Amerike, zbornica mu je izrekla zaupanje in priznanje s 401 proti 58 glasovom. A homatije na Irskem vkljub temu niso prenehale.

Sitnosti delajo Angležem tudi večni štrajki in pa nezaposlenost, vsaj deloma posledica visoke angleške valute. Začetkom julija 1922 je bilo 1,400.000 ljudi brez dela, oktobra l. 1920 jih je bilo samo 350.000. Dne 1. aprila 1921 je izbruhnil velikanski štrajk premogarjev, ki je trajal do konca junija; pobotali so so takole: Po odbitju splošnih stroškov se določi za delavce najmanjša plača, za lastnike premogovnikov pa najmanjši

dobiček, ostali dohodki se pa razdelijo v razmerju 83:17. Vsekakor pravična razdelitev.

Holandija in Belgija. Omenimo le, da je bila sprejeta Luksemburška v belgijsko železniško, carinsko in gospodarsko zvezo in pa da so Amerikanci in Japonci prepustili Holandiji otok Jap v Pacifiku; tam se strnejo zelo važni podmorski kabli in je bil otok od konca vojske sem jabolko prepira med Japonci in Unijo.

Francija. Da je Francija še zmeraj prožeta z vojaškim duhom, kaže načrt glede na telesno vzgojo in vojaško pripravo že v ljudski šoli, pod vojaškim nadzorstvom. Sicer so pa nekaj podobnega sklenili sedaj tudi drugod.

Tri dni po proslavi Napoleonovega spomina, 8. maja, so proslavili spomin največje francoske hčerke, Jeanne Darc, device Orleanske. Pri svečanostih v Orleansu je bil prisoten tudi zastopnik Svete stolice. Dne 6. avgusta je bil pa sprejet pri predsedniku Millerandu v nastopni avdijenci papežev nuncij Ceretti; diplomatični stiki med Francijo in Vatikanom so bili 17 let prekinjeni.

Francija je imela v preteklem letu zelo veliko uspehov; nekaj smo jih že omenili, nekaj jih bomo še. Na drugi strani so pa časopisi poročali, da ima Francija z Alzacijo-Lotaringijo vred manj prebivalstva kakor ga je pa imela l. 1911 sama. Francoski uspeh v Washingtonu je označen v teh-le številkah: pred odhodom v Ameriko je izrekla zbornica Briandu zaupnico s 338 glasovi proti 172, po prihodu nazaj pa s 460 proti 100. Briand je rekel: „Priznali so Franciji pravico, da hodi svoja pota."

Na Portugalskem so imeli l. 1920 osemkrat spremenjeno vlado, l. 1921 pa tri revolucije. Srečna dežela!

V zgodovini Španije zaznamujemo dva dogodka. Anarhistično ognjišče v Barceloni žari še kar naprej; v socialističnih bojih je iskati vzrok umora ministrskega predsednika Dato, 8. marca 1921. V španskem delu Maroka so pa neprestani boji med španskimi četami in upornimi domačini, imenovanimi Rif-kabili.

Notranja politika Italije je bila v znamenju bojev med fašisti in socialisti. Fašisti hočejo italijanstvo imeti edino, ko trden snop, in vidijo nasprotnika italijanske edinosti in celote ne samo v Slovencu ali Hrvatu, ampak tudi v socialistu, ki je kolikortoliko mednaroden. Bojem ne moremo slediti; dne 3. avgusta so sklenili nekak domač mir.

V rimskem parlamentu je tudi šest slovanskih poslancev, ki delajo z vso požrtvovalnostjo. Zunanjo politiko Italije je vodil začetkom leta grof Sforza; naslanjal se je na Francoze, ki so ga podpirali v orientski politiki, seveda zato, da so imeli zaveznika proti Angliji. Pozneje je prevzel vodstvo zunanjih stvari minister della Torretta, ki se je nagibal bolj na angleško stran; to so mu Francozi zamerili in so postali Italiji bolj neprijazni. Italijani so se pa maščevali in ko je prišel povodom odkritja nekega spomenika francoski general Fayolle v Italijo, so priredili v Turinu, Milanu in Benetkah hrupne demonstracije proti Franciji. Vlada se je seveda opravičila.

S takozvanimi avstrijskimi nasledstvenimi državami — Jugoslavijo itd. — je imela ententa konferenco v Portorose v Istri. Uredili naj bi predvsem prometne zadeve. Ker je pa vsaka velesila hotela gospodarskih koristi v deželah nekdanje monarhije, niso mogli prav naprej in konferenca ni imela pričakovanih uspehov.

Pri Sveti stolici se je od l. 1914 do l. 1921 število poslaništev več kot podvojilo, znamenje rastoče moči katoliške cerkve. V tajnem konzistoriju je rekel papež Benedikt XV. 21. novembra: Stavba cerkve je v samisebi in v zavesti vernikov trdnejša kakor kdaj prej, vihar svetovne vojske se je je komaj dotaknil, računajo nanjo pri obnovi sveta. — Benediktu je sledil Pij XI., mož izredne nadarjenosti in globokega znanja.

Preko Adrije prehajamo na balkanski polotok. O Grški in Turški bomo govorili pri orientskem vprašanju. Njih severna soseda je Bolgarija. Še zmeraj trpi, razdvajajo jo tudi domači boji. Kdor je premagan, je pač revež. Išče stikov z Jugoslavijo in ministrski predsednik Stambulinski je rekel v nekem pogovoru, da je najmanj tri četrtine Bolgarov za zvezo z Jugoslavijo. Mi smo na tem mestu to zvezo zmeraj zagovarjali. Lansko leto omenjeno „leto dela" se je v Bolgariji izvrstno obneslo.

Rumunija je sklenila 20. julija v Belgradu pogodbo z Jugoslavijo, naperjeno proti Ogrski in Bolgariji. To bi še ne bilo tako hudo. Zelo hudo so pa Rumuni prijeli Ruse. Dne 11. novembra 1921 so ruski vladi „zadnjikrat" naznanili, da je dežela med Dnjestrom in Prutom, ki jo imenujejo Rusi Besarabijo, nedotakljiv del Rumunije — Rumuni namreč ne marajo rabiti imena Besarabija, ker je to v zvezi z ruskimi časi; dežela je 45.000 km² velika, skoro petina Jugoslavije, skozinskoz izredno rodovitna, prebivalstvo rumunsko in rusko —; rumunska vlada odklanja vsak dogovor o pripadnosti tega sveta, ki da je itak že odločena. No, no!

O notranjih prepirih in bojih v naši Jugoslaviji tukaj ne bomo veliko govorili, ker to ni pripraven prostor in ker se ljudstvo za vlado, ki je z 95 odstotki ne mara, premalo briga. Omenili bomo par vidnih dogodkov. Del Črnogorcev ni zadovoljen s pripadnostjo k Jugoslaviji, svojega zagovornika so imeli v kralju Nikolu, ki je pa 2. marca 1921 na Francoskem umrl; njegova žena je prevzela „brambo pravic Črne gore".

Dne 12. maja so sprejeli v skupščini novo ustavo Jugoslavije z 227 glasovi proti 93, ob

neprisotnosti ogromne večine hrvaških poslancev. Ustava razdeli državo v okrožja, ki jim pravimo oblasti. Za Slovenijo so določili dve oblasti: ljubljansko in mariborsko; zastonj je bil trud za nerazdeljeno Slovenijo. Kakor pa razvoj kaže, to ne bo držalo in avtonomija posamnih delov države je neizogibna. Ustava se imenuje vidovdanska, v spomin na bitko na Kosovem polju.

Dne 21. julija so umorili prejšnjega ministra notranjih zadev Draškovića. Nastopal je proti komunistom in iz njih vrst je prišel atentat. Sledile so ostre odredbe proti komunistom: stranko in vse komunistične organizacije so razpustili, vzeli jim vsa zastopstva v skupščini in v občinah, izdali ostre odredbe proti štrajkom itd.

Dne 16. avgusta je umrl kralj Peter. Veliko, zelo veliko je bil pretrpel, prenašal je vse udarce mirno in dostojanstveno, bil je zelo simpatična osebnost. V spomin na ujedinjenje Slovencev, Hrvatov in Srbov, ki se je izvršilo za časa njegove vlade, mu je nadela skupščina v žalni seji ime: Peter Veliki Osvoboditelj. Sledil mu je sin Aleksander. Že kot prestolonaslednik je imel priliko okusiti neprijetnosti vladarjev; ko je bil v imenu očeta prisegel na ustavo in je zapuščal skupščino, je bil izvršen nanj bombni atentat, ki pa hvala Bogu ni dosegel namena. Te dni je kralj atentatorja pomilostil. Letos se je Aleksander poročil z rumunsko kraljičino Marijo in si je za prve dni zakona izbral bivališče v najlepšem delu Jugoslavije — na Bledu na Gorenjskem. Mislimo, da je na svojih sprehodih in vožnjah imel boljšo priliko spoznavati naš narod kakor mu ga pa slika njegova okolica.

Lani smo imeli zopet sitnosti z Albanci; koncem leta je bila stvar v redu.

Drugi naš mejaš je Ogrska. Prejšnji ogrski kralj Karel je bil lansko leto dvakrat tam. Zapustil je bil Švico in je 27. marca prišel v Budimpešto. Po kratkem razgovoru z vodilnimi krogi je mesto zopet zapustil in odšel iz Ogrske. Iz raznih namigljajev vidimo, da so imeli Francozi svoje prste vmes. Briand sam je rekel: »Če bi prišli Habsburžani na Ogrsko, bi smatrali Francozi to za izvršeno dejstvo in bi pustili, naj se stvar razvija kakor se hoče; Francija ne bi neprijazno gledala, če bi se združile donavske države pod Habsburžani v novo celoto.« Na to izjavo oprt je prišel Karel na Ogrsko, a tedaj ga je uradna Francija pustila na cedilu, videč odločnost male entente in nezadovoljnost v krogih velike entente. Francozom bi bila velika država ob Donavi gotovo všeč, kot protiutež proti Nemčiji, zlasti če pridejo tja Hohenzollerci nazaj.

Zopetni prihod Karlov 21. oktobra oziroma prilet, ker se je pripeljal v aeroplanu, je našel vlado spet nepripravljeno. Mala ententa je dvignila glas in se pripravila, velika tudi ni bila tiho. Karel je imel sedaj armado kakih 50.000 mož, pomagalo ni nič. Ujeli so ga in tudi ženo njegovo, Zito, ki je bila prišla ž njim. Bivala sta najprvo na gradu Totis, potem v samostanu Tihany, nato sta na angleškem topniškem čolnu dospela 19. novembra na otok Madeiro, določen jima od velesil za nadaljno bivališče. Že 5. novembra je ogrska zbornica sklenila postavo, da je pravica Karlova do kraljevega prestola ugasnila in da sploh Habsburžani nimajo nobene pravice več do ogrske krone. Letos je Karel nenadoma umrl; Madeira, ki jo iščejo drugi za zdravje, je prinesla njemu smrt. Osebno zelo dober je imel veliko napako: manjkalo mu je odločnosti. Uvidel je, da Nemčija in Avstrija ne bosta zmagali, hotel je od Nemčije proč, a vselej ga je Viljem pregovoril. Tako je vsled pomanjkanja odločnosti izgubil prestol. Zita se pa zase in za otroke pravici do nasledstva na Ogrskem še ni odrekla.

Republika Avstrija ima dve želji; združiti se z Nemčijo in dobiti pomoč od entente. Ti dve želji pa druga drugo izključujeta. Sitnosti je imela Avstrija tudi glede na takozvano Burško, deželico severno od našega Prekmurja, ki se jej je bila prisodila v trianonski pogodbi. Prebivalstvo je povečini nemško, četrtina je madjarska, šestina ali sedmina hrvaška. Ogri so jo pa tudi hoteli in so jo zasedli. Po raznih intrigah se je sestala konferenca v Benetkah, kjer so se na predlog Torrettijev 13. oktobra pogodili tako, da pripade večji del Burške Avstriji, v mestu Šopronj in okolici se pa vrši plebiscit. To je bilo proti vsem določbam mirovne pogodbe, Burška je bila tam nedeljena določena Avstriji. Plebiscit je s ca. 70 % odločil za Ogrsko.

Če je kdo včasih slišal besedo milijarda, se je že onesvestil. Avstrija je imela — neverjetno — že lani okoli 700 milijard dolga. Tako gre vrednost denarja nazaj. Značilna za padec valute v raznih državah je tale dogodbica, morebiti izmišljena, a zelo dobra. Po letošnji genovski konferenci sedijo pri poslovilnem obedu Lloyd George, Briand, Schober in Rus Čičerin. Pokličejo natakarja. Lloyd George plača z majhnim cekinom in dobi še veliko denarja nazaj; Briand mora plačati že s precej velikim bankovcem. Schober da natakarju veliko polo papirja. „Kaj je to? Saj to ni denar.“ — „Ne, to ni denar, ampak vozni list za vagon avstrijskega denarja, ki je na postaji. Pošljite jutri list tja.“ — Čičerin pa da majhno škatljico. „Kaj pa je to?“ — „Tu notri je priprava, s katero tiskamo stomilijonske rubeljske bankovce; tiskajte jih kolikor hočete.“[1]

Kakor hočejo Tirolci in drugi Avstrijci k Nemčiji, tako Predarlberžani k Švici. Švico tlači dobra valuta še kar naprej, ni izvoza.

V Češkoslovaški imajo pa zopet druge sitnosti; Nemcev je preveč in slovaških avtonomistov ravnotako. Dne 26. septembra je postal znani neutrudljivi Beneš ministrski predsednik. Preje je bil minister zunanjih zadev, vedno je bil na potovanju in povsod je iskal stikov. Februarja je bil v Rimu, Parizu in Londonu, marca je imel

[1] Takele kratke dogodbice imenujemo anekdote. Letos sem jih precej nabral in Jugoslovanska knjigarna jih je izdala; naslov: Zgodovinske anekdote. Govorijo o vseh stanovih, o prebrisanosti kmetov, o domišljavosti, ljubeznivosti, dobrem srcu, hladnokrvnosti, domišljiji itd. Knjižica se dobi po vseh knjigarnah; 10 din.

sestanek z ogrskim ministrskim predsednikom, 30. julija so objavili vojaško pogodbo z Rumunijo, 23. julija se je sestal v Karlovih varih z našim Pašičem in rumunskim Take Jonescu, vtikal se je v gornjesleško vprašanje itd. itd. V svojem programnem govoru 18. oktobra je rekel: „Ne na zunaj in ne na znotraj se nima naša država ničesar bati. Posrečilo se nam je, jo v kratkem času tako okrepiti in ustaliti, da se bodo izjalovili vsi poskusi, spodkopati njene temelje." Prav je imel. Dne 7. novembra so sklenili s poljskim ministrskim predsednikom Skirmuntom v Pragi trgovsko pogodbo in politični dogovor, „ki naj da obema državama skupno pot za bodočo politiko". Beneša imenujemo danes lahko vodilnega politika male entente in to je dosti, ker je mala ententa v celoti velesila.[1]

Iz Češkoslovaške prehajamo v Nemčijo. V noči od 1. na 2. januarja 1921 je umrl Bethmann-Hollweg, znani nesrečni medvojni kancelar. Niso posebno žalovali za njim.

Komunisti tudi lansko leto niso dali miru. Meseca marca je bil v Srednji Nemčiji cel komunistični upor, uporniki so se odlikovali po znanih junaštvih: ustavljali so vlake, razdirali mostove, plenili javne blagajne, požigali hiše, pobijali policiste, njih trupla razmesarjali itd. Upor se je razširil tudi na Saško, v Berolin, Hamburg, na Vestfalsko, v Rensko provincijo. Tudi znani komunistični ropar Maks Hölz je imel svoje prste vmes. Posrečilo se je aretirati ga in junija se je zagovarjal pred berolinskim sodiščem. Obnašal se je skrajno predrzno in izzivajoče; obsojen je bil na dosmrtno ječo. Vsega skupaj so aretirali okoli 4000 oseb. Jasno je bilo, da so pomagali ruski komunisti; z ozirom na tedanje notranje težkoče sovjetske vlade so imenovali upor na Nemškem „razbremenilno ofenzivo". Aprila, lahko rečemo, je bil upor zadušen.

Dne 11. aprila je umrla v gradu Doorn na Holandskem cesarica Avgusta Viktorija. Pri pogrebu v Berolinu, kamor so jo bili prepeljali, se je zdelo, kakor bi bila vstala vsa predvojna cesarska Nemčija, Hindenburg in Ludendorff sta korakala na čelu sprevoda, za njima vse polno nekdanjih generalov, ministrov, visokih uradnikov. Na tisoče dijakov, učencev in učenk je obrobljalo zadnjo pot predstaviteljice nekdaj tako mogočne države.

Rekli smo že, da je 10. maja prevzel vodstvo državnih poslov dr. Wirth, centrumaš. V ministrstvu je bil tudi Rathenau, za obnovo; akoravno je bil žid, ga je visoko dvigala tudi „Germania", list centruma, izvajajoč, da gre Wirth za določenim ciljem in da izbira za to najboljše ljudi, brez ozira na levo in desno. Drugi listi so poudarjali Rathenauovo mednarodnost, duševno sorodstvo z najboljšimi trgovci in najplemenitejšimi misleci sveta, ki oboji skupaj nazadnje vendarle določajo usodo narodov. V programnem govoru 1. junija je dr. Wirth označil za svoj program te-le tri besede: sporazum, obnova, sprava; velik in lep načrt. Rathenau je pa rekel: „Kakor vidi trgovec svojo čast v tem, da ceni svoj podpis, ravnotako je z nemškim podpisom v Versailles. Biti mora. Gre za nalogo, ki smo jo prevzeli, ne vprašajmo se, kako je nastala."

V onih dneh smo zopet slišali ime Erzberger, ime moža, ki je po zatrjevanju strokovnjakov videl zmeraj naprej in tudi zmeraj vedel, kaj hoče. Bil je velik prijatelj Wirthov in kot tak z Rathenauom vred za politiko sprave in sprejetje ultimata; govorili smo že o tem. A 26. avgusta so ga ustrelili; atentat je izšel iz vrst tajne družbe „Consul", kakor tudi poznejši atentat na socialista Scheidemanna — ki se pa ni posrečil — in sedanji atentat na Rathenaua. „Consul" je družba, ki zastopa mnenje maščevanja in nepopustljivosti proti nasprotnikom Nemčije in je zato proti vsaki spravljivosti. Torej proti Wirthu, Erzbergerju, Rathenauu, Scheidemannu itd. Na grobu je govoril Erzbergerju Wirth sam: „Bil je državnik gigantične veličine, cela leta naprej pred svojim časom, rešitelj edinosti Nemčije, stvaritelj nove enotne vlade v raztrgani državi, patriot brez primere."

Če bi vladali Nemčijo politiki maščevanja, bi jo potegnili popolnoma v prepad. Zato mora take neumne atentate obsojati vsakdo in prav je imela „Arbeiter Zeitung", ki je ob atentatu na Rathenaua zaklicala: Ven z banditi! To so res banditi, roparji in škodljivci države, pa naj bo to Nemčija ali pa katerakoli druga.

Dne 5. avgusta 1921 je sklenila Nemčija mir z Unijo.

Vsaka država ima kakšne težave, tudi one z visoko valuto. Tako tudi Danska. Danci so nakupili velikanske množine blaga na Angleškem in v Ameriki, hoteč prodati ga v Srednji in Vzhodni Evropi. Tu je pa valuta tako nizka, da nihče ne kupi in sedaj je blago v skladiščih. Sicer se pa Dancem dobro godi. — 10. julija l. l. sta obiskala danski kralj in kraljica Eskime na Grenlandiji, prvi tak slučaj v zgodovini.

Na Norveškem je pri lanskih volitvah igralo prvo vlogo vprašanje alkohola, ali se hoče kandidat izreči za prepoved točenja alkoholnih pijač ali ne. Norveška hoče namreč postati popolnoma »suha«, tako kakor Unija.

---

[1] O Češkoslovaški sem sestavil letos majhno knjižico, ki pa obravnava vse, kar je potrebno: zemljepis, zgodovino in družabne razmere. Gledal sem, da sem na malo straneh — okoli 100 — zbral kolikor mogoče veliko tvarine. V knjižici je tudi pet slik, na koncu ji je pa pridejana prav dobra karta, 28 cm visoka in 60 cm široka. Knjižico je izdala Nabavna zadruga v Ljubljani, dobi se pa po vseh knjigarnah; naslov se glasi: Češkoslovaška republika, sestavil dr. V. Šarabon. 15 din.

Švedska je hotela dobiti iz ruske dediščine Aalandske otoke, prebivalci so Švedi. Pa jih je Zveza narodov 10. maja prisodila Fincem; ogorčenje na Švedskem, zadoščenje na Finskem.

Francija hoče med Nemčijo in Rusijo napraviti celo verigo zveznih držav, ki naj bi bile z njo v prijateljskih stikih in bi zabranjevale zvezo onih dveh. Na jugu opravlja ta posel mala ententa, na severu naj bi ga pa »severna ententa«, obstoječa iz Poljske, Latvije, Estonske in Finske. Litvo naj bi pa kar Poljaki pohrustali. Seveda ta obroč pozneje ne bo držal, je pa zaenkrat potreben. Dne 25. julija so se zbrali zastopniki imenovanih držav v finskem glavnem mestu Helsingforsu v svrho tvoritve severne entente oziroma kakor pravijo tam: baltske zveze. Finsko so pridobili Francozi za svojo politiko s tem, da so nakupili velikanske zaloge lesa, nakopičenega v Helsingforsu; odvzeli so Finski veliko skrb.

Razmejitev med Litvo in Latvijo je prinesla Litvi ozek dohod do morja severno od Memela. Spor radi Vilne, ki smo ga omenili že v lanskem Koledarju, se je nadaljeval. Ko so se 10. maja 1921 začela nova pogajanja v Ženevi, je predsednik zborovanja, Belgijec Hymans, nasvetoval, naj bosta Poljska in Litva skupna država, kar ni nič drugega kakor izročitev Litve Poljakom. Pozneje je nekak plebiscit prisodil Vilno Poljski, Litvanci so protestirali, brezuspešno seveda.

Ko je dne 1. februarja 1921 predsednik poljske republike, Pilzudski, prišel v Pariz, so odredili v vseh francoskih šolah za eno uro pouk v poljski zgodovini. Dne 5. februarja je Briand naznanil, da imata vladi Francije in Poljske isto skrb: ohraniti v Evropi varnost in mir; da imata skupne interese in da bosta v ozkih stikih. Dne 19. februarja so sklenili dogovor zastran skupnosti v zunanjih zadevah, zastran gospodarskih vprašanj in pa obrambne zveze. Neki poljski list je naglašal, da je od poljske meje do Berolina z vlakom samo dve uri in pol. Tesni stiki s Francijo so se kazali v javnosti še večkrat; tako ko so dne 5. maja slavili v Varšavi spomin Napoleonov in je francoski general Niessel govoril o »večji Poljski«, ali pa ob raznih povodih tičočih se Gornje Šlezije.

Vemo že, da so sklenili Poljaki z Rusi mir v Rigi. — Dne 26. maja je prevzel zunanje ministrstvo dotedanji poslanik v Italiji Skirmunt. Škrbi ima dosti, tudi glede Vzhodne Galicije, koje prebivalstvo je povečini rusko in si želi avtonomijo, kar bi pomenilo seveda poznejše združenje z Rusijo. Ko je Zveza narodov izrekla svojo odločitev v gornješlezijskem vprašanju, je poskočila poljska marka takoj za 40 odstotkov. Začetkom oktobra so sklenili Poljaki zvezno pogodbo z Rumunijo, dne 6. novembra pa s Češkoslovaško. Tako gre sedaj veriga Franciji prijaznih členov od Bitolja do najsevernejših krajev Evrope.

Kadar hočemo pisati o Rusiji, se nam pa kar pero ustavi. Toliko gorja in bede kakor v Rusiji ni nikjer, najstrašnejša poročila iz Kitajske in Indije komaj dosegajo sliko o groznem življenju na Ruskem. Že 20. febr. 1921 so bili v Petrogradu in Moskvi nemiri lakote, sledile so vstaje mornarjev itd. Dne 8. marca je rekel Ljenin v nekem govoru, da svetovna revolucija le počasi napreduje, prav počasi, in da ni pričakovati skorajšnje zmage. — Povedal je s tem, da so jo zavozili —. Treba je torej dogovarjati se z meščanskimi vladami, kar pomeni seveda obračanje hrbta komunističnim načelom. „Hud notranji sovražnik je demobilizacija rdeče armade; tri leta so bili vojaki na fronti in so izgubili vsako veselje do dela, razvilo se je pravo roparsko življenje. Rusiji moremo pomagati le s tehniko inozemstva, tudi doma mora biti trgovina prosta, kmetje morajo prosto razpolagati s preostanki žetve“ itd. Kako drugače so pa govorili prej!

Neko poročilo iz junija 1921 pravi: Petrograd je strašno zanemarjen, ravnotako pristanišče. Na cesti malo ljudi in še ti vsi raztrgani. Gostilne in prodajalne so zaprte, prebivalstvo samo životari, industrijska podjetja počivajo, nihče ne dela. Delavci so proti sovjetom.

Dne 7. junija so otvorili v Moskvi tretji kongres tretje internacionale. Kako so se zvijali! Trockij je rekel, misel na takojšen izbruh svetovne revolucije moramo pokopati, Ljenin je pa govoril o odmoru, ki ga morajo porabiti za pripravo revolucije v kapitalističnih državah. Pozneje je Trockij izvajal nauke kongresa in dejal, da se morajo delavci otresti naivne predstave, da bi neprestana ofenziva proletariata mogla kar samaodsebe streti moč meščanskih strank. To ne gre, delati moramo in pridobivati zaupanje. Kongres se je moral prilagoditi novim razmeram, sklenil je do gotove meje prostost bančnih poslov, imetje denarja, prostost industrije, plačilo pri vseh sovjetskih napravah, torej tudi pri železnicah. Kakšno je pa tudi bilo tam! Stvari, ki jih mora imeti vsak kulturen človek, so bile nepoznane, vagonov in lokomotiv je bilo samo še 18% prejšnjih dni, dovoz živil v mesta skoro popolnoma onemogočen. Kdor je hotel v Rusijo, je moral tja kakor v nekako kolonijo, vse se mora začeti iznova.

Komunisti so se preje bahali, da obračajo posebno skrb vsaj na otroke. Pa poslušajmo njih lastna poročila. „Izvestja“ pripovedujejo, da so otroci do brezmejnosti zanemarjeni, da kradejo in goljufajo, kjer le morejo. Od glave do nog v samih cunjah napravijo pretresljiv vtis. „Pravda“ govori o dečjih domovih in kolonijah in pravi, da se otrokom tam zelo slabo godi, zakurjeno nimajo, spijo na golih tleh, umrljivost je velikanska. Posebna komisija je ugotovila, da se je prostitucija otrok od 1917 do 1920 podesetorila. Leta 1920 je preiskala komisija 5300 otrok, starih manj kot petnajst let. Od teh je bilo 4100 prostituirancev. Temu primerno je bilo tudi razmerje spolnobolnih: l. 1917 je bilo od 100 spolnobolnih 88 odrastlih in 12 mladoletnih, l. 1920 pa 40 in 60!

Sredi lanskega leta so se začeli množiti glasovi o strašni lakoti v jugovzhodni Rusiji, povzročeni po izredni suši. In ravno ta del Rusije je sicer poln žita. Polje je bilo slabo obdelano, žita malo in še to je zgorelo pod solnčnimi žarki, živino so morali vsled pomanj-

kanja krme kar klati. Milijoni so bili brez kruha, začelo se je pravo preseljevanje na vozovih in peš, iz kraja v kraj, kjer bo kaj dobiti. Po dolgem obotavljanju so sklenili obrniti se za pomoč tudi na ne-boljševike in prositi jih, naj zastavijo svoj vpliv v tujini. Pisal je Gorkij, pisali so škofje, prosila je 3. internacionala sama. Sicer je bilo v drugih delih Rusije po zatrjevanju sovjetov dosti žita, a transportnih sredstev ni bilo nobenih; katastrofo je torej pripisati slabi vladi sovjetov samih. Pesnik Merešovski je izjavil: „Dokler ne vržejo sovjetov, ni mogoče pomagati vsem tem milijonom nesrečnikov, kakor ne moremo rešiti žrtve, če nismo izvili morilcu bodala. Lakota je pa bodalo v rokah boljševikov, potrebujejo jo, ker samo lakota jih še drži; svojim pristašem dajo jesti, vse druge pa držijo ob robu prepada, v katerem zija smrt lakote. Zato se sredstvu lakote ne bodo nikdar odrekli, Ljenin je upropastil milijone in tudi s temi žrtvami ne bo imel usmiljenja. On daje samo svojim ljudem, da druge potom lakote laže vlada.“ Strašna obsodba!

Vsi narodi so pomagali, prvi Amerikanci, katerim se sicer boljševiki naravnost gnusijo; napravili so mednarodni odbor, poslali so v Rusijo slavnega Nansena — a sovjetom niso zaupali. Otroke so hoteli sovjeti spraviti v Petrograd, a ni šlo; neki vlak, ki je odpeljal 700 otrok, jih je pripeljal v Petrograd le še 300, 200 jih je med potjo umrlo, 200 pa težko obolelo in so jih morali pustiti zadaj. Pomoč je bila premalo izdatna ali pa ne prav uporabljena; neki telegram inozemskega Rdečega križa od 20. decembra 1921 pravi: „Vsaka pomoč se dotakne samo površine bede. Prebivalstvo čaka na pomoč evropskih narodov, ne da bi tarnalo v smrtnem boju. Vsaka izgubljena minuta pomeni smrt stoterih“.

Kakšne so bile tudi sicer razmere v Rusiji, priča padec rublja. Sovjetom nihče ni zaupal. Začetkom septembra so določili za najmanjši bankovec tisoč rubljev; napravijo pole z 10 ali 20 takimi bankovci, potem pa odrežejo kakor pri nas pisemske znamke.

O zunanji politiki omenimo, da je bila sovjetska vlada v prijaznih stikih s turško vlado v Angori, ravnotako z novimi kavkaškimi republikami Georgija, Armenija in Azerbeidžan, dalje s Perzijo in Afganistanom. Perzija in Afganistan sta odpovedala pogodbo z Anglijo in podpisala pogodbo z Rusijo; Buhara je v zvezi s sovjeti, Mongolija tudi, s Kitajci so v diplomatski zvezi. Mislimo, da vsi ti narodi niso še dodobra spoznali komunističnih dobrot. Proti konferenci v Washingtonu so sklicali konferenco v Irkutsk v Sibiriji in poklicali tja zastopnike Kitajske, Koreje, Siama in Indije, hoteč s tem demonstrirati proti kapitalističnim državam.

Da je kljubtemu vse skupaj zavoženo, prizna Ljenin sam. Koncem 1921 so imeli zopet neki kongres in tam je v najostrejših besedah napadal one komuniste, ki še zmeraj plavajo v starih idejah državljanskih vojsk in komunistične zakrknjenosti. „Rusija je revna, izmučena in slaba.“

Videli smo, da je Trockij na tretjem kongresu govoril o pridobivanju zaupanja. Kako je pa to mogoče, če slišimo tako grozne stvari o njihovem divjanju kakor smo jih navajeni brati le v najžalostnejših dneh francoske revolucije! Odpravili so na primer smrtno kazen, obtožbo, sodnike, zagovor, priče, obsodbo. Namesto vsega tega imajo drug pojem: odstranitev po proletarični diktaturi; brez obtožbe itd. „odstranjujejo“ „sovražnike proletariata“, na tihem, brez imen. Zraven pa še bahavo priobčujejo število žrtvev. In tu se mora tudi prijatelj komunističnega gibanja obrniti z žalostjo in gnevom proč in priznati, da je najhujša diktatura diktatura proletariata, hujša, mnogo hujša kakor vsaka caristična. Berimo samo številke, ki jih cinično priobča sovjetska vlada sama. Od 7. novembra 1917 pa do novembra 1921 so na njeno povelje umorili: 1215 duhovnikov, 28 škofov, 6775 učiteljev in profesorjev, 8800 zdravnikov in asistentov, 54650 častnikov, 260000 vojakov, 10500 žandarmerijskih in policijskih oficirjev, 48500 žandarjev in drugih varnostnih organov, 12950 posestnikov, 355250 inteligentov — pisateljev, uradnikov i. dr. —, 192350 delavcev in 815100 kmetov, skupaj 1,766.118 oseb! A to je samo uradna statistika; koliko so si jih sovjetski komisarji še posebej privoščili, tega pa ne bomo nikdar izvedeli.

Pomožna komisija za gladujoče v Rusiji priobčuje v svoji letošnji junijski številki — 1922, sledeče številke: Lakota je razširjena v 21 gubernijah, od 23,866.000 ljudi jih gladuje 14,929.000 = 62·6%, med njimi je 8,202.100 odrastlih in 6,726.900 otrok. Največ gladujočih je v guberniji Samara, 2,430.000 — pred vojsko so cenili prebivalstvo te gubernije na 3,800.000 —; l. 1921 je umrlo v guberniji Ufa 16.000 ljudi od lakote, l. 1922 pa v prvi polovici januarja v treh okrožjih od celotnih štirih 16.000, v drugi polovici 44000, torej skoro trikrat toliko kakor l. 1921 v celem letu in okoli 30 krat toliko kakor v lakotnem letu 1891. Če bo šlo tako naprej, bo gubernija v par mesecih puščava. V nekaterih krajih znaša umrljivost 50%, v dečjih domovih celo 70 do 90%. Ker je letos zopet slaba letina, razsaja lakota tudi drugod, tako na Krimu, v Ukrajini itd. Sovjetska vlada je v boju proti lakoti zasegla cerkveno premoženje in zaklade, vsekakor sredstvo precej dvomljive vrednosti, ker ni neizčrpno. Papež Pij XI. je sklenil zaklade oteti, jih kupiti in ob priliki zopet vrniti.

Iz teh podatkov vidimo, kam nas privede brezmiselni komunizem.

Kitajski, v notranjosti popolnoma razdvojeni, se ponujata kar dva prijatelja, Rusija in Amerika; sedaj jo je vzela Amerika v nekako varstvo. Japonski prestolonaslednik Hirohito je proti vsem dosedanjim običajem šel iz dežele in je lansko leto obiskal Evropo, najprvo Anglijo, potem Francijo. Angleški kralj Jurij ga je imenoval za generala, na Francoskem so se pa tudi kar trgali zanj in so poslali potem maršala Joffre-ja na protiobisk na Japonsko.

V Indiji so zmeraj kaki upori, odcepitveno gibanje je živahno. Ker so Angleži pravega kalifa — turškega sultana — tako ponižali, je nastala med mohamedani agitacija sultanu v prilog. Koncem avgusta so se uprli mohamedanski Mopla ob malabarski obali; vstajo so zadušili domačini Indijci sami, seveda v angleški službi. Tudi ruski boljševiški agitatorji so zelo na delu. Letos so Angleži zaprli Gandija, voditelja odcepitvenega gibanja. Ni bil za nobeno silo, samo za pasiven odpor: pusti Angleža pri miru, ne kupi nič od njega, ne prodaj mu nič, sploh ne zmeni se zanj; pa bo šel. Zaenkrat še ni.

V Mezopotamiji je z dovoljenjem Angležev ljudstvo dne 20. avgusta 1921 soglasno izvolilo za kralja emirja Fejzala. Dne 21. avgusta je ob splošnem navdušenju zasedel prestol. Njegovega starejšega brata Abdula so napravili Angleži za gospodarja v deželi vzhodno od Jordana, njiju oče Husein je pa z angleško pomočjo bil postal vladar Hedžasa, kjer sta sveti mesti Meka in Medina. Tako vlada ena sama rodbina vse Arabce od Rdečega morja do perzijske in turške meje. Angleži so si svoje stališče med Arabci s tem zelo utrdili, ne tako pa v ostalem islamskem svetu; že zato ne, ker nastopajo proti sultanu, ki ga ima večina mohamedanov še zmeraj za pravega naslednika prerokovega.

Francija, ki ima koristi v Siriji, gleda na vse to seveda precej čudno in se je začela dobrikati Turkom, bodisi onim v Carigradu kakor tudi Kemalovi vladi v Angori. Glede Male Azije so imeli Angleži, Francozi in Italijani posebno pogodbo; Francozi so pa naenkrat sklenili lasten dogovor z Angoro, podpisal jo je njih zastopnik Franklin Bouillon 20. oktobra. Že preje so bili Francozi obljubili, da bodo zapustili Cilicijo, sedaj so obljubili pa Turkom Smirno, Trakijo, popolno vlado nad Carigradom, Bosporom in nad Dardanelami, brez vsake tuje kontrole; Turki pa dajo Francozom razne pravice, v prvi vrsti gospodarskega značaja.

Dne 29. oktobra je francoska vlada potrdila dogovor v Angori. V Angliji velikansk vrišč, Francozi so prekršili dogovor z Angleži in Italijani itd. Francozi se branijo, pravijo, da se tiče dogovor samo Cilicije; minister Chamberlain pravi v angleški zbornici, da sta dežela in parlament zelo vznemirjena, Francozi privlečejo na dan neki drug starejši tajen dogovor med Turki in Angleži, naperjen proti Franciji itd. Spor se je nadaljeval do danes. Pretekle dni smo brali izjavo ministra Poincaréja, da bo Francija morala malo popustiti, zato da si zagotovi izdatnejšo pomoč Anglije pri obnovi in pri iztirjevanju vojne odškodnine od Nemčije. Torej same kupčije.

Egiptu so dali Angleži samostojnost, z gotovimi pridržki; o ostali Afriki ni nič omeniti.

Avstralija je bila na britski državni konferenci glavna zagovornica politike, ki smo jo očrtali pri konferenci v Washingtonu. »Odločitev o bodočnosti Avstralije je v brambi Pacifika.«

V južnoameriški državi Kolombija imajo bogate petrolejske vrelce. Zato je Unija Kolombijo odškodovala za nasilno odcepitev republike Panama l. 1903.

V Uniji so že v začetku lanskega leta govorili, da mora biti njena vojna mornarica tako velika kakor ona katerekoli druge države, torej enaka angleški. Kakor smo videli, so to na washingtonski konferenci tudi dosegli. Kakor Japonce Joffre, tako je obiskal Amerikance še slavnejši Foch, sprejem povsod nadvse prisrčen.

Polagoma opažamo približevanje Angliji, vzrok nam je znan — Japonska. Ameriški kongres je poslal britanskemu — obenem tudi francoskemu — „neznanemu vojaku“ kolajno, prinesel jo je general Pershing sam. Angleži so pa počastili ameriškega „neznanca“ s križem Viktorije. V westminsterski opatiji sta govorila Pershing in Lloyd George; zadnji je rekel: oba mogočna naroda, tovariša v vojski, morata ostati še nadalje tovariša, da zagotovita svetu mir. Konferenca v Washingtonu nam je pokazala, da gresta Unija in Anglija res z roko v roki.

Novi prekmurski most pri Veržeju.

Naši življenjepisi.

Anton Mahnič.

Spisal dr. Jos. Srebrnič, vseučiliški profesor.

Zgodovina slovenskega ljudstva ne izkazuje mnogo mož, ki bi vsemu narodu določali nove smeri za življenje. Taki možje se sploh redkokdaj pojavljajo tudi pri velikih narodih. Anton Mahnič spada med take može in sicer med velike dobrotnike svojega naroda. On je bil, ki je katoliško misel v njem vzbudil k vstajenju, da je začela odločno in jasno nastopati ter zahtevati svoje uveljavljenje povsod; on je razbil brezznačajnost v slovenski politiki in kulturi in z močjo svojega nastopa izsilil ločitev duhov v načelno različne stranke, kar je postalo za nadaljnji razvoj vsega javnega življenja v slovenskem ljudstvu neizmernega pomena. Iz malenkostnih razmer naše male in svetu neznane domačije nas je prestavil v frontne vrste onih velikih duševnih bojev, pri katerih nastopajo vsi veliki narodi v Evropi ter na svetu sploh.

* * *

Rodil se je Anton Mahnič 14. septembra 1850 v vasici Kobdilj, ki spada v občino in župnijo Štanjel na goriškem Krasu. Starši so mu bili imoviti kmečki posestniki. Oče njegov se je zval Anton in po njem je dobil sin svoje krstno ime. Mati njegova se je imenovala Jožefa. Imela je brata Jakoba Jeriča, ki je bil profesor bogoslovja v Gorici. Družina je bila dobra, pobožna. Svojo mater je Mahnič imel zelo rad. Še pred smrtjo je pripovedoval, kako ga je navajala k bogoljubnemu življenju. Ona je zelo rada videla, če so ga pozneje, ko se je šolal v Gorici, o počitnicah obiskovali tovariši-sošolci. Kadar je kateri prišel, vedno je priredila obed in večerjo kakor prazničen dan. To ljubezen do dijakov je on, kakor je sam često pripovedoval, od svoje matere podedoval. V šole ga je spravil njegov stric Jakob Jerič. Gimnazijo je študiral v Gorici. V oktobru 1863 je stopil v prvi razred, osem let pozneje, v avgustu 1871 je šole končal. Bil je v vseh razredih odličnjak in z odliko je napravil tudi maturo.

Kako je živel kot dijak? Ni bil v zavodu zaprt, ločen od sveta, ampak je stanoval pri dobri ženici v mestu. Vsak dan je hodil k sveti maši; vsak večer je molil rožni venec; par mesecev pred svojo smrtjo je sarajevskemu nadbiskupu Šariću v Varaždinskih Toplicah razodel, da se je kot dijak popolnoma posvetil preblaženi Devici Mariji na Sv. Gori. Posvetil se je torej Mariji in že tedaj po njej Bogu obljubil, da hoče deviško živeti. Več kot vse drugo nam edini ta njegov korak pove, kako globoko veren je bil on kot dijak, kako je Marijo rad imel in kako čisto je bilo njegovo srce. Ta korak je vplival na celo njegovo življenje; razvil je voljo njegovo do velikanske sile ter vzbudil v njem odpor proti pisateljem in pesnikom, ki so v svojih spisih in pesmih čednost svete čistosti omalovaževali in zapostavljali ter tvorili nevarnost pohujšanja in pogube za mladino. Le v luči tega koraka, ki ga je on šele ob koncu svojega življenja prijateljem razodel, moremo razumeti važne strani njegovega poznejšega dela na polju leposlovne kritike in skrbi za mladino.

Navzlic vsi pobožnosti in resnosti je bil svojim sošolcem najboljši tovariš. Nikdar ni poznal sebičnosti pri svojem znanju. „Karkoli je vedel in znal“, pravi o njem njegov sošolec dr. Ant. Stanič, „je bilo vedno skupna last vsega razreda in tiste duševne skoposti, ki tako nerada privošči, da bi se kdo z njenim znanjem opomogel, ni bilo na njem niti najmanjšega sledu. Posebno manj darovitim součencem je bil prava tolažba in gotovo pribežališče, saj so vedeli, da ga ne bodo nikdar zastonj prosili kake usluge. Neutrudno jim je dan za dnevom pred uro prebiral svoje grške in latinske naloge — enkrat, dvakrat, trikrat, kolikorkrat je kdo zahteval; potrpežljivo jim je popravljal različne napake, drage volje razlagal težja mesta latinskih in grških pisateljev. Bil je v resnici blagega in plemenitega mišljenja.“ „Ni čudo torej,“ sklepa isti njegov sošolec, „da smo Mahniča vsi radi imeli in spoštovali, skoro kakor da bi bil naš učitelj.“

Že zgodaj v svojih dijaških letih je Mahnič pokazal, kaj bo pozneje. „Z vso ljubeznijo je gojil slovenski jezik, kateremu je menda posvetil, kar mu je od prostega časa ostajalo od učenja drugih obveznih predmetov,“ poroča isti dr. Stanič o njem. V drugem gimnazijskem razredu je kar sam zasnoval list, kateremu je bilo ime „Vrt“ ter ga širil med sošolci, a sam je pisal vanj in sam ga urejeval. Hotel je torej imeti list in biti urednik.

Gimnazijo je končal s svojim 21. letom kot izrazito zaokrožen značaj, kar se pri dijakih v ti starosti le malokdaj vidi; bil je mlad fant, a v svojem mišljenju dozorel mož: globoko prepričan, odločen katolik, ki neustrašeno po veri živi in jo zastopa povsod, bodisi komu ljubo ali ne.

Še isto leto 1871, v katerem je napravil maturo, je stopil oktobra meseca v goriško bogoslovnico, kjer je bil vsem tovarišem zgled

Že takrat je v mislih izdeloval načrte za javno delovanje v katoliškem smislu. Dne 30. avgusta 1874 je bil posvečen v mašnika. Svoje bogoslovske študije v Gorici je končal v avgustu naslednjega leta.

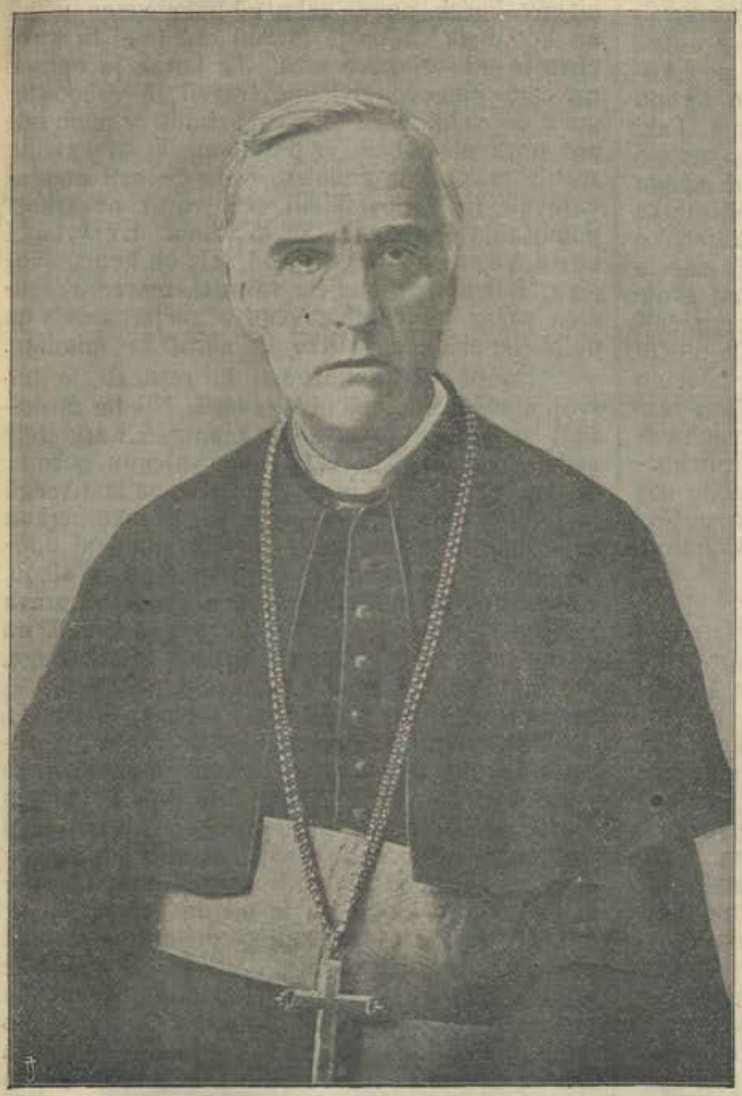

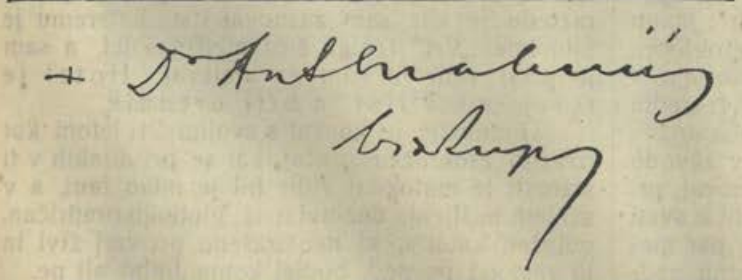

Slika je prirejena po fotografiji iz prvih dni meseca julija 1920 ko je biskup Anton Mahnič po svojem dohodu v Zagreb dne 1. julija bival tukaj za malo časa kot gost pri nadbiskopu dr. Ant. Bauerju v Zagrebu.

* * *

Svojo prvo službo je dobil v deškem semenišču v Gorici. Tukaj med dijaško mladino je preživel celih dvajset let, gotovo svoja najlepša leta, od oktobra 1875 do julija 1895; najprej kot prefekt, pozneje od septembra leta 1891 dalje kot ravnatelj. Težko in odgovorno delo je, vzgajati dijaško mladino. Mahnič se ga je oprijel z vso ljubeznijo. Imel je priliko, tako je sam povedal, iti na Dunaj in tam v Avguštineju — zavodu za višjo duhovsko izobrazbo — neovirano študirati. Pa se je ti priliki odpovedal samo radi tega, ker se ni mogel ločiti od dijakov. Tako je ostal med njimi in jim skušal biti vse. Seveda je imel dostikrat skrbi in sitnosti ž njimi in njihovimi profesorji, a ljubezen do mladih fantov je premagala vse take težave in ga držala med njimi.

Pri vsem delu in pri vseh skrbeh za mladino je Mahnič svojo duševno in svojo srčno izobrazbo neprestano izpopolnjeval. Dr. Jos. Pavlica, ki ga je sedem let opazoval, je odkrito izjavil, „da si ne more ni misliti, da bi bil kdo na Slovenskem toliko molil in premišljeval in se učil ko dr. Anton Mahnič“ tedaj, ko je bil predstojnik v deškem semenišču v Gorici. Plodovi njegovih študijev so kmalu pričeli stopati na dan.

Dne 11. maja 1881 je postal doktor bogoslovja na univerzi na Dunaju. Pol leta poprej je bil imenovan za profesorja na bogoslovnem učilišču v Gorici, kjer je kot tak deloval, dokler ni postal škof krčke biskupije. V l. 1881 je pričel tudi javno pisateljevati. Tri leta pozneje je prevzel uredništvo škofijskega uradnega lista v Gorici, ki je izhajal v obliki latinsko pisane znanstvene revije. To uredništvo je vodil celih dvanajst let. L. 1888 je prevzel še drugo uredništvo, ko je z mesecem julijem istega leta pričel izdajati „Rimski Katolik“. Delo, ki ga je dr. Anton Mahnič v zadnjih letih svojega bivanja v Gorici vršil, je bilo ogromno. Bil je ravnatelj v zavodu, kjer se ni samo brigal za versko in umstveno vzgojo svojih gojencev s tem, da je imel n. pr. vse nagovore on sam, meseca maja celo vsak dan, in da jim je redno vsak dan pomagal pri učenju, ampak vodil je tudi

vso gospodarsko upravo zavoda; bil je dalje profesor in bil je urednik ter glavni pisec dveh znanstvenih listov; od oktobra 1889 do februarja 1890 je imel še tretje uredništvo pri tedanjem goriškem tedniku „Soča“. Pri svojem delu je imel, posebno odkar je pričel izhajati „Rimski Katolik“, opraviti s celo Slovenijo. Na vse strani je udarjal, od vseh strani so tiščali nasprotniki vanj.

Le mož, kakor je bil Anton Mahnič, je mogel tako delo voditi. Vse njegovo delo je bilo posvečeno katoliški misli, Kristusu, Cerkvi, vzbujanju krščanske zavesti. Veljalo je torej najvišjim namenom. Zatorej ni njemu nikdar prišlo niti na um, da bi za svoje delo iskal in čakal kakega plačila. Posvetnih odlikovanj ni nikdar dobil. Edino razvedrilo je iskal o počitnicah in sicer v mlajših letih na potovanjih n. pr. po Francoskem, po Nemškem, po Italiji, na Hrvatsko, na Dunaj, na Tirolsko, pozneje pa na oddihu pri gostoljubnem župniku Ivanu Brencetu na Kranjskem. K njemu je hodil skozi 28 let po par tednov na počitnice, sprva k Sv. Gregorju nad Sodražico, od l. 1898 pa v Presko na Gorenjskem, kjer župnik Ivan Brencè še vedno deluje v dušnem pastirstvu.

* * *

Dne 22. novembra 1896 je bil dr. Anton Mahnič imenovan za škofa krčke biskupije na otokih v Kvarneru med Istro in hrvatskim Primorjem. Dne 7. februarja naslednjega leta je bil v Gorici posvečen v škofa in dne 27. marca slovesno vstoličen v Krku. Dr. Anton Mahnič je postal škof; s tem je njegovo delo med Slovenci prenehalo; on je započel novo dobo v svojem življenju, ki je posvečena izključno Hrvatom. Ta njegova doba pomeni hkratu tudi početek novega življenja v njegovi škofiji ter v razvoju katoliške misli med hrvatskim narodom.

Krčka škofija je ob njegovem prihodu štela okoli 54.000 ljudi, vsi katoličani, vsi na otokih v Kvarnerskem zalivu, izmed katerih so največji: Krk (na tem otoku je tudi sedež škofije in sicer v mestecu z istim imenom; mestece Krk šteje približno 1600 prebivalcev), Čres, Rab, Lošinj, Pag. Prebivalstvo je po narodnosti mešano, vendar po ogromni večini (85 %) hrvatsko, le neznatna manjšina je italijanska. Siromaštvo je vladalo na otokih, ki obstoje po večini iz kraške skale, vinogradi so bili po trtni uši uničeni; zemlja se ni znala času in potrebam primerno obdelovati. Ljudje so bili zadolženi in so se selili v Ameriko, da bi si tam kaj prislužili. Posojilnice in hranilnice so bile neznane. Italijani in potujčeni domačini so ogrožali hrvatski življelj povsod, posebno v šoli. Starejša hrvatska inteligenca je bila versko indiferentna, mlajša veri nasprotna. Tisti, ki so hoteli v srednje šole, so morali ven iz škofije, ker na otokih ni bilo nikjer nobene.

Novi biskup je hotel ljudstvu pokazati, kako mu hoče dobro. Z denarjem mu ni mogel pomagati, ker ga niti toliko ni imel, da bi si mogel sam biskupsko hišo popraviti. Župnikom je ukazal, naj ljudstvo uče čitati in pisati, kjer tega ni še znalo. Organiziral je poučne tečaje za živinorejo, perutninarstvo, vinogradništvo, umno kletarstvo; dal je tudi organizirati izvoz pridelkov od oljke, vinograda in ribištva. Samega dr. Kreka je pozval, da vodi v Krku zadružni tečaj za duhovnike, ki bi potem posojilnice ustanavljali in vodili. Na raznih krajih je osnoval pletilne šole za izdelovanje vseh vrst košar itd. Brihtne fante je pošiljal v zadružne tečaje v Pulj in Ljubljano. Da, celo posebno hrvatsko parobrodno društvo je ustanovil, da bi ljudem pomagal do nižjih tarifov pri vožnjah po morju; osebno je šel prosit za to društvo podpore na Dunaj; „Frankopan“ — prvi parobrod tega društva je on blagoslovil. Kmalu se je ljudstvo na celi črti gospodarsko organiziralo, in kmalu ni bilo večjega kraja brez posojilnice, ki je ljudstvo reševala iz oderuških rok. Tako je ljudstvu pomagal. Za siromake je imel na široko odprte roke tudi kot zasebnik, delęč miloščino, da desnica ni vedela, kar dela levica, a kot pobudni organizator na socialno-gospodarskem polju je ljudstvu tudi karitativno neprimerno več daroval: vzbudil je v njem zavest, da si lahko samo pomaga ter mu dal še ponosno samozavest, da je neodvisno od bogatašev in od tujcev! Za svoj narod je osnoval tudi prvi ljudski list, ker se je zavedal on, ljubitelj svobode, da je ljudstvo brez izobrazbe in brez gospodarske neodvisnosti tudi versko ogroženo. „Brez tiskarne ne morem biti,“ to je že zgodaj spoznal in uštanovil si je svojo ter ji dal prostore v svoji hiši v Krku. Iz te tiskarne je pričela izhajati cela vrsta raznih listov, za ljudstvo pa „Pučki Prijatelj“.

Mati škofa Mahniča.

Ko je tako svojemu narodu pokazal, da mu hoče na celi črti le dobro in mu vdihnil novega življenja, je že mislil tudi na njegovo versko preroditev. Kajti zadnji cilj je bil Mahniču le Bog in ljudstvo, Bogu zvesto in v Bogu srečno!

Zato je sklical dve škofijski sinodi. Škofijska sinoda je zborovanje duhovnikov iste škofije pod vodstvom lastnega škofa, da se na njem posvetujejo o važnih rečeh verskega življenja v škofiji in se sprejemajo času primerni sklepi.

Oskrbel je vernikom misijone, ki so se po župnijah redno ponavljali; organiziral je mnogo družb in bratovščin za poživitev verskega življenja, sam pa na vsaka tri leta prehodil vso škofijo in obiskal vsako župnijo. Za duhovnike je ustanovil poseben list „Svečeniško Zajednico". Svoji škofiji je hotel biti v resnici vse, najboljši oče v časnem in duhovnem oziru.

* * *

Toda Mahniča poznajo Slovenci in Hrvati pred vsem kot moža javnega nastopa. To je bil on kot urednik „Rimskega Katolika" v Sloveniji, kot ustanovitelj „Hrvatske Straže" na Hrvatskem ter kot duševni povzročitelj novega rodu in novega kulturnega razvoja pri obojih, a prav posebno pri Slovencih. V tem je on velik duh, kar priznavajo vsi brez izjeme. Kaj je hotel?

Na Slovenskem je vladal liberalizem. Mahniču ni ugajalo, da so vodilni možje v politiki, na gospodarskem polju in pri književnem delu tako malo poudarjali katoliška načela. Zdelo se mu je, da se verska misel pri javnem delu vse preveč omalovažuje in da radi tega trpi vzgoja mladine in življenje naroda sploh. Tudi ni mogel razumeti, kako se morejo delati dobre katoličane taki možje, ki so morda v zasebnem življenju neoporečni, pa v javnosti škofom nasprotujejo, v listih vero napadajo in v svojih spisih misli razvijajo, ki so, kakor je bil prepričan, naukom cerkve nasprotne. Mahnič bi bil najrajši videl, da bi bili vsi ali popolni katoličani ali pa dosledni odkriti nasprotniki vere in Boga, zadnje posebno radi tega, da bi ljudstvo vedelo, s kom ima opraviti. Jasnost v načelih in doslednost pri njih izvajanju mu je bila nad vse. Da bi izzval ločitev duhov v slovenskem ljudstvu, je z vso silo posegel vmes. V svojih besedah in v svojem nastopu je bil brezobziren, vendar je izrecno poudarjal, da noče nikogar osebno žaliti. „Priča nam je Bog, ki vse ve in vidi, da nam gre le za stvar," tako je zatrjal. Osem let je vodil boj za načela v Sloveniji. Seveda so ga tudi nasprotniki zavračali in napadali. Mahnič ni odnehal niti za pičico. Bal se ni nikogar.

Dosegel je končno, da se je dne 30. in 31. avgusta l. 1892 sestal prvi slovenski katoliški shod v Ljubljani, kjer se je proglasila ločitev med onimi, ki hočejo katoliško načelo povsod izpovedovati in uveljavljati, in med onimi, ki tega ne marajo. Na Slovenskem se je začela doba versko načelnih strank, doba katoliške stranke na eni ter raznih drugih katoliški misli nasprotnih strank na drugi strani. Posredno je Mahnič tako povzročil, da je katoliška stranka pod vplivom okrožnic Leona XIII. razplela široko zasnovano organiziranje katoliškega ljudstva na Slovenskem v politični, v socialni, gospodarski, prosvetni in religiozni smeri. Z Mahničem začenja res nova doba kulturnega razvoja pri nas.

* * *

Na Hrvatskem je skušal pozneje kot škof isto doseči. V ta namen si je pričel tam vzgajati pristaše med visokošolsko in srednješolsko mladino. Mladini je sploh posvečal svojo posebno skrb. „V sveti gorečnosti smo že davno sklenili, žrtvovati svoje duševne in gmotne moči mladini slovenski," je že l. 1894 o sebi zapisal. Ljubezen, ki jo je že od nekdaj imel do mladine, se je pri njem združila z ljubeznijo do katoliške misli, po kateri je hotel slovenskemu in hrvatskemu ljudstvu odpreti pota v boljšo bodočnost. Dijake je hotel navajati k resnemu študiju in neomadeževanemu življenju. Že l. 1892 je v svojem „Rimskem Katoliku" otvoril pisma „Slovenskim dijakom" in v juliju istega leta je začel priobčevati posebno „Dijaško prilogo". Nastopila pa je proti njemu šolska oblast na Kranjskem ter „Rimski Katolik" prepovedala, češ, da je političen list, ki ga dijaki ne smejo čitati. „Dijaška priloga" je prenehala, toda dijaštvo se je bilo že vzbudilo; boji v njegovih vrstah za katoliško misel in proti njej so se vršili na Dunaju, kjer se je v oktobru l. 1894 ustanovilo prvo slovensko katoliško akademično društvo „Danica". Temu društvu je sledila par let pozneje „Zarja", drugo tako društvo v Gradcu. Svojo ljubezen do dijakov je dr. Mahnič iz Slovenije prenesel na Hrvatsko. Kmalu so Slovence posnemali Hrvati, ki so dobili v maju l. 1903 „Hrvatsko" na Dunaju in meseca aprila l. 1907 hrvatsko katoliško akademično društvo „Domagoj" v Zagrebu. Gibanje je zavzemalo vedno širše kroge Dr. Anton Mahnič je iz svoje ljubezni do mladine trgal najlepše sadove; dočakal je dobo, „da si lajik in duhovnik zopet bratski v roke sežeta in se zavežeta k skupnemu delovanju za vero in domovino", dočakal je najtrdnejše poroštvo, da njegove misli ne zamrejo nikdar več.

* * *

Bil je prepričan, da koristi s svojim delom kar največ tudi narodu samemu. „Mi hočemo sveto, nesebično služiti sveti domovini" je bilo njegovo geslo od nekdaj; za pero je prijel, kakor je sam izpovedal, „vnet od najčistejšega ognja

katoliške in domovinske ljubezni". Psovali so ga, da je brezdomovinec, da je latinizator, da je germanizator, da je sluga vlade in da ščuje proti državi itd. On pa je odgovarjal, „da bolj ko smo prešinjeni katoliškega duha, bolj narodni smo". „Dr. Mahnič ni nikdar beračil niti klečeplazil — to vedi celi svet!"

Dokazoval je to nebrojnokrat v svojem življenju, najlepše kot biskup in v dobi svetovne vojske. Ko je on postal biskup, je nemško-avstrijska vlada upala, da bo on v svoji škofiji glagolico, to je staroslovenski obredni jezik pri sv. maši, odpravil. Zgodilo se je ravno nasprotno. Italijanski listi so ga razkričali, da namerava razkol; drhali so proti njemu demonstrirale; v Rimu so ga očrnili kot krivoverca ter tam pritiskali, da bi glagolico zatrli. Biskup je trpel, enkrat se je celo zjokal, a umaknil se ni. In zmagal je! Da, za negovanje staroslovenščine je leta 1902 ustanovil v Krku „Staroslovensko Akademijo", ki je v glagolici izdala razne knjige Sv. Pisma, obredne knjige in dolgo vrsto drugih publikacij. Leta 1904 je započel nov, silovito oster boj za pravice hrvatskega jezika pri pouku krščanskega nauka v italijanskih ljudskih šolah, ki so jih morali hrvatski otroci njegove škofije obiskovati. Avstrijska vlada je zahtevala, da morajo katehetje te hrvatske otroke poučevati v italijanščini. On je bil proti, ker je videl v tisti zahtevi ogroženo versko vzgojo otrok. „Prostost naroda moramo ravno tako spoštovati, kakor prostost posameznega človeka." Tako je bil zapisal, tako delal. Štiri leta je trajal ta boj. A zmagala je pravica ob strani biskupa Mahniča! Ko je med svetovno vojsko nemško-avstrijska vlada preganjala Slovence in Hrvate, ker so bili Slovenci in Hrvati, Mahnič tudi tedaj ni molčal. Dvignil se je proti krivicam, protestiral v javnih pismih proti nasilju in se javno izrekel tudi za majniško deklaracijo l. 1917. Tako je on v dejanju v najhujših in najbolj nevarnih časih pokazal, kako ljubi svoj narod. Ob koncu svojih dni je postal celo žrtev te ljubezni. Kakor znano, so ga po razpadu Avstrije odpeljali v Italijo. Šele dne 11. februarja naslednjega leta 1920 se je smel zopet vrniti domov na Krk. Vrnil se je težko bolan. Neizmerni napori so bili uničili njegovo zdravje. Dobil je dovoljenje, da se sme iti zdravit v Varaždinske Toplice. Dne 1. julija 1920 je prišel v Zagreb, ves bolan. Prijatelji so videli, da je prišel v njihovo sredo — umret..

Dne 14. septembra 1920 je na smrtni postelji obhajal svojo sedemdesetletnico. Tri mesece pozneje, 14. decembra 1920, je v nadbiskupski palači na Kaptolu v Zagrebu sveto, boguvdano končal svoje veliko življenje ter odšel po plačilo k Bogu v nebesa.

* * *

Smo li vse življenje biskupa Mahniča s tem opisali? Ne! Njegovo življenje obsega še mnogo več. Le glavne črte so tukaj podane, da ostane v našem spominu in v spominu ljudstva mala slika preroditelja našega naroda, moža, ki ni nikdar iskal lastne koristi v svojem življenju, a je vedno iskal le čast božjo, blagor naroda ter načelo katoliško:

„Z neomajno vdanostjo, z vso ljubeznijo poslušnih otrok obračamo svoje oči v skalo katoliške edinosti — v Rim."

„Mi spoznavamo pred vsem svetom, da častimo škofe kot očete, kot voditelje."

„Mož se mora držati načela."

„Imejmo gorko srce, ljubeče srce do dijakov!"

„Mi hočemo sveto, nesebično služiti sveti domovini."

„Ljubimo pravo prostost do skrajne meje. Ljubimo tedaj tudi politično prostost!"

Evo pota, ki jih je hodil on, da jih hodi po njegovem zgledu tudi vsakdo izmed nas.

Mihael Lendovšek.

Spisal dr. Anton Medved.

„Žetve je mnogo, ali delavcev je malo!" Vsakokrat se spominjamo teh Gospodovih besed, kadarkoli slišimo, da je za vselej zatisnil svoje trudne oči kak vrl, delaven rodoljub. Kako nujno jih potrebujemo! Povsod, na vseh poljih, v vseh strokah narodne probuje in izobrazbe, narodnega napredka in blagostanja nam jih primanjkuje. Čim bolj zaslužen je bil blagi pokojnik, tem grenkejša je naša žalost, tembolj skeleča rana, ki nam jo je usekala kruta, neizprosna smrt. Neizmerna škoda za vsakega!

Takega odličnega moža smo izgubili l. 1920 — iskrenega bojevnika za naše narodne pravice — Mihaela Lendovška, župnika v Makolah. Ker je bil predragi rajni posebno vnet ud Družbe sv. Mohorja ter se je za njen razvoj in procvit z besedo in peresom veliko trudil, je pač

umestno, da se mu v družbenem koledarju postavi skromen spomenik v znamenje neomajnega priznanja in odkritosrčne hvaležnosti.

Rojen je bil Mihael Lendovšek v Rogatcu ob Sotli, dne 15. avgusta 1844. Po izvrstno dovršenih latinskih šolah je vstopil leta 1866 v bogoslovje v Mariboru. Za duhovnika je bil posvečen kot tretjeletnik 23. julija 1869. Naslednje leto 1870 je postal kaplan v Konjicah, kjer je služboval dve leti. Od leta 1872—1878 je bil kaplan, od leta 1878—1883 pa vikar v Ptuju. Obenem je bil tudi veroučitelj na novoustanovljeni nižji gimnaziji v Ptuju. Leta 1883 je postal župnik v Makolah, katero službo je opravljal dolgo vrsto let do svoje smrti, ki ga je zadela 22. marca 1920.

Kot duhovnik je bil pokojni Lendovšek uprav vzoren delavec v vinogradu Gospodovem; „duhovnik, ki je v svojih dneh Bogu ugajal in je bil spoznan pravičnim," smemo reči s svetim pismom. V šoli je bil moder katehet, prijatelj in dobrotljiv oče, skrben voditelj in čuječ pastir izročene mu mladine. Posebno priljubljen je bil na ptujski gimnaziji, odkoder je prošlo ob njegovem času med svet lepo število učencev, ki delajo sedaj vso čast naši slovenski domovini. Na prižnici je bil goreč govornik, ki je daleč slovel po lepoti svojih cerkvenih govorov. Mnogokrat se mu je ponujala prilika, da bi se preselil drugam na boljše in višje službe, a ni hotel zapustiti svojih Makol. 38 let je vztrajal med dobrimi župljani, ki so ga otroško ljubili. Med njimi je bilo njegovo poglavitno delovanje, med njimi je hotel nekdaj počivati tudi v hladnem grobu. Res ganljiv vzgled medsebojne ljubezni, miroljubnosti in vdanosti med plemenitim dušnim pastirjem in med njegovimi zvestimi verniki! Cerkvena oblast je njegovo plodonosno delovanje visoko cenila; podelila mu je že l. 1905 odlikovanje, da ga je imenovala za konzistorijalnega svetovalca.

Toda Lendovšku ni zadostovalo samo delovanje na dušno-pastirskem polju v omenjenih krajih, kamor je bil postavljen. On je čutil v sebi visoke zmožnosti, da bi tudi na širši podlagi koristil celemu narodu. Vstopil je v vrsto takratnih navdušenih narodnjakov, ki so se z „uma svitlim mečem" borili za staro pravdo našega ljudstva, in ki zaslužijo tembolj naše občudovanje, ker so bili takratni časi nevarni in viharni ter je delo za narod, in če je bilo še tako pravično, zahtevalo mnogokrat veliko žrtev, preganjanj in občutnih kazni. Radi tega so bili narodni delavci tako redki; le najsrčnejši in najpogumnejši so javno in zasebno odločno nastopali.

Lendovšek je začel predvsem delovati kot slovenski pisatelj. Že kot gimnazijski dijak se je bavil s pesništvom. Zlagal je pesmi domoljubne vsebine. Mnogo njegovih pesmi je priobčil znani zagrebški list „Torbica". Kot šestošolec je spisal kratko gledališko igro „Kteri bo?" Kmalu nato je zložil igro v petih dejanjih „Možbeseda", ki je izšla v tisku leta 1876. Njegovi mladeniški spisi so bili tako dovršeni, da so se za nje živo zanimali najboljši slovenski pisatelji tedanje dobe: slavni naš zgodovinar Davorin Trstenjak, pesnik Cimperman, neutrudljivi narodni boritelj dr. Razlag; vsi so si ž njim dopisovali.

Kot mlad duhovnik in nadepoln slovenski pisatelj je Lendovšek začel vedno bolj in bolj spoznavati nesmrtnega, velikega škofa Slomška. Videl in slišal ga je še osebno, ko je bil mal dijak. Pozneje ga je temeljito spoznal po njegovih spisih. Med preprostim narodom in med olikanci je prišel do resničnega prepričanja, da ni nobeden slovenski pisatelj našemu ljudstvu tako globoko v srce prodrl, kakor ravno škof Slomšek z neprimerno ljubkimi, poučnimi in kratkočasnimi spisi.

Sklenil je torej, Slomškova dela znova izdati, ker so bila nekatera samo le še po imenu znana in po različnih starejših knjigah raztrošena. L. 1876 je izdal skupno vse Slomškove pesmi, z veliko skrbjo iz raznih virov zbrane in zelo pregledno urejene. Na novo je zadonela ona l. 1846 tako srčno pozdravljena:

Slovenska gerlica
V domačem logu rahlo poje
In vabi pevati
Vse brate ino sestre svoje.

Novo je zopet zadonel priljubljenega slovenskega vladike oduševljen klic naši mladini:

Budite s petjem svoj narod,
Naj se v omiko žene!
Obhajajte veseli god
Slovenije oživljene!

Le-te Slomškove pesmi v novi izdaji so se ljudstvu silno omilile. Po tej izdaji so postale tako poljudne, da jih narod prepeva kot svoje narodne pesmi.

L. 1875 je izdal Lendovšek istotako na svoje stroške Slomškove „Basni, prilike in povesti". Leta 1879 je izdal Slomškove „Životopise". Leta knjiga je pravi biser v vsej slovenski književnosti. V njej se kaže pristni Slomškov duh: resnosti v svetovnem naziranju, cela zbirka koristnih opominov za lepo čednostno življenje in nepregledna vrsta zanimivih slik iz narodnega življenja. V nedosegljivih „Drobtinicah" niso nobeni spisi ljudstvu tako prijali, kakor le-ti životopisi.

Pozabljivosti je Lendovšek rešil narodnega pevca Valentina Orožna z izdajo njegovih mičnih, ljudstvu tako priljubljenih pesmi.

Kdo ne pozna tiste vedno krasne pesmice „Kje so moje rožice?“ Žal, da ni uresničil še svojega namena, izdati Hašnikove pesmi, ki je bil nekdaj tako dobro znan med ljudstvom po svojih popevkah.

L. 1885 je izdal Lendovšek četrto knjigo Slomškovih spisov „Različno blago“; 1890 je izdal po Mohorjevi družbi Slomškove „Pastirske liste“; 1893 „Življenja srečen pot za mladeniče“; 1894 „Krščansko devištvo“; zlate knjige za slovensko mladino.

Zelo slovesno so Slovenci povsod praznovali l. 1900 stoletnico Slomškovega rojstva, najlepše pa na velikanski slavnosti v rojstnem njegovem kraju, na Ponikvi. Ganljiva je bila slavnost v mariborskem Narodnem domu, za katero je izdal Lendovšek poseben igrokaz „Slomškovo rojstvo“. Predstava je bila sijajna in Lendovškova igra je prejela obče zasluženo priznanje.

Nabožnih knjig je izdal mnogo. Posebno znani sta „Presveti rožni venec“ (1886) in „Prvi petek“ (1890).

Več knjižic je izdal v latinskem jeziku, ki so namenjene tudi za druge narodnosti. Imenujemo le knjižico „Divina maiestas Verbi incarnati“ (Božje veličanstvo učlovečene Besede).

Člankov njegovih po različnih listih, znanstvenih, leposlovnih in političnih, je nebroj. Obdeloval je z ostrim in spretnim peresom vse dnevne prilike. Pereča vprašanja so na njem našla vedno odločnega zagovornika. Na shodih in zborovanjih je vedno nastopal kot neustrašljiv branitelj slovenskih pravic. Narodu je tako ugajal, da so ga volili v razne zastope, tudi v deželni zbor bivše štajerske dežele. Kot poljuden in vedno pripravljen govornik je izposloval marsikateri uspeh za naš narod. Ko je prvič prišel l. 1895 v deželni zbor, je izdal s svojimi tovariši geslo: „Proč od Gradca!“ kar je vzbudilo na vseh straneh ogromno pozornost. Dični Lendovšek pač sam ni mislil, da se bo njegov klic tako kmalu doslovno uresničil.

Še neke druge, silno važne stvari Lendovšek nikakor ni prezrl. To je skrb za gmotni blagor in napredek našega naroda. Kaj bi pomagalo, ako bi bil narod še tako nadarjen in za izobrazbo usposobljen, ako bi pa gmotno pešal ali celo propadel. Narod, ki hoče med svetom kaj veljati, mora biti gmotno dobro podprt, da sam lahko ugodno živi in prospeva. „Najprej živeti, potem šele modrovati“, pravi latinski pregovor. Lendovšek je to izborno razumel.

Takoj, ko je prišel v Makole, je ustanovil tam posojilnico, ki je na Slovenskem med prvimi po svojem nastanku in po svojem razvoju. Marsikatero slovensko kmetijo je rešila iz nemčurskih oderuških krempljev, marsikdo si je z njeno pomočjo postavil lastno hišico, lastni dom. Tej posojilnici je bil Lendovšek moder voditelj in krepostna duša do svoje smrti. L. 1900 je ustanovil kmetijsko zadrugo, ki istotako uspešno deluje, posebno v korist in podporo manjših kmetov in obrtnikov. Ko je na tak način osamosvojil svoje župljane in njih sosede, je privedel v slovenski tabor velik del prej tako potujčenega okraja. Njegovo delovanje se je povsod poznalo in povsod rodilo tisočeri sad. Raditega bode tudi spomin na njega trajen. Ljudstvo ga blagruje in poveličuje njegove zasluge.

Dragi naš pokojnik! Najlepše plačilo za tvoja plemenita in dobra dela pa prejemaš pri Onem, ki je nekdaj rekel:

„Kdor meni služi, naj hodi za menoj, in kjer sem jaz, tam bo tudi služabnik moj!“

Anton Kržič.

Spisal Jožef Volc. Prijatelju v spomin.

Odkar so 27. aprila l. 1886 odnesli iz Ljubljane zemeljske ostanke kanonika Luke Jerana, pač ni izgubila slovenska prestolnica bolj iskrenega in radodarnejšega prijatelja učeče se mladine, kot je bil profesor Anton Kržič, ki je začetkom decembra l. 1920 našel pri Svetem Križu poleg Ljubljane svoj tihi kotiček in zemeljski počitek. Svoj zemeljski počitek, ki ga v življenju ni poznal in poznati ni hotel! Saj je bilo vse njegovo življenje od zgodnje pomladi na rakitenskih pašnikih, ko si je samši ubijal abecedo v glavo, pa do poznih jesenskih dni v mračni ljubljanski sobici nepretrgana skrb in neprestano delo. Kolikrat smo ga vabili njegovi prijatelji osobito ta zadnja leta, ko smo z žalostjo opazovali, kako ga počasi mineva nekdanja živahnost in čilost, naj si privošči vsaj ob vročini par dni oddiha in pride v sveži zrak na deželo, a odgovoril je vselej z dr. Fr. Lampetom: „Delo pritiska! — Moram še to in ono! — Nimam časa!“ — samo, da je pri Kržiču še njegova šaljivost za hip udarila vmes: „Stara omara, manj ko jo premikate, bolje bo zanjo!“ Tako ga je premaknila šele smrt, ko je Kristus vzel, kar je bilo njegovega — in tega je bilo mnogo! —

in ko je dobila zemlja, kar je bilo njenega — in tega je ostalo po triletni bolezni malo... A vendar se je za njim pokazala praznota, ki jo najbolj čutijo tisti, kateri so si morali za Kržičem naprtiti breme, ki je bilo njemu odvzeto.

Rodil se je Anton Kržič v Rakitni blizu Borovnice na Notranjskem dne 2. junija 1846. Njegov brat Mihael — ondaj, ko je bil Tonček še pastirček, že veljaven frančiškan, z imenom pater Andrej, v Ljubljani — ga je l. 1857 spravil v ljubljanske šole. Prav zanimivo dogodbico je rajnik rad pripovedoval, kako se je slučajno odločilo njegovo šolanje. Tistega leta je nesel namreč o Veliki noči jagnjiča domačemu gospodu župniku Jugovicu, ki je bil bolan. Namestoval ga je pa ondaj pater Benvenut Chrobat iz Ljubljane. Ta je fantiča izpraševal o tem in onem, a Zakotkarjev — tako se je reklo pri hiši — je odgovarjal pogumno in razborito. — „Kaj pa rajši paseš," ga je končno še vprašal pater, „ovce ali zajce?" In mladi Kržič je odločno povedal: „Ovce rajši, saj zajcev še nisem nikoli pasel!" Ta modri odgovor ga je patru zelo priljubil, posebno še, ko je zvedel, da je to najmlajši bratec njegovega redovnega tovariša, patra Andreja. „Fant mora v šole! Škoda bistre glave!" ga je priporočil patru v Ljubljani. In jeseni tistega leta je bil Anton Kržič res že ljubljanski šolarček, in dobri pater Andrej je skrbel zanj, kakor ne more noben brat ljubezniveje skrbeti za svojega bratca. In ne le par let ali dotlej, da je prišel Anton v Alojznico, ampak vso dobo učenja in še čez, dokler je nosil pater Andrej v sebi živo srce. Težko je povedati v tem kratkem članku, koliko zaupanja in ljubavi je bilo med tema bratoma! Ko je bil premeščen pater Andrej l. 1860 kot katehet v Pazin, se je ondi lotil celó slikarstva, da je mogel bolj pomagati bratu v Ljubljani. Ohranjenih je še cel zavoj pisem, ki pričajo, kakó prisrčno, a tudi resnobno razmerje je vezalo ta dva brata, ki sta si bila sicer po starosti dvajset let narazen.

Leta 1868 je dovršil Anton Kržič z izbornim uspehom — saj je bil vso gimnazijo vedno prvi ali drugi — svoje srednješolske študije. Nič ni pomišljal in cincal, ampak brez vseh duševnih bojev je vstopil tisto jesen v ljubljansko bogoslovje, saj je bil že ves čas gimnazijskega šolanja te misli, da ga kliče Gospod v svoj vinograd. Dne 31. julija 1871 je bil posvečen v mašnika in na Veliko Gospojnico je zapel v frančiškanski cerkvi v Ljubljani svojo novo mašo. Leto kesneje je bil nastavljen za kaplana v Preddvoru pri Kranju, a že čez štiri leta poklican za kateheta na uršulinske šole v Ljubljano. Ondi se je odprlo Kržiču šele pravo polje za narodno delo. Naložil si je toliko bremen, da je bilo treba res Kržičeve krepke, vztrajne in vesele narave, da ni opešal pod njimi. Ne le, da je imel obilo šole, pomagal je še pri vseh tedanjih slovenskih društvih: bil je odbornik Matice slovenske, Katoliške družbe, Dijaške kuhinje, Družbe rokodelskih pomočnikov itd. Sodeloval je pri Mohorjevi družbi, pri Cvetju, pri Zgodnji Danici, pri Drobtinicah. V teh letih se je tako živahno poprijel peresa, da ga ni več popustil, dokler mu ni odpadlo iz tresočih se rok.

Že kot bogoslovec je priobčil l. 1869 v Letopisu Matice slovenske svoji osmošolski nalogi „Slava in sreča kmetijstva" ter „Sava", v Zgodnji Danici pa spise „Kakšno moč ima revščina in bogastvo do nravnosti in čednosti" (1869) — „Črtice iz življenja sv. očeta Pija IX." (1869) — „Majnik" (1870). — Preddvorom je jel pisati „Osmero blagrov ali dolgo pridigo za kratkočasno življenje", delo, ki je izšlo l. 1887 med knjigami Družbe sv. Mohorja. V letih 1879 do 1883 je izdal v treh zvezkih „Zglede bogoljubnih otrok", deloma ponatise iz Zgodnje Danice. Leta 1887 je pričel izdajati „Angeljčka", otrokom učitelja in prijatelja, in mu po Ivan Tomšiča smrti (1894) pridružil tudi „Vrtec". Tema dvema listoma je posvečal poslej 30 let, oziroma („Vrtcu") 25 let največjo skrb. Koliko je zlasti za „Angelčka" napisal vzgojnih člankov, je težko prešteti. Zbiral je pa okrog sebe tudi mlade pisatelje, jih navduševal za mladinsko delo in jih podpiral gmotno, tako da smemo reči, ne da bi pretiravali: Marsikaterega naših mlajših literatov bi ne imeli, da ga nam ni v dijaških letih prebudil in vzdržal Kržič. — V „Slovenskih večernicah" se je pojavil Kržič že leta 1882. s spisom „Irci", pozneje pa še večkrat s kratkočasno-poučnimi govori „Dolga zastavica" (1887), „Življenja nit" (1888), „Najoblastnejša vladarica na svetu" (1889), v Drobtinicah pa s članki „Ura in naše srce" (1887), „Zmotnjave in zmote" (1889), „Dva skrajna nasprotnika" (1894). Najbrže je nameraval te spise izdati še v posebni knjižici, ker jih je zadnja leta prepisaval in skrbno pilil.

Leta 1888 je zasnoval Kržič „Krščanskega Detoljuba", to je družbo, ki naj bi si prizadevala, da izboljša z molitvijo in tiskom vzgojitelje same, namreč starše in učitelje. V ta namen je izdajal — navadno po štirikrat na leto — male knjižice z najraznovrstnejšo vzgojno vsebino, prevode po nemškem „Kinderfreundu", pa tudi izvirne članke, ponajveč napisane od njega samega. Nedopovedljivo mnogo dobrega je storil Kržič s tem lističem med duhovniki, starši in otroki. Za te poslednje — za najmlajši šolski naraščaj — je prilagal „Detoljubu"

tudi male zvežčke, da bi otroci iz njih molili ali se učili, tako zbirko „Kako ti je ime?“ — „Ali znaš?“ — „Mala zakladnica“ — „Spodobno vedenje v cerkvi“ — „Molimo!“ — „Vzorniki prvega sv. obhajila“ itd. „Detoljuba“ je oddal v druge roke šele l. 1902, ko je bil preobložen z mnogovrstnim drugim delom, a ga je pozneje spet sprejel in ga urejal, dokler so mu še pripuščale moči.

Vsaj mimogrede treba še omeniti, da je izdal Anton Kržič mnogo knjig tudi za duhovnike (na pr. 12 letnikov „Duhovnega Pastirja“), za katehete (na pr. „Zgodovina sv. katoliške Cerkve za srednje šole“ — „Kratka katehetika s praktičnimi pojasnili“ itd.), celo za male odre je poskrbel z zabavnimi igrami („Zamujeni vlak“ — „Novi zvon na Krtini“ — „Dr. Čuden in njegov sluga“), niti Pegaza (pesnikovanja) se ni ustrašil v bridkih in veselih dneh, da si je včasih olajšal bôli ali radosti prepolno srce. Saj je bil Kržič izmlada dober pevec in velik ljubitelj petja. Njegova pesmarica — drag spomin mi je; pozna se ji, da ga je nekoč mnogo spremljala — je prava zakladnica najlepših slovenskih pesmi. V nji nam je ohranjenih tudi nekaj njegovih proizvodov.

Znal je biti resnoben, častitljiv, celo strog, a nikoli nedostopen. Izza njegovih oblakov, in naj so bili kedaj še tako črni, je brž posijalo solnce: ali dobrota ali vsaj smehljaj. Neugnan dovtipnež pa je bil v družbi svojih prijateljev. Zasukati je znal čisto nedolžno besedico, da je izvabil iz nje veselje in smeh. — „Pa si s svojim vozom?“ — „Ne, prišel sem z vlakom.“ — „Pa zakaj nisi gor sedel?!“ In tako sladko se je zasmejal, dobra duša, da te je kar potegnil za seboj, in da potem nisi več prišel iz smeha. — Spremila sta me leta 1908 s kanonikom Kajdižem na novo župnijo. Kanonik je pripovedoval med potom, da je bil že tudi preteklo nedeljo tu blizu Mengša. „Prišel sem z izvožčkom iskat prošta Sajovica, ki je tu ...“ Brž se je vtaknil Kržič vmes: „Gospod arhidiakon, ali se je bil mar izgubil?“ — Drugič je srečal na ulici prijatelja. „Pa odkod, odkod?“ ga je vprašal veselo. — „E, malo na solnce sem bil šel.“ Kržič se začudi: „Ja, ljuba duša, kako si pa dol prišel?“

Leta 1891 je postal Kržič profesor na moškem in ženskem učiteljišču v Ljubljani, l. 1894 član deželnega šolskega svéta, l. 1897 duhovni svetnik, l. 1907 pa častni kanonik. V stalnem pokoju, ki ga je nastopil l. 1913, se je lotil še zadnjega večjega dela, da napiše knjigo o hvaležnosti. Žal, da ni mogel lepega spisa čisto dovršiti. Odpovedale so mu roke in noge.

Anton Kržič.

Dolgotrajno bolezen zapnenja žil je prenašal skoro tri leta v moreči brezdelnosti čudovito potrpežljivo. Dne 3. decembra 1920 je dokončal. Domala vse svoje premoženje je volil „Pripravniškemu domu“, zavodu za vzgojo krščanskih učiteljev. Plemenit še preko groba!

Kartograf Blaž Kocén.

1821—1871.

Spisal dr. P. Strmšek.

Ponikva ob južni železnici slovi med Slovenci kot rojstni kraj velikega slovenskega rodoljuba, škofa Antona Martina Slomška (1800—1862). Z začudenjem pa šele zve navadno slovenski svet, da je na Ponikvi doma tudi sloveči kartograf Blaž Kocén. Po vseh avstrijskih šolah so se rabili nad pol stoletja Kocénovi atlanti (zemljevidi) in tako je postalo Kocénovo ime znano in slavno tudi pri tistih, ki Slomškovega imena niso niti slišali. Kocénovo

delovanje največ zunaj slovenskih pokrajin je povzročilo, da ga mi tako malo poznamo, da ga tako malokdo šteje med najimenitnejše sinove slovenskega naroda.

Rodil se je bil 24. januarja 1821 v majhni, borni kočici, ki stoji med drugimi kočicami in hišami Hotunjega, vasi, ki jo zagledaš na desni strani, če se voziš iz Maribora, tik predno prideš do železniške postaje Ponikva, med gostim drevjem na vrhu hribčka. Otroška leta so mu tekla v dobi po velikih dogodkih: povsod se je govorilo o francoskih vojnah, o velikem Napoleonu in o njegovem propadu in smrti. Gotovo je že v otroških letih v duhu pohitel Kocén za pripovedovalcem v daljne tuje dežele in tako dobil prvič zanimanje za zemljepisje.

S trinajstimi leti je prišel na celjsko gimnazijo, ki pa je štela takrat šele šest razredov, tako da je moral Kocén v sedmi in osmi razred v Gradec. Danes še z železnico tako neradi potujemo. Pomislimo pa na prednike, med njimi na Kocéna, ki je moral iz Celja v Gradec, odtod zopet v bogoslovnico v Celovec, in to vse predno je vozila južna železnica, torej pred letom 1846. V Celovcu je bila takrat skupna bogoslovnica za krško in lavantinsko škofijo. Dne 1. avgusta 1845 je bil Blaž Kocén posvečen za duhovnika v Št. Andražu, na takratnem sedežu lavantinskega škofijstva. Nato je bil kaplan v Št. Rupertu nad Laškim, v Šoštanju in Rogatcu.

Med tem časom pa so povečali število razredov pri gimnazijah in tako potrebovali večje število učnih moči. Med takratno duhovščino je bilo tudi več mož, ki so se pečali z znanstvenimi raziskavanji. Eden izmed njih je bil Blaž Kocén. Vlada ga je pozvala, naj postane učitelj na gimnaziji v Celju. Poučeval je pa le kot namestni učitelj. Da bi napravil izpite, je šel na Dunaj ter po enoletnem študiranju napravil profesorski izpit iz prirodoslovnih ved z odliko. Zopet je dobil mesto profesorja na gimnaziji v Ljubljani. Kmalu pa je bil prestavljen na gimnazijo v Gorico. Pa tudi tukaj ni ostal, temveč je prišel leta 1858 na gimnazijo v Olomuc na Moravskem, kjer je ostal do leta 1870 ko je nastopil vsled bolezni dopust, s katerega se ni več vrnil, zakaj umrl je že 29. maja 1871, star šele 50 let. Pokopan leži na Hernalskem pokopališču na Dunaju.

To bi bilo njegovo življenje. Vse važnejše pa je bilo njegovo delovanje. Že kot kaplan se je zanimal za znanost, kajti sicer bi ga naučna uprava ne vabila za profesorja; pozneje kot učitelj pa se je uglobil v znanstvena raziskavanja, v prvi vrsti v zemljepisne študije. Največji pomen pa je dosegel s tem, da je podal svojim sodobnikom celo vrsto zemljepisnih kart in atlantov.

Najodličnejši geografi ali zemljepisci od najstarejših časov sem so se trudili, kako bi najbolje narisali zemljevide. Tako se je vglobil v kartografijo tudi naš Kocén. V Avstriji so takrat uporabljali atlante, ki so jih bili narisali kartografi v Nemčiji. V vsej Avstriji torej ni bilo učenjaka, ki bi si upal prevzeti tako delo. Šele Blaž Kocén se ga je lotil ter izdal 1860. leta atlant za ljudske šole, tri leta pozneje pa atlant za srednje šole, ki se rabi v naših šolah še sedaj v 42., seveda predelani izdaji. In v tem tiči njegova največja zasluga! Prvi kartograf avstrijske države je bil naš rojak, Ponékovljan, Blaž Kocén.

Mnogo drugih kart in znamenitih spisov je Kocén še izdal, pa bodi dovolj, da omenimo, da je Kocén narisal še stenske zemljevide avstrijskih dežel, med njimi tudi na eni karti vse pokrajine, v katerih prebivajo Slovenci.

In s tem pridemo k vprašanju, če se je Kocén zavedal svoje narodnosti. Zelo razširjeno je mnenje, da je Kocén svoje pokoljenje utajil. Saj so znane izjave njegovih učencev, ki trde, da ni hotel Kocén nikoli pokazati, da razume slovenski; njegovi tovariši-profesorji so trdili, da Kocén ni odobraval narodnostnega gibanja, ki so ga Slovenci započeli leta 1848. — Morda je na tem kaj resnice, a ravno tako gotovo je pa tudi, da je Kocén začel razumevati narodnostno gibanje, ko je živel med narodno navdušenimi Čehi v Olomucu. Da se ni sramoval svojih rojakov Slovencev, je pokazal pač sam najbolje s svojimi deli: z že prej omenjeno karto Slovenije. Avstrijska vlada nam take karte do svojega propada ni dovolila, Kocén pa jo je že leta 1863 izdal, seveda ne pod imenom Slovenije, temveč le kot Istro, Goriško, Kranjsko, Spodnje Štajersko in Spodnje Koroško, tako torej, da so bile na tem zemljevidu razen Prekmurja vse pokrajine, kjer prebivajo Slovenci. — Na karti avstrijskih alp pa je označil kraje z nemškimi in slovenskimi imeni, česar ni storil niti na Češkem, seveda tudi ne na zemljevidu kake druge dežele. Edino slovenska imena je sprejel na zemljevid.

Iz vsega tega vidimo, da stoji tudi v tem pogledu Kocén pred nami kot čist značaj, in zato je bila le dolžnost, da so se njegovi rojaki spomnili stoletnice njegovega rojstva in petdesetletnice njegove smrti ter vzidali spominsko ploščo v večinoma leseno in s slamo krito Kocénovo rojstno hišico.

Dne 7. avgusta 1921 so se zbrale velike množice naroda, da bodo priča, ko odkrije zastopnik mariborskega Zgodovinskega društva Kocénovo ploščo. Ganljivo je bilo videti toliko ponosnega in trdnega kmetskega ljudstva pred ponižno bajtico, ki pa je pričala, da naše najboljše može

vse mati kmetska je zibala,
iz kmetskih so izšli domov.

Imenik

krajev, gg. poverjenikov, pošte in število udov v letih 1918, 1921 in 1922

Družbe sv. Mohorja.

Pokrovitelj: Gospod **dr. Adam Hefter**, knez in škof krški itd. itd. itd.

1. Goriška nadškofija.

	1918	1922
1. Dekanija Bovec.		
Bovec. Župni urad. (P. Bovec)	6	—
Črez-Soča. (P. Bovec)	—	—
Log. Klobučar Andrej, kurat. (P. Log)	96	—
Soča. (P. Soča)	49	—
Srpenica. (P. Srpenica)	—	—
Trenta. Kodrič Ivan, kurat. (P. Soča)	30	—
2. Dekanija Cerkno.		
Cerkno. Kunčič Ivan, dekan. (P. Cerkno)	224	76
Bukovo. Pišot Iv., župni uprav. (P. Cerkno)	56	—
Jagerščе. Sok Ant., župnik. (P. Cerkno)	34	—
Novaki. Kenda Iv., kurat. (P. Cerkno)	93	—
Orehek. Mozetič Iv., župni uprav. (P. Cerkno)	40	3
Otalež. Kos Josip, kurat. (P. Cerkno)	111	—
Polica. Pajntar Štefan, duh. pom. (P. Cerkno)	19	—
Ravne. Mozetič Ivan, župni uprav. (P. Cerkno)	32	4
Šebrelje. Ivančič Jos., župni uprav. (P. Slap)	66	35
3. Dekanija Črniče.		
Črniče. Berbuč Alfonz, kaplan. (P. Črniče)	118	61
Ajdovščina. Fon Jos., ž. upr. (P. Ajdovščina)	73	41
Batuje-Selo. Leban Ign., župnik. (P. Črniče)	86	47
Kamnje. Plesničar Ant., župnik. (P. Črniče)	194	—
Sv. Križ. (P. Cesta)	135	—
Lokavec. Črnigoj H., vikar. (P. Lokavec)	111	—
Osek. (P. Šempas)	53	—
Otlica. Posarelli pl. Št., ž. upr. (P. Ajdovščina)	90	—
Šempas. Kragelj M., župnik. (P. Šempas)	84	30
Sv. Tomaž. Cigoj Leop., vikar. (P. Sv. Križ-Cesta)	62	—
Velike Žablje. (P. Sv. Križ-Cesta)	45	—
4. Dekanija Devin.		
Devin. (P. Devin)	1	—
Brestovica. (P. Tržič)	1	—
Doberdob. (P. Tržič)	—	—
Gabrije. (P. Rubije)	1	—
Jamlje. (P. Tržič)	—	—
Kostanjevica. (P. Kostanjevica)	1	—
Mavhinje. Štanta Vinko, vik. uprav. (P. Prosek)	15	4
Nabrežina. Vodopivec Jož., kurat. (P. Nabrežina)	38	60
Opatjeselo. (P. Opatjeselo)	1	—
Šempolaj. Štanta Vinko, vikar. (P. Nabrežina)	69	20
Zgonik. Nemec Bogomil, žpk.-dek. (P. Prosek)	56	37
5. Dekanija Gorica.		
Gorica. Stolna župnija. (P. Gorica)	140	—
Št. Andrež. (P. Andrež)	—	—
Bate. Matelič Al. (P. Grgar)	—	17
Čepovan. Frsnke Iv., žup. uprav. (P. Čepovan)	105	50
Sv. Gora. (P. Solkan)	—	—
Gor. Trebuša. (P. Slap ob Idrijі)	—	—
Grgar. Godnič Jos., kurat. (P. Grgar)	23	—
Kronberg. Vodopivec Vinko, žpk. (P. Solkan)	15	—
Lokve. Butkovič Peter, župnik. (P. Trnovo)	67	35
Sv. Maver. (P. Pevma)	1	—
Pevma. Kuracija. (P. Pevma)	2	8
Podsabotin. (P. Pevma)	—	—
Ravnica. (P. Solkan)	—	—
Solkan. Rejec Jakob, žpk.-dekan. (P. Solkan)	17	46
Trnovo. Tomšič Krištof, kurat. (P. Trnovo)	26	25
Odnos udov	2486	599

	1918	1922
Prenos	2486	599
6. Dekanija Kanal.		
Kanal. (P. Kanal)	3	—
Avče. Gregorčič Sim., vikar. (P. Avče)	32	—
Banjšice. Matelič Al. (P. Čepovan.)	3	7
Deskle. Mežan Vinko, vikar. (P. Plave)	—	36
Gorenjepolje. (P. Kanal)	33	—
Kal. (P. Čepovan)	33	—
Levpa. Trdan Herman, vikar. (P. Avče)	17	—
Lokovec. Trdan Herman, kurat. (P. Čepovan)	56	—
Lom. Pisk Anton, kurat. (P. Sv. Lucija ob Soči)	—	45
Marijino Celje. Makuz Al., vikar. (P. Kanal)	50	—
Plave. (P. Plave)	—	—
Ročinj. Močnik Fr., kurat. (P. Ročinj)	5	45
Srednje. (P. Ročinj)	—	—
Zapotok. (P. Kanal)	—	—
7. Dekanija Kobarid.		
Kobarid. Koršič Ivan, župnik. (P. Kobarid)	4	235
Borjana. Shejbal Jož., vikar. (P. Kobarid)	45	49
Breginj. Reja Karol, župni upr. (P. Breginj)	66	56
Drežnica. Kalin Jožef, kurat. (P. Drežnica)	98	100
Kred. Aljančič Vinko, vikar. (P. Robič)	50	53
Libušnje. Leban Ivan, kurat. (P. Kobarid)	69	110
Livek. Jelovčan Pavel, kurat. (P. Livek)	90	56
Logje. Knavs Val., vikar. (P. Breginj)	40	—
Sedlo. Andrejšek Fr., vikar. (P. Breginj)	83	—
Staroselo. Jarec Jan. Ev., kurat v p. (P. Kobarid)	—	39
Trnovo. (P. Trnovo)	—	—
8. Dekanija Komen.		
Komen. Valentinčič Ign., dek. (P. Komen)	148	—
Branica. Šmid Fr. Ser., kurat. (P. Štanjel)	47	—
Gaberje. Kos Jos., kurat. (P. Štanjel)	80	—
Gabrovica. Vuga Iv., vikar. (P. Komen)	21	—
Gorjansko. Oblak Karol, kurat. (P. Komen)	61	—
Kobljaglava. Zega Val., kurat. (P. Štanjel)	1	1
Lipa. (P. Komen)	—	—
Pliskovica. Abram Fil., vikar. (P. Dutovlje)	70	—
Rihenberg. Strancar Jož., žpk. (P. Rihenberg)	276	—
Škrbina. (P. Komen)	1	—
Šmarje. Kranjec Fr., župnik. (P. Šmarje)	91	—
Štanjel. Kos Jan., kurat. (P. Štanjel)	66	—
Štjak. Drašček Iv., kurat. (P. Sežana)	87	—
Temnica. Savo Zor. vikar. (P. Komen)	—	15
Veliki Dol. Stubelj Leop., vikar. (P. Dutovlje)	30	—
Vojščica. (P. Kostanjevica)	1	—
9. Dekanija Kormin.		
Kormin. (P. Kormin)	1	—
Mirnik. Kufol Anton, duhovnik. (P. Dolenje)	31	—
Čedad. (P. Čedad)	2	—
10. Dekanija Ločnik.		
Ločnik. (P. Ločnik)	1	—
Biljana. (P. Dobrovo v Brdih)	1	—
Cerovo. (P. Št. Ferjan)	11	—
Št. Ferjan. (P. Št. Ferjan)	10	—
Fojana. Spitzer Iv., vikar. (P. Gorica-Dobrovo)	42	18
Gradno. Podobnik Iv., vikar. (P. Kojsko)	50	45
Kojsko. Marinič Fr., žpk., emer. dek. (P. Kojsko)	63	21
Kozana. (P. Kozana)	—	—
Odnos udov	4455	1530

	1918	1922
Prenos udov .	4455	1530
Kožbana. Lenardič Frid., žup. upr. (P. Dolenje)	54	22
Št. Lovrenc. Remec Iv., žpk. (P. Dobrovo v Brdih)	33	16
Št. Martin. Kodelja Jož., župnik. (P. Kojsko) .	31	—
Medana. Milanič Jos., kurat. (P. Dobrovo v Brdih)	119	58
Podgora. (P. Podgora)	—	—
Vedrijan. Košir Iv., vikar. (P. Kojsko) . . .	1	21
Vipolže. Pirih Jakob, vikar. (P. Kozana) . .	43	27
11. Dekanija Št. Peter pri Gorici.		
Št. Peter pri Gorici. (P. Št. Peter pri Gorici)	1	—
Bilje. Zamar Ciril, kurat. (P. Bilje)	15	100
Dornberg. Lavrenčič Fr., žpk. (P. Dornberg) .	111	—
Gabrije. Čargo Angelj. župni uprav. (P. Miren)	—	11
Gradišče. Čemažar Frančišek. (P. Prvačina) .	—	26
Miren. (P. Miren)	2	—
Prvačina. Primožič Jos., žpk. (P. Prvačina) .	90	—
Renče. Pipan Val., župnik. (P. Renče) . . .	38	79
Sovodnje. Čargo Angelj, vikar. (P. Miren) .	1	54
Vogrsko. Uršič Andrez, žpk. (P. Volčjadraga)	—	20
Vrtojba. Švara Fr., vikar. (P. Št. Peter pri Gorici)	5	62
12. Dekanija Tolmin.		
Tolmin. Msgr. Rejec Iv., dek. (P. Tolmin) . .	285	168
Dol. Trebuša. Podberšček Štefan, župni uprav. (P. Slap ob Idriji)	77	—
Grahovo. Župni urad. (P. Grahovo ob Bači) .	4	40
Idrija pri Bači. Vidmar Iv., žpk. (P. Sv. Lucija)	72	23
Kamno. Božič Izaj, vikar. (P. Kobarid) . . .	33	30
Sv. Lucija. Abram Jož., žpk. (P. Sv. Lucija) .	69	56
Nemški Rut. Grilanc Jožef, žpk. (P. Grahovo)	62	—
Obloke. Sedej Jan., vikar. (P. Hudajužna) . .	53	4
Pečine. Batič Val., vikar. (P. Slap ob Idriji) .	54	25
Podbrdo. Kragelj Val., žpk. (P. Podbrdo ob Bači)	117	—
Podmelec. Hren Jož., kaplan. (P. Podmelec) .	197	100
PoniKve. Bele Venčesl., vikar. (P. Slap ob Idriji)	63	24
Roče. Klopčič Fr., žpk. (P. Slap ob Idriji) . .	42	—
Stržišče. Seljak Iv., vikar. (P. Hudajužna) .	25	—
Št. Vidska gora. Peternel Henr., žpk. (P. Slap)	80	—
Gor. Trebuša. Leban Albert, kurat. (P. Slap)	84	—
Volče. Medveš Otilij, župni uprav. (P. Volče) .	107	106
Skupaj udov .	6423	2602

2. Krška škofija.

a) Republika Avstrija.

	1918	1922
1. Dekanija Beljak.		
Beljak. Steindler Ser., provizor. (P. Beljak) .	33	—
Brnca. Verhnjak Jož., župnik. (P. Brnca) .	62	—
D. M. na Zili. Lamprecht J., žpk. (P. Beljak)	97	14
Št. Lenart. Sadjak Andr., žpk. (P. Rekarjavas)	85	46
Loče. Ogris Jožef, žpk. (P. Loče)	75	47
Podklošter. Oraš Tom., prov. (P. Podklošter)	31	—
Šteben. Jerman Jurij, žpk. v p. (P. Malošče)	76	—
Šteben. Izobr. društvo v Maloščah. (P. Malošče)	—	100
2. Dekanija Borovlje.		
Borovlje. Böhm Jožef, žpk. (P. Borovlje) .	39	—
Podljubelj. Böhm Jož., žpk. (P. Podgora) .	14	—
Bilčovs. Stich Jož, žpk. (P. Bistrica v Rožu)	124	140
Glinje-Bajtišče. Primožič Val., žpk. (P. Borovlje)	51	24
Št. Janž v Rožu. Fugger Josip, župnik. (P. Svetnavas)	73	38
Kapla. Singer Štefan, župnik. (P. Svetnavas)	90	30
Kotmaravas Mente Konrad, žpk. (P. Vetrinj)	57	—
Sele. Vavti Alojzij, župnik. (P. Borovlje) . .	106	125
Slov. Plajberg in Ljubelj. Šenk Fr., žpk. (P. Podgora v Rožu)	74	47
Sveče. Ruprecht Viktor, župnik. (P. Bistrica)	121	—
Odnos udov .	1208	611

	1918	1922
Prenos udov .	1208	611
Šmarjeta v Rožu. Božič Lovro, župnik. (P. Šmarjeta v Rožu)	86	59
Žihpolje. Mihl Franc, župnik. (P. Žihpolje)	56	17
3. Dekanija Celovec.		
Celovec. (P. Celovec)	141	55
Čajnče. Malgaj Frid., župnik. (P. Celovec) .	1	—
Šmartin na Dholici. Loigge Jan., župnik. (P. Poreče)	36	—
Gospa Sveta. Raidl And., dekan. (P. Gospa Sveta)	19	—
Hodiše. Starc Ivan, župnik. (P. Hodiše) . .	87	83
Otok. Peterman Jos., župnik-dekan. (P. Otok)	25	—
Škofiče. (P. Vrba)	43	—
Vetrinj-Zakamen. Scheriau Eng., župnik. (P. Vetrinj)	45	—
4. Dekanija Dobrla ves.		
Dobrla ves. Randl M., prošt in dekan. (P. Dobrla ves)	300	122
Apače. Božič Lovro, župnik. (P. Galicija) .	35	19
Galicija. Ebner Jan., župnik. (P. Galicija.) .	42	52
Globasnica. Pšeničnik Jernej, župnik. (P. Globasnica)	76	23
Kamen. Šturm Anton, župnik. (P. Tinje) .	29	22
Št. Kancijan v Podjuni. Poljanec Vincenc, župnik., posl. (P. Škocijan v Podjuni) . .	121	—
Korte. Grobelnik Miha. (P. Železna Kapla) .	—	23
Št. Lipš. Zulechner Feliks, žpk. (P. Dobrla ves)	64	52
Mohliče. Rudl Joso J., župnik. (P. Galicija)	33	16
Obirsko. Mikula Fr., žpk. (P. Železna Kapla)	41	18
Reberca. Sporn Ivan, župnik. (P. Miklavc) .	33	—
Šteben v Podjuni. Kaplan Anton, župnik. (P. Globasnica)	39	31
Št. Vid v Podjuni. Kindlman Jakob, žpk. (P. Št. Vid v Podjuni)	128	91
Železna Kapla. Germ Mat., žpk. (P. Železna Kapla)	204	108
Žitara ves. Weiß Val., župnik. (P. Miklavc)	75	60
5. Dekanija Pliberk.		
Pliberk. Košir Kristo, kaplan. (P. Pliberk) .	272	147
Kazaze. Ulbing Tom., župnik. (P. Sinča ves)	40	60
Šmihel pri Pliberku. Vintár Josip, žpk. (P. Šmihel pri Pliberku)	202	129
Vogrče. Sekol Iv., župnik. (P. Pliberk) . .	64	57
Žvabek. Uranšek Fr., župnik. (P. Pliberk) .	79	54
6. Dekanija Rožek.		
Domačale. Marašek K., prov. (P. Podravlje)	30	7
Na Dravi. Kuchling Iv., soupr. (P. Podravlje)	24	25
Dvor. Fric Josip, dekan in župnik. (P. Vrba)	57	43
Št. Ilj ob Dravi. Nagel Iv., žpk. (P. Vrba)	74	64
Sv. Jakob v Rožu. Skrinar Al., župni uprav. (P. Sv. Jakob v Rožu)	154	124
Kostanje. Kuchler Mart., provizor. (P. Vrba)	40	—
Lipa. Nagelschmied Al., župnik. (P. Vrba) .	23	—
Loga ves. Bayer Štefan, župnik. (P. Vrba) .	42	—
Pečnica. Kuchling Iv., župnik. (P. Ledenice)	31	34
Podgorje. Vuk Franc, župnik. (P. Podgorje)	70	72
Rožek. Dobernik Josip, župnik. (P. Rožek) .	53	—
Strmec. Marašek Karel, provizor. (P. Vrba) .	29	7
Skočidol. Dr. Zeichen Fr., prov. (P. Podravlje)	70	24
7. Dekanija Šmohor.		
Blače. Katnik Franc, župnik. (P. Blače) . .	22	—
Borlje. Dr. Lučovnik Iv., župnik. (P. Goriče)	45	10
Brdo. Flašberger Janez, posestnik. (P. Brdo pri Šmohorju)	54	58
Čače. Havliček Franc, župnik. (P. Čače) . .	28	—
Gorje. Mešnik Lud., org. (P. Ziljska Bistrica)	69	17
Odnos .	4539	2394

	1918	1922
Prenos .	4539	2394
Št. Juri na Zili. Miklavič Josip, župnik. (P. Št. Juri v Ziljski dolini)	26	—
Melviče. Mikula Fr., žpk. (P. Brdo p. Šmohorju)	30	15
Št. Pavel na Zili. (P. Št. Štefan v Z. dol.)	15	—
Št. Štefan na Zili. Pelnar Anton, župnik. (P. Št. Štefan v Zilski dolini)	28	—
Zilska Bistrica. Warmuth Janez, župnik. (P. Zilska Bistrica)	53	—
8. Dekanija Tinje.		
Tinje. Prelat dr. Ehrlich Martin. (P. Tinje) .	—	—
Grabštanj. Dicker Jos., žpk. (P. Grabštanj)	78	—
Št. Jakob ob cesti. Petrič Jan., sooskrbnik. (P. Celovec)	9	—
Št. Lipš. Ott Franc, župnik. (P. Škofjidvor) .	12	—
Medgorje-Podgrad. Wölfl Bl., žpk. (P. Žrelc)	63	14
Št. Peter pri Grabštanju. Sakelšek Štef., župnik. (P. Grabštanj)	27	—
Podkrnos. Kovač Fr., admin. (P. Žrelc) . .	33	5
Pokrče. Sirnik Jan., župnik. (P. Grabštanj) .	82	—
Radiše. Holec Franc, župnik. (P. Žrelc) . .	76	73
Slov. Šmihel. Matheuschitz Pr., župnik. (P. Škofjidvor)	37	—
Timenica. Niggas Ant., žpk. (P. Škofjidvor)	22	—
Št. Tomaž. Brabenec J., žpk. (P. Škofjidvor)	21	—
Žrelc. Petrič Janez, provizor. (P. Žrelc) . .	15	—
9. Dekanija Velikovec.		
Velikovec. Millela Al., dekan. (P. Velikovec)	38	—
Djekše-Kneža. Benetek Al., žpk. (P. Djekše)	123	50
Gorenče. Muri Ignac, provizor. (P. Ruda) .	42	41
Grebinj. Leitner Josip, župnik. (P. Grebinj)	46	—
Št. Jurij na Vinogradih. Ožgan Janez, župnik. (P. Zgornje Trušnje)	47	—
Klošter. Kukačka Josip, župnik. (P. Grebinj)	77	11
Krčanje. Drdlik Jožef, župnik. (P. Grebinj) .	17	—
Št. Peter na Vašinjah. Rosman Fr., župn. (P. Velikovec)	52	35
Ruda. Laure Franc, župnik. (P. Ruda) . .	50	20
Št. Rupert. Križaj Avg., žpk. (P. Velikovec)	100	—
Šmarjeta. Wornik Matej, žpk. (P. Velikovec)	80	40
Št. Štefan. Tojnko Rok, župnik. (P. Velikovec) Vovbre. Tojnko Rok, župnik. (P. Vovbre) .	79	—
Število udov .	5917	2698

b) Jugoslavija.

Dekanija Dravograd.	1921	1922
Dravograd. Serajnik Volbenk, inf. prošt, gen. vikar. (P. Dravograd)	15	17
Črna. Dobrovc Jožef, župnik. (P. Črna) . .	144	98
Črneče. Rozman Josip, župnik. (P. Meža) .	—	—
Št. Danijel. Božič Fr., župnik. (P. Prevalje)	59	47
Dev. Marija na Jezeru. Riepl Matej, žpk. (P. Prevalje)	185	194
Guštanj. Dr. Cukala Fr., župnik. (P. Guštanj)	91	66
Javorje. Viternik Ludovik, župnik. (P. Črna)	19	20
Jezersko. Žák Ant., žpk. (P. Zgornje Jezero)	58	60
Koprivna. Hojnik Ivan, župnik. (P. Črna) .	40	—
Kotlje. Serajnik Ivan, župnik. (P. Kotlje) .	40	40
Mežica. Hornbök Ivan, župnik. (P. Mežica) .	105	—
Ojstrica. Hafner Urh, župnik. (P. Dravograd)	30	20
Strojna. Božič Fr., župn. uprav. (P. Prevalje)	—	17
Število udov .	786	579

c) Julijska Benečija.

Dekanija Trbiž.	1918	1922
Trbiž. Kraut V., dekan (P. Trbiž)	2	—
Rabelj. Pischof Mat., prov. (P. Rabelj) . .	8	—
Odnos udov .	10	—

	1918	1922
Prenos udov .	10	—
Ukve. Kolarič Jakob. (P. Ukve)	44	—
Vrata. Kalan Jakob, župnik. (P. Vrata) . .	28	—
Žabnice. Žankar o. Pij, provizor. (P. Žabnice)	22	—
Skupaj udov .	104	—

3. Lavantinska škofija.

1. Dekanija Slov. Bistrica.	1921	1922
Slov. Bistrica. Cerjak Jož., dekan. (P. Slov. Bistrica)	155	164
Črešnjevec. Zámuda Al., župnik. (P. Slov. Bistrica)	99	82
Gornja Polskava. Šebat Anton, župnik. (P. Gornja Polskava)	43	43
Laporje. Ozimič Josip, župnik. (P. Laporje)	55	73
Majšberg. Marinič Jak., župnik. (P. Ptujska gora)	50	60
Makole. Šegula Franc, župnik. (P. Makole) .	102	88
Sv. Martin na Pohorju. Sinko Fr, župnik. (P. Slov. Bistrica)	70	62
Poljčane. Cilenšek Vek., žpk. (P. Poljčane) .	100	100
Spodnja Polskava. Heber Franc, župnik. (P. Pragersko)	51	54
Studenice. Čede Jožef, župnik. (P. Studenice pri Poljčanah)	52	50
Tinje. Podpečan Jernej, žpk. (P. Slov. Bistrica)	57	57
Sv. Venčesl. Zakošek Iv., žpk. (P. Pragersko)	30	27
2. Dekanija Braslovče.		
Braslovče. Bohak Jak., dekan. (P. Braslovče)	166	141
Sv. Andraž. Ocvirk Maks, žpk. (P. Velenje)	22	4
Gomilsko. Grobelšek Iv., žpk. (P. Gomilsko)	138	125
Št. Jurij ob Taboru. Zdolšek Fr., župnik. (P. Št. Juri ob Tab.)	90	88
Marija Reka. Agrež Davorin, župnik. (P. Št. Pavel pri Preboldu)	38	30
Št. Pavel pri Preboldu. Končan Fr., žpk. (P. Št. Pavel pri Preboldu)	100	108
Sv. Martin na Paki. Presker Karel, župnik. (P. Rečica na Paki)	173	153
Vransko. Irgl Franc, župnik. (P. Vransko) .	129	153
3. Dekanija Celje.		
Celje. Jurak Peter, mestni vikar. (P. Celje) .	399	—
Gotovlje. Václavík Robert, žpk. (P. Žalec)	45	42
Sv. Jakob v Galiciji. Jager Avguštin, žpk. (P. Žalec)	50	51
Griže. Krančič Ivan, župnik. (P. Griže) . .	103	83
Sv. Peter. Dr. Jančič Ivan, žpk. (P. Sv. Peter v Sav. dolini)	172	152
Polzela. Jodl Ivan, župnik. (P. Polzela) .	72	64
Teharje. Čemažar Ivan, župnik. (P. Štore) .	89	105
Žalec. Veternik Anton, župnik. (P. Žalec) .	240	199
4. Dekanija Dravsko polje.		
Hoče. Grušovnik Adam, dekan. (P. Hoče) . .	162	166
Cirkovce. Ravšl Ante, župnik. (P. Cirkovec)	169	156
Črna gora. Zagoršak Fr., žpk. (P. Ptujska gora)	77	76
Fram. Kragl Viktor, župnik. (P. Fram) . .	205	161
Št. Janž. Sagaj Alojzij, župnik. (P. Ptuj) .	184	—
Sv. Lovrenc. Zadravec Ivan, župnik. (P. Sv. Lovrenc na Dravskem polju)	82	71
Slivnica. Mihalič Josip, župnik. (P. Slivnica pri Mariboru)	153	138
5. Dekanija Gornji grad.		
Gornji grad. Novak Ant., dek. (P. Gornji grad)	80	72
Bočna. Potokar Greg., žpk. (P. Gornji grad)	33	25
Sv. Frančišek. Vogrinec Iv., žpk. (P. Ksaverij v Sav. dol.)	65	84
Ljubno. Dekorti Jožef, župnik. (P. Ljubno) .	110	106
Odnos udov .	4210	3413

	1921	1922
Prenos udov .	4210	3413
Luče. Mikolič Jurij, kaplan. (P. Luče) . . .	125	120
Marija Nazaret. Tušek o. Kerubim, upravitelj. (P. Mozirje)	72	63
Mozirje. Krošelj Franc, župnik. (P. Mozirje)	1	89
Nova Štifta. Fermé Gothard, žpk. (P. Gornji grad)	42	36
Rečica. Požar Alfonz, župnik. (P. Rečica) .	207	166
Šmartno. Kitak Jakob, župnik. (P. Šmartno pri Gornjem gradu)	64	66
Šmihel. Ahčin p. Žiga, provizor. (P. Mozirje)	34	36
Solčava. Šmid Mihael, župnik. (P. Solčava)	78	64
6. Dekanija Jarenina.		
Jarenina. Čižek Josip, dekan. (P. Jarenina)	127	118
Št. Ilj v Slov. goricah. Vračko E., župnik. (P. Št. Ilj v Slov. goricah)	124	106
Sv. Jakob v Slov. goricah. Kapler Ivan, župnik. (P. Sv. Jakob v Slov. goricah) . . .	153	130
Sv. Jurij ob Pesnici. Spindler Fr. S., žpk. (P. Zgor. sv. Kungota)	85	85
Spodnja sv. Kungota. Kraner Vinc., žpk. (P. Zgor. sv. Kungota)	61	61
Svečina. Časl Franc, župnik. (P. Zgornja sv. Kungota)	36	31
7. Dekanija Konjice.		
Konjice. Hrastelj Fr., arhidijak., nadžupnik. (P. Konjice)	308	276
Čadram. Hohnjec Fr., župnik. (P. Oplotnica)	71	56
Sv. Jernej. Pavlič Pet., žpk. (P. Sv. Duh-Loče)	36	23
Kebelj. Razbornik Iv., župnik. (P. Oplotnica)	45	48
Sv. Kunigunda. Žgank Ferdinand, provizor. (P. Zgornje Zreče)	49	48
Loče in Sv. Duh. Žičkar Marko, župnik. (P. Sv. Duh-Loče)	61	45
Prihova. Kumer Karel, župnik. (P. Konjice)	81	75
Skomer. Skvarč Jožef, župnik. (P. Vitanje) .	7	6
Stranice. Čepin Mart., provizor. (P. Konjice)	21	18
Špitalič. Goričan Ivan, župnik. (P. Konjice)	25	33
Zreče. Karba Mat., župnik. (P. Zgornje Zreče)	35	36
Žiče. Florjančič Jož., žpk. (P. Sv. Duh-Loče)	60	42
8. Dekanija Kozje.		
Kozje. Pustišek Mih., posest. (P. Kozje) . .	40	15
Buče. Krajnc Jakob, župnik. (P. Buče) . .	63	56
Dobje. Žagar Ivan, župnik. (P. Planina) . .	30	22
Olimje. Lorbek Ivan, župnik. (P. Podčetrtek)	11	17
Sv. Peter pod Sv. gorami. Lah Ivan, žpk. (P. Sv. Peter pod Sv. gorami)	92	90
Pilštanj. Rauter Jak., župnik. (P. Pilštanj)	81	70
Planina. Gartner Franc, župnik. (P. Planina)	68	61
Podčetrtek. Bosina Iv., žpk. (P. Podčetrtek)	65	47
Podsreda. Krohne Iv., župnik. (P. Podsreda)	48	42
Polje. Drofenik Ant., župnik. (P. Podčetrtek)	21	—
Prevorje. Skerbs Roman, žpk. (P. Pilštanj) .	15	29
Sv. Vid. Vurkelc Jernej, žpk. (P. Planina) .	64	60
Zágorje. Kramaršič Al., župnik. (P. Pilštanj)	21	20
9. Dekanija Laško.		
Laško. Dr. Kruljc Fr., nadžupnik, dekan. (P. Laško)	284	250
Dol. Gorjup Peter, župnik. (P. Dol)	129	123
Sv. Jedert. Lončarič Jož., župnik. (P. Laško)	100	100
Jurklošter. Brdnik Bl., žpk. (P. Jurklošter)	25	—
Sv. Lenart. Kosi Jakob, župnik. (P. Laško)	67	63
Loka. Šket Mihael, žpk. (P. Loka pri Z. m.) .	68	75
Marija Širje. Razgoršek Vinko, župnik. (P. Zidan most)	36	20
Sv. Marjeta. Trop Fr., žpk. (P. Rim. Toplice)	—	30
Sv. Miklavž. Čebašek Jakob, žpk. (P. Laško)	67	63
Razbor. Jamšek Nik., žpk. (P. Loka p. Z. m.)	18	15
Odnos udov .	7631	6558

	1921	1922
Prenos udov .	7631	6558
Sv. Rupert. Gašparič Jakob, župnik. (P. Sv. Jurij ob južni žel.)	41	53
Trbovlje. Gorogranc M., kaplan. (P. Trbovlje)	337	274
10. Dekanija Sv. Lenart v Sl. gor.		
Sv. Lenart. Janžekovič Jos., dekan. (P. Sv. Lenart v Slov. goricah)	101	78
Sv. Ana na Krembergu. Letonja Fr., žpk. (P. Sv. Ana na Krembergu)	109	87
Sv. Anton v Slov. gor. Škof Franc, župnik. (P. Sv. Anton v Sl. gor.)	122	113
Sv. Benedikt v Slov. gor. Gomilšek Franc, župnik. (P. Sv. Benedikt v Sl. gor.) . . .	50	205
Sv. Bolfenk v Slov. gor. Pšunder Ferdo, župnik. (P. Sv. Bolfenk v Sl. gor.)	70	73
Sv. Jurij v Slov. gor. Rehar Jož., provizor. (P. Sv. Jurij v Slov. goricah.	158	179
Marija Snežna. Vozlič Leopold, župnik. (P. Gorenji Cmurek)	35	43
Negova. Bratkovič Franc, župnik. (P. Ivanjci)	112	89
Sv. Rupert. Pajtler Iv., žpk. (P. Sv. Lenart v Slov. goricah)	113	—
Sv. Trojica. Čadež P. Adolf, župni upravitelj. (P. Sv. Trojica v Slov. gor.)	77	73
11. Dekanija Ljutomer.		
Ljutomer. Lovrec And., kaplan. (P. Ljutomer)	392	328
Sv. Jurij ob Ščavnici. Štuhec Fr., župnik. (P. Sv. Jurij ob Ščavnici)	218	222
Kapela. Meško Martin, župnik. (P. Radenci)	161	137
Sv. Križ pri Ljutomeru. Weixl Jos., žpk. (P. Križovci)	282	283
Mala Nedelja. Kuk Jožef, kaplan. (P. Mala Nedelja)	97	81
Sv. Peter v Gornji Radgoni. Kocbek Ant., župnik. (P. Zg. Radgona)	152	203
Veržej. Dr. Volčič Frančišek, žup. upravitelj. (P. Križovci)	34	63
12. Dekanija Marenberk.		
Marenberk. Dr. Mörtl Val., dek. (P. Marenberk)	26	37
Brezno. Volčič Miroslav, župnik. (P. Brezno)	100	60
Muta. Hurt Franc, župnik. (P. Muta) . . .	39	33
Sv. Katarina. Lorenčič Vinko, provizor. (P. Brezno)	—	22
Sv. Ožbalt. Lorenčič Vinko, žpk. (P. Brezno)	—	11
Remšnik. Pavlič Vid, župnik (P. Marenberk)	68	25
13. Dekanija Maribor levi dr. breg.		
Stolna župnija. Moravec Frančišek, stolni župnik. (P. Maribor)	102	139
Mestna župnija Matere Milosti. Frančiškanski samostan. (P. Maribor)	196	200
Bogoslovje. Janežič Rudolf, stolni kanonik, ravnatelj. (P. Maribor) . . , ...	65	55
Posamezniki. (P. Maribor)	3	7
Sv. Barbara. Potočnik Jož., žpk. (P. Sv. Barbara pri Mariboru)	61	61
Gornja sv. Kungota. Kos Mihael, župnik. (P. Zgor. sv. Kungota)	19	20
Kamnica. Rampre Fr., kaplan. (P. Maribor)	108	110
Sv. Križ p. Mariboru. Gaberc Martin, žpk. (P. Zg. sv. Kungota)	138	83
Sv. Marjeta ob Pesnici. Frangež Jern., žpk. (P. Sv. Marjeta ob Pesnici)	92	89
Sv. Martin pri Vurbergu. Lajnšic Anton, župnik. (P. Vurberg pri Ptuju)	89	74
Sv. Peter pri Mariboru. Strakl Mat., žpk. (P. Maribor)	114	101
Selnica. Ciuha Ferdinand, župk. (P. Selnica)	50	62
Odnos udov .	11.562	10.331

	1921	1922
Prenos udov .	11.562	10.331
14. Dekanija Maribor desni dr. breg.		
Sv. Magdalena v Mariboru. Stergar Ant., dekan. (P. Maribor)	247	213
Devica Marija v Puščavi. Hüttner Drag., žpk. (P. Sv. Lovrenc nad Mariborom)	50	42
Limbuš. Bračič Andrej, župnik. (P. Bistrica pri Mariboru)	65	64
Sv. Lovrenc v Puščavi. Preglej Vikt., žpk. (P. Sv. Lovrenc nad Mariborom)	59	36
Ruše. Ilc Janko, župnik. (P. Ruše)	80	77
15. Dekanija Nova cerkev.		
Nova cerkev. Dr. Gregorec Lavoslav, kanon. (P. Vojnik)	135	112
Črešnjice. Peternel Iv., župnik. (P. Vojnik)	15	13
Dobrna. Hrastelj Franc, kaplan. (P. Dobrna)	83	87
Frankolovo. Dvoršak Blaž, prov. (P. Vojnik)	53	43
Sv. Jošt. Weiß Matej, župnik. (P. Dobrna)	34	35
Šmartin v Rožni dolini. Ozvatič Franc, župnik. (P. Celje)	51	57
Vitanje. Musi Jožef, župnik. (P. Vitanje)	60	43
Vojnik. Štiglic Franc, kaplan. (P. Vojnik)	145	127
16. Dekanija Ptuj.		
Mestna župnija. Cilenšek Iv., vikar. (P. Ptuj)	65	81
Sv. Peter in Pavel v Ptuju. Čirič o. Benko, župnik. (P. Ptuj)	208	163
Sv. Andraž. Alt Ivan, žpk. (P. Sv. Andraž v Slov. goricah)	85	80
Hajdina. Zrnko Gašper, župnik. (P. Ptuj)	172	138
Sv. Lovrenc. Sinko Jož., župnik. (P. Juršinci)	100	89
Sv. Marjeta. Šketa Ivan, župnik. (P. Sv. Marjeta pri Moškanjcih)	173	157
Sv. Marko. Hlastec Franc, župnik. (P. Ptuj)	118	124
Polenšak. Poplatnik Jož., žpk. (P. Juršinci)	54	50
Sv. Urban. Panič Jožef, žpk. (P. Sv. Urban)	85	60
Vurberg. Kokelj Alojzij, žpk. (P. Vurberg)	76	70
17. Dekanija Rogatec.		
Rogatec. Šalamon Franc, dek. (P. Rogatec)	86	82
Sv. Ema. Plepelec Jožef, župnik. (P. Pristova)	46	46
Sv. Florijan. Malajner Karel, župnik. (P. Rogatec)	28	31
Kostrivnica. Slavič Jan., žpk. (P. Podplat)	68	58
Sv. Križ tik Slatine. Korošec Franc, žpk. (P. Rogaška Slatina)	235	247
Sv. Peter na Medvedovem selu. Pučnik Anton, župnik. (P. Podplat)	53	47
Sv. Rok ob Sotli. Veranič Anton, župnik. (P. Rogatec)	30	26
Stoprce. Širec Janko, župnik. (P. Rogatec)	70	67
Žetale. Lorber Jurij, org. (P. Žetale)	22	22
18. Dekanija Stari trg.		
Stari trg. Jurko Iv., župk. (P. Slov. Gradec)	89	84
Dolič. Ulčnik Martin, župnik. (P. Mislinja)	47	48
Št. Ilj pod Turjakom. Roškar Davorin, župnik. (P. Mislinja)	130	123
Št. Jan. Mojžišek Anton, župnik. (P. Meža)	16	17
Šmartin. Lenart Ivan, dekan. (P. Sl. Gradec)	70	52
Sv. Miklavž. Treiber Fr., žpk. (P. Sl. Gradec)	14	25
Pameče. Kuhar Anton, žpk. (P. Sl. Gradec)	48	47
Sv. Peter na Kronski gori. Lom Franc, župnik. (P. Meža ob Dravi)	34	29
Podgorje. Pečnik Franc, žpk. (P. Sl. Gradec)	28	38
Razbor. Kodrič Jožef, župnik. (P. Sl. Gradec)	36	32
Sele. Meško Fr. Ks., župnik. (P. Slov. Gradec)	19	22
Slovenji Gradec. Čižek Alojzij, mest. žpk. (P. Slovenji Gradec)	54	61
Sv. Vid nad Valdekom. Repolusk Friderik, župnik. (P. Mislinja)	48	47
Odnos udov .	15.046	13.543

	1921	1922
Prenos udov .	15.046	13.543
19. Dekanija Šaleška dolina.		
Škale. Rotner Iv., dekan. (P. Velenje)	97	105
Bele vode. Esenko Anton, župni upravitelj. (P. Šoštanj)	8	17
Št. Ilj pri Velenju. Schreiner Fr., župnik. (P. Velenje)	62	48
Št. Janž na Peči. Gosak Frančišek, župnik. (P. Velenje)	54	33
Šmihelj pri Šoštanju. Atteneder Jos., žpk. (P. Šoštanj)	164	145
Šmartin pri Šaleku. Cizej Franc Sal., žpk. (P. Velenje)	90	68
Zavodnje. Rožman Jan., župnik. (P. Šoštanj)	26	24
Zgor. Ponikva. Gorišek Iv., žpk. (P. Žalec)	64	70
20. Dekanija Šmarje pri Jelšah.		
Šmarje. Bohanec Iv., dek., kanonik. (P. Šmarje pri Jelšah)	184	204
Dramlje. Sigl Jož., župnik. (P. Dramlje)	59	57
Sv. Jurij. Mikuš Valentin, župnik. (P. Sv. Jurij ob južni železnici)	179	172
Kalobje. Kostanjevec Jožef, župnik. (P. Sv. Jurij ob južni železnici)	52	22
Ponikva. Kociper Ant., župnik. (P. Ponikva)	90	90
Sladka gora. Ivanc Ivan, župnik. (P. Šmarje pri Jelšah)	72	53
Slivnica. Kozinc Ivan, župnik. (P. Slivnica pri Celju)	20	21
Sv. Štefan. Močnik Fr., župnik. (P. Sv. Jurij ob južni železnici)	38	38
Sv. Vid pri Grobelnem. Pernič Ant., žpk. (P. Grobelno)	35	38
Zibika. Jelšnik Ivan, župnik. (P. Pristova)	42	32
Žusem. Župni urad. (P. Loka pri Žusmu)	15	12
21. Dekanija Velika Nedelja.		
Ormož. Gliebe Andrej, dekan. (P. Ormož)	139	112
Sv. Bolfenk. (P. Sv. Bolfenk pri Središču)	—	1
Sv. Lenart. Zadravec Peter, žpk. (P. Velika Nedelja)	41	42
Sv. Miklavž. Polak P. A., župnik. (P. Sv. Miklavž pri Ormožu)	115	88
Središče. Cajnkar Jak., župnik. (P. Središče)	163	147
Svetinje. Bratušek Fr., žpk. (P. Ivanjkovci)	104	80
Sv. Tomaž pri Ormožu. Zemljič Mat., žpk. (P. Sv. Tomaž pri Ormožu)	216	164
Velika Nedelja. Horvat Friderik, župnik. (P. Velika Nedelja)	117	118
22. Dekanija Videm.		
Brežice. Mešiček Josip, dekan, čast. kanonik. (P. Brežice)	216	195
Artiče. Šribar Josip, župnik. (P. Artiče)	37	28
Bizeljsko. Musi Al., katehet. (P. Bizeljsko)	150	115
Dobova. Pernat Anton, župnik. (P. Dobova)	96	67
Kapela. Kolenc Leopold, župnik. (P. Dobova)	90	65
Koprivnica. Doberšek Franc, žpk. (P. Koprivnica pri Brežicah)	35	42
Pišece. Toplak Fr., kaplan. (P. Pišece)	101	115
Rajhenburg. Šlander Maks, kaplan. (P. Rajhenburg)	223	170
Sevnica. Mak Ivan, kaplan. (P. Sevnica)	121	105
Sromlje. Pečnak Josip, župnik. (P. Sromlje)	60	60
Videm. Medvešek Jan., župnik. (P. Videm)	112	100
Zabukovje. Eržen Anton, učit. (P. Sevnica)	21	16
Zdole. Župni urad. (P. Videm ob Savi)	50	48
23. Dekanija Vuzenica.		
Vuzenica. Pivec Štefan, dekan in nadžupnik. (P. Vuzenica)	66	68
Sv. Anton. Šeško Konrad, žpk. (P. Vuhred)	64	44
Odnos .	18.734	16.782

	1921	1922
Prenos udov .	18.734	16.782
Ribnica. Fišer Andrej, župnik. (P. Ribnica)	93	83
Trbonje. Kogelnik Jan., žpk. (P. Vuzenica) .	8	—
Vuhred. Hrašovec Henrik, žpk. (P. Vuhred)	28	27
Sv. Primož na Pohorju. Dolinar Iv., žpk. uprav. (P. Vuzenica)	25	26
21. Dekanija Zavrče.		
Zavrče. Podvinski Anton, dekan. (P. Zavrče)	83	90
Sv. Barbara. Vogrin Janez, župnik. (P. Sv. Barbara v Halozah)	154	92
Sv. Andraž v Halozah. Škamlec Ognjesl., župnik. (P. Leskovec)	101	81
Sv. Trojica v Halozah. Šalamun o. Bernardin. (P. Podlehnik)	92	47
Sv. Vid pri Ptuju. Alfonz Svet, župnik. (P. Sv. Vid pri Ptuju)	131	107
Skupaj udov .	19.449	17.335

4. Ljubljanska škofija.

a) Jugoslavija.

1. Dekanija Cirknica.		
Cirknica. Juvanec Jož., dekan. (P. Cirknica)	121	156
Babno polje. Kanduč Franc, žpk. (P. Stari trg pri Rakeku)	44	36
Begunje pri Cirknici. Ježek Matej, žpk. (P. Begunje pri Cirknici)	127	130
Bloke. Švigelj Viktor, župnik. (P. Nova vas pri Rakeku)	106	92
Grahovo. Wester Alojzij, žpk. (P. Grahovo pri Cirknici)	82	81
Lož. Prezelj Maks, trgovec. (P. Lož) . . .	15	—
Planina. Lovšin Ivan, župnik. (P. Planina pri Rakeku)	87	82
Stari trg. Kromar Ivan, župnik. (P. Stari trg pri Rakeku)	184	168
Unec. Regen Jožef, župnik. (P. Unec) . . .	67	65
2. Dekanija Idrija.		
Hotédršica. Jarec Al., žpk. (P. Hotédršica)	78	64
Žiri. Logar Josip, župnik. (P. Žiri)	98	108
3. Dekanija Kamnik.		
Kamnik. Primar Ivan, kaplan. (P. Kamnik)	144	135
Dob. Rihar Št., župnik. (P. Dob pri Ljubljani)	119	108
Domžale. Župni urad. (P. Domžale) . . .	102	76
Groblje. Plantarič Al., župnik. (P. Radomlje)	38	44
Homec. Mrkun Anton, župnik. (P. Radomlje)	100	89
Komenda. Bernik Val., župnik. (P. Komenda)	143	143
Mekinje. Čadež Viktor, župnik. (P. Kamnik)	95	96
Mengeš. Kušar Franc, župnik. (P. Mengeš) .	196	162
Motnik. Majdič Franc, župnik. (P. Motnik) .	42	40
Nevlje. Rihar Leopold, župnik. (P. Kamnik)	47	46
Radomlje. Damiš br. Henrik, frančiškan. (P. Radomlje)	70	—
Rova. Volc Josip, župnik. (P. Radomlje) . .	21	29
Sela. Tomažič Ivan, župnik. (P. Kamnik) .	45	34
Spodnji Tuhinj. Opeka Ivan, župnik. (P. Šmartin v Tuhinju)	61	61
Stranje. Cegnar Josip, župnik. (P. Kamnik)	28	30
Špitalič. Mezeg Anton, župnik. (P. Motnik)	21	15
Tunice. Razboršek Jak., župnik. (P. Kamnik)	49	37
Vodice. Janc Peter, župnik. (P. Vodice) . .	187	136
Vranja peč. Filipič Janez, župni upravitelj. (P. Kamnik)	44	51
Zgornji Tuhinj. Štrukelj Iv., župnik. (P. Šmartin v Tuhinju)	52	50
4. Dekanija Kočevje.		
Kočevje. Petrič Gabrijel. kaplan. (P. Kočevje)	—	22
— Čitalnica. (P. Kočevje)	53	35
Odnos udov .	2666	2421

	1921	1922
Prenos .	2666	2421
Banja Loka. Medved Ant., župnik. (P. Nova Sela pri Kočevju)	35	25
Fara pri Kostelu. Češarek Alojz., župnik. (P. Fara pri Kočevju)	57	60
Mozelj. (P. Zgornji Mozelj)	1	—
Nemška Loka. Rogelj Jožef, provizor. (P. Nemška Loka)	5	6
Osilnica. Omahna Jak., župnik. (P. Osilnica)	24	21
Topla Reber. Skulj Franc, župni upravitelj. (P. Stari Log)	—	1
Stara cerkev. (P. Stara cerkev.)	2	—
Stari Log. Žnidaršič Anton, kaplan. (P. Stari Log)	—	7
Zdihovo. (P. Zg. Mozelj)	—	—
5. Dekanija Kranj.		
Kranj. Koblar Ant., dekan. (P. Kranj) . .	302	256
Besnica. Pokorn Fr. Ser., župnik. (P. Kranj)	49	50
Cerklje. Dolinar Franc, župnik. (P. Cerklje)	213	165
Duplje. Žvan Franc, župnik. (P. Tržič) . .	64	48
Goriče. Zupanc Jernej, župnik. (P. Kranj) .	47	44
Sv. Jošt. Umnik Franc, duhovnik. (P. Kranj)	23	18
Kokra. Nemec Anton, župnik. (P. Kokra) .	23	17
Kovor. Rozman Jurij, župnik. (P. Tržič) . .	40	37
Križ. Zabukovec Janez, župnik. (P. Tržič) .	175	162
Lom. Govekar Fran, župnik. (P. Tržič) . .	44	35
Mavčiče. Marčič Val. župnik. (P. Stražišče)	71	79
Naklo. Župni urad. (P. Naklo)	91	74
Podbrezje. Vondrášek V., žpk. (P. Podbrezje)	64	66
Preddvor. Lakmayer Fr., žpk. (P. Tupaliče)	116	160
Predoslje. Zupanc Ign., župnik. (P. Kranj)	99	97
Olševek. Ažman Šim., žpk v p. (P. Kranj) .	15	24
Smlednik. Kerin Mart., žpk. (P. Smlednik) .	140	130
Šenturška gora. Ogrizek Jakob, župnik. (P. Ceklje pri Kranju)	20	24
Hrastje. Zbašnik Fr., župnik v p. (P. Kranj)	22	23
Šenčur. Piber Jan., žpk. (P. Šentjur pri Kranju)	70	82
Šmartin. Šarec Alojzij, župnik. (P. Stražišče)	167	129
Trboje. Štular Martin, župnik. (P. Smlednik)	47	48
Trstenik. Mikš Ivan, župnik. (P. Kranj.) .	51	50
Tržič. Potokar Jož., žpk., duh. svetn. (P. Tržič)	219	216
Velesovo. Brešar Jožef, župnik. (P. Cerklje)	67	—
Voglje. Okorn Mat., ben. (P. Šentjur p. Kranju)	41	33
Zapoge. Koželj Franč., župnik. (P. Smlednik)	17	16
6. Dekanija Leskovec.		
Leskovec. Flajnik Pet., kaplan. (P. Leskovec)	159	167
Boštanj. Rakovec Engelbert, žpk. (P. Radna)	58	42
Bučka. Kopitar Andrej, administ. (P. Bučka)	62	64
Cerklje. Žust Jakob, župnik. (P. Krška vas)	96	—
Čatež. Kreč Anton, župnik. (P. Krška vas)	51	50
Sv. Duh. Župni urad. (P. Krško)	44	23
Št. Jernej. Lesjak Ant., žpk. (P. Št. Jernej)	53	133
Kostanjevica. Podbevšek Jernej, župnik. (P. Kostanjevica)	132	125
Sv. Križ. Zupanc And., župnik. (P. Sv. Križ pri Kostanjevici)	110	68
Krško. Turšič Leopold, župnik. (P. Krško) .	90	84
Raka. Škrjanc Martin, župnik. (P. Raka) .	133	105
Studenec. Štrubelj Ivan, župnik. (P. Radna)	12	17
Škocijan. Anžič Jožef, župnik. (P. Škocijan)	88	55
Velika Dolina. Gnjezda Janez, župnik. (P. Jesenice na Dolenjskem)	27	28
7. Dekanija Litija.		
Šmartno. Rihar Mat., dekan. (P. Šmartno) .	134	122
Dobovec. Pogačar Jan., župnik. (P. Trbovlje)	17	20
Dole. Filler Vaclav, žpk. (P. Dole pri Litiji)	27	27
Hotič. Hromec Janez, župnik. (P. Litija) . .	9	8
Janče. Dobnikar Janez, župnik. (P. Litija) .	22	20
Odnos .	6411	5782

	1921	1922
Prenos .	6411	5782
Javorje. Indof Franc, župnik. (P. Šmartno)	17	19
Št. Jurij pod Kumom. Vodopivec Iv., žpk. (P. Radeče pri Zidanem mostu)	23	19
Kresnice. Dolinar Janez, žpk. (P. Kresnice)	30	36
Št. Lambert. Cuderman Jožef, župni uprav. (P. Sava)	31	34
Litija. Kralj Franc, župnik v p. (P. Litija) .	122	110
Polšnik. Kovič Jern., župni uprav. (P. Litija)	46	32
Prežganje. Jarc Martin, župnik. (P. Litija)	49	33
Primskovo. Plešič Anton, žpk. (P. Šmartno)	35	34
Radeče. Lovšin Anton, župnik. (P. Radeče)	77	80
Sava. Širaj Andrej, župnik. (P. Sava) . . .	27	20
Svibno. Koprivec Peter, župnik. (P. Radeče)	33	30
Štanga. Žnidaršič Anton, župnik. (P. Litija)	44	39
Zagorje. Rott Gotard, župnik. (P. Zagorje) .	93	92
8. Dekanija Ljubljana.		
Stolna župnija v Ljubljani. Škerbec Mat., stolni vikar. (P. Ljubljana)	215	222
Sv. Jakob v Ljubljani. Barlè Janez Ev., mestni žnpnik. (P. Ljubljana)	403	336
Sv. Peter v Ljubljani. Petrič Janko, žpk. (P. Ljubljana)	506	521
Franč. župnija v Ljubljani. Fabiani o. Placid. (P. Ljubljana)	480	362
Trnovo v Ljubljani. Hostnik Ant., kaplan. (P. Ljubljana)	222	229
Uršulin. samostan v Ljubljani. Cegnar Jan., spiritual. (P. Ljubljana)	11	14
Prisil. delavn. v Ljubljani. Šega Viktor, kurat. (P. Ljubljana)	11	—
Uprava blaznice in hiralnice v Ljubljani. (P. Ljubljana)	—	13
Duhovnija drž. bolnice v Ljubljani. Šporn Janez, kurat. (P. Ljubljana)	44	45
Posamezniki v Ljubljani	3	3
Spodnja Šiška. P. Ernest Janko, frančiškan. (P. Spodnja Šiška)	214	206
Brezovica. Češarek Fr., žpk. (P. Brezovica)	82	89
Črnuče. Tomelj Anton, župnik. (P. Ježica) .	105	100
Devica Marija v Polju. Müller Ivan, žpk. (P. Devica Marija v Polju)	265	—
Dobrova. Havptman Peter, žpk. (P. Dobrova)	99	—
Golo. Kunauer Janez, župnik. (P. Studenec) .	—	11
Ig. Koechler Viktor, župnik. (P. Studenec) .	122	116
Sv. Jakob ob Savi. Jemec Anton, župnik. (P. Dol pri Ljubljani)	67	65
Ježica. Košir Franc, župnik. (P, Ježica) . .	127	119
Sv. Katarina. Pavlin Andrej, župnik. (P. Medvode)	11	13
Preska. Brence Janez, župnik. (P. Medvode)	15	25
Rudnik. Pfaifer Jan., župnik. (P. Ljubljana)	51	50
Sora. Kajdiž Valentin, župnik. (P. Medvode) .	71	70
Sostro. Poljak Martin, žpk. (P. Dol. Hrušica)	154	144
Šmartin pod Šmarno goro. Lésar Janez, župnik. (P Št. Vid nad Ljubljano)	90	80
Tomišelj. Gabršek Fr., župnik. (P. Studenec)	36	28
Vič. Tavčar o. Teodor, župni uprav. (P. Vič) .	273	289
Št. Vid nad Ljubljano. Zabret Val., dek. (P. Št. Vid nad Ljubljano)	262	403
Zavod sv. Stanislava. Kržišnik J., gimn. prof. (P. Št. Vid)	103	101
Želimlje. Erjavec Iv., župnik. (P. Studenec)	22	19
9. Dekanija Loka.		
Stara Loka. Mrak Mat., dekan. (P. Šk. Loka)	138	134
Bukovšica. Goričan o. Ciril, ž. upr. (P. Selca)	33	48
Dražgoše. Pfajfar Ant., župnik. (P. Železniki)	30	26
Javorje. Klopčič Josip. župnik. (P. Poljane)	48	48
Odnos udov .	11.351	10.289

	1921	1922
Prenos udov .	11.351	10.289
Sv. Lenart. Langerholz Janez, žpk. (P. Selca)	54	55
Leskovica. Kos Mat., žpk. (P. Gorenja vas) .	42	70
Lučine. Rajčevič Franc, žpk. (P. Gorenja vas)	33	32
Nova Oselica. Breceljnik Al., župni uprav. (P. Gorenja vas)	85	99
Poljane. Tavčar Matej, župnik. (P. Poljane)	164	164
Reteče. Meršolj Jan., žpk. (P. Škofja Loka) .	73	74
Selca. Kepec Janez, župnik. (P. Selca) . .	161	123
Sorica. Mikuž Janez, župnik. (P. Sorica) . .	—	48
Stara Oselica. Soukup Ivan, župnik. (P. Gorenja vas)	48	57
Škofja Loka. Dr. Klinar Tomaž, župnik. (P. Škofja Loka)	299	306
Trata. Brajec Josip, župnik. (P. Gorenja vas)	61	65
Zalilog. Hribar Anton, župnik. (P. Železniki)	32	24
Žabnica. Verce Josip, žpk. (P. Škofja Loka)	72	70
Železniki. Noč Ivan, župnik. (P. Železniki)	70	71
Davča. Frelih Miha, ključar. (P. Sorica) . .	22	19
10. Dekanija Moravče.		
Moravče. Pfajfer Fr., kaplan. (P. Moravče) .	132	132
Vrhpolje. Jerše Valentin, žpk. (P. Moravče)	37	34
Sv. Trojica. Hutter Alojzij, župnik v pokoju. (P. Dob pri Ljubljani)	31	28
Blagovica. Hartman Jos., žpk. (P. Lukovica)	49	44
Brdo. Slak Matija, župnik. (P. Lukovica) .	71	63
Čemšenik. Dagarin Mat., župnik. (P. Medija-Izlake)	—	—
Češnjice. Perko Pavel, župnik. (P. Šmartno v Tuhinju)	13	8
Dol. Kastelec Mat., žpk. (P. Dol pri Ljubljani)	92	90
Sv. gora. Koželj Josip, župni upr. (P. Vače)	23	23
Št. Gotard. Sitar Val., župnik. (P. Trojana) .	52	42
Sv. Helena. Rihtaršič Janez, župnik. (P. Dol pri Ljubljani)	102	102
Ihan. Železný Alojzij, župnik. (P. Domžale) .	65	59
Izlake. Osolnik Fr., ekspoz. (P. Medija-Izlake)	40	48
Kolovrat. Stenovec And., župnik. (P. Medija-Izlake)	—	—
Krašnja. Knol Adolf, župnik. (P. Lukovica)	33	35
Št. Ožbalt. Hrovat Jan., župnik. (P. Trojana)	23	—
Sv. Križ. Umlauf Alojzij, žpk. v p. (P. Vače)	16	12
Peče. Borštnar Janko, župnik. (P. Moravče) .	14	16
Sv. Planina. Drešar Iv., ž upr. (P. Trbovlje)	3	5
Vače. Golmayer Josip, župnik. (P. Vače) . .	32	26
Št. Vid pri Lukovici. Štritof Anton, eksp. (P. Lukovica)	37	33
Zlato polje. Kranjc Jož., žpk. (P. Lukovica)	23	23
11. Dekanija Novo mesto.		
Novo mesto. Žerjav Iv., vikar. (P. N. mesto)	198	202
Bela cerkev. Omahen Ig., žpk. (P. Št. Jernej)	29	19
Brusnice. Sešek Ivan, župnik. (P. Brusnice)	57	55
Črmošnjice. (P. Črmošnjice)	—	—
Mirna peč. Poje Jož., kaplan. (P. Mirna peč)	125	90
Podgrad. Česenj And., žpk. (P. Novo mesto)	35	30
Prečina. Šmidovnik Anton, župnik. (P. Novo mesto)	73	44
Soteska. Volc Alojzij, župnik. (P. Straža)	26	18
Stopiče. Žitnik Fr., župnik. (P. Novo mesto)	58	58
Št. Peter. Vovko Franc, župnik. (P. Sv. Peter pri Novem mestu)	75	55
Šmarjeta. Perko Ivan, župnik. (P. Šmarjeta pri Novem mestu)	60	53
Šmihel. Gornik Ant., kaplan. (P. Novo mesto)	146	159
Toplice. Erzar Franc, župnik. (P. Toplice) .	53	40
Vavta vas. Bartel Bertold, žpk. (P. Straža) .	55	54
Gorenje Šice. Zorec Franc. (P. Toplice) .	2	5
Kandija. Berlec Franc. (P. Novo mesto) .	—	1
Odnos udov .	14.447	13.277

	1921	1922
Prenos udov	14.447	13.277
12. Dekanija Radoljica.		
Breznica. Lavrič Josip, dekan. (P. Žirovnica)	126	109
Begunje. Zevnik Mihael, župnik. (P. Begunje)	69	58
Drž. kazniln. v Begunjah. Cuderman Iv., kurat. (P. Begunje)	—	5
Bled. Oblak Janez, župnik. (P. Bled)	143	137
Bohinjska Bela. Drolc Martin, župnik. (P. Bohinjska Bela)	70	68
Bohinjska Bistrica. Krajec Andrej, župnik. (P. Boh. Bistrica)	79	73
Brezje. Resman o. Bonaventura. (P. Brezje)	54	52
Dobrava pri Kropi. Klavžar Jan., župnik. (P. Podnart)	61	58
Dovje. Aljaž Jakob, župnik. (P. Dovje.)	93	86
Gorje. Knific Jož., župnik. (P. Gorenje Gorje)	141	124
Jesenice. Kastelic Ant., župnik. (P. Jesenice na Gorenjskem)	—	210
Kamna gorica. Zorko Franc, župnik. (P. Kamna gorica)	66	80
Koprivnik. Steržaj Franc Ks., župnik. (P. Bohinjska Bistrica)	—	48
Koroška Bela. Žbontar Matevž, župnik. (P. Javornik)	129	107
Kranjska gora. Čuk Karel, župnik. (P. Kranjska gora)	102	85
Sv. Križ. Hiti Franc, ž. upr. (P. Jesenice na Gorenjskem)	25	20
Kropa. Oblak Valentin, župnik. (P. Kropa)	67	67
Lesce. Avsec Franc, župnik. (P. Lesce)	57	50
Leše. Ahačič Matej, župnik. (P. Brezje)	41	37
Ljubno. Juvan Franc, župnik. (P. Podnart)	36	37
Mošnje. Bleiweiß Fr., župnik. (P. Radoljica)	51	43
Ovsiše. Ocepek Jožef, župnik. (P. Podnart)	23	15
Radoljica. Fatur Jak., žpk. (P. Radoljica)	100	95
Ráteče. Lavtižar Jos., žpk. (P. Kranjska gora)	75	80
Ribno. Kramar Janez, župnik. (P. Bled)	65	70
Srednja vas. Golf Ant., žpk. (P. Srednja vas)	163	138
Zasip. Fertin Ignacij, župnik. (P. Bled)	41	37
13. Dekanija Ribnica.		
Ribnica. Skubic Ant., dek. (P. Ribnica)	212	168
Dobrepolje. Ramovš Andrej, župnik. (P. Videm pri Dobrepoljah)	104	84
Dolenja vas. Zalokar Anton, kaplan. (P. Dolenja vas)	48	29
Draga. Lončar Franc, župnik. (P. Draga)	25	17
Gora. Žužek Karol, župnik. (P. Sodražica)	23	15
Sv. Gregor. Krumpestar Franc, župnik. (P. Ortnek)	57	68
Loški potok. Pravhar Josip, župnik. (P. Loški potok)	200	182
Rob. Zabukovec Tomaž, župnik. (P. Vel. Lašče)	83	65
Sodražica. Traven Fr., žpk. (P. Sodražica)	127	103
Struge. Orehek And., župnik. (P. Videm pri Dobrepoljah)	53	43
Škocijan. Jereb Janez, župnik. (P. Turjak)	37	29
Turjak. Pavšič Franc Ks., župnik. (P. Turjak)	4	—
Velike Lašče. Ramovš Jakob, župnik. (P. Velike Lašče)	107	117
Velike Poljane. Stazinski Nikolaj, župnik. (P. Ortnek)	21	19
14. Dekanija Semič.		
Metlika. Cerar Fr., prošt in žpk. (P. Metlika)	194	106
Adlešiči. Šašelj Ivan, župnik. (P. Črnomelj)	49	25
Črnomelj. Kozobud Kazimir, župnik. (P. Črnomelj)	47	38
Dragatuš. Novak Josip, žpk. (P. Dragatuš)	32	20
Planina. Vindišar Iv., kaplan. (P. Črnomelj)	—	—
Odnos udov	17.747	16.394

	1921	1922
Prenos udov	17.747	16.394
Podzemelj. Jereb o. Remigij, žpk. (P. Gradac)	53	54
Preloka. Starešinič Ivan. (P. Vinica)	—	9
Radovica. Novak Mat., župnik. (P. Metlika)	26	22
Semič. Vindišar Ivan, kaplan. (P. Semič)	118	92
Sinji vrh. Oberstar Ignacij, ž. upr. (P. Vinica)	—	20
Suhor. Pavlovčič Jak., žpk., dek. (P. Suhor)	26	22
Stari trg. Zupančič Fr., žpk. (P. Stari trg)	—	—
Vinica. Bitnar Pavlin, župnik. (P. Vinica)	32	24
15. Dekanija Šmarije.		
Šmarije. Pešec Franc, dekan. (P. Šmarije-Sap)	118	93
Javor. Klinec Jern., žpk. (P. Dolenja Hrušica)	18	7
Št. Jurij. Debelak Janez, žpk. (P. Grosuplje)	31	48
Kopanj. Žužek Franc, župnik. (P. Grosuplje)	45	29
Lipoglav. Pečarič Mart., žpk. (P. Šmarije-Sap)	22	20
Polica. Bambič Jož., župnik. (P. Višnja gora)	50	38
Št. Vid pri Zatičini. Dr. Janežič Iv., prof. bogosl. v p. (P. Št Vid pri Zatičini)	245	175
Višnja gora. Texter K., žpk. (P. Višnja gora)	167	156
Zatičina. Kastelic o. Avguštin. (P. Zatičina)	—	—
Žalina. Šolar Josip, župnik. (P. Grosuplje)	54	45
16. Dekanija Trebnje.		
Trebnje. Plantarič Josip, dekan. (P. Trebnje)	118	107
Čatež. Pavše Henrik, žpk. (P. Velika Loka)	35	32
Št. Janž. Peček Alojzij, kaplan. (P. Št. Janž)	91	58
Št. Lovrenc. Oblak Ant., žpk. (P. Vel. Loka)	83	74
Mirna. Vrankar Josip, župnik. (P. Mirna)	65	66
Mokronog. Bukowitz H., žpk. (P. Mokronog)	80	80
Sv. Križ. Gnidovec Jož., župnik. (P. Sv. Križ)	86	71
Št. Rupert. Natlačen P., žpk. (P. Št. Rupert)	170	159
Trebelno. Hladnik Jan., žpk. (P. Trebelno)	76	58
Sv. Trojica. Vidmar Franc, žpk. (P. Tržišče)	124	91
17. Dekanija Vrhnika.		
Vrhnika. Kete Janez, dekan. (P. Vrhnika)	343	346
Bevke. Poljšak Anton, kurat. (P. Vrhnika)	44	44
Borovnica. Kajdiž Val., žpk. (P. Borovnica)	—	—
Črni vrh. Benedičič Jak., žpk. (P. P. Gradec)	46	50
Horjulj. Nastran Franc, župnik. (P. Horjulj)	81	73
Št. Jošt. Nagode Josip, župnik. (P. Vrhnika)	49	50
Dol. Logatec. Remškar V., žpk. (P. D. Logatec)	—	84
Gor. Logatec. Kerhne Fr., žpk. (P. G. Logatec)	57	78
Podlipa. Šmid Franc, župnik. (P. Vrhnika)	30	21
Polh. Gradec. Zupančič V., žpk. (P. P. Gradec)	149	127
Preserje. Perčič Mih., župnik. (P. Preserje)	65	56
Rakitna. Magajna And., žpk. (P. Borovnica)	13	12
Rovte. Sušnik Matevž, župnik. (P. Rovte)	—	75
Vrh. Miklavčič Ivan, župnik. (P. Rovte)	20	8
Zaplana. Mihelčič Iv., župnik. (P. Vrhnika)	38	36
18. Dekanija Žužemberk.		
Žužemberk. Zupanc Al., žpk. (P. Žužemberk)	139	—
Ajdovec. Žust Ignac, župnik. (P. Žužemberk)	49	40
Ambrus. (P. Zagradec-Fužine)	50	—
Dobrnič. Rebol Blaž, župnik. (P. Dobrniče.	85	60
Hinje. Porenta Anton, župnik. (P. Žužemberk)	14	15
Krka. Župni urad. (P. Krka)	45	49
Sela. Podlipnik Jož., žpk. (P. Zagradec-Fužine)	25	25
Šmihel. Kmet Mih., župnik. (P. Žužemberk)	27	11
Zagradec. Žavbi Iv., žpk. (P. Zagradec-Fužine)	27	20
Skupaj udov	21.076	19.324

b) Julijska Benečija.

	1918	1922
1. Dekanija Idrija.		
Idrija. Arko Mihael, dekan. (P. Idrija)	365	—
Črni vrh. Abram Ivan, župnik. (P. Črni vrh)	156	—
Godovič. Dežela Iv., žup. upr. (P. Godovič)	38	43
Gora. Likar Peter, župnik. (P. Idrija)	56	—
Ledine. Marješič Filip, ž. uprav. (P. Idrija)	42	—
Odnos udov	657	43

	1918	1922
Prenos udov .	657	—
Spodnja Idrija. Supin K., žpk. (P. Idrija)	200	102
Vojsko. Kmet Janko, župni upr. (P. Idrija)	82	—
Zavrac. Miklavčič Jan., župni upr. (P. Idrija)	53	—
2. Dekanija Postojna.		
Postojna. (P. Postojna)	230	—
Hrenovice. Zupan Iv., župnik. (P. Hrašče) .	233	—
Razdrto. Zupan Ivan, župnik. (P. Razdrto)	34	—
Matenjavas. Zajc K., kurat. (P. Prestranek)	80	—
Orehek. Mensinger J., kurat. (P. Prestranek)	47	—
Št. Peter. Smolnikar L., kurat. (P. Št. Peter)	200	—
Senožeče. Rupnik Fr., župnik. (P. Senožeče)	105	4
Slavina. Laznik Jož., žpk. (P. Prestranek) .	125	—
Studeno. Armeni Luka, org. (P. Postojna) .	147	60
Trnje. Muren Jožef, kurat. (P. Št. Peter) .	83	—
Vel. Ubeljsko. Lovšin Iv., kurat. (P. Razdrto)	45	—
3. Dekanija Trnovo.		
Trnovo. Dr. Kržišnik J. M., dek. (P. Trnovo)	306	—
Harije. Dežman Ivan, kurat. (P. Il. Bistrica)	51	—
Knežak. Kalan Jan., žup. uprav. (P. Knežak)	97	44
Košana. Abram Ant., žpk. (P. Dol. Košana)	161	—
Nadanje selo. Vidmar Fr., (P. Nadanje selo)	44	27
Prem. Žganjar Ign., vikar. (P. Prem) . . .	64	—
Suhorija. Vidmar Fr., kurat. (P. Dol. Košana)	58	—
Vreme. Rodič Mir., žpk. (P. Vremski Britof)	73	—
Zagorje. Baloh Ivan, vikar. (P. Zagorje) .	70	—
4. Dekanija Vipava.		
Vipava. Lavrič Anton, dekan. (P. Vipava) .	129	—
Budanje. Debevec Jan., žpk. (P. Vipava) .	77	—
Col. Janc Ivan, župnik. (P. Vipava)	67	18
Erzelj-Goče. Kralj Al., župnik. (P. Vipava)	122	56
Lozice. Jerič Ant., žpk. (P. Št. Vid pri Vipavi)	56	43
Planina. Mayerhofer Iv., žpk. (P. Vipava) .	60	—
Podkraj. Pečarič Mart., župnik. (P. Col) . .	75	—
Podraga. Koller Gustav, žpk. (P. Št. Vid) .	78	38
Slap pri Vipavi. (P. Vipava)	82	—
Šturje. Kmet Mihael, župnik. (P. Ajdovščina)	84	—
Ustje. Hočevar Fr., duhovnik. (P. Ajdovščina)	26	—
Št. Vid. Kragl Viktor, župnik. (P. Št. Vid) .	121	35
Vrabče. Čemažar Fr., župnik. (P. Št. Vid) .	33	—
Vrhpolje. Papež Anton, župnik. (P. Vipava)	69	—
Število udov .	4824	470

5. Tržaško-koprska škofija.

	1918	1922
1. Dekanija Buzet.		
Buzet. Flego Iv., žpk-dekan. (P. Buzet) . .	30	—
Brest. (P. Brest)	—	—
Grimalda. (P. Cerovlje)	1	—
Slum. (P. Lanišče)	1	—
Račiče. (P. Lanišče)	1	—
Roč. (P. Roč)	5	—
2. Dekanija Dolina.		
Dolina. Zupan Josip, dekan. (P. Dolina) . .	113	—
Barka. Prelc Jakob. (P. Vremski Britof) . .	31	—
Boljunec. Theuerschuh Iv., eksp. (P. Boršt)	44	41
Boršt. Cvejn Fr., župnik. (P. Boršt) . . .	61	20
Brezovica. Hraševec Al., žpk. (P. Materija)	106	—
Divača. Svetič Jos., žpk. (P. Divača) . . .	53	—
Draga. Knavs Jos., duh. (P. Boršt)	23	—
Gročana. Zalokar Iv., župnik. (P. Kozina) .	43	—
Herpelje. Šiškovič Št., naduč. (P. Kozina) .	39	—
Klanec. Šašel Milko, župnik. (P. Klanec) .	87	43
Lokev. Zalokar Iv., prov. (P. Lokev) . . .	98	—
Materija. (P. Materija)	—	—
Podgorje. Tiringer Iv., župnik. (P. Podgorje)	65	33
Ricmanje. Župni urad. (P. Boršt)	23	—
Rodik. Elsnic Franc, župnik. (P. Kozina) .	73	—
Slivje. Jamnik Karel, kurat. (P. Materija) .	73	29
Odnos udov .	970	166

	1918	1922
Prenos udov .	970	166
Škocijan. (P. Divača)	—	—
Vatovlje. (P. Vremski Britof)	42	—
Sv. Barbara. Župni urad. (P. Milje) . . .	47	—
3. Dekanija Jelšane.		
Jelšane. Velharticky Josip, dek. (P. Jelšane)	98	—
Hrušica. Hrušo Mih., župnik. (P. Podgrad) .	126	46
Golac. Župni urad. (P. Obrov)	3	—
Mune. Pospišil Fran, župnik. (P. Podgrad) .	9	—
Podgrad. Magdič Fr., kurat. (P. Podgrad) .	110	—
Podgraje. Jenko Št., vikar. P. Ilir. Bistrica)	60	—
Pregarje. Škoda Jož., kaplan. (P. Obrov) .	36	33
Starad. Nedved Ant., žpk. v p. (P. Podgrad)	24	—
4. Dekanija Kastav.		
Kastav. Jurinčič Bruno, učit. (P. Kastav) .	14	—
Jurdani. Cian Josip. (P. Brežca)	12	—
Klana. Koruza Ivan, župnik. (P. Klana) . .	13	—
Sv. Križ. Župni urad. (P. Zamet)	6	—
Lovran. Košir Ivan, župnik. (P. Lovran) . .	3	—
Moščenice. Žiganto Iv., žpk. (P. Moščenice)	8	—
Opatija. Glavič Mirosl., kaplan. (P. Opatija)	32	—
Rukavac. Piščanec G., kaplan. (P. Franči) .	16	—
Volosko. Defar Šime, župnik. (P. Volosko) .	15	—
5. Dekanija Koper.		
Koper. Glavina Blaž. (P. Koper)	35	—
Dekani. Slanič Ant., župnik. (P. Dekani) .	136	—
Rižana-Lazaret. Košir J., žpk. (P. Koper)	110	—
6. Dekanija Krkavce.		
Krkavce. Škerbec Mat., dek.-kan. (P. Buje)	27	—
Koštabona. Kuret Milan, adm. (P. Pomjan)	32	—
Pomjan. Zlobec Avgust, župnik. (P. Pomjan)	40	—
Marezige. Kemr Fr., župnik. (P. Koper) . .	44	—
Padena. Gabrielič Iv., žpk. v p. (P. Sicciole)	9	—
Šmarje. Čemažar Jakob, župnik. (P. Koper)	135	—
Truške. Rebolj Matevž, župnik. (P. Koper) .	51	—
7. Dekanija Opčina.		
Opčina. Zink Andrej, dekan (P. Opčina) . .	161	—
Bazovica. Počivalnik Ign., žpk. (P. Bazovica)	119	48
Katinara. Stříner Jož., žpk. (P. Katinara) .	144	50
Kontovelj. Martelanc Aleš, žpk. (P. Prosek)	40	—
Sv. Križ. Furlan Andrej, župnik. (P. Sv. Križ)	100	—
Prosek. Martelanc Alnš, župnik. (P. Prosek)	86	—
Trebič. Stefanutti Fr., žpk. v p. (P. Opčina)	61	—
8. Dekanija Osp.		
Osp. Malalan Franc, župnik, dekan. (P. Osp)	89	18
Sv. Anton. Pipan Iv., žpk. (P. Dekani) . .	56	—
Kubed. Škvarč Fr., župnik. (P. Černikal) .	51	—
Movraž. Švegelj Peter, župnik. (P. Buzet) .	34	—
Predloka. Šancin Jos., župnik. (P. Černikal)	96	—
Tinjan. Magdič Franc, župnik. (P. Dekani) .	19	2
Plavje. Furlanič Anton. (P. Žavlje pri Trstu)	39	—
Sočerga. Theuerschuh Iv., ž. upr. (P. Buzet) .	22	—
9. Dekanija Pazin.		
Pazin. Ferlin p. Ivan Kapistr. (P. Pažin) . .	52	—
Žminj. Filipič Pravdoslav, župnik. (P. Žminj)	9	—
Tinjan. Kraljić Josip, župnik. (P. Tinjan) .	—	—
Gologorica. Žvaček Ljud., žpk. (P. Cerovlje)	8	—
Gračišče. Luk Ivan, župnik. (P. Gračišče) .	1	—
10. Dekanija Piran.		
Korte. Nartnik Andrej, ž. upr. (P. Portorose)	92	—
Isola. Šiškovič Ivan, posestnik. (P. Isola) .	6	—
Strunjan. Petrič Josip. (P. Piran)	1	—
11. Dekanija Tomaj.		
Tomaj. Šila Matija, dekan. (P. Dutovlje) .	91	—
Avber. Lampert Karol, župnik. (P. Tomaj) .	45	—
Dutovlje. Stemberger A., ž. upr. (P. Dutovlje)	106	—
Kazlje. Pavlin Alojzij, kurat. (P. Sežana) .	25	22
Odnos .	3816	375

	1921	1922
Prenos udov .	3816	375
Kopriva. Dr. Požar Ant., duh. v p. (P. Dutovlje)	44	—
Povir. Barbič Mihael, župnik. (P. Sežana) .	111	50
Repentabor. Krančič Jos., žpk. (P. Opčina)	91	—
Sežana. Schiffrer Ivan, župnik. (P. Sežana) .	150	30
Skopo. Kranjec Ant., župnik. (P. Dutovlje) .	29	—
Štorje. Bezek Štefan, cerkv. (P. Sežana) . .	41	—
12. Dekanija Trst.		
Sv. Jakob. Omersa Ivan, kaplan. (P. Trst) .	301	—
Stari sv. Anton. Kjuder A., d. pom. (P. Trst)	85	49
Novi sv. Anton. Gustin Fran, duh. (P. Trst)	348	—
Sv. Vincenc. Križman Jos., koop. (P. Trst)	84	—
Barkovlje. Kjuder Ant., žpk. (P. Barkovlje)	192	60
Sv. Ivan. Sila Fr., žpk. (Sv. Ivan pri Trstu)	191	—
Rojan. Musizza Karel, kaplan. (P. Trst) . .	189	70
Škedenj. Macarol Jos., žpk. (P. Škedenj) .	202	85
Skupaj udov .	5874	719

6. Sombot. škofija. (Prekmurje.)

	1921	1922
Bogojina. Bassa Ivan, žpk. (P. Dobrovnik)	52	70
Beltinci. Deli Štefan, provizor. (P. Beltinci)	—	67
— Baligač Jožef. (P. Beltinci) . . .	—	2
Brezovica. Špilak Jožef. (P. Turnišče) . .	1	14
Cankova. Benc Anton. (P. Cankova) . . .	9	18
Črensovci. Čačič Jožef, žpk. (P. Črensovci) .	64	59
— Kovač Marija. (P. Črensovci) . .	—	1
Dolnja Lendova. (P. Dolnja Lendova) . .	1	1
Gornja Bistrica. Vučko Iv.. (P. Crensovci)	—	1
Gor. Lendova. Bednarik R., žpk. (P. G. Lendova)	—	4
Sv. Jurij. Horvat Št., kaplan. (P. Rogaševci)	26	30
Krog. Titan Franc. (P. Murska Sobota) . .	19	32
Martjanci. Horvath Jož., žpk. (P. Martjanci)	—	45
Perlez. Petrovič Jožef. (P. Perlez-Banat) . .	—	1
Sv. Sebeščan. Kerec Štefan. (P. Mačkovci) .	17	18
Skakovci. Kočar Matija. (P. Cankova) . .	—	2
Tišina. Vadovič Rudolf, žpk. (P. Rankovce)	27	41
Turnišče. Horvath Iv., krojač. (P. Turnišče)	11	35
Nedelica. Bakan Štefan. (P. Turnišče) . .	—	2
Ruskikevestur.	1	—
Stara Moravica.	1	—
Število udov .	229	443

7. Amerika.

Brooklyn. (N. Y.) Rev. Petrič P. Kornelij, Balantič Frančišek, Burgar Frančiška, Češark Alojzij, Čik Marija, Felicijan Jožef, Hodnik Jožef, Kerkovič Nežika, Klun Ivan, Kobè Jožef, Lustik Karol, Molec Margareta, Murn Martin, Murnik Frančišek, Muhvič Marija, Nakrst Pavel, Novosel Geo., Piršič Marija, Rabič Frančiška, Rauch Matija, Rep Silvester, Rojanc Jožef, Rom Katarina, Rotar Rudolf, Rozman Marija, Rupe Veronika, Škrabe Jožef, Schneller Katarina, Valtetič Peter, Vesel Ivan, Žagar Frančišek. 31

New York. (N. Y.) (Sv. Ciril in Metod.) Rev. *Snoj Benigen* (1353), Rev. Murn Anzelm, Rev. Petričak Irenej, Dimnik Bonifacij, Somrak Akurzij, Šega Antonin, O. F. M.; III. red sv. Frančiška, Dr. Najsv. Imena, Dr. Krš. Mater, Marijina družba, Abe Ivana, Crnkovič Uršula, Cvirn Frank, De Martino Marija, Grintal Alojzija, Hrašan Marija, Jazbec Marija, Jeglič Klara, Kobilica Marija, Kršmanec Fanny, Končan Metod, Lacijan Pavla, Lenček Ivana, Mazovec Anton, Mesec Marija, Mrčun Jožef, Musič Fanny, Nick Mary, Ovca Roza, Pavlič Katy, Pirc Marija, Prah Frances, Rantuša Matej, Schleimer Marija, Štefančič Mihael, Tomec Marija, Ulčar Ivanka, Vidic Anton, Zorman John, Žakelj John, Tomaž Anton. 1 + 40 = 41

Dubuque. (Kan.) Rev. *Podgoršek A. P.* (1201), župnik. 1

St. Louis. (Mo.) Sorin Frank. 1

Bridgeville. (Pa.) Rev. Moder Albin F. (3 izt.), Ferlič Jakob, Scurich Frank, Krek John, Kos Joseph, Beg Frank. 8

Število udov: 2 dosmrt., 80 letnih = 82.

Imenik novih dosmrtnih udov.

Do konca junija 1922 so vstopili kot dosmrtniki sledeči čč. udje in pristopnino vplačali v „Matico“:

3315.	Tomazin Matej, kaplan, Cerklje na Dol. . .	200	K
3316.	Rudenšek Dragotin, Celje	200	„
3317.	Dr. Sušnik Lovro, profesor, Ljubljana . .	200	„
3318.	Gleščič Frančiška, Aleksandrija	400	„
3319.	Kocjan Miha, Dragatuš	400	„
3320.	Troha Karol, Maribor, stolna župnija . . .	400	„
3321.	Spindler Fr. S., župnik, Sv. Jurij na Pesnici	400	„
3322.	Levičnik Anton, posestnik, Peče (Moravče) .	400	„
3323.	Maurer Antonija, notarj. soproga, Kočevje .	400	„
3324.	Svetličič Leopold, Spodnja Idrija	400	„
3325.	Svetličič Milka, Spodnja Idrija	400	„
3326.	Wesenšek Filip, Št. Lipš pri Zoneku . . .	400	„
3327.	Olip Janez, Sele (Borovlje)	400	„
3328.	Slovenska banka, Ljubljana	400	„
3329.	Slovenska banka, Ljubljana	400	„
	Skupaj . .	5400	K

Imenik umrlih dosmrtnih udov.

Naznanili so se nam naslednji dosmrtniki, ki so v Gospodu zaspali ter se priporočajo v molitev in blag spomin:

807. Arh Alojzij (2847), Leskovec.
808. Belec N. (276), Sv. Jurij ob Ščavnici.
809. Štuhec Franc (2315), Sv. Jurij ob Ščavnici.
810. Dimnik Janez (868), Trbovlje.
811. Jemec Peter (2764), Davče, Loka.
812. Kremšek Jožefa (3074), Rečica ob Savinji.
813. Dr. Napotnik Mihael (582), škof lavantinski, Maribor.
814. Ramoveš Jernej (568), župnik v p., Smlednik, Kranj.
815. Simončič Frančiška (1706), hišna posestnica v Celovcu.
816. Šavnik Karol (485), ces. svetnik, Kranj.
817. Vidovic Katarina (2696), Celovec.
818. Volčič Jakob (434), Škofja Loka.
819. Žagar Matevž (1318), Št. Lipš.

Pregled čč. udov Družbe sv. Mohorja.

Škofije in dežele	Šteje udov				
	dosmrt.	letnih	vkup	od lanskega leta + več	od lanskega leta — manj
1. Goriška nadškofija .	48	2.554	2.602	2.606	—
2. Krška škofija:					
a) Rep. Avstrija . .	37	2.661	2.698		
b) Jugoslavija . . .	6	573	579	1.653	—
c) Julijska Benečija .	—	—	—		
3. Lavantinska škofija .	478	16.857	17.335	—	2.094
4. Ljubljanska škofija:					
a) Jugoslavija . . .	657	18.567	19.324	—	1.471
b) Julijska Benečija .	23	447	470		
5. Trž.-koprska škofija .	11	718	725	719	—
6. Somboteljska škofija (Prekmurje)	2	441	443	214	—
7. Amerika	2	80	82	82	—
8. Razni kraji	27	620	647	171	—
Skupaj .	1291	43.518	44.809	5.451	3.565
				+ 1886	

Glasnik Družbe sv. Mohorja.

Veselje in žalost. Dasi je Mohorjeva družba še vedno begunka, že četrto leto teče, pregnana izpod lastne strehe in je gostja v tujem poslopju, je vendar vsaj deloma prebolela težke rane, ki jih je zadala vojska in beg iz Celovca. Uredila se je vsaj toliko, da more redno poslovati in da prejmejo letos naročniki knjige pravočasno.

Ponosna je kljub vsemu Mohorjeva družba na dejstvo, da je bila skozi dolga desetletja svojemu slovenskemu narodu resnično ljudsko vseučilišče. Ne na tisoče, tudi na stotisoče ne, ampak na milijone knjig je poslala ta duševna matica med narod. Njene knjige niso prišle samo pod krove premožnih hiš, do vsake gorske kočice so si našle stezo, šle za brati in sestrami čez morje, da si v resnici povsod, kjer si našel Slovenca, našel tudi mohorsko knjigo.

Če danes Slovenci kot pismeni narod prekašajo vse slovanske narode, razen Čehov, tedaj ima gotovo Mohorjeva družba dobršen delež ob tej odlični kulturni višini svojega ljudstva. Pravilna je sodba slovitega socijologa, ki je trdil: Ako bi Družba ne bila storila nič drugega, kakor da je svoj narod navadila (ne naučila) brati, je izvršila ogromno delo na prosvetnem polju. Toda ona ni vršila samo tega dela. Kakor je skrbno gojila v ljudski duši z versko in nabožno knjigo krščansko zavest, takisto je skušala odkriti na preprost način ljudstvu potrebno vedo in znanost, mu razodeti koristnih naukov na gospodarskem polju, očuvati njegovo zdravje s poljudnimi spisi o zdravstvu, ga povesti v šolo velike učiteljice — občne zgodovine, zraven pa mu nuditi zdravega razvedrila s pripovednimi spisi. Da je Mohorjeva družba to delo vršila, pričajo najboljši sinovi slovenskega naroda, katerih skoro vsa imena se bleste kot imena sotrudnikov po njenih knjigah.

Ob tej veseli zavesti pa skeli Družbo sv. Mohorja tudi mnoga grenka bolečina. Kakor vsepovsod, tako je vojska ranila tudi Družbo. Koliko njenih zvestih udov je leglo med vojsko v prerani grob. Tisoči še niso dobili naslednikov in ne namestnikov! Koliko jih je obubožalo, da nimajo ob silni draginji niti za telesni kruhek in si tako ne morejo privoščiti dušnega kruha — dobre knjige. Ta dva vzroka sta znatno skrčila število Družbi tako zvestih udov. Usoda ob določanju mej novim državam je segla s kruto roko vmes in od nas politično odtrgala nad pol milijona bratov in sester ter jih dodelila drugim državam. Zaradi strogo zaprtih mej je bila zveza z njimi skoro nemogoča in tako je zopet na tisoče članov v Julijski Benečiji in v Korotanu odpadlo. Nadalje je bila Družba ob razsulu — zaradi bega, zaradi valut in še drugih neprilik gospodarsko silno prizadeta in v resnici ni mogla nuditi takih književnih darov in toliko, kakor bi želela.

In kakor se je čutilo med vojsko in se čuti tudi sedaj še povsod neko omagovanje, zlasti na polju pripovednega slovstva — mnogo delavcev je padlo, mnogi so poklicno tako zaposleni, da ne utegnejo posvečati svojih moči lepi povesti — ni čuda, da je to občutila tudi naša Družba. Dočim je imela Družba prejšnje čase resnično rokopisov na izber, ji gre danes dokaj tesno. Odbor računa s temi razmerami in se resno trudi, da tem nedostatkom odpomore.

Uredništvo v Ljubljani. Zavoljo bega iz Celovca ni odbor več omejen samo na celovške odbornike, ampak jih ima po vsej Sloveniji. Družbi je to vsekako v korist, ko odborniki iz raznih mest (Celovca, Ptuja, Maribora, Ljubljane) pri sejah povedo mnenja, kakor jih zvedo v svoji okolici. Družba se tudi zaveda, da je duševno središče slovenske domovine Ljubljana. Tam naj bi bilo tudi duševno ognjišče Družbe, kjer je stik z znanstveniki in pisatelji najlažji. Kje da obratuje družbena tiskarna, je končno vseeno. Za to je Družba premestila uredništvo vseh svojih knjig v Ljubljano. Uredništvo je prevzel F. S. Finžgar, Ljubljana, Kolezijska ulica št. 1 (Trnovo). Vsi pisatelji — družbeni sotrudniki — naj blagovolijo poslej pošiljati svoje spise uredništvu v Ljubljano. Uredništvo tem potom najpresrčneje vabi naše pisatelje, da mislijo na Mohorjevo družbo. Žal, da se je včasih že slišala hudo zmotna sodba: „Ko ne sprejmo drugi listi, ponudim Mohorjevi družbi". Ne tako. Utrjeno pravilo je: Za otroke in za ljudstvo je najboljše komaj dobro. Družba potrebuje dobrih povesti, črtic, tudi raznega zabavnega drobiža. Naš narod ni več v povojih, mnogo je že čital in mu zato ne smemo nuditi omlednega čtiva. Zato je odbor sklenil, če in kadar ne bo zares dobrih izvirnih povesti, da oskrbi dobrih prevodov iz svetovne književnosti. Je čisto prav, sodimo, da na ta način seznanimo naše ljudstvo s svetovno ljudsko književnostjo.

Načrti za bodočnost. Ker bi bilo življenje in procvit Mohorjeve družbe ogroženo, če bi živela „z roko v usta" in čakala, kdaj slučajno kaj pride v tisk, zato si hoče osnovati načrt za bodoče delo. Tak načrt je Družba v preteklosti že imela. Usodne razmere so ga zrahljale. Uredništvo je sklicalo sestanek sotrudnikov in znanstvenikov v Ljubljani, kjer so se posvetovali o bodočih, zlasti poljudnoznanstvenih delih. Omenimo samo nekaj: Ker je, žalibog, zdravstveno stanje zgodovinarja dr. J. Grudna brezupno, je Družba naprosila drugega strokovnjaka dr. Mála, da dovrši prekrasno Grudnovo delo „Zgodovino slovenskega naroda". Ko bo to delo dokončano, izda Družba „Občno zgodovino". Staretova je pošla, treba je nove. Ta pa bo pisana s stališča razvoja. Ne bo naštevala samo suhih imen in številk, ampak bo odgovarjala na glavno vprašanje: Zakaj se je tako zgodilo? Družba je naprosila dr. J. Knifica, da opiše „Naše nebo", knjigo o zvezdah. J. Volc je obljubil, da priredi kratko, temeljito „Knjigo o vzgoji". Dr. Brecelj piše knjigo o življenju človeškega telesa (biologijo), ki bo za narodovo zdravje velikega pomena. Da bo Družba nadaljevala „Življenje svetnikov", je samoumevno. Ker je pa delo ogromno in utegnejo nastopiti vrzeli, jih bo izpolnila z opisi (monografijami) zlasti onih svetnikov, ki so v novejši dobi prekvašali človeško družbo vselej tedaj, ko je bila zbegana in zablodela leka najbolj potrebna.

Še eno misel naj omenjamo, ki je vzor Družbi, pa za enkrat ni izvedljiva. Vsi vemo, da naš narod pogreša sedaj družinskega lista. Imamo za čuda znanstvenih del vseh strok za izobraženstvo, družinskega lista, ki bi bil šolarici in starčku, gospodinji in gospodarju zabava in poduk — tega nimamo. Vroča želja Družbe je, da bi mogla čim preje večini, če že ne vsakemu članu, poleg knjižnega daru za Božič vsak mesec pokloniti še zvezek družinskega lista s slikami. Gospode poverjenike prosimo, da našemu uredništvu glede tega javijo svoja mnenja.

Prvi korak do uresničenja te misli je storila Družba s tem, da se prav ta hip pogaja za Mladiko s Katoliškim tiskovnim društvom v Gorici. Ko smo ločeni po državnih mejah, pa bodimo edini po skupnem kulturnem delu.

Poverjenikom in udom. Kakor naznanjeno, dobe letos udje štiri knjige za 25kronsko letnino in sicer: Koledar za navadno leto 1923; dr. I. Pregelj: Peter Pavel Glavar, zgodovinska povest, kot 75. zv. Slov. Večernic; Ks. Meško: Mladim srcem, III. zvezek, in dr. J. Ev. Zorè: Življenje svetnikov, 3. snopič. Morda se bo zdel papir preslab, moda dar v primeri s prejšnjimi časi preskromen. Naj ne sodijo Družbe krivo. Samo koledar stane več nego 25 K. Družba je doplačala l. 1921 za knjige K 720.139·32! Naj opozore gg. poverjeniki člane na draginjo, ki vlada na knjižnem trgu. Za to ceno sploh nobene drobne knjižice ne dobiš več. Družbi je potekla zaloga starega papirja, in kakor bi rada, ne more več zmagovati doplačil. Ne išče nobenega dobička. Zato je po tehtnem proračunu odbor določil članarino za l. 1923 na **60 K** (15 din.). Izda za to nizko ceno v l. 1923 sledeče knjige:

1. **Koledar** Družbe sv. Mohorja za prestopno l. **1924.**
2. Dr. Jan. Ev. Zorè: **Življenje svetnikov,** 4. snop.
3. **Slovenske Večernice,** 76. zvezek, ki prineso svetovnoznano povest Jul. Verne-a: **Carski sel.** Iz francoščine prevel Dr. A. R.
4. Prof. Fr. Pengov: **Kemija za ljudstvo.**
5. Vsak član pa dobi še za doplačilo 36 K (9 din.) **vezan** molitvenik **„Pasijonski molitvenik“,** sestavil p. Viktor Kopatin, duhovnik dr. Jezusove. Nečlani dobijo molitvenik po običajni ceni 112 K (28 dinarjev).

Vse gg. poverjenike iskreno prosimo, naj se zavzamejo za Družbo. Naj obrazlože, kako nizka da je ta cena (1 liter vina!), naj ostanejo zvesti tudi revnejši sloji, naj pridobe še novih naročnikov, tam pa, kjer so nekdanji izostali, naj se vrnejo, da bo zbor Mohorjanov časten kakor nekdaj.

Zahvaljujemo zlasti brate in sestre v Julijski Benečiji, po Korotanu in v Prekmurju, ki so zopet pristopili. Naj se zglase še novi in oglase nekdanji. Politične meje naj ne ločijo naših src pri skupnem kulturnem delu za narod.

Opomba. Glede nabiranja članov in vpisavanja prosimo: Gg. poverjeniki naj začno z nabiranjem naročnikov takoj, ko dobe knjige. Koncem februarja 1923 naj bi bilo končano, da Družba nima škode ob natisku knjig zaradi silno dragega papirja. Pole in članarino naj odpošljejo na naslov: Družba sv. Mohorja, Prevalje.

Letnina za l. 1923 je 15 din.

Za Julijsko Benečijo po železnici **20 din.,** po pošti **29 din.**

Za Ameriko 1 dolar.

Račun za leto 1921.

Dohodki:	kron
1. Letnina 41.160 udov po 10 K	411.600·—
2. Doplačilo dosmrtnikov	23.233·—
3. Dosmrtnina	4.200·—
4. Obresti matične glavnice so se porabile za vzdrževanje celovških hiš	—·—
5. Saldo	720.139·32
	1,159.172·32

Stroški:	kron
1. Dosmrtnina v „Matico“	4.200·—
2. Nagrade pisateljem	52.010·—
3. Klišeji in podobe	5.319·—
4. Papir za družbene knjige	669.440·—
5. Stavek in tisk družbenih knjig	211.360·—
6. Knjigoveško delo družbenih knjig	148.010·—
7. Skladišča in uradni prostori	2.280·—
8. Tiskovine	1.146·—
9. Uprava	65.407·32
	1,159.172·32

Primanjkljaj (saldo) K 720.139·20 se bode pokril z dohodki zaloge in tiskarne.

Matica je znašala 31. decembra leta 1920 . . . . . K 129.079·23
Leta 1921 ji je prirastlo po dosmrtnini . . . . . „ 4.200·—

Skupno matično premoženje je znašalo dne 31. decembra leta 1921 K 133.279·23
ki je naloženo v družbenih hišah v Celovcu.

Dr. Franc Cukala, župnik v Guštanju, predsednik.
Andrej Truppe, šk. tajnik v Celovcu, njega namestnik.
Janez Hutter, profesor v p., tajnik.
F. S. Finžgar, urednik.
Josip Zeichen, ravnatelj družb. tiskarne in blagajnik.

Odborniki: **Dr. Janko Brejc,** bivši predsednik dež. vlade.
Dr. Lambert Ehrlich, univerz. profesor v Ljubljani.
Dr. Franc Kotnik, gimn. profesor v Ptuju.
Msgr. Val. Podgorc, učitelj-profesor pri uršul. v Celovcu.
Janez Vidovic, stolni šolastik v Celovcu.

Nekaj o griži in legarju.

Priobčuje dr. Anton Brecelj.

Griža in legar sta, žal, predobro znana po naši domovini, saj nastopata leto za letom po raznih krajih in o gotovih časih kosita svoje žrtve z nezmanjšano krutostjo kakor takrat, ko je bila naša domovina bojišče in vojaško torišče svetovne vojne. Po izkazih zdravstvenega odseka nam je umrlo v Sloveniji s Prekmurjem l. 1919 na legarju 109 ljudi, l. 1920 pa 156, na griži pa 872 in 2041! Naravnost strahotne številke!

Ni čuda, da prihajajo na Mohorjevo družbo vprašanja in nasveti, kako naj se ti bolezni zdravita. Tajništvo mi je naročilo, da prav na kratko priobčim navodila, veljavna za pobijanje teh bolezni, ki naj jih pozna in vrši vsakdo med nami.

Pred vsem treba naglasiti, kar velja za vse bolezni, prav posebno za nalezljive bolezni, načelo, da se je neznansko laže bolezni obvarovati, kakor nastalo bolezen zdraviti. Kužne bolezni se obvarovati je naloga, ki jo zmore vsakdo; nastalo bolezen zdraviti pa je težka in mnogokrat tudi veščim in izkušenim zdravnikom nehvaležna ter neizvršljiva naloga. Zato ne bom razpravljal o tem, kako naj zdravimo grižo in legar, ker spada ta zadeva povsem v delokrog poklicnih zdravnikov, pač pa mi je pojasniti in poljudno razložiti, kako se obvarujemo griže in legarja in kako preprečujemo razširjevanje teh najbolj nevarnih naglih kužnih bolezni.

Kako se kužimo?

Griža in legar spadata med kužne bolezni, to je: sami po sebi se ne izcimita nikdar in nikjer, pač pa prehajajo kužne kali od bolnikov naravnost ali pa posredno na zdrave ljudi in v njih provzročijo isto bolezen, grižo ali legar. Griža in legar sta povsem različni kužni bolezni; le v toliko sta si podobni, da se širita na isti način od bolnih na zdrave ljudi. Kužne kali griže so drugačne kakor kužne kali legarja, samo način prenašanja je enak. Kali legarja ali griže so neznatne, s prostim očesom nevidne glivice, podobne tankim paličicam.

Griže ali legarja se nalezemo z okuženo hrano ali pijačo; zavžite kali griže ali legarja provzročijo vnetje prebavil, prav za prav črevesa, pri legarju tankega, pri griži debelega črevesa. Seveda se od tam širijo pri obeh boleznih kužne kali po vsem telesu, zlasti pa pri legarju. Iz bolnika pa prihajajo ponajveč v njegovem blatu ali govnu. Odpadki vsebujejo ogromne množine kužnih kali, ker se kali v črevesu strahovito hitro množe. Po njih se bolezen širi na zdrave. Bolnik z legarjem ali grižo je mnogokrat nesnažen ali radi oslabelosti ali zmanjšane zavestnosti. Zato je njegovo posteljno in telesno perilo zamazano in okuženo, neredkokrat tudi njegovo ležišče in obližje.

Najbolj nevarni za svojo bližnjo in daljno okolico pa so oni bolniki na griži in legarju, ki niso sami tako hudo bolni, da bi ležali, ampak se za silo še vlačijo okoli po svojih poslih in s svojimi odpadki kužijo obližje. Nevarni so tudi oni, ki so grižo ali legar že prestali, a imajo še v svojem telesu kužne kali, ki jih trosijo okoli sebe.

Z dotikanjem kužnega bolnika ali predmetov, ki so po njem okuženi, se okuži oni, ki ga streže, obiskuje in biva v njegovi bližini. Uporaba stranišča, kamor hodijo kužno bolni, uživanje zelenjav in sadja, ki ga nabirajo ljudje z okuženimi rokami, uživanje okuženega mleka, pitje vode iz vodnjaka, potoka ali reke, kamor so prišle kužne kali ali iz stranišča, ali vsled pranja okuženega perila; v vseh teh primerih je okuženje mogoče. Kužne kali prenaša tudi mrčes, za prenašanje legarja in griže so posebno nevarne muhe.

Omeniti je treba, da ostanejo kužne kali tudi zunaj bolnikovega telesa mnogo časa žive, posebno v vodi, dočim hitro poginejo, ako se popolnoma izsuše. V okuženem vodnjaku se ohranijo kužne kali žive včasih mnogo mesecev in celo črez zimo.

Osamevanje in razkuževanje.

Ako nam kedo oboli v naši hiši ali družini na znakih, sumljivih za legar (polagoma nastopajoča obolelost z glavoboljem, vročino, zmanjšano slastjo do jedi, zaprtjem ali drisko) ali pa za grižo (čedalje pogostejše in boleče izločevanje blata, ki postaja sluzasto, gnojno in često krvavo, s hudimi bolečinami v truplu in koncem črevesa), treba takega bolnika od drugih ločiti, osamiti, to je: preskrbeti mu ne samo lastno posteljo, marveč tudi posebno sobo, kamor prihaja samo oni, ki naj mu streže. Ako se ne da to izvesti, kaže takega bolnika čim preje oddati v bolnico. Vsekako je poklicati v vsakem sumljivem slučaju zdravnika, ki položaj najbolje presodi in odredi, kar treba bolniku za ozdravljenje in kar treba, da se prepreči razširjenje bolezni na bližnjo in daljno okolico. Ako ostane bolnik v domači oskrbi, treba mu poleg lastne postelje in lastne sobe zanesljive strežbe.

Zanesljiva strežba obstoji v tem, da zna strežnik ali strežnica bolniku streči in da razume razkuževati, to je: bolezenske kali, prihajajoče od bolnika, sproti pokončavati. V ta namen treba strežniku ali strežnici velikega predpasnika z rokavi do komolca, ki ga ima vedno na sebi med strežbo in ga odloži v bolniški sobi, ko jo zapušča; zakaj le tak predpasnik (če je iz prav gostega ali nepremočljivega blaga, je najboljši) obvaruje, da se obleka strežniku ali strežnici med strežbo ne okuži.

V bolniški sobi mora biti vedno umivalna skleda s kako razkuževalno tekočino. Najboljša razkuževalna tekočina je 2—3 odstotna raztopina lizola, ki ga dobiš v vsaki lekarni ali mirodilnici (2 žlici lizola na en liter prekuhane vode) ali pa enodtisočna sublimatova raztopina. (Sublimat ti predpiše zdravnik, eno gramsko tableto ali dve polgramski raztopiš v enem litru prekuhane vode.) V tej ali oni razkuževalni tekočini si vsakokrat, ko imaš opraviti z bolnikom, ali s predmeti, ki se jih je on dotaknil, temeljito odrgneš, najbolje z ročno krtačo okrtačiš roke in podlehti.

Bolnikove izločine, to je: blato ali govno, njegove pljunke, vodo in hrklje razkužuješ istotako sproti in sicer z močnejšo (5 odstotno) lizolovo raztopino, ali pa z apnenim mlekom (en liter ugašenega apna se počasi zmeša s štirimi litri vode).

Posoda, kamor opravlja bolnik svoje potrebe, naj vsebuje vedno ali lizolovo raztopino, ali apneno mleko, ki tudi zamori kužne kali.

Jedilno orodje in druge priprave, kakor: čaše, žlice, skodelice in slično, treba sproti razkuževati z lugom ali močno raztopino sode. Pred novo uporabo se posode in orodje splaknejo s čisto ali prekuhano vodo.

Bolnikovo perilo, telesno in posteljno, treba namakati vsaj 2 uri v močnem lugu ali močni raztopini sode ali močni (5 odstotni) raztopini lizola in sicer treba imeti v ta namen v bolnikovi sobi posebno posodo s tem ali onim razkužilom pripravljeno, najbolje kako veliko pločevinato posodo ali leseno kado.

Bolnika samega treba istotako sproti razkuževati z lizolovo ali sublimatovo raztopino po vseh onih delih telesa, kjer se je onesnažil.

Ker se mnogokrat onesnažijo in okužijo tla ali postelnjak ali kako drugo pohištvo, treba te predmete sproti odrgniti s krpo ali krtačo namočeno s to ali ono razkuževalno tekočino. Steno pa najbolje razkužiš z apnenim beležem.

Bolnikove odpadke smeš samo tako razkužene odnašati v navadna stranišča in radi varnosti še polivati z apnenim mlekom. Nikdar pa jih ne smeš metati na odprta gnojišča ali v odprte straniščne jame.

Splošna navodila ob epidemijah.

Ob epidemijah legarja ali griže, to je ob časih, ko so te bolezni razširjene na več oseb ene družine ali ene hiše ali ene vasi ali celo okraja, se najlaže obvarujemo griže ali legarja samo na ta način, ako se skrbno varujemo vsega, kar bi utegnilo vsebovati kužne kali. Zato ne smemo uživati prav nič sirovega, ne sadja, ne zelenjav, ako ne vem prav za trdno, da prihajajo zanesljivo od neokuženih ljudi. Sicer smemo uživati sadje in zelenjave samo prekuhane, ker se s kuhanjem uničijo vse kužne kali. Posebne opreznosti treba pri pitni vodi. Studenčnica in voda iz dobrega, to je pravilno narejenega in vzdrževanega vodovoda, je varna pijača.

Sumljiva pa je voda iz vodnjakov, kapnic in potokov in sploh odprtih vodotočev, ker je možnost okuženja velika. Zato smemo rabiti tako vodo samo prekuhano kot pijačo. Ker pa je kuhana voda za pijačo preplehka, ji primešamo kak rastlinski sok ali kislino ali pa napravimo ž njo kak lahek čaj (ruski, kamilčen, lipov itd.). Velikega pomena za zdravje sploh, posebno pa ob epidemijah legarja in griže, je umivanje rok pred vsako jedjo. Ker nam ni znano, kedaj smo se česa (nalezli) dotaknili pri svojih opravkih, kar utegne imeti kužne kali, zato si roke pred vsako jedjo razkužujmo ali vsaj z milom krepko umijmo. Snažnosti treba na straniščih in priporočati je, da si tudi po opravljeni telesni potrebi roke umijemo.

Zmernost v jedi in pijači sta vedno potrebni. Vsaka nezmernost je škodljiva zlasti ob času epidemij, ker nam kvari prebavila, v pokvarjenih prebavilih pa se griža in legar laže naselita in huje razvijata. Istotako se je ob epidemijah skrbno varovati težko prebavnih jedi, prevročih ali premrzlih pijač, ki nam utegnejo prebavila pokvariti.

Pokoriti se je ne navidezno, marveč prav vestno vsem odredbam zdravstvene oblasti; vsaka kršitev predpisov se navadno sama maščuje na posameznikih in na splošnosti.

Bolnike z grižo ali legarjem zdraviti je sila kočljiva stvar. Lažji primeri okrevajo namreč sami po sebi in celo proti vsakemu zdravljenju; pri težjih si mora tudi vešč zdravnik beliti glavo, v prav težkih pa je zdravljenje zelo negotovo in celo brezuspešno. Dva primera griže ali legarja si nista enaka, mnogo je odvisno od množine zaužitih kužnih kali, mnogo od zdravstvenega stanja pred okužitvijo, mnogo tudi od zdravljenja in negovanja tekom bolezni, mnogo tudi od značaja vsakokratne epidemije. Znano je namreč, da so epidemije glede nevarnosti različne, težke in lahke, z mnogimi ali redkimi smrtnimi slučaji. Tudi v isti epidemiji so izprva primeri obolelosti najhujši in najčešče smrtni, kasneje se epidemijska bolezen čedalje bolj blaži in naposled se opazujejo samo lahki, za življenje manj nevarni primeri.

Otročje je mnenje, razširjeno med neukimi ljudmi, ki trde, da velja to ali ono sredstvo, ki je pokazalo v tem ali onem slučaju legarja ali griže dozdeven uspeh, splošno za vse primere. Samo povsem nerazsodni ljudje se udajajo takim samoprevaram. Ni ga namreč sredstva, ki bi moglo ozdraviti vsak primer griže ali legarja. Pri drugih kužnih boleznih so se obnesla cepiva v preprečevalne in zdravilne namene. Obneslo se je cepivo, ki preprečuje legar, obetajo se uspehi z zdravilnim cepljenjem proti griži, toda vse te stvari spadajo v delokrog zdravnikov.

Zdravljenje legarja ali griže je težka in odgovorna stvar, zato se je ne lotevaj nikdo, ki ni po poklicu zdravnik. Vsaka lahkomiselnost je usodna, tudi če s svojim nasvetom ne škoduješ bolniku naravnost, pa ga zavedeš, da zamudi pravi čas za uspešno zdravljenje. Kar je zamujeno, je mnogokrat izgubljeno. In poklicni zdravniki so klicani k obup-

nim primerom, kjer se je izjalovila vsa zdravniška izvedenost starih tet in babic in konjederk, kjer je vse zamujeno. Zato naj se pri bolezenskih pojavih, sumnih na legar ali grižo, začasa obrne bolnik ali svojci na zdravnika, ki edini more in sme prevzeti veliko odgovornost za zdravje in življenje bolnikovo ter varnost njegove okolice. O zdravljenju legarja in griže v prvotnem pomenu torej ne maram razpravljati, pač pa podajam nekoliko nasvetov glede nege pri teh boleznih.

Prvi pogoj uspešnega zdravljenja je snaga in sicer, snaga v bolniški sobi, snaga bolniške postelje, snaga bolnikovega telesa, snaga vseh priprav in orodja, ki ga rabi in zlasti snaga njegovih ust. Ker si bolnik sam ne more splakovati in čistiti ust, se pri legarju in tudi griži njegova usta navadno tako izsuše ali vnamejo, da mnogokrat že zaradi popolnoma (izsušenih) zanemarjenih ust ne more uživati nikake hrane, niti tekočine in zato shira. Zato je treba bolniku večkrat na dan usta izmiti in zlasti zobe sčistiti in skrtačiti, najbolje z vodo, zmešano z limonovim sokom, ali žganjem, ali kakim čajem (n. pr. slezovim ali žajbljevim). Telesno in posteljno perilo je treba često izpreminjati, vsakikrat pa, če se je onesnažilo.

Kaj naj uživa bolnik, določi zdravnik. Pri legarju so dovoljene malone vse pijače, kakor: voda s kakim rastlinskim sokom, mleko, kava, čaj in juhe. Opojne pijače niso priporočljive, pivo sploh ne spada med pijače, za bolnike primerne; ali sme piti bolnik z vodo zmešano vino, ali kako žganje s čajem ali mlekom, naj naroči zdravnik. Druge stvari uživati sme bolnik le po izrecnem dovoljenju zdravnikovem.

Pri griži je določitev primernih pijač še težja, ker vsako uživanje provzroča bolniku mnogokrat prav hude težave. Navadno bolniki z grižo izprva ne prenašajo mleka. Ruski čaj, črna kava, kaka sluzasta ali prežgana juha, dobro, staro, črno vino s prekuhano vodo, čaj iz borovničnega listja, so pijače, ki bolniku navadno ne škodujejo. Po nekod silijo bolnika z močnim žganjem, kar pa ni priporočljivo. Izmed drugih jedil začno bolniki, ko se jim vrača slast do jedi, najhitreje prenašati dobro kuhan riž ali zdrob, mehko kuhana jajca, pečeno meso in opečen kruh. Časih tudi sir, ki je dovolj zrel, ne dela škode. Seveda vse ob svojem času.

Navadnega mleka smemo dati bolniku z legarjem, kolikor ga hoče, dočim ga bolnik z grižo ne prenaša. Pri obeh boleznih pa se navadno obnaša kislo mleko. Pomniti pa treba, da mlado kislo mleko (en dan staro) odvaja in zato ni pri griži priporočljivo, staro pa (dva do tri dni staro) grižo celo nekoliko ustavlja. Seveda menim, da treba dajati kislo mleko neposneto in s smetano pomešano.

Da treba bolniku z legarjem radi njegove visoke vročine večkratnega umivanja po vsem životu ali ovitkov ali kopeli, da treba pri griži mnogokrat toplih obkladkov na trplo, zdravilnih vlivov in drugih pomoči, je stvar, o kateri določa zdravnik v vsakem primeru posamič. Še bolj to velja o zdravilih, ki naj jih bolnik zauživa.

* * *

Ni mnogo, kar je v teh kratkih vrsticah povedano o griži in legarju, pa je vendar bistveno vse, kar treba nam vsem vedeti in izvrševati, da zatremo v naši toli prizadeti domovini tako razširjeni in smrtno nevarni kugi, ki nam grabita tolikanj dragocenih žrtev.

Gospodinjske drobtinice.

Kako je nasaljati svinjsko meso? Za poznejše sušenje nasaljam svinjino šele, ko se je dodobra ohladila. Na 100 *kg* mesa vzamem 4—5 *kg* drobne tuzlanske soli ter nadrgnem vsak kos od vseh strani. Potem zložim osoljeno meso v čist čeber, in sicer gnjati z doli obrnjeno kožo na dno, na nje pridejo krače in drugi srednje veliki koščki, a na vrh manjši. Pri tem nalaganju zadelam večje luknje med mesom z malimi koščki. Med posamezne vrste potrosim malo stolčenega česna in brinjevih jagod ter na 100 *kg* mesa (čajno) žličico solitra. Tretji ali četrti dan raztopim 1—1½ *kg* preostale soli (za nadrgnenje mesa porabim namreč 3½—4 *kg*) v prilično 20 litrih hladne vode; to raztopino vlijem na meso. Voda stoj črez meso, katero vsaj enkrat preložim. Če pa ne doseže slanamurja vrha, polivam ž njo večkrat meso. Zato imej čeber v spodnjem delu luknjo s pipo (čepom) za odtakanje. Male kose puščam 2—3, a zelo velike gnjati 5—6 tednov v razsoli. Kdor hoče imeti torej dobro in sočnato suho svinjino, mora pustiti meso dolgo v slanamurji (solnini), a malo časa v obilnem, toda hladnem dimu. Ko meso v dimu dobro porumeni, obesi ga na zračno mesto, da se še malo obsuši, a potem ga hrani na zračnem, suhem, hladnem in po možnosti temnem prostoru. — Čeber z nasoljenim mesom naj ne stoji na pretoplem, a tudi ne premrzlem kraju, kjer bi meso zmrznilo.

Pripravljanje domačega kvasa za kruh. Pri vsaki peki ostavljeno, na gorkem hranjeno testo povzroči sicer vzhajanje kruha, a mu dá neko kislobo, t. j. odvzame mu slast. Zategadelj pripravljajo domači kvas za kruh tam, kjer ni dobiti umetno izdelanega kvasa, ali kjer morajo trikrat obrniti vsako kronico, preden jo izdajo. Domači kvas napravljajo iz vinskih droži in prosene moke. Vinskih droži je težko dobiti, tudi prosena moka se ne dobi povsod. Zato izdelujejo suhi domači kvas (kravajčke) tudi iz koruzne moke in umetnega kvasa. Ob današnjih visokih cenah raztope za 4 K umetno izdelanega kvasa (olovih droži) v litru mlačne (ne vroče, ne mrzle) vode ter primešajo temu toliko pšenične ali ržene moke, da nastane gostotekoča maža. To zvršijo zvečer v precej veliki posodi in jo pustijo na toplem kraju do drugega dne, da vzhaja. Zjutraj vmešajo med to toliko koruzne moke (kjer se dobi, prosene ali ječmenove), da se zmesi testo. Od testa napravijo male, prilično 1 *cm* debele in 5 *cm* v premeru imajoče hlebčke ali kravajčke. Te kravajčke posuše na solncu; večkrat jih preobrnejo, da se skoz in skoz osuše. Hranijo jih na suhem kraju. Pri postavljanju kvasa računajo na 2—3 *kg* moke po en kravajček. — Če se zameša med 2—3 *kg* moke (za hlebec kruha) 5—6 srednje velikih kuhanih, prav fino zmečkanih krompirjev, je kruh prav slasten in ostane dolgo vlažen.

Kisanje zelja v malih gospodinjstvih. Pri kisanju zelja in repe je glavni pogoj snažnost in zopet snažnost. Zelnate glave je treba dobro očistiti, repo pa oprati in olupiti. Kad mora biti čista in ne sme vode propuščati. Naribano zelje (repa) se mora tako stlačiti, da ne more zrak vanj. Potem ga je ravnotežno obložiti z deskami in kamenjem, ker drugače bi se pokvarilo. Kad (čeber) naj stoji v primerno toplem prostoru. — V malih gospodinjstvih kisajo zelje tudi takole: Na dno osnažene kadi potrosijo malo soli. Potem naložé čvrsto drugo kraj druge cele, osnažene, trde, srednje velike zelnate glave. Votline med posameznimi glavami izpolnijo z napol prerezanimi glavicami ali z naribanim zeljem. Na to vrsto potrosijo malo soli. Potem naložé drugo vrsto celih glav, izpolnijo luknje in posolé itd. Na gornjo plast pogrnejo čisto platneno cunjo, na njo denejo deske, katere obložé s kamni. Na 40 zelnatih glav porabijo približno 1 *kg* soli; ½ *kg* potrosijo med zelje, a ½ *kg* raztopijo v vodi. S to vodo zalijejo zelje precej po obloženju s kamnom; voda mora stati nad deskami. Take ukisane zelnate glave, katere je potrebno vsakih 8 dni osnažiti, so lepo rumene, trde, slastne, pripravne tudi za salato; ob skrbnem snaženju se drže do meseca rožnika nepokvarjene. Ob snaženju se vzame toliko glav (poluglav) iz kadi, kolikor se jih potrebuje ter se jih zreže. Po osnaženju se zelje zopet obloži in, če je potrebno, z osoljeno vodo zalije. — Lani so pri nas ob pomanjkanju repe ukisavale

gospodinje belo kolerabo, ki je prav dober nadomestek za kislo repo.

Nadomestek za pravo kavo. Za pripravljanje bele kave je posebno v teh dragih časih dober nadomestek za zrnato kavo: ječmen, pšenica, želod itd. Ječmen je tudi priličen za črno kavo, če se ga polovico več zasuje kakor prave kave. Ječmen (pšenico) preberi, operi, popari, osuši, opraži kakor pravo kavo precej temnorjavo in zmelji. Zrel svež želod prereži počrez in polij v posodi z vrelo vodo. Črez nekaj ur odtoči vodo in nalij zopet kropa, v katerem naj se namaka želod še nekaj ur. Ko odliješ vodo, posuši želod na vroči peči, zlušči in opraži ga svetlorjavo. Bela kava iz ječmena ali želoda je okusna in prija posebno otrokom, jetičnim, na živcih bolnim in tistim ljudem, čijih denarniki niso posebno natlačeni. Želodovi ali ječmenovi kavi, ki naj vre 5—10 minut, prideni malce cikorije.

Kako se shranjajo jajca v apneni vodi? Za ohranitev so najsposobnejša konec zime znesena kokošja jajca. Jaz sem konservirala lani koncem meseca sušca jajca v apneni vodi. Zdaj po 11 mesecih, t. j. meseca svečana jih še rabim. Izmed 400 jajc je bilo samo eno deloma pokvarjeno. Za konserviranje odbiram seveda samo sveža, cela in čista jajca. Shranjam jih v očiščenih petrolejskih kantah. Posodo (kanto) postavim že pred vlaganjem na ono hladno mesto, kjer naj stalno stoji, da se ne bi jajca ob prenašanju premikala. S čistimi rokami naložim jajca v kanto tako, da stoje drugo tik drugega na koncih (špicah, vrhih), ne pa počrez. V kanto gre, pustivši gori prazen prostor, prilično 180 jajc. Za eno kanto skuham 10—12 *l* vode (4 litre, kakor stoji v lanskem koledarju na strani 106., je tiskovna pomota). Ko je voda prevrela, raztopim v njej, večkrat mešaje, $^3/_4$ *kg* ugašenega apna, po 3 žličice soli in sode za pranje. Ta mešanica stoji potem mirno 24 ur. Nato jo premešam in vlivam počasi na jajca. Tekočina mora stati najmanje tri prste nad jajci. Slednjič zavežem posodo s papirjem.

Pripravljanje mila domá. V primerno veliko posodo (pri kuhi se vsebina vzdiguje in lahko prekipi) denite 8 *l* mehke vode (deževnice, kapnice) in 1 *kg* razjedljivega solika (razjedljivega natrona, lužila, lužnega kamna, Ätznatron). To prekuhajte, da se solika raztopi. Pridenite 3 *kg* maščobe (pokvarjene masti, loja, mastnih odpadkov itd.). Ko zopet zavre, od tega časa kuhajte, večkrat mešaje, prilično $1^1/_2$ ure. Nekoliko pred poldrugo uro zajemite z žlico za oreh tekočine; če se ta v žlici hitro strdi, je milo skuhano. V nasprotnem slučaju naj še en čas vre, a kasneje vnovič z žlico preskušajte. Ko je dokuhano, vlivajte tekoče milo z zajemalnikom v dovolj velik, z mokrim prtom pregrnjen zabojček. Drugi dan vzemite shlajeno in strnjeno milo ven ter ga zrežite z žico na koščke. Iz prej omenjenega materijala dobite prilično 6 *kg* mila, ki se ne usuši mnogo. V lanskem „Koledarju" na strani 105. opisani način kuhanja je tako dober kakor gornji. Razlika med njima je vendar ta, da se dobi po lanskem načinu kuhe na videz mnogo več mila, ker je isto močno vodeno in se zelo usuši, dočim se skuha po preje navedenem načinu manj, toda čvrstejšega mila, ki izgubi med sušenjem le malo težine. Ko se milo posuši, je končni uspeh pri obeh načinih kuhanja razmerno enak. — V „Koledarju" od lanskega leta se po zmoti omenja, da ostane na dnu posode, v kateri se je milo kuhalo, nekoliko tekočine. To pa ni res, zakaj ob kuhi se spoji vsa voda z maščobo in solikom ter se izpuhti šele kasneje pri sušenju mila. Nasproti pa ostane nekaj goste vode v posodi, če pripravljate milo tako, kakor opisujem v pričujočem „Koledarju".

Gorečo mast pogasiti. V gorečo mast nikar vlivati vode, ker s tem se plamen le razširja ter povzročuje nevarnost. Gorečo mast je najlaže pogasiti s pokladanjem plaht (cunj), kakor tudi s tem, da se naspe vanjo zemlje, pepela, moke, peska in dr.

Kako napraviš čevlje trpežnejše? Nikar ne obuj novih čevljev precej, ampak jih najprej izsuši, ker izsušeni so trpežnejši. No, na vlažnem kraju splesnijo, od česar trpi usnje, na suhem se pa preveč usuše in strdijo. Oboje zabraniš, če jih odrgneš pred osušenjem z volneno cunjo, na katero si kanila nekoliko kapljic terpentinovega olja. S tem odvrneš tudi miši in podgane, da ne oglodajo usnja. Čevlje napraviš trpežnejše, če namažeš urbase (oglav) večkrat z mlačnim ribjim ali ricinovim oljem, podplate pa s toplim lanenim oljem; podplate namazavaj tako dolgo, dokler olje upijajo. V prejšnjih časih so bili podplati močni in čvrsti, toda vendar upogljivi in na prorezu bleščeči. Današnji, na brzi način ustrojeni, pa so manj trpežni, manj čvrsti, luknjičasti in torej za vodo prepustljivi. Tudi zategadelj jih je mazati z lanenim oljem.

Kako je zatirati in odvračati ščurke (žoharje)? Stopi po noči nanagloma v kuhinjo s svetilko, druga oseba pa naj hitro popari okoli lazeče ščurke s kropom; pusti v kuhinjo ježa, ta jih mnogo podavi; nastavi jim limanice, da se polove, ali jih lovi v lonec (skledo). Lonec ovij s cunjo, ali prisloni nanj trske kot mostič, po katerem splezajo živalice vanj. Za vádo deni v lonec malo piva, mleka, korenja, mesa itd. Lonec bodi seveda znotraj posteklen ali pocinjen, t. j. gladek, da ne morejo ščurki ven splezati. Razen tega nasuj zraven luknjic okoli štedilnika mešanico enakih delov boraksa in stolčenega sladkorja. Še najbolj gotovo jih pa pomori strupena zelena malarska barva, švajnfurtsko zelenilo (Schweinfurter Grün) imenovana. Nasuj te barve na kraje, koder se drže te sitne žuželke, 5—6 dni zaporedoma, a potem še 2 meseca enkrat v tednu. Ščurki se s tem zelenikom zastrupijo, postanejo driskavi in slednjič poginejo. (Ne metaj jih kokošim.) S to strupeno barvo se iznebiš ščurkov vsaj za pol leta, če že ne za vselej. — Sploh pa zabraniš ščurkom doseljevanje v kuhinje in shrambe, če zaliješ okoli štedilnika, na zidu in na tleh vse luknje s cementom, če držiš vse snažno in če ne pustiš okoli ležati neumite posode, ostankov jedil, kosti itd. S takim postopanjem odvzameš ščurkom priložnost za skrivanje, razmnoževanje in preživljanje.

Kako je odganjati molje? Molj je majhen metulj, ki napravlja na sukneni obleki in krznu veliko škodo. Po dnevi sedi navadno mirno v temnih krajih ali v sobah, obrnjenih od solnca. V mraku in po noči pa leta okoli, sukajoč se kaj rad zraven svetilnic. Od početka maja (če je toplo) in vse poletje zalega jajčeca v sukno, krzno in juto. Iz jajčka se izleže gosenica, ki izdolbe v sukno (krzno) luknjice ali podolgaste žlebičke. Molja se vsaj deloma obvarujete, če imate obleko v solnčnih sobah ali na prepihu, če jo najmanj vsakih 14 dni obešate na solnce in zrak, ter jo potem pridno iztepate in prekrtačite. Še uspešneje jo varujete, če jo zašijete spomladi v platneno rjuho, ali jo spravite v dobro zaprte škrinje. Da molji ne morejo v škrinjo, zamašite vse luknjice s papirjem, tega namažite po vrhu s klejem. Tapecirano pohištvo često iztepajte ter ga pokrijte s platnom tako, da molji ne morejo zraven. Preproge (prostirače) in zastore iz volne ali jute iztolčite in skrtačite. Potem jih razgrnite, pokrijte z vlažno rjuho, po kateri likajte z vročim likalnikom. — Nekateri potrošajo poleti obleko s kafrnim praškom, devajo med njo koščke kafre, naftalina, navadnega duhana, ali nekoliko vršičkov rumeno cvetoče, močno dišeče rumene detelje (Steinklee) itd. Sploh pa je prezračevanje na solncu in vetru (prepihu), iztepanje, krtačenje, likanje z vročim likalnikom in zlasti zašitje obleke v platnene rjuhe boljši pripomoček za odganjanje moljev, kakor prej opisane in še druge dišeče, oziroma smrdljive stvari.

Kako je zatirati po vrtih bramorje? Meseca junija in julija je za pokončavanje bramorjev najuspešnejši čas. Takrat znese namreč samica v okroglo, 15 *cm* pod površino ležečo okroglo jamico (gnezdo) do 300 kakor konopljeno zrno velikih, rumenkastih jajčec, iz katerih se izležejo v juliju ličinke. Bližino gnezda spoznaš po ovenelih in palih sadikah, gnezdo samo pa po tem, da je nad njim zemlja bolj izsušena in trša, nego v bližnji okolici. To trše mesto tolči močno z betom, da jajčka in ličinke po možnosti

zmečkaš. Še bolje pa je, da gnezdo previdno izkoplješ, potem pa zarod pokončaš; pazi, da ne raztreseš teh nepridipravov. — Posamezne bramorje pa lovi, oziroma pokončavaj tako: Jeseni izkopaj na več mestih v vrtu po $^1/_2$ *m* globoke jame. Polovico jame zasuj z mešanico konjskega gnoja in slame, a na vrh nameči izkopano zemljo. Bramorji se zavlečejo pred zimo v gnoj. Proti koncu zime odpri jame, poberi še otrple bramorje in jih zatri. Nekoliko se jih nabere tudi pod precej velikimi kopicami gnoja, kateri si nametala jeseni na več krajih vrta. Poleti ugotovi bramorjev rov, ki vodi tik pod površjem; izkoplji primerno jamico tako, da presekaš luknjo (rov). V jamo deni lonec tako, da sega z gornjim robom ravno do rova; vanj vlij malo vode, da ne bi ulovljene živalice utekle. Če so gredice gosto posejane, zakoplji lonce v potiče med posameznimi gredicami. Če naletiš spomladi ob kopanju na bramorja, pokončaj ga. Ko opaziš njegov rov, potegni v njem prst do navpične, noter v zemljo segajoče luknje, kamor se je skril škodljivec. V to navpično luknjo vlij 1—2 čaši mešanice iz 2 *l* vode in $^1/_4$ *l* tobačnega izvlečka, ali kotrana, ozir. surove karbolne kisline; tudi vrela voda pokonča tega sovražnika rastlin. Krti, vrane, srakoperji itd. ugonobe precej bramorjev.

Zakaj postanejo prašički sajasti (kozavi) in kako se spozna sajavost? Ta bolehavost napada izključno le mlade prašičke. Krivi temu so najbolj nesnaga in zanemarjenost ter iz neprikladne in izprijene klaje izvirajoče slabo prebavljanje. Imenoma navedeni povzročitelji so ti-le: nesnažni svinjaki, ležanje svinj v gnojnici brez prave nastelje, kožna nesnaga, gnojišče in stranišče kraj svinjaka, gnil in kaleč krompir, nagnito korenje, izprijeno žito, pokvarjena moka, neredno krmljenje in izključno držanje prašičev v svinjaku brez pokladanja klajnega apna, oglja, zidnega ometa, zemlje itd. Če odstranjuješ navedene bolezenske vzroke, če puščaš prašičke ven na pašo, odvrneš s tem, da ne postanejo svinje sajaste. — Prašički dobe po nekaterih mestih (včasi tudi po vsem životu) rjavkaste kraste (rja), ki kasneje počrnijo (sajavost ali sajasti izpuščaj). Včasih se napravijo na koži debele, črne, smoli podobne skorje, kar imenujemo smolnate grinte. Bolehni prašiči se m o č n o d r g a j o, ker jih koža srbi. Tudi po vsem životu krastave svinje d o b r o ž r e j o, kakor da niso bolne, toda navzlic temu hujšajo in marsikatera tudi pogine. (Če sajasti prašički slabo ali nič ne žrejo, tedaj je temu vzrok kaka druga bolezen, na pr. svinjska kuga.) Sajaste svinje tečno krmi v č i s t e m svinjaku; ob lepem vremenu jih puščaj na prosto. Izmivaj jih več dni z mlačno 3% lizolovo raztopino in nato jih odrgavaj polahno s suhimi otrobi, ali posipavaj s praškom hrastovih skorij. *T. D.*

Sejmi v Sloveniji.

Dnevi pomenijo vobče letne in živinske sejme. — Pri okr. glavarstvih, ki so zaznamovani z zvezdico *, je opomniti sledeče: Ako pade sejm na nedeljo ali zapovedan praznik, se vrši sledeči delavnik; dnevi v oklepih ( ) pomenijo sejme samo za blago.

Okrajno glavarstvo Brežice.*

Brežice. 14. febr., pond. po sv. Florijanu, 13. jun., 10. avg., 6. nov., sobota pred Božičem; vsako soboto prašičji sejm. — Dobje. Sobota pred Belo ned., 16. jul., sreda pred prazn. Imena Mar., 25. nov. — Dobova. 31. jan., 26. marca, 25. apr., 10. jul., 13. sept., 9. dec. — Golobinjek. 14. sept. — Kapela. 17. jan., 10. marca, 17. apr., 7. jun., 17. avg., 17. sept. — Koprivnica. 25. jan., 10. apr., 28. okt. — Kozje. 24. febr., 26. apr., 13. jun., 25. julija. — Lesično. Pondelj. po Vseh svetih. — Pilštanj. 9. febr., 8. marca, 16. maja, 9. jun., pondeljek po Rokovem, 29. sept. — Pišece. 19. febr., 2. marca, 28. aprila, 8. julija, 1. avg., 6. okt., 3. novembra. — Planina. 11. jan., 1. marca, 12. maja, 15. jun., 12. julija, sobota pred Ang. ned., 15. okt., 3. dec. — Podčetrtek. 17. marca, Veliki torek, 10. avgusta, 21. nov. — Podsreda. 24. jun., 21. sept., 18. okt., 19. nov. — Rajhenburg. 29. jan., Veliki četrtek, pondeljek pred Bink., dan po sv. Petru in Pavlu, 26. avg., 10. oktobra. — Sevnica. 14. febr., pond. po Tihi ned., 3. sreda po Vel. noči, 22. jun., 16. avg., 21. okt., 6. dec. — Sv. Gora pri Podsredi. Sobota pred Tiho nedeljo, Bink. sobota. — Sv. Gora pri sv. Petru. 4. avg., 7. sept. — Sv. Filip v Veračah. 14. jan., 22. febr., 1. maja, 25. maja, 17. jul., 29. avg., 16. okt. — Sv. Miklavž v Polju. 8. maja, 6. dec. — Sv. Peter. 5. februarja, 6. marca, 21. okt., 13. dec. — Videm. 3. febr., Pustni pond., 18. marca, 4. maja, 4. julija pond. po sv. Luk., 25. novembra. — Zagorje. 31. jul. — Zdole. 15. marca, 24. apr., 15. jul., 15. sept. — Žigarski vrh. 21. marca, 13. jun., 1. sept.

Okrajno glavarstvo Celje.*

Dobrna. Pond. po Svečnici, kvat. četrt. v sept., 6. dec. — Dramlje. 2. aprila, 22. oktobra. — Frankolovo. 17. marca, 24. sept. — Sv. Jurij ob juž. žel. 2. jan., 10. febr., 12. marca, 23. apr., 4. maja, pond. po letnih in jes. kvatrah, 23. jun., 12. avg., 28. okt., 19. nov., 10. dec. — Sv. Lovrenc pri Prožinu. Pond. po Ang. ned., sobota po Brezm. spoč. Dev. Marije. — Nova cerkev. Pond. po sv. Treh kraljih, četrtek po Vel. noči, pond. po Telovem, 6. novembra. — Sv. Ožbolt. 21. marca. — Petrovče. 17. jan., 4. marca, 2. julija, 14. sept. — Svetina. Pond. po Mar. Snežni, 25. maja. — Teharje. 21. jan., 22. febr., dan po Oznanj. Marije, 26. jul., 12. okt., 19. dec. — Velika Pirešica (Pernov). 21. marca. — Vojnik. Pond. pred Svečn., pond. po Beli ned., 16. maja, 4. julija, 7. sept., 18. okt. — Žalec. 14. febr., 13. jun., 25. jul., 29. avg., 4. okt., 13. dec. — Gornji grad. (Tiha ned.), 4. maja, 28. oktobra. — Ljubno. 19. marca, 1. maja, 24. jun., 26. avg. 19. nov. — Luče. 25. maja. — Mozirje. 22. jan., 24. apr., Bink. torek, 15. jun., 16. avg., pond. pred Malo gosp., 18. oktobra. — Rečica. 17. marca, 6. nov. — Laško. 24. febr., Vel. četrt., Bink. torek, 24. junija, 24. avg., 21. sept., 11. nov., 21. decembra. — Dol. 10. marca, 25. aprila, 31. jul., 3. okt. — Jurklošter. 1. febr., 1. jul., 4. okt., 13. dec. — Sv. Jedert. 21. marca, 7. sept. — Loka pri Žid. mostu. 3. maja, 22. maja, četrtek po Telovem, 5. avg., pond. po ned. Im. Mar. — Trbovlje. 3. febr., 17. marca, 18. okt., 5. dec. — Šmarje pri Jelšah. Pond. po sv. Treh kraljih, 20. marca, tretji pond. po Vel. noči, 21. jun., 17. avg., pond. po Im. Mar., 4. dec. — Sv. Ema. Torek po Bink., dan sv. Lukeža. — Lemberg. Pond. po Sredpostni sredi, Cvetni petek, 12. maja, sreda pred Telovem, pond. po sv. Urhu, 5. avg., 25. okt., 25. nov. — Loka pri Žusmu. 13. apr., 20. jul., 25. avg., 12. sept. — Ponikva. 14. febr., četrti pond. po Vel. noči, sobota pred sv. Martinom; živ. sejmi: 27. jun., 1. avg., prva sreda po Roženv. ned. — Pristava. Torek po Bink., 15. junija, 8. jul., 17. oktobra. — Slivnica. 19. maja, 25. jul., 4. okt. — Tinsko. Tretji pond. po Bink., 2. jul., pond. po Ang. ned. — Zibika. 20. marca, pond. po Ang. ned. — Vransko. 3. marca, druga sreda po Veliki noči, 29. sept., 15. novembra. — Braslovče. Pond. pred sv. Matijem, Cvetni petek, pond. pred sv. Matevžem, pond. pred sv. Martinom. — Sv. Jurij pod Taborom. 29. janija, 10. marca, 25. aprila, 21. novembra.

Okrajno glavarstvo Črnomelj.

Črnomelj. Prvi četrtek v mesecih jan., febr., maj, avg. in september veliki sejmi za blago in živino; ako je ta dan praznik, se vrši sejm na drugi četrtek. Torek po 1., 2., 3. in 4. kvat. ned., torek po Cvetni ned., torek po Vel. noči, torek po sv. Petru in Pavlu, torek po sv. Simonu in Judi. Vsaki četrtek sejm za prašičke. — Metlika. Torek po sv. Treh kraljih, torek po Svečnici, torek po sv. Jožefu, torek po Beli ned., torek po Bink., torek po sv. Marjeti, torek po Vel. gosp., torek po sv. Mih., torek po sv. Martinu, torek po sv. Miklavžu.

Vsaki pond. za prašičke. — Planina. 1. maja, pondelj. po Ang. ned. — Semič. 14. februarja, 26. aprila, 15. junija, 24. julija, 12. oktobra. — Stari trg pri Poljanah. 18. marca, 13. junija. — Vinica. Pond. po Izpreobr. sv. Pavla, pond. pred Bink., pondelj po sv. Marjeti, 1. avg., pond. po Mar. Imenu, pond. po 4. oktobru.

Okrajno glavarstvo Kamnik.

Kamnik. 20. jan., 12. marca, 9. junija, 24. avg., 15. okt., 4. dec. — Dob. 14. febr., 15. junija, 10. avg., 28. decemba. — Domžale. 4. jan., 4. maja, 26. julija, 25. nov. — Gor. Tuhinj. 20. febr., 3. marca, 3. apr., 12. julija, 21. sept. — Krašnja. 5. avg., 21. dec. — Lukovica. 3. febr., 26. marca, 27. apr., 9. sept., 18. okt. — Mengeš. 9. febr., 6. marca, 25. maja, 5. juli., 29. sept., 6. nov., 13. dec. — Moravče. Dan sv. Matije, Velik. pondeljek, 16. maja, 21. junija, torek po sv. Jerneju, 11. nov. — Motnik. 12. febr., tretji pond. v Postu, 22. apr., 2. jun., sreda po Roženv. ned. — Skaručina. 15. apr., 1. sept., 28. okt. — Št. Gotard pri Trojani. Petek pred Cvetno ned., 5. maja, 25. maja, 2. julija, 11. nov.

Okrajno glavarstvo Kočevje.

Kočevje. 20. jan., 20. marca, 4. maja, 15. jun., 25. jul., 24. avg., 16. okt., 30. nov., 31. decembra. — Kočevska Reka. 16. maja, 2. julija. — Koprivnik. 12. maja, 20. julija. — Loški potok. 3. febr., 4. aprila, 7. junija, pond. po Mali gosp. — Mala gora. 5. aprila, 25. maja, 1. jun., 30. junija. — Mozelj. 25. apr., 20. maja, 28. junija. — Ribnica. 2. jan., Velik. pond., 24. jun., pond. po 2. avg., 21. sept. — Sodražica. Četrtek pred sv. Gregorjem, četrtek pred sv. Jan. Nep., četrtek pred sv. Terezijo. — Stari Log. 13. julija. — Trava. 1. maja, pond. po 4. jul., 10. avg. — Turjak. 12. marca, 30. nov. — Velike Lašče. Pond. pred sv. Matijem, četrtek pred Bink., 21. jun., 9. sept., 6. nov. — Videm (Dobrepolje). 17. janija, 1. maja, 31. avg., 5. dec. — Vrhovec. Četrti pond. po Veliki noči, 5. avg. — Zdenska vas. Pond. po Tihi ned., 13. jun., 17. jul., sreda po Roženv. ned.

Okrajno glavarstvo Konjice.*

Konjice. 5. jan., 9. febr., 1. marca, Vel. četrtek, Križ. sreda, 24. jun., 31. jul., 31. avg., pond. po Mih., 4. novembra, 3. dec. — Vitanje. Sredpostna sreda, 25. maja, 20. jul., 14. sept., 2. nov., 27. decembra. — Oplotnica. 3. marca (sv. Kunigunda), 25. apr. (sv. Marka), 15. jun. (sv. Vid), pond. po Škapulirski ned., 16. avg. (sv. Rok), drugi pond. po Roženv. ned., 11. nov. (sv. Martin). — Loče. 24. febr., pond. po Tihi ned., Binkoštni torek, 13. jun., 13. jul., 15. okt., 25. nov. — Zreče. 30. jun., pond. po Ang. ned. — Živinski sejmi v Oplotnici, Ločah in Zrečah se začasno ne vrše zaradi prepičlega prigona, deloma pa sejmišča niso v stanju, da bi se mogli sejmi vršiti.

Okrajno glavarstvo Kranj.

Kranj. Prvi pondeljek v mesecih maj, sept., okt., nov., dec. letni sejmi za živino in blago in vsak pondelj. tedenski sejmi za živino in blago. — Cerklje. 17. januarja (sv. Anton), petek pred Cvetno nedeljo, 16. avg., 21. okt. letni sejmi za živino in blago. — Jezero. Prvi pondelj. po Mali gosp. — Hotemaže. Petek pred Cvetno nedeljo, 13. jun. — Hotovlje. 25. aprila, 16. avg. — Poljane. 5. maja, 18. okt. — Škofja Loka. 3. febr., 17. marca, 24. apr., 24. jun., 16. avg., 29. sept., 25. nov.; ako je ta dan nedelja ali preddan praznik, se vrši sejm poprej v soboto ozir. v petek. — Tržič. 18. febr., 16. maja, pond. pred Vneboh.; (pri sv. Trojici) pondeljek pred Telovem, 23. jun., 26. jul., 30. sept. — Železniki. 17. januarja, torek po Veliki noči, 10. avgusta, 30. novembra. — Jezero, Hotemaže, Hotovlje, Poljane, Škofja Loka, Tržič in Železniki nimajo živinskih sejmov, oziroma se ne vrše.

Okrajno glavarstvo Krško.

Krško. 3. febr., 18. marca, 4. maja, 4. julija, 25. nov., sobota pred Ang. nedeljo, pond. po sv. Lukežu. — Boštanj. Prva sobota v Postu, 31. maja, sobota po sv. Urhu, torek pred Poviš. sv. križa — Brunik. Petek pred Cvetno nedeljo, 13. junija. — Bučka. 24. febr., 25. aprila, pond. pred 24. jun. pond. pred 24. sept., 11. nov. — Bušeča vas. Torek po Beli ned., torek po Bink., 9. sept., 12. nov. — Drnovo. 12. marca, 24. jun., 29. sept. — Kostanjevica. 17. jan., 31. maja, pond. po Tihi nedelji, pond. po sv. Jakobu, pond. po sv. Mihaelu, kvat. pond. v dec. — Leskovec. Pondeljek pred sv. Jurijem, 26. jul., 14. avg. — Mokronog. 28. okt., 9. dec., sobota pred Tiho ned., sobota po Srcu Jez., sobota pred sv. Jernejem, tretja sobota v sept. — Radeče. 25. jan., 19. apr., 28. jun., 9. avg., 1. sept., 11. okt., 27. dec., prvi pond. v Postu, pond. po sv. Martinu (11. nov.). — Slanč vrh. Pond. po sv. Urhu. — Studenec. 31. marca, 16. maja, 8. avg. — Škocijan. Vsak kvat. četrtek, 15. aprila, 15. julija. — Št. Jernej. 12. aprila, 24. avgusta, četrtek po Svečnici, pond. po sv. Trojici, pond. po Vernih dušah. — Št. Janž. Prvi kvatrni torek, pond. po 24. jun., tretji kvatrni torek. — Topolovec. Binkoštni torek, 7. sept. — Trebelno. Sobota po Vel. noči. — Vel. Cirnik. Prvi petek v Postu, sreda pred Bink. — Vesela gora. 12. marca, 27. apr., 27. okt., četrtek pred Bink., sobota pred 8. sept.

Okrajno glavarstvo Litija.

Litija. Pond. po Sredp. ned., 4. maja, pond. po Telovem, pond. po sv. Mihaelu, pond. po sv. Miklavžu. — Brezovo. Četrtek po Veliki noči, sobota po sv. Urhu, četrtek v Križ. tednu pade največkrat na četrtek po Mali gosp. — Kotredež. 17. jan., 12. marca, dan sv. Jošta. — Krka. Pond. po sv. Treh kraljih, 1. marca, 16. maja, 5. avg. — Mišji dol. 13. dec. — Podbukovje. Pond. po Beli ned., 27. sept. — Polšnik. Pond. po sv. Urhu. — Radohova vas. 2. jan., Pustni pond., torek po Bink., 18. okt. — Šmartno pri Litiji. Torek po 14. febr., pond. po 25. jul., torek po 8. sept., pond. po 11. novembra. — Št. Lambert. 14. febr., 22. maja, 17. septembra. — Št. Vid pri Zatičini. Sreda po Vel. noči, 15. jun., pond. po Mali gosp., drugi pond. po sv. Mihaelu. — Tirna. 1. maja, 9. jun., 9. jul. — Vače. Pond. po Beli ned., torek po sv. Trojici, 16. avg., 30. nov. — Veliki Gaber. 4. julija, 26. avgusta (za blago in živino). — Višnja gora. 21. jan., pond. pred Pustno ned., pond. po 1., 2. in 3. kvatrni ned., pond. po Cvetni nedeji, 24. jun., 26. jul., 1. sept., pond. po Vseh svetih, pond. pred 4. kvat. ned. — Zagorje. 9. februarja, četrtek pred Cvetno ned., 12. maja, 30. jun., 29. avg., 3. nov., 31. dec. — Zatičina. Vel. četrtek, pond. po Vneboh., 20. avg., 25. nov. — Žubina. Dan sv. Matije in 21. okt.

Mesto in okrajno glavarstvo Ljubljana.

Ljubljana (mesto). Vsako prvo in tretjo sredo vsakega meseca sejm za živino: če je v sredo praznik, se vrši sejm dan poprej; vsako sredo in soboto tržni dan. — Grosuplje. 25. apr., 29. sept. — Horjulj. 26. marca, 12. jul., torek po Roženv. ned. — Ig. 27. febr., 20. marca, pond. po Beli ned., četrtek po Bink., 10. avgusta, 11. nov. — Šmarje. Torek po sv. Florijanu, 16. avg. — Vrhnika. Prvi pond. v Postu, torek po Veliki noči, pondelj. pred Vneboh., pond. pred Telovem, 25. julija, 6. nov., 27. dec.

Okrajno glavarstvo Ljutomer.*

Ljutomer. Vsak kvat. torek, torek po Vel. noči. — Cven. 7. sept. — Sv. Križ. Pond. po Tihi nedelji, 3. maja, 26. julija, 6. nov. — Mala Nedelja. Četrtek pred ned. presv. Trojice, 21. okt. — Veržej. 6. maja, 29. sept., 30. nov. — Gornja Radgona. Sv. Jurij ob Ščavnici. 3 febr., 25. apr., 21. nov. — Sv. Duh. 24. avgusta, 13. decembra. — Negova, (8. septembra). — Sv. Peter. 17. jan., (29. junija), 30. junija. 21. septembra.

Okrajno glavarstvo Logatec.

Cerknica. Dan sv. Matije, pond. po Sredp. ned., 26. jul., 2. nov. — Dol. Logatec. 3. jan., 12. marca, 24. okt. — Gor. Logatec. 7. febr. za živino in blago, dan po Vneboh., pond. po Roženv. ned., 13. dec. — Grahovo. 9. febr., 22. marca, 17. apr., 15. nov. — Hotedršica. 5. apr., 21. nov. — Lož. 15. marca, 10. maja, 4. jun., 16. avg., 28. okt. — Nova vas na Blokah. Pond. po nedelji Im. Jez., 29. sept. — Planina.

Dan sv. Jurija, 13. julija, 16. avg., 30. nov. — Rakek. 30. jan., 2. apr., 30. junija, 16. sept. — Rovte. 14. marca, 24. junija, 10. avg., 29. sept. — Sv. Helena v Rovtah. Pond. po Tihi ned., torek po Roženv. ned. — Št. Vid na Blokah. Pond. po sv. Gregorju, pond. po sv. Vidu, pond. po sv. Jerneju. — Unec. Dan sv. Antona, prvi pond. marca. — Vrh. Pond. po 3. ned. po Vel. noči, 27. julija, 9. sept. — Žiri. Sredp. sreda, sreda po Vel noči, 13. jun., 4. jul., 21. okt. — Žirovnica. Pond. po sv. Treh kralj., 14. febr., sreda pred Bink., 15. dec. (vsi za živino).

Mesto in okrajno glavarstvo Maribor.*

Maribor (mesto). Vsak drugi in četrti torek v mesecu sejm za vse vrste domačih živali (konj, goved, ovac in koz); če je v torek praznik, se vrši živinski sejm dan poprej. Vsak petek sejm za prašiče; če je v petek praznik, se vrši svinjski sejm dan poprej. Vsako sredo in soboto tržni dan za vse kmetijske pridelke in suho robo, kramarje itd. — Slovenska Bistrica. 24. febr., Vel. petek, 4. maja, 4. junija, 25. julija, 24. avg., 14. sept., 28. okt., 21. nov. — Poljčane. Pond. po kvat. ned. v Postu, pond. po Vneboh., 29. avg., 15. nov. — Sp. Polskava. 3. febr., 10. marca, 30. junija, prvi pond. po 3. avg., 9. sept. — Sv. Lenart v Slov. goricah. 20. jan., pond. po Beli ned., 19. maja, 24. junija, 2. avg., 4. okt., 6. nov. — Fram. 26. julija, 21. septembra.

Okrajno glavarstvo Murska Sobota.

Murska Sobota. Pond. pred pust. nedeljo, drugi pond. pred Vel. nočjo, četrti pond. po Vel. noči, 24. jun., 24. avg., 15. okt., 6. dec. — Beltinci. 20. jan., 24. (prest. l. 25.) febr., 25. apr., 27. jun., 15. julija, 5. nov. — Bogojina. 19. maja, 4. sept. — Črenšovci. Pond. po 3. maju, pond. po 14. sept. — Dobrovnik. Pond. po Telovem, 25. julija. — Dolnja Lendava. 25. jan., četrtek po 3. postni nedelji, Vel. četrtek, pond. po Binkoštih, 28 jul., 28. avg., 28. okt., četrtek pred Bož.; vsak torek svinjski sejm in za drobnico. Ako pade veliki sejm na torek, potem se vrši svinjski sejm naslednji dan. — Dokležovje. 18. junija, 21. avg. — Hodoš. 10. marca, 5. julija, 19. avg., 5. okt. — Križevci. 16. aprila, 4. junija. — Prosenjakovci. 15. marca, 16. jun., 2. sept., 28. nov. — Puconci. 28. maja, 10. jul., 10. sept., 10. nov. — Rakičan. 26. marca, torek pred Bink., 2. jul., 16. avg., 8. okt. — Turnišče. Četrtek pred Cvet. ned., drugi pond. po Vel. noči, četrtek pred Bink., 12. jun., četrtek pred Vel. gosp., 2. dan po Mali gosp., 4. okt.; vsak četrtek svinjski sejm in za drobnico. Ako pade veliki sejm na četrtek, potem se vrši svinjski sejm naslednji dan.

Okrajno glavarstvo Novo mesto.

Novo mesto. Prvi pondeljek vsakega meseca sejm za živino; vsak pondeljek (ako praznik, sledeči delavnik) sejm za prašiče; torek po sv. Antonu, torek pred sv. Jurijem, torek po sv. Jerneju, torek po sv. Lukežu, prvi torek v Adventu. — Kandija. Četrtek po 15. vsakega meseca, ozir. 15., ako četrtek in delavnik. — Črmošnjice. 12. marca, 24. junija, 9. sept. — Lukovk. 16. maja, pond. po sv. Jakobu. — Mirna. 24. junija, 2. nov. — Mirna peč. Pondeljek po sv. Jožefu, 31. maja, 30. jun., 29. sept., 29. dec. — Smuk. 10. marca. — Sv. Lovrenc. 10. avg., 23. novembra. — Toplice. Četrtek po sv. Matiju, četrtek po sv. Florijanu, 27. julija, 14. avgusta, četrtek po Roženv. nedelji. — Trebnje. 13. junija, 13. julija, 16. avg. — Vel. Brusnice. Delavnik pred sv. Jožefom, sobota pred kvat. ned. v sept. (za živino). — Velika Loka. 12. maja, 25. julija. — Zagradec. Sobota po Veliki noči, 7. sept. — Žužemberk. 3. febr., 17. marca, dan sv. Jurija, dan po Vnebohodu, 9. jun., 14. julija, 9. avgusta, 14. septembra, 28. oktobra, 6. decembra.

Okrajno glavarstvo Prevalje.

Prevalje. Četrtek pred sv. Urbanom (25. maja), četrtek po sv. Jeronimu (30. septembra): letna in živinska sejma. — Guštanj. 17. jan. (sv. Anton) in na Tiho ned. sejma lokalnega pomena ob priliki cerkvenega opravila; 24. aprila (sv. Jurij) živinski sejm; 24. junija, 18. okt. in 25. nov. (sv. Katarina) letni sejmi. — Črna. Pond. po sv. Florijanu, god sv. Ožbalta (5. avg.), god sv. Uršule: letni in živinski sejmi; če je kateri teh dni nedelja ali praznik, se vrši sejm sledeči delavnik. — Dravograd. 20. marca, 9. maja, 15. jun., 2. avg., 21. sept., 3. nov.: vsi živinski sejmi. — Kotlje. 25. maja (sv. Urban) in 12. jul. živinska sejma.

Mesto in okrajno glavarstvo Ptuj.*

Ptuj (mesto). Živinski sejmi: za konje in rogato živino vsaki prvi in tretji torek v mesecu, za parkljarje vsaka sreda; tržni dan je vsaki petek; letni kramarski sejmi se vrše: 23. aprila, 5. avgusta, 25. novembra. — Sv. Andraž v Slov. gor. 13. jun., 30. nov. — Ptujska gora. 18. marca, Velik. torek, sobota pred Križ. nedeljo ali pa sobota po Vel. noči, 2. jul., 14. avgusta. — Sv. Lovrenc na Dr. polju. 12. marca, 27. jun., 10. avg., 29. sept. — Sv. Lovrenc v Slov. gor. Sreda pred Vneboh., 31. julija, sobota pred Roženv. nedeljo. — Sv. Bolfenk, obč. Trnovska vas. 30. jun., 2. sept. — Sv. Urban. 25. maja, 25. jul. — Breg pri Ptuju. Drugi pondeljek v maju, 6. junija, drugi pond. v juliju, 26. avgusta, drugi pondelj. v septembru. — Ormož. Cvetni petek, pondeljek po Jakobovem (25. julija), na Martinovo (11. nov.), vsaki prvi pond. v mesecih jan., febr., marec, maj, junij, julij, sept., okt., dec. (ako pade na enega teh pond. praznik, se vrši sejm na drugi pond.), svinjski sejmi vsak torek v tednu. — Sv. Tomaž. 21. junija, 29. avgusta, 28. okt., 3. dec. — Rogatec. 24. febr., 21. marca, pond. po Beli ned., pond. pred Vneboh., 25. maja, 12. julija, 24. avg., 14. sept., 30. nov. — Kostrivnica. 10. marca, 25. apr., 15. jun., pond. pred sv. Jakobom, sobota pred Roženv. ned.

Okrajno glavarstvo Radoljica.

Radoljica. 12. marca, dan sv. Jurija, torek po Bink., (26. jul.), 28. okt., 13. dec. — Bitnje. 26. jul. — Bohinjska Bistrica. 1. maja, (24. junija), 18. okt., (6. dec.) — Jesenice. 4. maja, 22. julija, prvi pond. oktobra, 2. nov. — Kamna Gorica. 10. avg., 4. dec. — Kranjska Gora. Prvi torek po Vel. noči, druga ned. okt. — Kropa. 12. julija, 6. nov. — Lesce. Dan sv. Matije, torek po Vel. noči, 29. sept., 21. okt. — Mojstrana. 23. nov. — Podkoren. Druga ned. okt. — Rateče. Četrta ned. okt. — Spodnje Gorje. Petek pred Cvet. ned., 11. nov. — Žirovnica. Pond. po sv. Treh kraljih, 14. febr., sreda pred Bink.

Okrajno glavarstvo Slovenji Gradec.*

Slovenji Gradec. 25. jan., 2., 4. in 6. soboto v Postu, 12. maja, 10. avg., prvi pond. v sept., prvi pond. v okt., 19. nov. — Marenberk. Četrti pond. po Božiču, 1. marca, pond. pred Cvetno ned., Bink. torek, 21. junija, 31. julija, 29. sept., 11. nov. — Muta. 1. maja, 17. jul., 29. avgusta, 28. okt. — Remšnik. 2. jul., 24. sept. — Ribnica. 10. apr., pond. po 24. jun., pond. po 21. okt. — Št. Ilj pod Turjakom. 20. apr., 2. jul., sobota pred Ang. ned. — Sv. Lenart pri Št. Ilju pod Turj. Pustni pond., 1. jun., 15. okt. — Št. Ilj pri Velenju. Pond. po Tihi ned., 4. avg., 1. sept. — Št. Janž pri Dravogradu. 15. apr., 13. jun., pond. po Im. Marije. — Šoštanj. Četrtek pred Pustom, Velikon. torek, 22. junuarja, 12. jul., 29. septembra, pond. pred sv. Katarino. — Velenje. Četrtek po Pepelnici, 1. maja, pond. pred Bink., 18. julija, 24. avg., 24. okt. — Vuzenica. Prva sobota v Postu, 25. apr., 4. jul., 16. avg., 6. dec. — Vuhred. 10. marca, 4. sept.

Medjimurje (kotorska oblast Čakovec).

Čakovec. Cvet. pond., 29. jun., 3. avg., 25. novembra. — Draškovec. Sreda po Jurjevem, 7. in 16. avgusta, 11. nov. — Kotoriba. 9. marca, 27. jun., 30. sept., 30. nov. — Nedelišče. 15. jun., pondelj. po Angel. nedeljo. — Prelog. Bink. torek, pond. po Jakobovem. — Rac-Kaniža. 16. maja, 24. junija, 10. avg., sreda po Beli ned. — Mursko Središče. 1. maja, 20. avgusta, 26. oktobra. — Štrigova. 19. marca, 22 julija, 30. sept., 4. dec. — Sv. Helena pri Čakovcu. 18. avgusta, 22. sept. — Sv. Rok pri Čakovcu. Na Rokovo in Mihaljevo.

STUDIJSKA KNJIŽNICA